T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ (DİNLER TARİHİ)
ANABİLİM DALI

DOMİNİKEN TARİKATI VE KATOLİK KİLİSESİ'NDEKİ YERİ

Doktora Tezi

Salihe ESEN

ANKARA- 2015

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ (DİNLER TARİHİ)
ANABİLİM DALI

DOMİNİKEN TARİKATI VE KATOLİK KİLİSESİ'NDEKİ YERİ

Doktora Tezi

Salihe ESEN

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Durmuş ARIK

ANKARA-2015

ÖNSÖZ

Katolik Kilisesi içerisinde Benediktenler, Karmelitler, Fransiskenler, Cizvitler vb. çok sayıda tarikat yer almıştır. Bunlar arasında önemli bir yer edinmiş olan Dominiken Tarikatı, kökeni Ortaçağ'a dayanan ve varlığını günümüze kadar sürdüren bir tarikattır. Katolik öğretiye olan bağlılıkları ve bu öğretiyi koruma yolundaki gayretleri Dominikenler'in Katolik Kilisesi içerisinde ayrı bir yere sahip olmalarını sağlamıştır. Tarikat bu misyonunu kurulduğu dönemden başlayarak tarih boyunca her şartta ve süreçte devam ettirmiş, bu anlamda Kilise'nin arkasındaki en büyük destekleyici güç olmuştur. Dominikenler, gerek bu yönleriyle gerekse sahip olduğu tarikat geleneğiyle tarihte olduğu gibi günümüzde de Kilise için önemli bir değer ifade etmektedir.

Dominiken Tarikatı, kurucusu Dominik'in ortaya koyduğu ilke ve kurallara göre şekillenmiştir. Tarikatın kuruluş amacının temelinde vaaz yoluyla İncil'in mesajını tüm dünyaya ulaştırma hedefi yer almıştır. Bu nedenle tarihte "Vaizler Tarikatı" olarak da anılmışlardır. Bu hedefi gerçekleştirmek için tarikat mensupları çeşitli alanlarda hizmet vermişlerdir. Tarikat, geleneksel tarikat anlayışını ve yaşamını aktif dünya yaşamıyla birleştirmiş, kendine özgü bu karakteriyle Kilise içerisinde ayrı bir yer edinmiştir. Özellikle manastır tarzı yaşam ile akademik yaşam arasında kurdukları denge onların akademik alanda önemli katkılar sağlamaları sonucunu doğurmuştur. Dominikenler, Albert Great ve Thomas Aquinas gibi Ortaçağ üniversitelerine damgasını vurmuş önemli isimlerle Kilise öğretisini koruma ve sürdürme noktasında ciddi katkılar sağlamışlardır. Dominiken teolog ve felsefecilerin ortaya koyduğu çalışmalar her dönemde araştırmacıların ilgisini çekmiş ve çok sayıda

araştırmanın konusunu teşkil etmiştir. Dominiken teologlar, tarih boyunca Katolik Kilisesi'nin içine düştüğü problemler veya Katolik öğretiye yöneltilen eleştirilerde Kilise öğretisini savunma noktasında en önde yer almışlardır.

Dominikenler, günümüzde de aynı misyonlarını sürdürmeye devam etmektedir. Özellikle II. Vatikan Konsili kararları sonucunda başlayan çağın getirdiği yeni şartlara uyum sağlanması ve Kilise misyonunun etkin hale getirilmesi yönündeki çabalarda Dominiken Tarikatı da etkin çalışmalar sürdürmüştür. Dominikenler bu yenileşme çalışmalarını geleneksel kurallarından bir kopma yaşamadan ancak bunları günümüz şartlarına uygun hale getirerek gerçekleştirmektedir. Misyonerlik çalışmalarında günümüz insanının ihtiyaçlarına cevap vermeye, bunun için yeni yöntem ve yaklaşımlar benimsemeye devam etmektedir. Tarikat, bugün de dünyanın değişik yerlerindeki mensuplarıyla ve bağlı kuruluşlarıyla İncil'in mesajını tüm dünyaya duyurma yolundaki çalışmalarını sürdürmektedir.

Tezimiz, giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Giriş'te; konunun önemi, amacı, çalışmanın metodu, sınırlılıkları ve kaynakları ele alınmış, genel olarak diğer dinlerde tarikat anlayışı ve Hıristiyanlık'ta dini tarikatın tanımı ortaya konulmuştur. Birinci Bölüm'de; Dominiken Tarikatı'nın ortaya çıktığı dönemde Katolik Kilisesi'nin durumu ve tarikatın ortaya çıkmasına zemin hazırlayan konular ana hatları ile incelenmiştir. İkinci Bölüm'de; Dominiken Tarikatı'nın Ortaya çıkış ve gelişim süreci, organizasyon ve yönetimi ortaya konulmuştur. Üçüncü Bölüm'de; Tarikatın manevi yapısı, kuralları, manastır yaşamına ilişkin uygulamaları, eğitim ve teoloji anlayışı, kadınların tarikattaki yeri ve önemi ele alınmıştır. Dördüncü Bölüm'de; Dominikenler'in Katolik Kilisesi'ndeki yerini ortaya koyabilmek amacıyla,

vaaz ve misyonerlik çalışmaları, engizisyon mahkemelerindeki rolleri, karşı reform hareketi döneminde Kilise'ye yaptıkları katkılar ortaya konulmuştur. Ayrıca bu bölümde, yaptığımız araştırmaların günümüz insanı için anlamlı olabilmesini sağlamak amacıyla Dominiken Tarikatı'nın günümüzdeki durumu ve faaliyetlerine de yer verilmiş, özellikle hizmet alanları ve İncil'in vaazı konusundaki yeni yaklaşımları ortaya konulmuştur.

Tez çalışmamızın başından sonuna kadar değerli fikirleriyle yol gösteren hocam Prof. Dr. Durmuş Arık Bey'e, konunun seçimi esnasında tavsiyeleriyle yol gösteren hocam Prof. Dr. Mustafa Erdem Bey ve Prof. Dr. Ahmet Hikmet Eroğlu Bey'e, tezimle ilgili kaynaklara ulaşmamda yardımcı olan hocam Prof. Dr. Ali İsra Güngör Bey'e, çalışmalarım boyunca gerek temel kaynaklara ulaşmamda yardımcı olan gerekse maddi ve manevi desteğini esirgemeyen hocam Prof. Dr. Kemal Polat Bey'e teşekkür ediyorum. Ayrıca uzun süren çalışmalarım sürecinde fedakarlık gösteren ve manevi olarak her zaman destek olan eşim Engin Esen'e, katkılarıyla yardımcı olan Zeynep Daşer ve Elif Akbaba'ya teşekkür ediyorum.

Salihe ESEN

KISALTMALAR

AÜİFD. : Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi

Bk. : Bakınız

Çev. : Çeviren

DİA : Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

Ed. : Editör

ER : The Encyclopedia of Religions

ERE : The Encyclopedia of Religion and Ethics

NCE : New Catholic Encyclopedia

s. : sahife

vb. : ve benzeri

vd. : ve diğerleri

vol. : Volume

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ ..... **i**
KISALTMALAR ..... **iv**
İÇİNDEKİLER ..... **v**
GİRİŞ **1**
1. Konunun Önemi ve Amacı **1**
2. Araştırmanın Metodu, Sınırlılıkları ve Varsayımları **4**
3. Araştırmanın Kaynakları **6**
4. Genel Olarak Diğer Dinlerde Tarikat Anlayışı **7**
5. Hıristiyanlık'ta Tarikat'ın Tanımı **12**
I. BÖLÜM **15**
HIRİSTİYANLIK'TA TARİKAT ANLAYIŞININ GELİŞİM SÜRECİ **15**
1. Hıristiyanlık'ta Tarikat Anlayışı İle İlişkili Temel Kavramlar **15**
1.1. Keşişlik (Monastisizm) **16**
1.2. Çilecilik (Asketizm) **19**
2. Tarikat Kurumlarının Temeli Olan Manastır Yaşamının Ortaya Çıkışı ve Gelişim Süreci **21**
2.1. Doğu Hıristiyanlığı'nda Tarikat Kurumlarının Gelişim Süreci **26**
2.3. Protestan Hıristiyanlık'ta Tarikat Anlayışı **37**
3. Tarikat Anlayışında Yenileşme Hareketleri **40**
3.1. Cluny Reformu **42**
3.2. Sistersianlar **44**
3.3. Askeri Tarikatlar **46**
4. Dominiken Tarikatı'nın Ortaya Çıktığı Dönemde Katolik Kilisesi'nin Dini Durumu **48**
4.1. XII. ve XIII. Yüzyıl Dindarlığı ve Dominikenler **49**
4. 2. XII. Yüzyıl Batı Hıristiyanlığı'nı Etkileyen Bazı Akımlar **54**
4.2.1. Bogomiller **57**
4.2.2. Katharlar **59**
4.2.3. Valdolar **63**
4.3. Dilenci Tarikatlar **65**
4.3.1. Fransiskenler **69**
4.3.2. Dominikenler **72**

4.3.3. Dominikenler ve Fransiskenler'in Benzerlik ve Farklılıkları.....74
II. BÖLÜM.....78
DOMİNİKEN TARİKATI'NIN ORTAYA ÇIKIŞI VE GELİŞİM SÜRECİ.....78
1. Dominik Guzman ve Dominiken Tarikatı'nın Ortaya Çıkışı.....78
1.1. Dominik Guzman'ın Hayatı ve Kişiliği (1171-1221).....78
1.2. Dominiken Tarikatı'nın Kuruluşu ve Gelişimi.....88
1.3. Dominiken Tarikatı'nda Yaşanan Yenileşme Çalışmaları.....106
1.4. Dominiken Tarikatı'nın Kolları.....118
2. Dominiken Tarikatı'nın Organizasyonu ve Yönetimi.....122
2.1. Tarikatın Organizasyonu.....122
2.2. Tarikatın Hiyerarşik Yapısı.....131
2.3. Tarikata Üyelik Usulleri.....143
III. BÖLÜM.....147
DOMİNİKEN TARİKATI'NIN MANEVİ KARAKTERİ.....147
1. Dominikenler'in Maneviyatının Kökenleri.....147
1.1. Aziz Augustin (354 – 430).....148
1.2. Aziz Norbert (1080–1134) ve Premontre Tarikatı.....152
2. Dominikenler'in Manevi Karakteri.....158
2.1. Ruhların Kurtuluşu İçin İncil'inVaazı.....159
2.2. Dua, İbadet ve Tefekkür.....163
.3. Kutsal Gerçekleri Araştırma.....175
2.4. Toplu Yaşam.....181
3. Dominiken Mistisizmi.....183
4. Dominiken Tarikatı'nın Kuralları.....190
4.1. Fakirlik.....191
4.2. İtaat.....196
4.3. Bekârlık.....199
5. Dominiken Tarikatı'nın Manastır Yaşamına İlişkin Uygulamaları.....201
6. Dominiken Tarikatı'nın Eğitim ve Teoloji Alanındaki Çalışmaları.....209
6.1. Dominiken Tarikatı'nın Eğitim Anlayışı.....211
6.2. Albertus Magnus (1206-1280).....221
6.3. Thomas Aquinas (1225-1274).....224
7. Dominiken Tarikatı'nda Kadınların Yeri.....234
IV. BÖLÜM.....251

DOMİNİKENLER'İN KATOLİK KİLİSESİ'NDEKİ YERİ 251
1. Vaaz ve Misyonerlik Faaliyetleri 251
1.1. Vaaz Çalışmaları 251
1.2. Misyonerlik Faaliyetleri 259
2. Engizisyon Mahkemeleri ve Dominikenler 282
2.1. Heretik Hareketlerle Mücadelede Kilise'nin Aldığı Tedbirler 285
2.2. Devlet ve Kilise'nin Birlikte Aldığı Tedbirler 290
3. Karşı Reform ya da Katolik Reformu ve Dominikenler 302
3.1. Karşı Reform veya Katolik Reformu Kavramı 302
3.2. Karşı Reform veya Katolik Reformunun Sonuçları 305
3.3. Dönemin Teolojik Tartışmaları ve Dominikenler 310
4. Dominikenler'in Günümüzdeki Durumu ve Faaliyetleri 318
4.1. Dominiken Tarikatı'na Bağlı Uluslararası Kuruluşlar 324
4.2. Dominikenler'in Hizmet Alanları 330
4.3. Dominikenler'in İncil'in Vaazı Konusundaki Yeni Yaklaşımları 330
4.4. Dominiken Tarikatı'nın Kuruluşunun 800. Yıldönümünü Kutlama Hazırlıkları 339
SONUÇ 341
KAYNAKÇA 348
ÖZET 361
ABSTRACT 362

GİRİŞ

1. Konunun Önemi ve Amacı

Tezin konusu, XIII. yüzyılda ortaya çıkan ve Katolik Kilisesi'nde önemli bir yer edinmiş olan Dominiken Tarikatı'dır. Katolik Kilisesi XII. yüzyılda başlayan ve XIII. yüzyılda devam eden çok sayıda sorunla karşı karşıya kalmıştır. Bu dönemin en önemli problemleri Katolik Kilisesi'nin dindar insanların manevi ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalması, resmi kilise görevlilerinin hayat tarzının dindarlar üzerindeki etkisini kaybetmesi, geleneksel tarikat kurumlarının içinde bulunduğu durağanlık ve özellikle Katolik Kilisesi tarafından heretik olarak kabul edilen bazı akımların ortaya çıkamasıdır. Katolik Kilisesi'nin içinde bulunduğu bu ortam Dominiken Tarikatı'nın kuruluşuna ve hızlı bir gelişme sağlamasına zemin hazırlamıştır. Kilise'nin içinde bulunduğu bu kriz döneminde yenilikler yapılması gerektiğine inanan Dominik, tarikatını bu ihtiyaca cevap verecek şekilde organize etmenin mücadelesini vermiştir. Dolayısıyla Dominikenler, kuruluş sürecinden başlayarak her dönemde Katolik Hıristiyanlığın yanında yer almış, Katolik öğretiyi koruma yönünde her alanda hizmet vermiştir. Bu misyonunu her dönem ve şartta sürdüren tarikat, günümüzde de bu hizmetlerini sürdürmeye devam etmektedir. Bu nedenle çalışmanın amacı, Kilise açısından çok önemli roller üstlenmiş olan Dominikenler'i mümkün olduğunca çeşitli yönleriyle tanımak, analiz etmek ve Katolik Kilisesi için ifade ettiği yeri ortaya koymaktır. Nitekim Dominikenler, gerek tarihte tarikat anlayışına getirdiği yenilikler, gerekse Katolik Kilisesi için ifade ettiği anlam açısından büyük önem arz etmektedir.

Dominiken Tarikatı, Fransiskenler ile beraber Batı Hıristiyanlığı tarihinde özel yer edinmiş hatta yeni bir dönemi başlatmış bir tarikattır. Dominikenler'in kuruluşundan önce Katolik Kilisesi içerisinde pek çok tarikat yer almış, bunlardan bazıları tarikat anlayışına yön

vermişlerdir. Özellikle Aziz Augustin ve Aziz Benedikt'in oluşturdukları düzen daha sonraki tarikatlar üzerinde şekillendirici rol oynamıştır. Dominiken ve Fransisken tarikatları da kendilerinden önceki bu geleneklerden etkilenmiş olmakla beraber pek çok yönüyle geleneksel tarikat anlayışında bir yenilenmeyi, bir dönüm noktasını başlatmış ve Katolik reformunun temsilcisi olmuşlardır. Her iki tarikat da, Katolik tarikat geleneğinde yeni bir dönemi başlattıkları için "yeni dini tarikatlar"; gezerek vaaz ettikleri için "gezgin vaizler" veya geçimlerini dilenerek kazandıkları için "dilenci tarikatlar" olarak da isimlendirilmişlerdir.

Dominikenler, manastır yaşamının pek çok pratiğini devam ettirmiş ancak çok önemli değişimleri gerçekleştirmiştir. Özellikle derin tefekkür ile aktif faaliyetler arasında bir uyum sağlamış, tüm tarikatlardan daha fazla eğitime önem vermiştir. Bu nedenle onlar manastırlarını tenha yerlerde değil özellikle şehir merkezlerinde kurmuş, toplumla iç içe bir manastır yaşamı sürdürmüşlerdir. Aynı zamanda bu manastırlar onlar için sabit yerleşim yerleri olmamış sürekli gezerek İncil'in mesajını tüm dünyaya duyurmak için çalışmışlardır. Çünkü Dominikenler'in asıl kuruluş amacı İncil'i vaaz etmek olmuştur. Dominik, Papalık'tan kendi tarikatına bu görev için onay almış ve tarikatı bu görevi yerine getirmek için pek çok alanda hizmet vermiştir.

Dominikenler için öncelikli görev Katolik öğretiyi korumaktır. Kuruluş aşamasında da bu amaç etkili olmuştur. Dominikenler, başlangıçta Katharlar olarak bilinen Kilise karşıtı hareketle mücadele etmek için kurulmuştur. Dominik, sapkınlarla mücadelede başarılı olmak için iyi eğitilmiş, donanımlı müritler yetiştirmek gerektiğini hissettiğinden tarikatı bu amaç doğrultusunda organize etmiştir. Bu nedenle Dominikenler, eğitime çok önem vermiş, müritlerin iyi bir teolojik eğitim almaları için manastırlarını bir okul ve araştırma merkezi gibi şekillendirmiştir. Müritler, ibadetleri sırasında bile araştırma ve öğrenme ile meşgul olmuş,

onların bu çalışmalarına engel olabilecek bazı ibadet ve işlerden zaman zaman muaf tutulmuşlardır. Bu durum daha önceki hiç bir tarikatta mevcut olmayan önemli bir yenilik olmuştur. Eğitim için Ortaçağ üniversitelerine gönderilen Dominiken müritler, bu döneme damgasını vuracak çalışmalara imza atmış, Ortaçağ'ın en ünlü teolog ve felsefecileri Dominikenler içerisinden çıkmıştır. Örneğin Albert Great, Thomas Aquinas gibi pek çok düşünür Dominiken öğretiyi benimsemiştir. Dominikenler'in eğitime verdikleri bu önem, gerek Ortaçağ'da Katolik Kilisesi içinde ortaya çıkan ve heretik olarak kabul edilen akımlarla mücadelede gerekse Protestan reformu ve aydınlanma döneminin Katolik öğretiye yönelttikleri eleştirilerde Katolik Kilisesi'nin en güçlü destekçileri olmalarını sağlamıştır. Bu yönüyle tarikat mensupları Katolik reformunun temsilcileri olmuşlardır. Dominikenler'in Katolik öğretiyi koruma ve sürdürme yönündeki öncelikli tarihi görevlerini bugün de hala sürdürdükleri görülmektedir.

Dominiken Tarikatı'nın önemli bir diğer özelliği İncil'in mesajını tüm dünyaya duyurma yönünde yaptıkları çalışmalardır. Bu konu Dominikenler'in yaşam amacı olmuş, dünyanın her yerinde İncil'i vaaz etmek için dolaşmışlardır. Tarikat, bu yönde yaptıkları vaaz ve misyonerlik çalışmalarını gönümüzde devam ettirmektedir. Dominkenler, bu hizmeti yaparken geleneksel uygulamalarından vazgeçmemiş bunları çağın şartlarına uydurmaya çalışmışlardır. Tarikatın önde gelen teolog ve liderleri, günümüz insanının ihtiyaçlarının göz ardı edilmemesi gerektiğini bildirmişlerdir. Bu anlamda II. Vatikan Konsili kararlarının tüm Katolik dünyada yaptığı etkiden Dominikenler de etkilenmiş, hatta bu kararların alınmasında bizzat etkili rol oynamışlardır. Bu nedenle misyonerlik faaliyetlerinde II. Vatikan Konsili ile başlayan diyalog ve inkültürasyon yöntemlerini benimsemişlerdir. Bugün çağımızın tüm imkânlarını ve teknolojisini kullanarak insanlara ulaşmaya çalışmaktadırlar. Bu nedenle onlar

sanat ve medya dünyasında ve internet ortamında, sosyal ağlarda hizmet verirken görülmektedir. Dominiken Tarikatı mensupları, Dominik'in kendilerine emanet ettiğine inandıkları bu mirası bugün de sürdürmek için çalışmaktadırlar.

Tezde, Dominiken Tarikatı'nın gerek Batı Hıristiyanlığı'ndaki tarikat geleneği içerisindeki yerini, gerekse Katolik Kilisesi için önemini ortaya koymaya gayret ettik. Dominiken Tarikatı, kendisiyle ilgili dolaylı çalışmalara ve Betül Tarakçı'nın "Bir Katolik Tarikatı Olarak Dominikenler" ve Zeynep Ocak'ın "Dominiken Tarikatı'nın Katolik Eklesiastik Yapılanmasındaki Yeri ve Önemi" adlı yüksek lisans tezlerine konu olmuştur. Bu tezler yüksek lisans tezleri olmaları nedeniyle Dominiken Tarikatı ile ilgili derinlemesine bir araştırma mahiyetinde olmamış, Dominikenler genel hatları ile ve sınırlı konular ele alınarak incelenmiştir. Bu nedenle Dominiken Tarikatı'nı mümkün olduğunca ilk elden kaynaklara ulaşarak doğrudan ve kapsamlı bir çalışma yapmak ve özellikle tarikatın Katolik Kilisesi'ndeki önemini ortaya koyma yönündeki amacımız bizi böyle bir araştırma yapmaya sevketmiştir.

2. Araştırmanın Metodu, Sınırlılıkları ve Varsayımları

Araştırmada Dominiken Tarikatı'nı tüm yönleriyle ele almayı ve incelemeyi hedeflemiş olmakla beraber, çok eski bir tarihi geçmişe sahip olan bu tarikatın tarihi sürecini her yönüyle derinlemesine incelemek mümkün olmamış, tarihsel geçmişi önemli görülen olaylara yer verilerek ele alınmıştır. Ayrıca Dominiken Tarikatı, Katolik Kilisesi'ne çok önemli alanlarda katkı sağlamış, bu hizmetlerin her biri ayrı bir araştırma konusu olacak değerde sonuçlar doğurmuştur. Bu nedenle tarikatın bu hizmet alanlarını ve Katolik Kilisesi'ndeki

yerini ortaya koymaya çalışırken daha faydalı olacağı düşüncesiyle önemli sayılan konular üzerinde durulmuştur. Tezde mümkün olduğunca Dominiken Tarikatı hakkında doğru ve akademik bilgiler içeren ayrıca Dominikenler tarafından çok değer verilen temel kaynaklar kullanılarak onların yaygın olan özellikleriyle ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Tezde ayrıca tarikata özel dini terimlerin, felsefi ve mistik kullanımların Türkçe karşılığını tam olarak ifade etme konusunda zorluk yaşanmış, bu nedenle bazen kavramlar tam olarak ifade edilememiş, dolaylı ifadelerle açıklanma yoluna gidilmiştir.

Dominiken Tarikatı'nın kuruluş ve gelişme süreci kronoloji dikkate alınarak incelenmiştir. Konu tasvir edici (descriptive) metotla ele alınmış ve konunun temel özellikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ayrıca zaman zaman aynı dönemi paylaştıkları diğer tarikatlarla karşılaştırmalar yapılmıştır. Böylece tarikatın önemi ve orijinal yönleri açıklığa kavuşturulmuştur. Muteber kaynaklardan elde edilen bilgiler analiz ve sentez yöntemiyle tasnif edilmiş, yer yer karşılaştırmalar yapılarak konu bütünlüğü sağlanmış ve çeşitli analizler yapılmaya çalışılmıştır.

Tez konusu belirlenirken oluşturulan ve tezin genel çerçevesini şekillendiren varsayımlar şöyledir:

- Dominiken Tarikatı, Katolik Kilisesi'nin tarikat geleneğinde yeni bir dönemin başlangıcını oluşturan tarikatlar arasında yer alır.

- Dominiken Tarikatı Katolik Kilise'nin en çok desteklediği tarikatlardan biridir.

- Dominiken Tarikatı Katolik Kilisesi'ne çok önemli alanlarda ciddi katkılar sağlamıştır.

- Katolik Kilisesi'nin öğreti ve doktrinleri Dominiken Tarikatı'nın fikirleri çerçevesinde şekillenmiştir.

- Tarih boyunca Katolik öğretinin en güçlü savunucusu Dominiken Tarikatı olmuştur.

- Dominikenler misyonerlik faaliyetlerinde çok önemli hizmetler yapmışlardır.

- Engizisyon mahkemelerinin kuruluş ve işleyişinde Dominikenler en etkili güç olmuştur.

- Karşı Reform sürecinde Katolik Kilisesi'nin en önemli koruyucu ve savunucusu Dominikenler olmuştur.

- Dominikenler günümüzde de tarihi misyonlarından ödün vermeden varlıklarını ve Kilise'ye hizmetlerini devam ettirmektedir.

3. Araştırmanın Kaynakları

"Dominiken Tarikatı ve Katolik Kilisesi'ndeki Yeri" adlı tezde müracaat edilen kaynakların büyük bir kısmını kendileri de Dominiken Tarikatı'na mensup olan ve tarikat mensuplarınca muteber kabul edilen yazarların eserleri oluşturmaktadır. Bunlar arasında en önemlileri; Bede Jarret'in *Life of St Dominik* (1947), M. H. Vicaire'nin *Saint Dominic and His Times* (1964), William A. Hinnebuch'un *The Dominicans* (1967), Simon Tugwel'in *Early Dominicans* (1982), Viladimir J. Koudelka'nın *Dominic* (1997), Erig Borgman'ın *Dominican Spritualty* (2001) adlı eserleridir. Ayrıca tezde çok kullanılan Dominiken yazarlara ait diğer kaynaklar arasında; Thomas C.McGonicle ve Phyllis Zagano'ya ait *The Dominican Tradition* (2006), G.R, Galbraith'in *The Constition of the Dominican Order* (1925),

Ernest Barker'in *The Dominican Order and Convocation* (1913), Benedikt M.Ashley'nin *Spritual Direction in the Dominiken Tradition* (1915), Paul Murray ve Timothy Radcliffe'nin *The New Wine of Dominican Sprituality* (2006, 2007) adlı eserler yer almaktadır.

Tezde ikinci sırada yer alan ve çok başvurulan kaynakları Ortaçağ dini yaşamı ve Katolik mezhebinin ruhbanlık tarihi üzerine yazılmış eserler oluşturmaktadır. Bunlar içerisinde en çok kullandığımız eserler, Ian C.Hannah'ın *Christian Monastisizm* (1925), Jordan Aumann'ın *Christian Sprituality in the Catholic Tradition* (1985), Herbert Grundman'ın *Religious Movement in the Middle Ages* (1995), Richard Woods'un *Christian Spritualty* (1989) ve *Misticism and Prophecy The Dominican Tradition* (1998) adlı kitaplardır.

Tezde ayrıca konunun kavramsal çerçevesini oluşturmak için *New Catholic Encyclopedia, Encyelopedia Religion and Ethics* ve *The Encylopedia of Religions* adlı ansiklopedilerin çeşitli maddelerinden yararlanılmıştır. Bunlara ilaveten, Hıristiyanlıkla ilgili genel konularda, Dinler Tarihi alanında yazılmış Türkçe temel kaynaklar ve Ortaçağ felsefesi hakkında yazılmış önemli Türkçe eser ve tezlerden de istifade edilmiştir.

4. Genel Olarak Diğer Dinlerde Tarikat Anlayışı

Dinlerde yer alan tarikat anlayışının nasıl ortaya çıktığı yönündeki araştırmalar bu yaşam geleneğinin temelinde manastır yaşam tarzının olduğunu ortaya koymaktadır. Hıristiyanlık'ta manastır hayat tarzını benimsemiş insanların zamanla bu yaşam şeklini organize bir şekle dönüştürmeleriyle birlikte tarikat

kurumlarının oluşmasına zemin hazırladıkları bilinmektedir. Bu durumun Hıristiyanlık dışındaki diğer dinlerde de benzer şekilde geliştiği bu hayat tarzının pek çok dinde var olan önemli bir olgu olduğu görülmektedir. Hıristiyanlık'ta tarikat geleneğininin gelişimini ortaya koymadan önce diğer dinlerdeki tarikat yaşam anlayışının genel hatlarıyla ortaya konulması konunun anlaşılmasına katkı sağlayacaktır. Çünkü Hıristiyanlık'taki bu hayat tarzının ortaya çıkmasında kendinden önceki dinlerin etkisinin olduğu bilinmektedir.

Hinduizm'de manastır yaşamını benimsemiş olanlara "Sadhu" veya "Sanyasin" denilmektedir. Budizm'de ise "Sangha" teşkilatı bekâr rahipler topluluğu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yahudilik'te belirgin bir keşişlik hayatı olmamakla birlikte, Esseniler'in ve Mısır kökenli Therapeutae cemaatinin münzevi karakterli olduğu kabul edilmektedir. İslam'da "zühd hayatı" olarak tanımlanan bu yaşam tarzına Tasavvufi ekollerde rastlanmaktadır. Fakat manastır hayat tarzı Budizm ve Hıristiyanlık için ayrı bir öneme sahip olup, bir disiplin ve bir teşkilat olarak gelişmiştir.

Hinduizm'de, "iyi, kutsal" anlamına gelen Sadhu, kutsal kişiler için kullanılır. Sadhular, yaşam tarzlarına genellikle küçük yaşlarda başlar. Çoğu âsa taşır, safran rengi elbise giyer veya çıplaklığı tercih eder. Bazıları başlarını kazıtır; bazıları ise saç ve sakallarını uzatır. Onlardan bir kısmı tek başına yaşarken, bir kısmı manastır hayatı sürer. Ayrıca Hinduizm'de dünyadan el etek çeken keşişlere

"sanyasin"de denilmektedir.[1] Yine Hint fakirleri denen kişiler, nefsi köreltmenin ve çilenin, dünyalık zevklerden feragat etmenin başka bir formunu sunmaktadırlar.

Hinduizm'de münzevi bir karaktere sahip olan manastır hayatı, Budizm'de topluluk yaşamı olarak şekillenmiştir. Keşişler manastırlarda bir arada yaşar, dilenci keşişler olarak yoksulluğu ve bekârlığı uygularlar.[2] Budizm'de, bekâr rahipler teşkilatına "sangha" ismi verilmektedir. Buda'nın hayatının son dönemlerinde Hindistan'ın çeşitli bölgelerinde yaptığı vaazlardan etkilenen ve onun etrafında toplanan dilenci rahiplerden oluşan topluluğa sangha ismi verilmiştir. Sangha, Buda ve öğretisi ile birlikte Budizm'in temel prensipleri arasında yer almıştır.[3] Sangha teşkilatında rahipler manastırlarda topluca münzevi olarak yaşamaktadır. Ayrıca rahibeler topluluğu da vardır. Budist rahiplerin en önemli özelliği dilenciliktir. Dilenci rahiplere "bhikshu" (Pali:"bhikkhu") rahibelere ise "bhikshuni" (Pali:"bhikkhani)" denilmektedir. Ruhban hayatının temeli, fakirlik, bekârlık ve sessizliğe dayanmaktadır. Rahip olmak için en az 20 yaşında olmak gerekir. Teşkilata girenler saç ve sakalını keser, sarı elbise giyer, yetkili rahibin önünde üç defa iman ikrarında bulunur. Budist manastırlarına "Vihara" adı verilir.[4]

Yahudilik'te manastır hayat tarzına "Esseniler" ve "Therepeutae" denilen cemaatlerde rastlanmaktadır. Bu cemaatlerin, Hıristiyanlık'taki manastır hayat tarzı üzerinde etkili olduğu iddia edilmektedir. Esseniler, İsa'dan önce 150 yıllarında

---

[1] Şinasi Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, Ankara: Vadi Yayınları, 1998, 327, 331.
[2] F. Cabrol, "Monastisizm", *Encyclopedia of Religion and Ethics (ERE)*, Ed. James Hastings, New York 1951, 8/782.
[3] Durmuş Arık, "Sembol", *Dinler Tarihi*, Ed. Ahmet Hikmet Eroğlu, Ankara: Ankara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Yayınları, 2013, 86.
[4] Geniş bilgi için bk. Günay Tümer, Abdurrahman Küçük, *Dinler Tarihi*, Ankara: Ocak Yayınları, 3. Baskı, 1997, 189–190.

Kızıldeniz yakınlarında yaşayan bir Yahudi tarikatıdır. Esseni kelimesi "dindar zahitler" anlamına gelen İbranice "İssiyim" kelimesinin karşılığıdır. İssiyim'e "Ölüdeniz Yazmaları Mezhebi" de denilmektedir. Bunun nedeni; 1947'de Ölüdeniz Kumran mağaralarında bulunan yazmaların bu mezhep hakkında bilgi vermiş olmasıdır. Kaynakların verdiği bilgiye göre Esseniler, toplu halde yaşayan bir sır tarikatıdır. Mezhebe girişin belli ritüelleri vardır. Mezhep mensupları daima beyaz giyinir, bekâr bir hayatı tercih eder, mal-mülk istemeyen sıkı bir hayat disiplinini tercih eder, adayları için üç yıllık bir adaylık sürecini öngörür.[5]

Esseniler'e benzeyen diğer bir Mısırlı Yahudi münzevi grup Therapeutae cemaatidir. Bu cemaat, katı bir inziva hayatı yaşayan Esseniler gibi diğer aktif gruplardan farklılık göstermektedir. Cemaatin her üyesine, içinde günlük kutsal metin okumak için ayrılmış özel bir oda tahsis edilmektedir. Her hafta Şabat Günü, üyeler toplu ibadet için bir araya gelmekte, her sekiz haftada bir kutsal oruç tutulmakta, sonra sessizlik içinde bir ayin yemeği yenilmektedir. Cemaat üyeleri beyaz elbiseler giyinmekte, bekâr bir hayatı tercih etmekte ve daha önce evlenmiş kişileri aralarına almamaktadırlar. Ayrıca üyelerden para harcamayacaklarına, yiyecekleri beraber paylaşacaklarına ve bedenleriyle ilgili ihtiyaçları en aza indireceklerine dair yemin etmeleri istenmektedir.[6]

Yahudilik'te tarikat düşüncesi diğer dinlerdeki gibi belirgin bir şekilde mevcut olmamakla beraber Ortaçağ'da ortaya çıkmaya başlayan bazı tarikatlar günümüzde de varlığını sürdürmektedir. Yahudi tarikatları içerisinde en önemlisi

[5] Tümer, Küçük, 325–326.

"Hassidim" tarikatıdır. Tanrı'nın birliği ve yüceliği üzerinde duran bu tarikata göre; insanın Tanrı katına yükselebilmesi için özel bir yaşam yolu gereklidir. Bu yaşam biçiminin ilkeleri içerisinde insanın kendi içine kapanması ve tefekküre dalması yer almaktadır. Ancak bunu yapabilmesi için kişinin dünyadan el etek çekmesi doğru değildir. Zira yaşadıkları toplumun insanlarını iman yolunda aydınlatma gibi sorumlulukları vardır.[7]

İslam'da "gidilecek yol, izlenecek usul, hal ve gidiş" anlamındaki tarikat (çoğulu tarâik) kavramı, terim olarak "Allah'a ulaşmak isteyenlere mahsus âdet, hal ve davranışı" ifade etmek için kullanılmıştır.[8] Bir çeşit nefs, ruh, zihin hayatını konu edinen bu düşünce sistemine tasavvuf denilmiştir. Tasavvufun çeşitli tarifleri yapılmış olmakla birlikte bu tanımlamalarda ortak olan noktalar; nefse ait bütün zevklerin terk edilmesi, aç durmak, dünyanın terki ile Allah'a yönelme ve halkın rağbet gösterdiği alışılagelen, hoşa giden şeylerden uzak durmadır. Tasavvuf, zihnin manevi olaylara yönelmesi, bir ruh hali ve eşyanın kavranması olarak bütün manevi yollar gibi tabiatı gereği bilgisizliğin yok edilmesini öğretir. Bu haller içinde yaşayan kişinin bir amacı vardır: Allah'ın birliği üzerinde düşünerek, nefsi aşırı isteklerden ve baskılardan kurtarmak ve böylece kalpte yalnızca Allah'ın yer etmesini sağlamaktır. Kişi, yalnızca kalbini temizleyerek Allah'ın hoşnutluğunu kazanır. Bu nedenle bu haller O'nun rızasını kazanmaya götüren yollardır. Tasavvuf ehli kişiler için kullanılan *sûfî* kavramının kökeni hakkında çeşitli açıklamalar yapılmıştır. Ancak

---

[6] Nathan D. Mitchell, "Christian Religious Orders", *The Encyclopedia of Religions (ER)*, Ed. Micea Eliade, New York 1986, 12/309.
[7] "Yahudi Tarikatları", *Dinler Tarihi Ansiklopedisi,* İstanbul: Gelişim Yayınları, 1976, 2/ 434- 438.
[8] Reşat Öngören, "Tarikat", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA),* Ankara 2011, 40/ 95.

genel kabul gören tanımlama bu hayat tarzını benimseyenlerin yünden elbise giymeleri nedeniyle, bu kelimenin de yün manasına gelen *sûf* kökünden geldiği şeklindeki tanımlamadır.[9]

Tasavvuf düşüncesini esas alan ekollerin her biri için tarikat kavramı kullanılır. Tasavvuf düşüncesinin ileri gelenleri tarafından kurulan bu ekollerin her biri kendisini Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer veya Hz. Ali aracılığıyla mutlaka Hz.Muhammed'e dayandırır.[10] İslam dünyasında dört yüz civarında tarikatın var olduğu yönünde bilgiler bulunmakla beraber bu tarikatlar arasında oniki tarikat yaygın olarak görülmektedir. Bunlar; Kâdiriye, Rıfâiyye, Yeseviyye, Şâziliyye, Sühreverdiyye, Mevleviyye, Bedeviyye, Halvetiyye, Nakşbendiyye, Bayramiyye, Desûkiyye ve Çiştiyye'dir.[11]

5. Hıristiyanlık'ta Tarikat'ın Tanımı

Tarikat kavramı birçok dini gelenekte var olan, mistik düşünce ve yaşam tarzıyla tanrısal bilgiye ulaşmayı, hakikati elde etmeyi ve bu yolla kurtuluşu sağlamayı ve Tanrı'da yok olmayı amaçlayan dini kurumları ifade eden bir terimdir.[12]

Hıristiyanlık'ta tarikat kavramı *"order"* kelimesi ile ifade edilmektedir. *Order* kelimesi Latince "*ordo"* kelimesinden türemiştir. "*Ordo"* sınıf, tabaka, düzen anlamlarına gelen İngilizce*"rank, class, arrangement"* kelimeleri ile ifade edilmiştir.

---

[9] Hayrani Altıntaş, *Tasavvuf Tarihi*, Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 2. Baskı, 1991, 1–13.
[10] Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, 361, 362, 233.
[11] H. Kamil Yılmaz, *Tasavvuf ve Tarikatlar*, İstanbul: Bayrak Matbaası, 1997, 240.
[12] Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, 361.

Manastır Düzenleri (*Monasticus ordo*) kavramı ise, erken dönem Ortaçağ'da, manastır yaşam tarzını ifade etmek için kullanılmıştır. Bu döneme kadar merkezi bir yönetim veya bir organizasyonu ifade etmeyen manastırlar, zaman içerisinde Benedikt, Augustin, Basil veya Fransisken kurallarından birine katılarak bu yerleşik disiplinlerden birini kabul etmiş ve belirli bir topluluk ailesini ifade etmeye başlamıştır.[13]

Tarikat yaşantısını benimsemiş birey, Hıristiyanlık'ta dindar terimi ile ifade edilmektedir. Dindar (*religious)* ünvanı, İncil'in emir ve nasihatlerine uygun bir yaşam süren ve daha mükemmel bir yaşam sürebilmek için dünyadan uzaklaşan kişiyi ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu hayat tarzının kökeni ve en karakteristik yönü monastisizm olarak adlandırılan manastır yaşam tarzıdır. Manastır hayatının temelinde yer alan fakirlik, bekârlık ve itaat yemini etme, nefsine eziyet edici uygulamalar içinde olma, el işleri, dua, sessizlik, bazen vaaz veya diğer bazı manastır dışı işler, tarih boyunca dindar bir hayat tarzının (gerek topluluk halinde *senobitizm,* gerekse münzevi *eremitizm* olsun) temel yükümlülükleri olmuştur.[14]

Hıristiyanlık'ta tarikat kavramı, en genel anlamıyla, fakirlik, bekârlık ve itaat yeminini açıkça yapan erkek veya kadınlardan oluşan, ortak bir hayat kuralının takip edildiği, özel bir çalışma biçimine bağlanıldığı (eğitim, hemşirelik, misyonerlik faaliyetleri gibi) ve ister Kilise yüksek otoritesi tarafından tayin edilmiş olsun isterse tarikat üyeleri tarafından bir şekilde seçilmiş olsun, ileri gelen idarecilere itaat

---

[13] Elızabeth Rapley, "Religious Orders and Congregations", *The Encyclopedia of Christianity***,** editors Erwin Fahlbusch, vd. ; translator and English-language editor Geoffrey W. Bromiley; United States of Amerika: Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Company; Leiden: Brill, 2005, 4/617–618.
[14] Cabrol, "Religious Orders", *ERE,* 10/ 693.

edildiği dini kurumları ifade etmektedir. Bu geniş anlamıyla bütün Hıristiyan erkek ve kadınların oluşturduğu dini cemaatler, tarikat olarak adlandırılmaktadır. Dini tarikatın bu dar anlamına, genel olarak üç özellik daha ilave edilmektedir. Bunlar; halka açık ciddi yemin töreni; her gün belli saatlerde Litürjiyi (mezmurlar, ilahiler, kutsal metinleri okuma, gündüz ve gece belli saatlere tahsis edilmiş dualar) halka açık olarak yerine getirme yükümlülüğü ve bir manastıra adanma veya belli bir alanın dışına çıkmama gibi şartlardır. Bununla birlikte tarihte ve pratikte bu özellikler ne katı ne de mutlak olmuştur. Zira Cizvitler Batı Kilisesi Hukuku'nda, tam anlamıyla dini bir tarikattır. Ancak bu tarikatın üyeleri hiçbir zaman manastıra kapanmamıştır.[15]

Dini tarikat kavramı, yaygın olarak, Doğu Hıristiyanlar'ından çok Batı Hıristiyanları tarafından kullanılmıştır.[16] II. Vatikan Konsili'nin Hıristiyan dini yaşantısı ile ilgili "Perfectae Caritatis" adlı dökümanında dini tarikatlar; üyeleri bekârlık, fakirlik ve itaat yemini eden, kendi ihtiyaçlarını karşılayan ve belli bir hayat tarzını takip eden disiplinli kurumlar olarak tanımlanmıştır. Ayrıca bu dökümanda tarikat mensuplarının Mesih'i takip eden, İncil'in tavsiyelerini uygulayan kişiler oldukları ifade edilmiştir.[17] Dini tarikatların Katolik üyeleri, 1983 tarihli Kilise Hukuku'nun tariflerine de konu olmuş ve üyelerin kurallara uygun olarak yeminlerini yapmaları zorunlu kılınmıştır.[18]

---

[15] Mitchell, *ER*, 12/ 308.
[16] Mitchell, *ER*, 12/ 308.
[17] http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decree_19651028_perfectae-caritatis_en.html; Ali İsra Güngör, *Cizvitler ve Katolik Kilisesi'ndeki Yeri*, Ankara: Asam, 2002, 6.
[18] Mitchell, *ER*, 12/ 308.

I. BÖLÜM

HIRİSTİYANLIK'TA TARİKAT ANLAYIŞININ GELİŞİM SÜRECİ

Mevcut dini geleneklerin pek çoğunda var olan tarikatlar, bu gelenekler için önemli bir yaşam biçimini ifade etmektedir. Tarikatlar birbirinden farklı özelliklere sahip olmakla beraber ortaya çıkışlarındaki temel hedef açısından benzer niteliklere sahiptir.Tarikatların ortaya çıkışlarında dini sebeplerin yanısıra, siyasi ve sosyal nedenler de yer almıştır. Hıristiyanlık'ta tarikat anlayışı, ortaya çıktığı ilk dönemlerde sistemli bir yapıya sahip olmamıştır. Münzevi yaşam tarzında başlayan bu anlayış daha sonra manastırların kurulmasıyla birlikte topluluk halinde yaşam geleneğine sahip olmaya başlamıştır. Tarikatlar, manastır yaşam tarzını temel alarak zaman içerisinde kurumsallaşmış ve dini gelenekler açısından önemli kurumlar olarak ortaya çıkmıştır.

1. Hıristiyanlık'ta Tarikat Anlayışı İle İlişkili Temel Kavramlar

Tarikat anlayışının temel amaçları incelendiğinde, insanları bu hayat tarzına sevkeden pek çok etkenin bulunduğu görülmektedir. Tüm bu etkenler göz önünde bulundurulduğunda ortak amaçların özünde, nefse ait tüm zevklerin ve dünyalık şeylerin terk edilmesi, toplumdan ve toplumun genel yaşam tarzından uzaklaşma yoluyla ruhu tamamıyla Tanrı'ya yöneltme isteğinin yer aldığı görülmektedir. Bu amaçlar, genellikle bütün dinlerde tarikat yaşantısını benimsemiş kişiler için ortak olmakla birlikte her dinde bu hayat tarzı kendine özgü kavramlarla ifade edilmektedir. Hıristiyanlık için düşünüldüğünde tarikat anlayışını ifade etmek için en

temel kavramların keşişlik (*monastisizm*) ve çilecilik (*asketizm)* olduğu görülmektedir.

1.1. Keşişlik (Monastisizm)

Keşişlik (*monastisizm*), bir kurum olarak oldukça eskidir ve çeşitli kültürlerde çok yaygındır. Yahudilik'te Esseniler ve Mısır'daki "Therapeutae" cemaatleri manastır hayatı yaşayan topluluklar olarak görülmüştür. Hinduizm ve Budizm'de manastır hayatı yüzyıllarca çok etkin bir hayat tarzı olmuş, özellikle Tibet'te çok büyük manastırlar kurulmuştur. Ancak keşişlik Hıristiyanlığa özgü bir terim olarak kullanılagelmiştir.[19] Farsça'da Hıristiyanların âlim, zâhid ve ileri gelen din adamlarını tanımlamak için kullanılan *keşiş* kelimesinin, Süryânice'de "pir, şeyh, kâhin" anlamındaki karşılığı *keşşişa,* Âramice'de *keşişâ*dır. Arapça'da bu kelime *kas* ve *kıssis* ile karşılanmış olup Türkçe'de Farsça kullanımı yaygınlık kazanmıştır. Batı dillerinde keşiş ve keşişlikle ilgili kelimeler (İng. monastisizm, monk) "ıssız, yalnız yaşayan" anlamındaki Grekçe *monos* kelimesinden türetilmiş, *monasterion* ve *monastikos* manastır keşişliğini, *monokhos* erkek keşişi, *monastria* kadın keşişi ifade etmek için kullanılmıştır.[20] Bütün bu kelimeler yalnız ve izole edilmiş bir hayata işaret etmektedir. Amaç her zaman aynıdır; dindar kişiler, dünyadan uzaklaşarak,

---

[19] E.Royston Pike, "Monastisizm", *Encyclopedia of Religion and Religions,* London: George Allen&Unwin Ltd. , 1951, 261.
[20] Şinasi Gündüz, "Keşiş", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi(DİA)*, Ankara 2002, 25/322.

nefsi duygularından feragat ederek ve insanlığın büyük çoğunluğunun takip ettiği hayat ile uyuşmayan bir yaşam tarzını benimseyerek bu yola girmektedir.[21]

Hıristiyanlıkta, keşişin yaşamı ve bu yaşamın meydana getirdiği kurum olan keşişlik, IV. yüzyıla kadar Doğu çöllerinde tek tek münzevi adayların gerçekleştirdiği bir yaşam biçimi olmuştur. IV. yüzyıldan sonra Batı'ya geçmiş ve çeşitli manastırlar kurulmuştur. Keşişlik düşüncesinin temeli, İncil'in öğütlediği yoksul ve mükemmel Hıristiyan olma idealidir. Keşişlere, dünyadan elini eteğini çeken anlamında târik-i dünya (dünyayı terk edenler) denilmiştir. Başlıca keşiş tarikatları Benedikten, Fransisken ve Dominiken tarikatlarıdır. Manastır keşişliğinin kurucusu Aziz Basilius olarak gösterilmiştir. Erkek kardeşler *(Frer'ler)* ve kız kardeşler *(Sör'ler)* adı verilen erkek ve kadın keşişlerin manastırları günümüze kadar süregelmiştir. Günümüzde keşişler okullar açmakta ve eğitim işleriyle uğraşmaktadır. Evlenme yasağı, gerekmedikçe manastır dışına çıkmamak, az yiyip içmek, sürekli dua vb. gelenekler günümüz keşişliğinde sürmektedir.[22]

Keşişler yaşam şekilleri açısından çeşitli gruplara ayrılırlar. Ancak temelde iki tip hayat tarzına sahiptirler. Bunlardan birincisi, yalnız başına münzevi bir yaşamı tercih edenler (*Eremitizm)*; ikincisi ise, diğer keşişlerle birlikte toplumdan uzak ya da tecrit edilmiş yerlerde belirli kurallara bağlı olarak cemaat yaşantısı (*Senobitizm*) sürdürenlerdir.[23]

---

[21] "Monastisizm", *An Encyclopedia of Religion*, edited byVergilius Ferm, New York: Philosophical Library, 1945, 503.
[22] Orhan Hançerlioğlu, *İnanç Sözlüğü,* İstanbul: Remzi Kitabevi, 1975, 315.
[23] Gündüz, Din ve İnanç Sözlüğü, 218.

Keşişliğin en eski formu, münzevi (eremitik) hayat tarzıdır. Münzevi keşişler kendi içinde çok farklı hayat tarzlarına sahiptirler. Toplumdan uzak, çöllerde, yalnız yaşayan münzeviler için "hermit" kelimesi kullanılır. Bu münzevilerden en ünlüleri: Vaftizci Yahya ve Aziz Antony'dır. Yalnız bir yaşam süren keşişleri tanımlamak için kullanılan bir diğer isim "Anchorites"dir. Bu hayat tarzı de çok eskidir. Öncelikle Mısır'da ortaya çıkmış, daha sonra Filistin ve Suriye yoluyla bütün Doğu Hıristiyanlığı'na yayılmış, sonunda Batı'ya geçmiştir. Batı'daki Camaldolese, Carthusians ve Aziz Augustin'nin hermitleri bunlara benzetilmiştir. Bunlar, hem münzevi hem de toplu halde yaşamın özelliklerini bir arada sürdürmüşlerdir. "Recluses ve Stylites"[24] denen diğer bir grup ise, önceleri her yeri tamamen kapalı ve yalnızca küçük bir pencereden iletişim kurulan hücrelerde yaşamışlar, daha sonra ise Doğu'da sayılarının çok fazla olduğu sanılan ve yerden çok yüksekte sütunlar üzerinde yaşayanlarına şahit olunmuştur. Ayrıca ağaçlarda yaşayan (dentrites); vücutlarını zincirlere sararak, yalınayak dolaşan (catenati) münzeviler de var olmuştur. Bunlara ilaveten, keşişliğin en kötü çeşidi olarak görülen, "Sarabites ve Gyrovagi" denilen gruplara da rastlanmıştır. Bunlar, bir manastırda iki veya üç kişi olarak bir arada yaşamışlar ancak hiçbir manastıra ve kurala bağlanmamak, kendi isteklerine göre yaşamak için, bir manastırdan diğerine geçmişlerdir. Bunların aşırılıklarıyla gerçek Hıristiyanları utandırdıkları belirtilmiştir.[25]

Keşişliğin diğer formu olan ve bütün keşişlerin bir arada, topluluk halinde yaşamını ifade etmek için kullanılan terim "Senobitizm"dir. Münzevi ve toplu halde

---

[24] Sütuncu anlamına gelen *stylites* yaşam biçimini yaratan ve yayan kişinin Aziz Simeon Stylites (y. 389- 459) olduğu söylenir. Geniş bilgi için bk. Aziz S. Atiya, *Doğu Hıristiyanlığı Tarihi*, Çeviren: Nurettin Hiçyılmaz, İstanbul: Doz Yayınları, 2005, 208- 211.

manastır hayat tarzlarının birbirlerine üstünlükleri hakkında ilk dönemlerde önemli tartışmalar yaşanmıştır. Doğu Hıristiyanlığı'nda Aziz Basil, belirli kurallar altında, topluluk halinde yaşamın üstünlüğünü savunmuş ve bu hayat tarzını sistematize ederek sürdürmüştür. Daha sonra Batı'da Benedikt bu hayat tarzını benimsemiştir. İlk dönemlerde toplumdan uzak çöl veya dağlarda sürdürülen münzevi hayat daha çok tutulmasına rağmen sonraları hem Doğu hem de Batı Hıristiyanlığı'nda zayıflamış, XVI. yüzyıldan sonra neredeyse tamamen ortadan kalkmıştır.[26]

1.2. Çilecilik (Asketizm)

Asketizmin temelinde belli bir aşamaya ulaşmak için çile çekmenin gerekliliği inancı yer almıştır. Dini ve felsefi pek çok sistemde geçerli olan asketizm, bedeni küçümseme yoluyla ruhu yüceltmeyi ifade etmektedir. Bu anlama uygun yapılan her türlü eğitim ve davranış çile niteliği taşır. Hıristiyanlık'ta asketizm, Adem'in işlediği ilk günah yoluyla aşağılanan insanın kendini cezalandırmasını dile getirir.[27]

Keşişlik ile asketik yaşantı arasında sıkı bir ilişki söz konusudur. Asketik davranışlar hem keşişin kendi günahları hem de diğer insanların günahları için bir kefaret olarak değerlendirilir.[28] Bu ideal hem Eski Ahit'te hem Yeni Ahit'te vurgulanır. İsa Mesih, müritlerine şunu tavsiye etmiştir; "....Eğer bir kimse

[25] Cabrol, *ERE*, 8/786- 787.
[26] Cabrol, *ERE*, 8/786.
[27] Hançerlioğlu, 130- 131.
[28] Gündüz, Din ve İnanç Sözlüğü, 218.

ardımca gelmek isterse kendini inkar etsin ve haçını yüklenip ardımca gelsin".[29] Başka bir yerde Hıristiyan hayatı bir yarışa benzetilmiştir; "Müsabakaya cehd eden adam her şeyde nefsini zapt eder. Onlar fani bir çelenk için, fakat biz, fani olmayan için yaparız".[30] Dolayısıyla Hıristiyan asketizminin iki yönü olduğu görülür. Negatif olan yönü "kendini inkâr", pozitif olan yönü ise "Mesih'i takip" etmektir. İncillerin öngördüğü asketik uygulamalar şunlardır: Sürekli uyanık kalma,[31] oruç,[32] sahip olunan bütün dünyalık zenginliklerden vazgeçme[33] ve sürekli olarak iffeti korumadır.[34] Pavlus'un mektuplarında da asketik davranışlara yönlendiren ifadeler bulunur.[35] Hıristiyan asketizminin teorik temeli Kilise Babaları Clement ve Origen'e dayandırılır. Onlara göre, Tanrı'ya mükemmel bir sevginin yolu, ruhu bütün tutku ve ihtiraslardan kurtarmaktan geçer. Bunların Stoacıların asketik felsefelerinden etkilendikleri kabul edilir.[36]

Manastırlar kurulmadan önce, Hıristiyan asketiklerin büyük bir bölümünü çöl münzevileri oluşturmuştur. Bunlar, Tanrı'ya daha yakın olmak için her türlü sosyal ve kişisel bağlardan kurtulmayı amaçlamışlardır. Onlar için beden; değersiz, baştan çıkarıcı ve utanç kaynağıdır. Bu nedenle, bedene eziyet edilmeli, baskı altına alınmalı ve kibri kırılmalıdır. Asketiklerin, hiç oturmadan veya uzanmadan yıllarca bir sütun üstünde yaşadıkları, hiç yıkanmadıkları ve elbiselerini yıllarca üzerlerinden çıkarmadıkları, ot ve çimen dışında hiçbir şey yemedikleri, bataklıklarda ve kurak

---

[29] Markos 9: 35.
[30] I.Korintoslulara 9: 25.
[31] Matta 24: 42; 25: 13.
[32] Matta 6: 16- 18; Markos 2:/18- 20.
[33] Matta 19: 21; Markos 10: 28; Luka 9: 57- 62.
[34] Matta 19: 12.
[35] Romalılara 8: 13; I.Korintoslulara 9: 26- 27; Koloselilere 3: 5.

yerlerde veya mezar aralarında yaşadıkları kaydedilmiştir. Bu sert yaşam ve nefse eziyet, Tanrı'ya gerçek kulluğun işareti olarak kabul edilmiştir. Manastırların ortaya çıkması ile birlikte asketikler bir disiplin altına sokulsa da, bu uygulamalar, Tanrı'yı memnun etmek amacıyla yüzyıllarca sürdürülmüştür.[37]

2. Tarikat Kurumlarının Temeli Olan Manastır Yaşamının Ortaya Çıkışı ve Gelişim Süreci

Hıristiyanlık'ta tarikat anlayışının ortaya çıkışı ile ilgili çeşitli fikirler ileri sürülmüştür. Tarikat anlayışının temelinde farklı yaşam şekillerine rastlanmakla beraber, hepsinin kökeninde bir manastır yaşantısı olduğu görülmüştür. Bu noktada manastır hayatının nasıl ortaya çıktığı konusu üzerinde yapılan araştırmalar ve öne sürülen düşünceler genelde iki unsur üzerinde durmuştur. Bu unsurların ilki Hıristiyan manastır haytının kendinden önceki din ve kültürlerden etkilendiği; ikincisi ise manastır hayatının kendiliğinden Hıristiyan düşüncesi içerisinde bağımsız bir şekilde ortaya çıktığı şeklindedir.

Manastır hayat tarzının nasıl ve niçin ortaya çıktığı konusu ilk dönem Hıristiyanlığı ile ilgili çalışma yapan tarihçilerin karşılaştıkları en zor problemlerden birisi olmuştur.[38] Tarihçilerin üzerinde durduğu ilk unsur; manastır yaşamının kendinden önceki din ve kültürlerden etkilenmiş olmasıdır. Bu bağlamda Hıristiyan

---

[36] E. A. Livingstone, "Asceticism", *Oxford Concise Dictionary of the Christian Church*, Oxford : Oxford University Press, 2006, 41.

[37] E.Royston Pike, "Asceticism", *Encyclopedia of Religion and Religions*, London: George Allen&Unwin Ltd. 1951, 32.

manastır yaşamına Mısır'daki Sarabite münzevileri, Budist asketik yaşamı, Kızıldeniz yakınlarında yaşamış Esseniler veya Yahudi bir münzevi grup olarak Therepeutae cemaatinin ve Neoplatonist gnostiklerin etkisi olduğu ileri sürülmüştür.[39]

Hıristiyan manastır hayatının hemen her şeklinin Yahudilik ve klasik dinlerdeki uygulamalarla benzerliklerinin bulunmasına rağmen, Hıristiyanlık'taki bu hayat tarzı ile ilgili delillerin ağırlıklı olarak ilk uygulamaların, Hıristiyanlığın içinden önceki şekillerden müstakil olarak ortaya çıktığını gösterdiği iddia edilmiştir. İnciller'de yer alan İsa'nın gönüllü fakirliği[40] ve bekârlığı[41] tavsiye etmesi, Pavlus'un bekâr olarak yaşaması, Eski Ahit metinlerinde özellikle Musa ve İlyas'ın oruç ve dua esnasında Tanrı'ya yaklaştığını tasvir eden bilgilerin bulunması gibi hususlar Hıristiyanların bazı kesimlerinde etkili olmuş ve münzevi hayat tarzına paralel olarak fakirlik, bekârlık gibi katı uygulamalara ve bekârlığın bir yaşam biçimine dönüşmesine sebep olmuştur.[42]

Hıristiyan ilahiyatçılardan bazılarının, İsa'nın münzevi bir hayat yaşadığına, fakirliği, bekârlığı ve itaati emrettiğine dair açık herhangi bir delilin olmadığını ileri sürdükleri belirtilmiştir. Hatta elde mevcut bilgilerin onun, oldukça sosyal bir hayat yaşadığı ve sadece inziva hayatı yaşayanlarla değil, bütün insanlarla iletişim

---

[38] Bernard McGinn, "Christian Monastisizm", *The Encyclopedia of Religion (ER)*, Ed. Micea Eliade, New York 1986, 10/44.
[39] Jordan Aumann, *Christian Spirituality in the Catholic Tradition*, London 1985, 38.
[40] Matta 19: 21.
[41] Matta 19: 12.
[42] McGinn, *ER*, 10/44.

kurduğunu gösterdiği, bu nedenle manastır hayatının köklerini doğrudan İsa'ya bağlamanın mümkün olmadığını ifade ettikleri kaydedilmiştir.[43]

İlk dönem Hıristiyanlar arasında, sıradan insanlardan daha mükemmel bir hayata kavuşmak için bazılarının kendilerini Tanrı'ya adadıkları gözlenmiştir. Bu fikrin temellerinin, ikinci asırda İskenderiye'de önemli bir Hıristiyan okulunun başı olan ve "Eflatunculuk" fikrinden etkilenen Clement (ö.215) ve onun öğrencisi Origen gibi (185-254) münzevi düşüncelere sahip keşişlerin oldukları iddia edilmiştir.[44] Origen, dua, bekârlık ve katı hayat tarzının sağlam bir taraftarı olmuştur. Nitekim onun, ruhun inişi, inziva ve talim vasıtasıyla Tanrı'ya tedricen geri dönüşüyle ilgili ruhani doktrini, Hıristiyan keşişler tarafından uygulanmış ve bu nedenle Origen, "manastır hayatı hakkındaki fikirlerin babası" olarak kabul edilmiştir.[45] Aynı şekilde ilk dönem Hıristiyan dini liderlerinden Tertullian'ın (160–225), evlenip çocuk sahibi olmayı, bedeninin arzularına boyun eğme olarak gördüğü, dünyevi lezzetleri reddederek, ruhi değerlere önem verdiği kaydedilmiştir.[46]

Manastır hayat tarzının havarileri ve ilk Hıristiyanları taklit etme düşüncesi sonucunda ortaya çıktığı, bu hayat tarzında, özellikle Hıristiyan karakterli olmayan unsurların bulunduğunun kesin olduğu, fakat ortak olan noktanın her çabanın deruni mükemmelleşme için gösterildiği ifade edilmektedir. Bu genel temel, manastır hayat tarzıyla diğer farklı yer ve zamanlarda ortaya çıkan kurumlar arasındaki gerçek benzerliği açıklamaktadır. Bununla birlikte, tarihçilerin manastır hayat tarzında

---

[43] Mitchell, ER, 12/309.
[44] Güngör, 11.
[45] McGinn, *ER*, 10/44.
[46] Suat Yıldırım, *Mevcut Kaynaklara Göre Hıristiyanlık*, İzmir: Işık Yayınları, 1996, 97.

keşfettikleri Hıristiyan kaynaklı en orijinal faktör, "Kilise'nin ilk dönemlerine dönme arzusu"dur. [47]

Hıristiyanlık'ta manastır hayat tarzının ortaya çıkmasında Hıristiyanların tarihi süreçte yaşadıkları olayların da etkisi olduğu belirtilmektedir. Hıristiyanlar, II. yüzyılın başından itibaren başlayan III. ve IV. yüzyıllarda devam eden Romalıların Hıristiyanlığı ortadan kaldırmak amacıyla gerçekleştirdikleri bir zulüm dönemini yaşamışlardır. Roma İmparatorluğu'nda birçok dine, ulusal bir temele dayanması ve putperestlikten Yahudiliğe geçişin sınırlı olması sebebiyle Yahudilerin bile bünyesinde yaşamasına izin verilmiştir. Ancak evrensel bir yönü olması ve İmparatorluğun geleceği için tehlike olarak görülmesi gibi nedenlerden dolayı Hıristiyanlara aynı müsamaha gösterilmemiş,[48] Decius (ö.251), Valerianus (ö.260), Diocletianus (215-312) ve Galerius (250-311) gibi imparatorlar Hıristiyanlara karşı bir kıyım içerisine girmiş ve bu dini ortadan kaldırmaya çalışmışlardır.[49]

Hıristiyanlar, bu ilk zulüm dönemlerinde, büyük kişisel tehlikelere göğüs gererek İncil'i izleyen ve birbirlerine çok sıkı bağlarla kenetlenmiş küçük gruplar oluşturmuşlardır.[50] Ancak onlar arasında münzevi fikirler daha çok IV. yüzyılda köklü bir şekilde yerleşmiştir. Çünkü bu yüzyılda İmparatorluk içinde Hıristiyanlığı meşru olarak kabul eden İmparator Konstantin'in Milan Fermanı'ndan (313) sonra, Kilise ve kültür arasında meydana gelen değişmeler yeni bir durum ortaya çıkarmıştır. Bazı Hıristiyanlar, dinlerinin İmparator tarafından tanınmasının dindarca

---

[47] Auman, 38.
[48] Mehmet Çelik, *Süryani Tarihi (I)*, Ankara: Ayraç Yayınevi, 1996, 65- 66.
[49] Yıldırım, 97.
[50] Thomas Michel, *Hıristiyan Tanrı Bilimine Giriş*, İstanbul: Cihan Basımevi 1992, 146.

yaşamaya ve Tanrı ile mükemmel bir birlik sağlamaya ciddi bir tehdit oluşturacağını düşünmüşlerdir. Hıristiyan kahramanlığının en eski şekli ve bireyin kendini Tanrı'ya adama şeklinin bir sembolü olan şehitliğin yerini, en yüksek değer adına yapılan manevi fedakârlık olan, bekâr inziva hayatı almıştır. Bu nedenle IV. yüzyılda, çok sayıda münzevi ortaya çıkmış, bakireler ve keşişler İmparatorluk Hıristiyanlığının "yeni şehitleri" olarak algılanmışlardır.[51]

Hıristiyan geleneğinde hayattan yüz çevirme idealinin başlangıçtan beri var olduğu bilinmekle birlikte manastır hayatının kökeni ile ilgili olarak Mısır'da "çöl babaları" diye anılan bazı din adamlarının, çöllere ve dağlara çekilip münzevi bir hayat sürmeleriyle başladığı şeklinde iddialar yer almıştır. Bu inziva hareketinin ardında siyasi ve sosyal sebeplerin dışında gittikçe dünyevileşen Kilise ortamından uzaklaşma suretiyle Hıristiyan mükemmelliğini arama veya ferdî kurtuluşa erme çabalarının bulunduğu kabul edilmiştir.[52] III. ve IV. yüzyıllarda bu yolu seçen Hıristiyanlar, çölde inzivaya çekilerek, ibadet ve riyazet hayatı yaşamayı tercih etmişlerdir. Çölde ermiş bir keşişin yaşadığı haberi yayıldığında, insanlar onun etrafında toplanmış ve zamanla bu çöl münzevilerinin kulübeleri etrafında ilk keşiş cemaatleri oluşmaya başlamıştır.[53]

Manastır hayat düzeninin IV. yüzyılda başlaması ile birlikte zaman içerisinde manastırlar çok sayıda sıradan insanla dolmuştur. Çünkü bu insanlar dünyadan el etek çekip dış dünyada yaşarken yokluğunu çektikleri pek çok şeyi

---

[51] Michel, *ER*, 12/310.
[52] Salime Leyla Gürkan, "Manastır", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul 2003, 27/559.
[53] Michel, 146- 147.

manastırlarda bulacaklarını umarak manastırlara girmişlerdir. Köylüler, köleler v.b. ağır ve yorucu iş sahibi kişiler manastırlara girerek rahat etmeyi ummuş, bunun yanında Roma yönetiminin ağır vergilerinden ve askerlikten kaçanlar da manastırları bir sığınak olarak görmüştür.[54]

2.1. Doğu Hıristiyanlığı'nda Tarikat Kurumlarının Gelişim Süreci

Doğu'da İlk münzevi hayat örneklerine Mısır çöllerinde rastlanmış ve münzevi hayatın kurucusu olarak, Mısırlı Antony'ye (251–356) vurgu yapılmıştır. Onun arkasından Pachomius (290- 346) adlı keşiş kendisine katılanlarla birlikte her manastırlar kurmuş ve müşterek hayatı örgütleyen bir kural yazmıştır. Ancak Doğu'da manastır keşişliğinin organize kurumlar olarak ortaya çıkmasının Kayseri'li Basilius (329-379) ile başladığı kabul edilmiştir. Onun keşişleri için oluşturduğu kuralların Doğu Kiliseleri'nde hala geçerliliğini koruduğu vurgulanmıştır. Doğuda manastır hayatının diğer önemli merkezleri Suriye, Filistin, Anadolu ve Bizans olmuştur. Bu bölgeler temel öğreti ve uygulamalarda birbirleriyle benzerlik göstermiş olmakla birlikte, her bölge kendine has bir anlayış ve geleneğe sahip olmuştur.

İlk Hıristiyan münzevi hayatı yaşayan kişinin, Roma İmparatoru Decius'un (ö.251) Hıristiyanlara uyguladığı takibatta çöle çekilmiş ve uzun yıllar bir mağarada yaşamış olan Aziz Paul isimli keşişin olduğu ileri sürülmüştür. Aziz Paul'un hayatı Jerome (ö. 420) tarafından yazılmıştır. Norveç ve İngiltere'de onun adını taşıyan bir

[54] Edward Gibbon, *Roma İmparatorluğu'nun Gerileyiş ve Çöküş Tarihi*, Çev. Asım Baltacıgil, İstanbul: Bilim Felsefe Sanat Yayınları, Mayıs 1988, 3/314.

kilise ve Montreal'de bir köy bulunmasına rağmen Aziz Paul adlı keşiş Hıristiyan geleneğinde çok büyük bir yer tutmamıştır.[55]

Yukarıda belirtildiği gibi Aziz Paul'den çok daha ünlü ve Hıristiyan manastır hayatının babası olarak görülen isim Aziz Antony olmuştur.[56] Mısırlı genç ve zengin bir çiftçi olan Antony, 12 yaşında münzevî bir yaşam sürmek için çöle çekilmiş, 356 yılında 105 yaşında iken ölmüştür. Onun hayatı, 357 yılında Aziz Atanasyus (298-373) tarafından kaleme alınmıştır. İnziva yaşamının en önemli kaynağı olarak kabul edilen[57] "Life of Anthony" adlı bu eser manastır hayatı ile ilgili fikirlerin Roma İmparatorluğuna yayılmasını sağlamış ve bütün insanlardan uzak, yalnız yaşamanın önemine dikkat çekmiş, böylece bu yaşamın İsa'nın mesajına Hıristiyanlığın vereceği en yüce cevap olduğu fikrini teşvik etmiştir.[58]

Atanasyus Aziz Antony'yi münzevi yaşama sevkeden şeyin İncil'den duyduğu şu cümle olduğunu kaydetmiştir."Eğer mükemmel olmak istiyorsan git sahip olduğun her şeyi sat, onları fakirlere ver ve gel beni takip et".[59] Bundan sonra Antony, yalnız bir yaşam için, daha önceden takibattan kaçan diğer münzevilerin oluşturduğu bir topluluk bulunan köyünün yakınındaki çöle çekilmiştir.[60] Bununla birlikte Antony, ne bir tarikat ne de bir organizasyon kurmuştur. Manastır hayatının

[55] Ian C. Hannah, *Christian Monastisizm*, New York 1925, 19- 21.
[56] Hannah, 21.
[57] Aumann, 39.
[58] Mitchell, *ER*, 12/309.
[59] Matta 19: 21; Mitchell, *ER*, 12/309.
[60] Richard Woods, *Christian Spirituality*, Chicago 1989, 82- 83.

organize bir şekilde başlaması onun çağdaşı olan Pachomius (290- 346) tarafından gerçekleştirilmiştir.[61]

Doğu Hıristiyanlığı'nda ilk olarak toplu halde manastır hayat tarzını şekillendiren Pachomius, 290 yılında Mısır'da doğmuştur. Anthony ve Atanasyus'un çağdaşıdır. Pagan bir asker olarak bir müddet orduda görev yaptıktan sonra 313 yılında din değiştirerek, vaftiz olmuştur.[62] Münzevi bir yaşama karar veren Pachomius 320 yılında Nil'in yakınındaki Tebenni'de manastır hayatının temellerini atmış ve bir manastır kurmuştur.[63]

Pachomius, toplumla iç içe manastır hayat tarzını münzevi yaşama tercih etmiştir. Çünkü ona göre toplu yaşam sırasında, kardeşler birbirlerinin davranışlarını ve faziletlerini gözleyerek örnek alır ve bunları uygulamaya koyma olanağı sağlar.[64] Bu nedenle manastırlar kurmuş ve bu hayat ile ilgili ilk kuralları derlemiştir.[65] Pachomius'un çağdaşı kilise tarihçileri onun, kuralların içinde yazılı olduğu tableti bir meleğin elinden aldığını yazmışlardır. Ancak doğru olan bu kuralların başlangıçta sistemleştirilmiş bir kurallar dizisi olmadığı ve zaman içinde şartlara göre şekillendiğidir.[66] Onun düzeninde cennete ulaşmanın tek yolu yalnızca züht hayatı, eziyet ve yoksulluk değildir. Keşişler bir taraftan iffet ve yoksulluk yeminlerini

[61] Hannah, 24.
[62] Woods, *Christian Spirituality*, 83.
[63] Woods, *Christian Spirituality*, 83.
[64] Aumann, 41.
[65] McGinn, *ER*, 10/44.
[66] Atiya, 81.

korurken, bir yandan da hem bedeni hem de zihni melekelerini faydalı işlerde kullanmalıdırlar.[67]

Mısır'da, Pachomius öncesinde bu hayat tarzına sahip toplulukların organize bir yaşam sürdüğü bilinse de, onun Hıristiyan manastır hayatında bir kurucu olarak adlandırılmasının nedeni faaliyet alanının genişliğinden ve Mısır'ın ötesine geçmiş olmasından ileri gelmiştir. Nitekim onun uyguladığı kurallar Grek ve Latin dillerine tercüme edilerek yayılmış, küçük değişikliklerle hem Doğu Hıristiyanlığı'nda hem Batı Hıristiyanlığı'nda manastır hayatına temel olmuştur.[68]

Hıristiyanlık tarihinde önemli bir yere sahip olan Anadolu, Doğu Hıristiyanlığı açısından da son derece önemi haiz olmuştur. Bu bağlamda Anadolu'daki manastır hayatı, Kayseri'li Basil (329–379) tarafından şekillendirilmiştir. Onun önderliğinde, Doğu'daki manastır hayat tarzında yeni bir dönem başlamış [69] ve o, Hıristiyan manastır hayatını Kilise'den sapmaktan kurtaran keşiş olarak anılmıştır.[70] Basil, manastırlarda toplu halde yaşamı, münzevi yaşama tercih etmiş, keşişin toplum ile iç içe yaşaması gerektiğini vurgulamış[71], manastırları toplumdan uzak, ıssız bölgelere kurmak yerine, Hıristiyan toplumun yaşadığı şehir,

---

[67] Mustafa Erdem, "Monofizit Kiliselerde Din Anlayışı" (Kıpti Kilisesi Örneği), *Dinler Tarihi Araştırmaları II,* Sempozyum: 20- 21 Kasım 1998 Konya, Ankara: Dinler Tarihi Derneği Yayınları, 2000, 93.

[68] Geniş bilgi için bk. Joseph Patrich, *Sabas, Leader of Plestinian Monastisizm*, Washington: Dumbarton Oaks Research Library and Collection, 1995, 17.

[69] Aumann, 42.

[70] Güngör, 13.

[71] Güngör, 13; Mitchell, *ER*, 12/ 310.

kasaba ve köylerde kurmuştur.[72] Şehirlere kurduğu bu manastır ve okullarla Hıristiyan inziva hayatını, Kilise organizasyonu ile birleştirmeye çalışmıştır.[73]

Basil'in yaptığı çalışmalar laik toplum tarafından da beğeniyle karşılanmıştır. O, keşişlerine yardımseverliği, hastalara yardımı, yolculara yer temin etmeyi, yetimlere bakmayı tavsiye etmiştir. Manastırlarının yakınında bir yurt, hastane ve çocukların eğitimi için bir okul mutlaka bulunmuştur. Bu özellikleriyle o, hem inziva yaşamının lideri, hem bir teolog hem de bir dini ve sosyal reformist olarak anılmıştır.[74]

Basil'in en büyük başarılarından biri, Doğu'nun engin düşünce yapısıyla, Batı'nın organize gücünü birleştirmesi olmuştur. Yunan ve Mısır ilmini birleştirmiş ve her ikisini de manastır hayatının ve Kilise'nin hizmetinde kullanmıştır. Manastırları önemli bir Hıristiyan kurumuna dönüştürmüştür. Onun manastır hayatı için oluşturduğu kurallar Doğu'daki bu yaşam tarzını benimseyen kurumlar için temel alınmakla birlikte, Latince'ye tercümeleri yapılarak Batı'daki manastır geleneğini de büyük ölçüde etkilemiştir. Ancak Basil sonrası Doğu'daki manastır hayat tarzı, Batı ile karşılaştırıldığında, gerçek bir gelişme göstermemiştir. Yapılan reform hareketleri yetersiz kalmış ve uzun zaman süren çözülme süreci başlamıştır. Doğu'da ortaya çıkan çok sayıda buluş gibi manastır yaşam tarzı da doğduğu topraklarda elde edemediği başarıyı Batı'da elde etmiştir.[75]

---

[72] Aumann, 44.
[73] Hannah, 42; Patrich, 30.
[74] Patrich, 31.
[75] Hannah, 46- 48.

2.2. Batı Hıristiyanlığı'nda Tarikat Kurumlarının Gelişim Süreci

Batı Hıristiyanlığı'nda tarikat kurumlarının temeli olan manastır hayatına bakıldığında Doğu'ya göre çok farklı bir manzara ile karşılaşılmaktadır. Bu da manastır yaşamının güçlü ve enerjik bir yapıyla yeni bir kültürü başlatmış olmasıdır.[76] Bu hayat tarzı her ne kadar Doğu'da başlamış ve önemli gelişmeler sağlamış ise de Batı'da, daha organize, daha geleneksel ve kurumsal bir mahiyet kazanmıştır. Doğu'da IV. yüzyıla kadar manastır hayatı önemli gelişmeler kaydetmesine rağmen Batı'da bu konuda yeterince bilgi bulunmamaktadır. Ancak Roma ile Doğu'daki ünlü manastır merkezleri (Mısır, Filistin…) arasında var olan ilişki nedeniyle, Batı Hıristiyanlığı'nın Doğu'daki manastır geleneğinden haberdar olduğu sanılmaktadır. Atanasyus ilk sürgünü sırasında, 340 yılında Roma'da bulunmuş, onun "Life of Antony" adlı eseri Batı'da manastır yaşamının tanınmasında büyük rol oynamıştır. Ancak, Batı'daki manastır hayatının sadece Doğu'dan doğrudan etkilendiğini söylemek yanlış olur. Çünkü erken dönemlerde (III. yüzyılda), Batı'da da bu hayat tarzını benimseyen asketikler, bakireler ve dul kadınların var olduğuna dair bilgilere rastlanmaktadır. Bununla birlikte, bazı kaynaklarda Batı'daki manastır hayatı geleneğinin Doğu'dan etkilenmediği iddia edilmiş olsa da, IV. ve V. yüzyıllarda Batı Hıristiyanlığı'ndaki manastır geleneğinde, Doğu'nun etkisinin büyük olduğu kabul edilmiştir.[77]

Eldeki bilgilerden anlaşıldığı kadarıyla manastır hayatının, Roma İmparatorluğu'nun Latin bölgelerine 360'lı yıllarda girdiği sanılmaktadır. İddiaya göre Aryanizme karşı oldukları için Doğu'ya sürgün edilen piskoposlar, kendi

[76] Hannah, 56.

bölgelerine döndüklerinde manastır hayatının Batı'da tanınmasını sağlamışlardır. IV. yüzyılın sonunda İtalya, Gaul, İspanya ve Kuzey Afrika'da münzevi yaşamı tercih eden topluluklar oluşmaya başlamıştır.[78] Manastır hayatının, bu bölgelere geçmesinde ve kabul görmesinde, Atanasyus, Eusibus, Ambrose, Jerome ve Augustin gibi önemli şahısların rolü büyük olmuştur.

Jerome (ö. 420) Antakya yakınlarında bir müddet münzevi olarak yaşamış daha sonra Roma'da, aristokrat Romalı hanımlardan oluşan ve züht hayatını benimseyen bir topluluğa manevi liderlik yapmıştır.[79] Onun yazıları inziva hayatı hakkında önemli bilgiler vermiştir. Özellikle inziva hayatı yaşayan Doğu'lu azizlerle ilgili yazdığı yarı efsanevi hikâyeler bu hayatı halka tanıtmıştır.[80] Çoğunlukla manastır hayatını konu alan yazıları daha sonra ortaya çıkan inziva hayatının İncil'i gibi kabul edilmiştir. Ancak Jerome, yalnızca bu alanda değil, bilime de çok büyük katkılar sağlamıştır. Bilgin bir keşiş olarak Latin Kilisesi'nin önde gelen şahsiyetlerinden biri olmuştur.[81]

Batı Hıristiyanlığı açısından tarikat anlayışının kurum ve kurallarının şekillenmesinde en önemli isimlerin başında gelen isimlerden biri de Aziz Augustin (354 – 430)' dir. Aziz Augustin'in kuralları aynı zamanda Dominiken Tarikatı'nın da kurulma aşamasında takip ettiği kurallar olmuş, ayrıca Dominik (1171-1221) daha sonra kendi kurallarını onun kurallarından etkilenerek oluşturmuştur. Bu nedenle

---

[77] Auman, 37.
[78] McGinn, *ER*,10/ 46.
[79] McGinn, *ER*,10/ 46; Aumann, 57.
[80] McGinn, *ER*,10/ 46.
[81] Hannah, 63.

Aziz Augustin'in bu etkisi ile ilgili bilgiler ilerleyen bölümlerde ayrıca ele alınacaktır.

Batı'da manastır hayatını şekillendiren isim Aziz Benedikt (480–547) olmuştur. Bu yaşam tarzını konu edinen kaynaklar Batı Hıristiyanlığı'ndaki tarikat geleneğini genellikle Benedikt öncesi ve sonrası olarak ele almıştır. Onun öncesinde de bu hayatı benimseyen çok önemli şahsiyetler bulunmakla birlikte, manastır hayatı Benedikt ile sistemleşmiş, onun koyduğu kurallar manastır hayatının temellerini teşkil etmiş, Benedikten Tarikatı, diğer manastır hayat tarzını temel alan dini tarikatlara yön vermiştir.

Batı Hıristiyanlığı'nda manastır hayatı ile ilgili getirdiği yenilik ve disiplin ile öne çıkan en önemli isim Benedikt'in hayatı hakkında çok az şey bilinmesine rağmen, manastır hayatına getirdiği yöntem, onun saygınlığını artırmış, bu yöntem Batı manastır hayat tarzının genel kuralları olmuş ve BenediktenTarikatı'nın bugüne kadar ayakta kalmasını sağlamıştır.[82]

Benedikt'in yaşadığı dönemde Batı Hıristiyanlığı'nın hem siyasi, hem de dini alanda zor bir dönemden geçtiği belirtilmiştir. Batı'da siyasi anlamda uzun zaman sürecek zor ve karışık bir dönem yaşanmıştır. Bununla birlikte bu dönemde Kilise de siyasi ve doktrinel problemler yaşamıştır. Doğu'yu merkez edinen ciddi kristolojik tartışmalara karşı hem Doğu hem de Batı Kiliseleri birlikte hareket etmiş Ortodoks görüşü savunmuşlardır. Ayrıca Batı, Semi-Pelegian[83] öğretinin ortaya attığı

---

[82] Mitchell, *ER*, 12/312.

[83] *Semipelagianizm:* Bu akım, kurtuluş için ilahi rahmetin gerekliliğini inkar etmemekle birlikte Hıristiyan yaşamına doğru atılan ilk adımların insan iradesi tarafından yönlendirildiğini, ilahi rahmetin

"inayet" ve Arius taraftarlarının "İsa'nın tabiatı" ile ilgili ortaya attığı ciddi problemlerden fazlasıyla etkilenmiştir.[84]

Benedikt'in hayatı ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Gerek çağdaşlarının eserlerinde gerekse VI. yüzyıl öncesine ait yazılı kaynaklarda onun hakkında bilgiye rastlanılmamaktadır. Onunla ilgili bilgiler Papa I. Gregory'nin (540-604) "Dialogues" adlı eserine dayanmaktadır. Papa Gregory, onun 480 yılında, Nursia'da, soylu bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldiğini bildirmiştir. Eğitimi için Roma'ya gitmiş ve burada klasik bir eğitim almıştır. Ancak, o, buradaki ahlaken bozulmuş ve kötü ortamdan rahatsız olmuş ve ailesinden kalan mirası da terk ederek, münzevi bir yaşam sürmek istediği için Roma yakınlarındaki Subiaco'da bir mağaraya çekilmiş ve üç yıl burada yaşamıştır. Kısa süre sonra diğer manastır hayatı müntesiplerinde olduğu gibi kutsallığını ve bilgeliğini duyan münzeviler çevresinde toplanmış ve o, bu topluluğun manevi önderliğini yapmış ve bir cemaat olarak organize etmiştir. Bu bölgede, yaklaşık 525 yıllarında, onu kıskanan yerel papazın düşmanca tavırları nedeniyle Benedikt, keşişleri için yeni bir yer arayışı içine girmiştir. Bu nedenle Benedikt bazı arkadaşları ile birlikte Roma yakınlarındaki Monte Cassino'ya gitmiş ve ünlü manastırını burada kurmuştur. 547 yılında, ölünceye kadar burada yaşamıştır.[85] Monte Cassino'daki manastır Batı'da daha zengin topraklardaki güçlü ve zengin manastırları bile gölgede bırakmış ve eşsiz bir öneme sahip olmuştur.[86]

---

ise ancak daha sonra geldiğini vurgulamaktadır. Semipelagianizm, bu fikirleriyle Augustin ve Pelegius arasında bir yol izlemiştir (Geniş bilgi için bk. Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, 337).

[84] Aumann, 68; Hannah, 74.

[85] Woods, *Christian Spirituality*, 112–113; Aumann 69.

[86] Hannah, 77.

Böylece Benedikt'in Batı Hıristiyanlığı'nın manastır geleneğini düzenlediği ve şekil verdiği kuralları bu manastırda şekillenmiş ve yayılmıştır.

Benedikt'in kurallarının tamamının orjinal olmadığı, bunların Pachomius, Basil, Augustin ve Cassian'ın *(Regula Magistri)* eserlerinin bir sentezi olduğu iddia edilmiştir. Ancak onun, bu temel kuralları sentezleyerek manastır geleneğinin devamı için sistematize ettiği, ayrıca manastır yaşamını çağın ihtiyaçlarına adapte etme noktasında çok önemli katkı sağladığı kabul edilmiştir. Benedikt'in temel ilkesi, manastırların Mesih'e ibadet konusunda bir okul vazifesi görmesidir. Bu konu kuralların önsözünde şu cümlelerle ifade edilmiştir: *"...Gözünü korkutma ve kurtuluş için bu yolda devam et. Bu başlangıçta zor gelebilir, ancak biz bu yolda ilerlersek Tanrı'nın emirleriyle yönetiliriz ve kalbimiz tarif edilemez bir sevgiyle dolup taşar. Bu emirlerden hiçbir zaman dönmezsek, manastırlarda ölene kadar onun emirlerini gözetirsek ve Mesih'in maruz kaldıklarını sabırla paylaşırsak, onun krallığını paylaşmaya hak kazanabiliriz."*[87]

Benedict'in kuralları münzevi bir hayatı reddetmemekle birlikte, toplumla iç içe bir manastır hayat tarzını tercih etmiştir. Onun kuralları bir manastırda, Tanrı'ya karşı sorumlu bir başrahibin idaresi altında, ibadeti, kutsal metin okumayı, dinlemeyi ve çalışmayı dengeleyen bir sistem oluşturmuştur.[88]

Cemaatlerinde, Mısır'daki toplumla iç içe manastır hayatı sürdüren topluluklara çok benzeyen hiyerarşik bir yapı oluşmuştur. Keşişler, dini ve dünyevi işlerini yöneten bir liderin emri altında, eşit olmayan derecelerle düzenlenmiştir.

[87] Aumann, 70.

Augustin, cemaati içinde sevgiye önem verirken, Benedikt itaate çok önem vermiştir. Onun kuralları çok aristokratik ve otoriter ilkelere dayanmıştır. O, günlük yaşamın her tarafını manastır hayatı ile ilgili pratiklerin kapsamasını amaçlamıştır.[89] Onun manastır hayatı ile ilgili koyduğu kuralların ilk cümlesi şöyle başlar: *"Oğlum başkanın emirlerini dikkatlice dinle ve bütün kalbinle onlara katıl. Mesajım senin içindir, öncelikle ve her zaman, Mesih'in Krallığı'na girmek için güçlü ve kutsal silah olan itaat ile savaş."*[90]

Benedikt de Augustin gibi cemaat üyeleri arasındaki kardeşliğe ve başkanın faziletli olması konusuna vurgu yapmıştır.[91] O, keşişlerine itaati, fakirliği ve alçak gönüllü olmanın faziletlerini öğretmiştir. Aynı zamanda sessizlik, konukseverlik ve bedenle yapılan işleri keşişlerin sahip olması gereken en önemli nitelikler olarak görmüştür.[92] Benedikten manastırları, küçük bir şehir veya ihtiyaç duyulabilecek bütün organlara sahip bir toplum gibi organize edilmiştir. Keşişlerin ihtiyaçlarını dışarıda aramalarını önlemek amacıyla onların bütün zorunlu ihtiyaçlarını manastır içinde karşılamaları için her türlü olanak sağlanmıştır.[93]

Benedikt'in kurallarının Batı'daki manastır hayatına yaptığı etki, Basil'in Doğu'da yaptığı etkiye benzetilmiştir.[94] Benedikt'in kuralları (The Rule of St. Benedict) Batı manastır hayatı için en önemli dokümanlar olarak kabul edilmiş ve

---

[88] Mitchell, *ER*, 12/312.
[89] Woods, *Christian Spirituality*, 111.
[90] Aumann, 70.
[91] Aumann, 71.
[92] Cabrol, *ERE*, 8/792.
[93] Cabrol, *ERE*, 8/792; Hannah, 82.
[94] Cabrol, *ERE*, 8/792.

manastır yaşamı için temel kurallar olarak benimsenmiştir.[95] Benedikt'in kendisi ve cemaatinin amacı yalnızca Mesih'in yaşadığı gibi yaşamak ve sabırla onun krallığına katılmaya hak kazanmaktı. Kurallar da yalnızca Monte Cassiono'daki manastır için düşünülmüş,[96] ancak bu amacının çok ötesine geçmiş ve daha sonraki dönemlerde birçok Hıristiyan tarikatında geçerli kurallar olarak kabul edilmiştir. Bununla birlikte bütün insani kurumlarda olduğu gibi manastır hayat tarzında da bir gerileme ve ıslahat dönemi yaşanmıştır.[97] Nitekim bu hayat tarzının liderleri de zaman zaman kendi ideallerini yenilemeye, yeniden tanımlamaya ve güçlendirmeye ihtiyaç duymuşlardır.[98]

2.3. Protestan Hıristiyanlık'ta Tarikat Anlayışı

Protestan Hıristiyanlık içerisinde Doğu ve Batı Hıristiyanlığı'ndaki gibi manastır hayatı ve tarikat geleneği söz konusu olmamış, hatta Protestanlık bu hayat tarzlarına karşı çıkmıştır. Bununla birlikte Protestanlık içerisinde de zaman zaman dini süistimallere karşı çıkan akımlar ve gruplar yer almıştır. Protestanlık her ne kadar taze bir ruh olarak ortaya çıkmış olsa da zamanla donuklaşmış ve Katolik Kilisesi'ne yönelttiği katı dogmatik uygulamaların etkisine girmeye başlamıştır. Bu nedenle zamanla Protestan Hıristiyanlık bünyesinde yer alan ve kişisel dindarlığa vurgu yapan tarikat benzeri akımlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Çok sayıdaki yenilikçi hareketlerin en önemlileri Puritenler, Takvacılar ve Metodist Kilisesi'dir.

---

[95] Aumann, 69.
[96] Hannah, 77-78.
[97] Mehmed Aydın, *Din Fenomeni*, Konya: Din Bilimleri Yayınları, 2000, 174.
[98] Cabrol, *ERE*, 8/792.

Protestanlık içerisinden ilk yenilenme hareketleri XVI. yüzyılda, İngiliz Kilisesi içerisinde görülmeye başlamış, I. Elizabeth döneminde Kilise'yi arındırmak ve yenilemek isteyenler Puritenler *(Puritans)* olarak adlandırılmıştır. Puritenler, vaftizde haç kullanımı, rahibin giydiği beyaz elbiseler, Rab'bin Sofrası ayininde diz çökme gibi uygulamaları, Roma Katolik Kilisesi'nden kaldığını düşündükleri için reddetmişlerdir. Ayrıca çoğu Puriten, piskoposun yetkilerinin Kutsal Kitap'a dayanıp dayanmadığını sorgulamış, Kilise yönetiminde ihtiyarlar ve kilise meclisleri yardımıyla, Kalvinci daha katı bir disiplin uygulamasını savunmuşlardır. Ancak Puritenler İngiltere'de yönetimden destek bulamamış, I. Elizabeth Puriten düşünceye yönelmemiş, ondan sonra gelen kral I.James de onları çoğunluğa uymamaları durumunda ülkeden kovacağını veya yok edeceğini bildirmiştir. Bu grubun ana bölümü İngiltere'de kalmakla beraber baskılar onların başka ülkelere gitmelerine neden olmuştur.[99]

Protestanlık içerisinden diğer bir dini hareket Almanya'da ortaya çıkmıştır. Philip Jacop Spener (1635-1705) tarafından başlatılan bu hareket Takvacılık (Pietizm) olarak nitelendirilmiştir. Takvacı uyanışın, Hollanda'da ortaya çıktığı ve Almanya'ya büyük olasılıkla Theodore Untereyk tarafından taşındığı belirtilmiştir. Bu akımın, Otuz Yıl Savaşları'nın[100] tükettiği ülkeye yeni bir yaşam soluğu getirdiği belirtilmiştir. Zira Protestanlık skolâstik bir döneme girmiş, reformcuların taze

---

[99] Geniş bilgi için bk. *Hıristiyanlık Tarihi*, Çev. Sibel Sel, Levent Kınran, İstanbul: Yeni Yaşam Yayınları, 2004, 390–391.

[100] *Otuz Yıl Savaşları:* 1618-1648 yılları arasında Almanya'da Katolikler ve Protestanlar arasındaki gerilim sonucu ortaya çıkmış, ancak daha sonra Avrupa devletlerinin çoğu bu savaşa katılmıştır. Savaşların temelinde Protestan- Katolik mücadelesi olmakla beraber katılan devletlerin çoğunluğu siyasi amaçlar için savaşmıştır. 1648 yılında Vestfalya Antlaşması ile sona eren savaş Almanya'yı politik, ekonomik, siyasi ve fiziki açıdan bitkin duruma düşürmüştür. (Geniş bilgi için bk. *Hıristiyanlık Tarihi,* 429; http://newadvent.org/cathen/14648b.htm, 18.06.2015).

görüşleri, katı formüllere dönüşmüştü. Böyle bir dönemde, Takvacılar, yeniden doğuşu ve kişisel imanı vurgulamışlardır. Spener, 1675'de Kutsal Arzular *(Pia Desideria)* adlı eserinde Kilise'nin her alanında var olan ruhsal çürümeyi gidermeyi amaçlamıştır. Bu çürümenin nedeninin canlı bir iman yoksunluğundan kaynaklandığına inanmıştır. Spener, Kutsal Kitap okunmasını, Tanrı Sözü'nü yaymayı amaçlamıştır. Ayrıca bütün imanlıların rahipliği öğretisini uygulamaya koymak istemiş, Hıristiyanlığın kuramda olmaktan çok uygulamaya konmasını vurgulamıştır.[101]

İngiliz Kilisesi'ni canlandırmak amacıyla XVIII. yüzyılda başlayan bir hareket de Metodizm'dir. Hareketin kurucusu ve fikir babası John Wesley'in (1703- 1791), "Aldersgate tecrübesi"[102] olarak bilinen bir dini uyanış sonucu Martin Luther'in yalnızca iman ile kurtuluş ve Tanrı'nın lütfu ile aklanma öğretisinden etkilenmiştir. Bu günden sonra İngiltere halkının kurtuluş müjdesine ulaşması gerektiğine inanan Wesley, bu doğrultuda vaazlar vermiş ve tüm ülkede İncil'i yayma faaliyetlerini sürdürmüştür. Özellikle gezgin vaizler aracılığıyla açık alanlarda ve pazar yerlerinde halka açık vaazlar vermelerini sağlamıştır.[103] John Wesley, Kutsal Ruh'un gücünü ön plana çıkararak bireylerin imanını kuvvetlendirmeyi ve bireysel dindarlığı ön plana çıkarmayı hedeflemiştir. Wesley, insanlara metodik bir manevi hayat tavsiye etmiştir. Wesley'in öğrencileri hapishanelerdeki tutukluları düzenli olarak ziyaret etmiş,

---

[101] Geniş bilgi için bk. *Hıristiyanlık Tarihi*, 446- 447.

[102] *Aldersgate tecrübesi:* Wesley'in Londra'da Aldersgate isimli sokakta yaşadığı dini tecrübe ve geçirdiği değişimi ifade etmektedir. Wesley'in, yaşadığı bu olay sonucunda Luther'in yalnızca iman yolu ile kurtuluş ve Tanrı'nın lutfu ile aklanma öğretisinden etkilenmiş ve İsa Mesih'e tam olarak inanan herkesin kurtuluşa erişeceği şeklinde bir dini uyanış yaşamıştır. *"Aldersgate Tecrübesi"* Metodizm tarihinde önemli bir gün olarak hatırlanmakta ve 24 Mayıs günü *"Aldersgate Günü"* olarak anılmaktadır (Geniş bilgi için bk. Bayram Polat, *Evanjelik Bir Hareket Metodist Kilisesi*, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2008, 60–61).

yoksul çocukların eğitimleri ile ilgilenmiş, fakir ve yaşlı insanların bakımını üstlenmişlerdir. Dini pratiklerin uygulanışında ve dini konuların halka anlatılmasında sistemli bir metot izlemelerinden dolayı Metodistler diye adlandırılmışlardır. [104]

John Wesley'in 1791'de ölümünden sonra Metodist akım mensupları çeşitli gruplar halinde ortaya çıkmış, bağımsız kiliseler oluşturmuşlardır. Bu bağımsız kiliseler daha sonra birleşerek Birleşik Metodist Kiliseler hareketini oluşturmuşlardır. Başta ABD olmak üzere çeşitli ülkelere yayılan Metodist Kiliseler'in günümüzde çoğunluğu ABD'de olmak üzere milyonlarca taraftarı bulunmaktadır.[105]

3. Tarikat Anlayışında Yenileşme Hareketleri

Manastır hayatı, Hıristiyanlığın diğer kurumlarında olduğu gibi, sık sık yenileşme hareketleriyle karşı karşıya kalmıştır. Bunun nedeni manastırların hızla zenginleşmesi ve keşişliğin temel öğretilerinden uzaklaşmaya başlamasıdır. Manastırlar yoksullara yardım amacıyla verilen bağışlarla zenginleşmiş, bu da beraberinde lüks içinde yaşayan keşişlerin disiplinlerinde gevşemeye neden olmuştur. Onlar kuruluş amaçlarını unutarak vazgeçtikleri dünya zevklerine kendilerini kaptırmışlar ve kurucularının iyi niyetli erdemleriyle elde ettikleri servetleri kötüye kullanmaya başlamışlardır.[106] Keşişlerin manevi hayatı ekonomik faaliyetlerine bağımlı hale gelmiştir. Bu nedenle, manastırların ekonomik faaliyetleri, zaman içerisinde keşişlerin manevi hayattan uzaklaşarak sadece dünyevi işlere

[103] Geniş bilgi için bk. Polat, *Evanjelik Bir Hareket Metodist Kilisesi*, 60–61.
[104] Polat, *Evanjelik Bir Hareket Metodist Kilisesi* , 87.

yönelmelerine neden olmuş, bu da manastır hayatının içerden tahrip oluşunun işareti olarak görülmüştür. Aynı zamanda manastırların bu ekonomik faaliyetleri, laik halkın manastırlara olan desteğini ve sevgisini ortadan kaldırmıştır. Dolayısıyla laik hükümetlerin manastırlara saldırması ve onların ekonomik zenginliklerini ele geçirmesi kolaylaşmıştır. Eğer halk manastırlara olan desteğini sürdürmüş olsaydı iktidarın manastırlara zarar vermeye cesaret edemeyeceği kaydedilmiştir.[107]

Ortaçağ'da manastır geleneğinde ortaya çıkan bu gevşeme ve suistimaller, keşişlik teşkilatında birtakım reform hareketlerinin başlamasında etkili olmuştur. Bu hareketler genellikle "öze dönüşü" desteklemiştir. İlk büyük reform hareketi Anianeli Benedikt (821) ile ilişkilendirilmiştir. O, bütün Batı keşişleri için temel metin olarak Benedikt'in kurallarını sistemleştirmiş ve bu metin 817'de "Aachen Sinodu"nda onaylanmıştır. X. yüzyılda diğer bir yenileşme hareketine Cluny'deki Burgundion manastırı öncülük etmiştir. Cluny'nin sistemi, orjinal Benedikt modeline dönüşü temsil etmiştir. Ancak Cluny manastırının Kilise ve feodal toplum ile birliği ve keşişlerin temel çalışması olarak liturji üzerinde yoğunlaşması Benedikt'in orjinal düşüncesinde önemli bir değişiklik olarak görülmüştür.[108] Tarikat anlayışında yenilenme hareketlerinde Cluny Reformu, Sistersianlar'ın girişimi ve askeri düzenler etkili olmuştur.

---

[105] Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, 259.
[106] Gibbon, 318.
[107] Arnold J. Toynbee, *Hıristiyanlık ve Dünya Dinleri*, Çeviren Mehmet Aydın, , Konya: Din Bilimleri Yayınları, 2000, 64- 65.
[108] McGinn, *ER*,10/49.

3.1. Cluny Reformu

Manastır yaşam tarzının XI. ve XII. yüzyıllardaki lüks ve refah içindeki durumu bazı insanları rahatsız etmiştir. Bunun sonucunda manastır sistemi içerisinde bu hayat tarzını yeniden canlandırmak amacıyla bir hareket başlamıştır. Bu hareketin önderleri zamanlarında çok şeyi değiştiremeseler de toplum için çok sayıda değişimin başlamasını sağlamışlardır. Kurumsal olmaktan daha çok, basit, yalnız ve toplumun ekonomik ve politik bünyesinin gerektirdiğinden daha farklı, bir yaşam arzusu taşıyan bu hareket etkili ve yaygın olarak gelişmeye başlamıştır. Bu durum münzevi yaşamın sık sık yeniden ortaya çıkmasıyla sonuçlanmış ve bu yönelim tüm Avrupa'da yayılmıştır. Manastır sistemi içinde yenileşmeyi meydana getiren bu gelişmeler, yeni tarikatların ortaya çıkmasına katkı sağlamıştır.[109] Cluny manastırında başlayan reform hareketi Ortaçağ için çok önemli görülmüştür.

Monastik hareketlerdeki bu canlanma, Batı insanı üzerinde hem Hıristiyanlık'taki derinleşmenin bir yolu hem de ifadesi olmuştur. X. yüzyılın ilk yarısında canlanmanın merkezi 910 yılında kurulan ve Lyon'un kuzeyinde yer alan Cluny manastırı olmuştur. Cluny'de katı bir disiplin uygulanmıştır. Kendinden önceki pek çok kuruluşun laik güçlerin işgali altına girdiğini farkeden Cluny manastırı, bu durumu önlemek için doğrudan Papa'nın otoritesi altında yer almıştır. Sonsuz bir yaşamı elde etmenin en iyi yolunun ve Mesih'e tam bir itaatin, monastik yaşam ile elde edileceği inancı yayıldığında, çoğu alt sınıflardan yüzlerce kişi Cluny'nin katı disiplini, sessizlik üzerine ısrarı ve ibadete adanmış yaşantısına ilgi duymuştur. XII. yüzyıla kadar çok sayıda eve sahip olmakla beraber zamanla bu hareket donuklaşmış

ve Cluny rejimi rutin bir hale gelmiştir. Ancak bu aşamaya gelinceye kadar kiliselerdeki seviyenin yükseltilmesi için Batı insanı üzerinde bir iç heyecan yaratmıştır.[110] Cluny manastırı tarafından başlatılan bu reform hareketi aynı zamanda İngiltere, Almanya ve İtalya gibi Avrupa'nın pek çok şehrinde meydana gelen manastır düzenindeki yenileşme hareketlerine de örneklik teşkil etmiştir.[111]

Cluny manastırının başlattığı reform dalgası diğer Benedikten manastırlarını da etkilemiş, usullerde farklılık göstermelerine rağmen hepsi Cluny tarafından yorumlanan Benedikten kurallarını takip etmişlerdir. Manastır yaşamındaki canlanmanın etkileri, manastırların ötesine taşarak sıradan dindarlar ve kilise görevlilerinin de reforme edilmesinde büyük katkı sağlamıştır. Ayrıca manastırlar, sivil idarenin ve laiklerin yönetiminden kurtulmuş, piskoposlar üzerindeki aşırı müdahaleye karşı da korunma sağlanmıştır.[112]

Batı Hıristiyanlığı, XI. ve XII. yüzyıllarda, Cluny ve diğer Benedikt tarzı reformlarda, toplumdan uzak manastır hayat tarzının yeniden canlanışına şahit olmuştur. Bu gelişmeler geleneksel Benedikt tarzı ile katı münzevi yaşamı birleştirmeye çalışan yeni cemaatlerin ortaya çıkmasıyla devam etmiştir. Bu cemaatlerin bazıları; *Camaldolese*, *Vollombrosan*, *Carthusian* tarikatları olarak varlıklarını sürdürmüşlerdir. Bütün bunlara ilaveten yeni tarikatların en meşhuru *Sistersian* tarikatı olmuştur. Robert Molesme (1029- 1111) tarafından 1098'de kurulan bu tarikat daha çok toplumla iç içe bir manastır hayat tarzını canlandırmıştır.

---

[109] Aumann, 87.
[110] Kenneth Scott Latourette, *Christianity Through The Ages*, New York: Harper & Row Publishers, 1965, 106- 107.
[111] Geniş bilgi için bk. *Hıristiyanlık Tarihi*, 312- 313.

XII. yüzyılda ortaya çıkan bu hareket hem erkekleri hem kadınları cezbetmiş ve geleneksel Benedikt kurallarına dönmeyi amaçlamıştır.[113]

3.2. Sistersianlar

Monastik ideali yeniden canlandırmaya yönelik hareketler içinde en çok başarı sağlayanlardan birisi Sistersianlar'ın girişimidir. XII. yüzyılda çok yaygın bir hareket olarak varlığını sürdüren bu hareketin merkezi Citeaux Manastırı'dır.[114] Molesmeli'li Robert'ın 1098'de kurduğu bu tarikat Benedikt'in kurallarının katı uygulamalarını ve fakirliği benimseyen bir toplu yaşamı benimsemiştir.[115]

Manastırlarını yerleşim yerlerinden uzak yerlere kuran Sistersian keşişler, laik kardeşlerinin de yardımıyla, kendi elleriyle manastırlarını kuracakları toprakları temizlemiş ve manastırlarını inşa etmişlerdir. Sistersianlar'ın kiliseleri, Cluny'nin kiliselerinden çok daha sade özelliğe sahip olmuştur. Bu kiliselerde toplu ibadetler ve zorunlu iletişim dışında katı bir sessizlik ilkesi gözetilmiş, [116] bedenle yapılan işler yeniden ön plana çıkarılmaya çalışılmıştır.[117] "Çalışmak ibadettir" düşüncesine dayanarak çiftçilik, aşçılık, dokumacılık gibi diğer pek çok işi kilise üyeleri kendileri yapmışlardır. Kardeşler düzenli olarak toplu dua için günün belli saatlerinde bir araya

[112] Aumann, 86.
[113] McGinn, *ER,* 10/40.
[114] Latourette, 109.
[115] Aumann, 87.
[116] Latourette, 109.
[117] *Hıristiyanlık Tarihi*, 315.

gelmeye, günün kalan saatlerini tefekkür, okuma ve dini hizmetle geçirmeye gayret göstermişlerdir.[118]

Sistersianlar'da, göze çarpan ve önde gelen itici güç Clairvaux'lu Bernard olmuştur (1090- 1153). Bernard kendi dönemindeki dini yaşamda çok etkili bir şahsiyettir. Soylu ve dindar bir ailenin çocuğu olarak çok derin dindar bir çocukluk yaşamıştır. 20'li yaşların başında Citeaux manastırına girmiştir. 1115'de, 25 yaşında iken yeni bir kuruluşun başpapazı olmuş, bu görevini ölünceye kadar sürdürmüştür. Bernard etkili ve güzel söz söyleme kabiliyeti olan bir vaiz olarak çok fazla yolculuk yapmış,[119] manastırına çok sayıda kişiyi kazandırmıştır. Hatta onun bu etkili ikna kabiliyeti sayesinde erkekleri manastırına kazandırması nedeniyle kadınların eşlerini ve oğullarını ondan sakladıkları belirtilmiştir. Bernard'ın gerek çalışmaları gerekse öğretileri Sistersianlar'ın tüm Avrupa'da etkin bir güç olmasını sağlamıştır. Sistersianlar, tüm bu ünlerine rağmen kısa süre içerisinde bu etkilerini yitirmeye başlamıştır. Kaçtıkları dünya yaşamından kendilerini koruyamamışlar ve zaman içinde dini yaşamları kadar zenginliklileriyle de ün kazanmışlardır.[120]

Sistersianlar, manastırlarını kurdukları topraklarda tarım faaliyetleriyle ve koyun yetiştiriciliğiyle ciddi bir ekonomik güç haline gelmiştir. Bu durum onların aç gözlülükle suçlanmalarına sebep olmuştur. Zira onların bu hayat tarzı asıl hedeflerinden kopmak olarak yorumlanmıştır. Bununla beraber bu duruma gelinceye kadar Sistersian modeli çok beğenilerek uygulanmış diğer pek çok katı düzene örneklik oluşturmuştur. Aziz Norbert (1080- 1134) tarafından yaklaşık 1120'de

---

[118] *Hıristiyanlık Tarihi,* 269- 270.
[119] Latourette, 109.

Kuzey Fransa'da kurulan Premontre Tarikatı Sistersianlar'ın idealinden derinden etkilenmiştir.[121] Premontre'nin geliştirdiği düzen Dominiken Tarikatı'nın organizasyonunda da fazlasıyla etkili omuştur. Dominik başlangıçta kurallarını Premontre kurallarına göre şekillendirmiştir. İlerleyen bölümlerde Premontre Tarikatı'nın bu etkisi ele alınacaktır.

Sistersian düzeninin ve beraberinde manastır yaşamının önemini yitirmesi XIII. yüzyılda yeni bir hareketin başlamasıyla sonuçlanmıştır. Bu hareket insanlara yeni bir yaşam sunmaya başlamıştır. Bunlar vaiz kardeşler (*friar*)[122] olarak ün yapmaya başlayan Dominiken ve Fransisken tarikatlardır. Bu vaiz keşişler, insanlara, dünya yaşamından uzaklaşmadan dindar bir hayat sürülebileceği fikrini yerleştirmeye çalışmıştır. Bu nedenle XIII. yüzyılda ortaya çıkan bu yeni tarikat anlayışı, Ortaçağ insanının dini beklentilerini karşılamada Kilise için de yeni bir yaklaşımın başlamasına katkı sağlamıştır.

3.3. Askeri Tarikatlar

Sistersian modelinin katı manastır ideali askeri düzenleri de etkilemiş ve bu ideali yaşatmaya çalışan asker keşişlerin oluşturduğu çeşitli tarikatlar ortaya çıkmıştır.[123]

---

[120] *Hıristiyanlık Tarihi,* 270- 271.
[121] *Hıristiyanlık Tarihi*, 315- 316.
[122] *Friar:* Fakirliği ve Hıristiyanlığın yayılmasını temel ilke edinen Hıristiyan keşiş; Hıristiyan geleneğinde yer alan tarikat üyesi, Ortaçağ'da kurulan dilenci tarikatların herhangi birinin üyesi olan kişiye verilen lakap (Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, 134).
[123] *Hıristiyanlık Tarihi*, 316.

Askeri tarikatların kuruluş amacı kutsal topraklarda savaşarak Müslümanları bu bölgelerden uzaklaştırmaktır. Askeri tarikatların ilki, Tapınak Şövalyeleri (*Knights Templars*), yaklaşık 1118'de Kudüs'deki Tapınak Tepesi'nde kurulmuştur. Bunların amacı, silah zoruyla olsa bile Kudüs'deki Hıristiyanları korumak olmuştur. Fakirlik, bekârlık ve itaat yeminlerini benimseyerek dini bir grup olarak kabul görmüşlerdir. Aziz Benedikt'in kuralları yanında Sistersianlar'ın âdet ve törenlerini de benimsemişlerdir. Diğer keşiş tarikatlarında olduğu gibi onlar da Kutsal Ayin'de (*Divine Office*) hazır bulunmak, oruç tutmak, mahrumiyet ve sadelik içinde yaşamakla yükümlü olmuşlardır.[124] Tapınak Şövalyeleri dışında *Hastabakıcılar Tarikatı* (Hospitalliers)[125] (on birinci yüzyıl sonları) ve *Germen Şövalyeleri*[126] (Teutonic Knights, on ikinci yüzyıl sonları) gibi diğer askeri düzenler de birkaç yüzyıl içinde çok büyük ekonomik ve politik güç kazanmışlardır.[127]

Askeri tarikatların Avrupa'nın her yerine yayılması önemli bir problemi de beraberinde getirmiştir. Bu problemin temelinde evanjelik bir amaç için yemin etmiş Hıristiyanları, savaşma ve düşmanları öldürme zorunluluğuna ikna etme konusu yer almıştır. Bu noktada Aziz Bernard, Tanrı için savaşanların ne öldürülmekten ne de düşmanı öldürmekten korkmamaları konusunda yaptığı vaazlarıyla çok etkili

---

[124] Aumann, 113.

[125] *Hastabakıcılar Tarikatı (Hospitalliers):* Aziz Jean Şövalyeleri olarak da bilinen ve 1170 civarında kurulmuş askeri bir tarikattır. 1309 yılına kadar Kudüs Hastabakıcıları, 1552 yılına kadar Rodos Şövalyeleri ve 1530 yılından beri Malta Şövalyeleri olarak günümüze kadar varlığını sürdürmüştür. Başlangıçta kuruluş amacı Kudüs'e gelen ve kutsal yerleri ziyaret etmek isteyen kişilere yardım etmek olan tarikat zamanla askeri bir karakter kazanmıştır. Günümüzde hayırsever faaliyetlerini sürdürmektedir. (Geniş bilgi için bk. http://www.newadvent.org/cathen/07477a.htm; 11.12.2014).

[126] *Germen Şövalyeleri (Teutonic Knights)*: Hospitallers'i model alarak kurulmuş bir tarikattır. Başlangıçta amacı Kutsal Topraklara hac için gelen Hıristiyanlara yardım etmek ve hastaneler kurmaktı. Ortaçağ'da Haçlı Seferlerinde rol almaya başladıktan sonra Tötön Şövalyeleri olarak adlandırılmış ve askeri bir karakter kazanmıştır. Günümüzde Avrupa'da hayırsever faaaliyetlerini sürdürmektedir.(Geniş bilgi için bk.http://newadvent.org/cathen/14541b.htm; 11.12.2014).

olmuştur.[128] Keşişlerin haçlı seferlerine katılmaları bu yöndeki vaazların onlar üzerinde fazlasıyla etkili olduğunu açıkça ortaya koymuştur.

4. Dominiken Tarikatı'nın Ortaya Çıktığı Dönemde Katolik Kilisesi'nin Dini Durumu

Katolik Hıristiyanlığı'nda, XII. ve XIII. yüzyıllar çok ciddi yeniliklerin yaşandığı, Ortaçağ Hıristiyanlığı'nın zirve yaptığı dönemler olarak kabul görmüştür. Bu gelişmelerin temelleri XI. yüzyılda oluşmaya başlamış, XII. ve XIII. yüzyıllarda doruk noktasına ulaşmıştır. Bu dönemlerde Katolik Hıristiyanlığı'nda yaşanan gelişmeler pek çok problemi de beraberinde getirmiştir. Bir yandan düşünce alanında ciddi gelişmeler, askeri, siyasi ve ekonomik alanda ilerlemeler yaşanmış, diğer yandan Katolik Hıristiyanlığı, kendi içinden çıkan pek çok krizle mücadele etmek zorunda kalmıştır.

Kilise, düşünce alanında ortaya çıkan gelişmelerle birlikte kültürel düzeyi artmış şehirli halkın ihtiyaçlarına cevap vermekte yetersiz kalmıştır. Ayrıca Kilise'nin karşılaştığı en ciddi problem papazlık kurumunun maruz kaldığı eleştirilerdir. Papazların lüks yaşantıları, hem laikler hem de manastır yaşam tarzını benimsemiş pek çok kişi ve grup tarafından eleştirilere maruz kalmıştır. Papazların bu yaşantıları İsa'nın yaşadığı basit ve sade yaşam tarzından bir uzaklaşma olarak görülmüştür. Bu nedenle manastır hayat tarzında, asıla, öze dönüş hareketleri olarak nitelenen gruplar ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan ise papazlık kurumunun yaşam

[127] *Hıristiyanlık Tarihi*, 316.
[128] Aumann, 114.

tarzına yapılan eleştiriler, apostolik (havarisel) yaşama dönüş arzusunda aşırı giden grupların şekillenmesine sebep olmuştur. Bu hareketler Kilise tarafından heretik olarak adlandırılmış ve bu gruplarla mücadele için Kilise çok ciddi zaman ve enerji harcamıştır. Kilise'nin içinde bulunduğu bu krizlerle mücadelede yeni bir tarikat anlayışı ile ortaya çıkmış olan Dominiken Tarikatı, Katolik Kilisesi'nin en etkili silahı olmuştur.

4.1. XII. ve XIII. Yüzyıl Dindarlığı ve Dominikenler

Batı dünyası, XI. yüzyıl başlarında, ekonomik ve nüfus yönünden büyük bir artış göstermiş ve bu durum daha sonraki iki yüzyıl boyunca çok büyük bir nüfuz kazanarak devam etmiştir. Bu gelişmelerin temel nedenlerinden biri ekonomik ilerlemedir. Uluslar arası ticarette ve ilişkilerde, göze çarpan hızlı bir gelişme yaşanmış, şehir hayatında bir canlanma ve çok büyük değişimler meydana gelmiştir. Yoğun ticaret aktiviteleri ve gelişen endüstri, kasabaların zenginliğini artırmış, bu durum çok sayıda işadamı ve esnafı cezp etmiştir. Eski kasabalar gelişerek kendi sınırları dışına taşmış, ilkel ormanlar temizlenip sömürgeleştirilmiş, toprak babaları tarafından yeni kasabalar kurulmuştur.[129] Hıristiyan dünyasındaki bu gelişmelerde nüfus artışının etkisi oldukça önemli görülmüştür. X.ve XIV. yüzyıllar arasında nüfus

[129] C.H. Lawrence, *The Friars*, The Impact of The Early Mendicant Movement On Western Society, London and New York: Longman Group Limeted, 1994, 1–2.

iki katına çıkmış, bu nufus artışı da Hıristiyan dünyasının genişlemesinde belirleyici olmuştur.[130]

Düşünce alanında gerçekleşen ilerlemeler, XII. ve XIII. yüzyıllarda yaşanan en büyük gelişmelerden biri olmuştur. XI. yüzyıla kadar eğitim genellikle manastır ve katedrallerde veriliyordu. Manastırlar XI. yüzyılda çok ünlüydü. Ancak XII. yüzyıla gelindiğinde manastır okullarının yerini katedraller almış, katedraller daha sonra üniversitelerin doğuşuna ortam hazırlamıştır.[131] Kurulan ilk üniversiteler içerisinde teolojik mayalanmanın temel noktası Paris olmuştur. O dönemde Laon, Chartres, Rheims, Canterbury ve Toledo'da ünlü okullar bulunmasına rağmen Paris'teki üniversite daha çok ün yapmıştır. Peter Abelard, Gilbert de la Porree, Alan Lille ve Peter Lombard gibi çok ünlü aydınlar burada yetişmiştir. Bu kabiliyetli kişiler, her milletten öğrenciyi cezbetmiştir. Diğer üniversiteler de Paris'teki üniversiteyi örnek alarak kurulmuştur. İtalya'da Padova, Naples, Palermo ve Bologna, İngiltere'de Oxford ve Cambridge, İspanya'da Salamanca ve Alcala, Portekiz'de Coimbra bu üniversiteler arasında yer almıştır.[132] Üniversiteler XIII. yüzyılda en parlak dönemi yaşamıştır. Bologna, Oxford, Paris'teki üniversitelerde çok önemli hocalar yer almıştır. Büyük Albert, Halesli Alexsandre, Roger Bacon, Aziz Bonaventure ve Thomas Aquinas çok değerli yapıtlar ortaya çıkarmışlardır. Ancak üniversitelerin bu yükselişi hiç bir dönemde XIII. yüzyıldaki kadar dikkat çekmemiştir. Aslında bu durum Hıristiyan dünyasının diğer sahaları için de aynı şekilde gelişmiştir. Zira bu dönemde nüfus artış hızı zirvede olmakla beraber bundan sonra yavaşlayacak ve bir

---

[130] Jacques Le Goff, *Ortaçağ Batı Uygarlığı*, Çev. Hanife Güven- Uğur Güven, İzmir: Dokuz Eylül Yayınları, 1999, 48- 49.
[131] Üniversitelerin kuluşu hakkında Geniş bilgi için bk. *Hıristiyanlık Tarihi*, 283- 290.

süre sonra duraklayacaktır. Bu da fazla nüfusun beslenmesi için yeni tarım alanlarının açılması hareketinin ve inşaat atılımının yavaşlamasına neden olmuştur. Üniversiteler de bu konjoktüre uygun bir seyir göstermiştir.[133]

Kilise'de ve politik alanda XII. yüzyıl, karışıklıkların olduğu, zamanın şartlarına uygun düzenlemeler yapmak için mücadelelerin yaşandığı aynı zamanda entelektüel bir teşvikin var olduğu bir dönem olmuştur. Şehir ve kasabalardaki tüccar ve sanatçılar, eski feodal sisteme karşı çıkmış, daha fazla özgürlük talep etmişlerdir. Romen dili yavaş ancak kesin bir şekilde Latince'nin yerini almıştır. Katedral ve manastırlardaki hocalar, bilimde yeni metotlara ulaşmış, üniversiteleri artırmanın yolunu hazırlamışlardır. Sonuçta, laikler, bireysel veya grup olarak, Kilise yaşamında çok etkin bir rol almaya başlamışlardır.[134]

Kitab-ı Mukaddes'i okuma ve öğrenme konusunda XII. yüzyılda, laikler arasında çok yoğun bir ilgi ortaya çıkmıştır. Metz'deki bir grup laik, Dört İncil'i, Pavlus'un Mektuplarını ve Mezmurları yerel dillere çevirmişlerdir. Özel toplantılar düzenleyerek çeşitli bölümler üzerinde tartışmalar ve yorumlar yapmışlardır. Ancak papazları ve Kitab-ı Mukaddes üzerine yaptıkları yorumlara katılmayan laikleri toplantılarına almamışlardır. 1199'da Papa III. Innocent bir mektup yayımlayarak, onların Kitab-ı Mukaddes'e olan saygılarını övmüş, ancak onların, gizli toplantılarını ve papazlığa aykırı tavırlarını yasaklamıştır. Daha sonra, Toulouse Sinodu (1229) ve Taraggona Sinodu (1234) laiklerin, yerel dillerdeki İncilleri okumasını ve bunlara

---

[132] Aumann, 123.
[133] Le Goff, *Ortaçağda Entelektüeller*, Çev. Mehmet Ali Kılıçbay, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1994, 92.
[134] Aumann, 109.

sahip olmalarını yasaklamıştır. Ortaçağ dindarlığının dominant karakterlerinden biri, Mesih'in kutsal kişiliğine olan adanmışlıktır. İncil'i okuma ve tartışma, kutsal toprakların özgürlüğü için vaaz etme arzusu bu adanmışlığa katkı sağlayan en önemli etkenlerdir. Bazı tarihçilerin, bu düşüncenin, Aziz Bernard tarafından ortaya çıkarıldığını ve Aziz Fransis tarafından popüler hale getirildiğini iddia ettikleri, ancak bu adanmışlığın en erken dönemlerden beri Kilise'de var olan bir gerçek olduğu kabul edilmiştir. Ancak bu XII. yüzyılda daha çok gelişmiştir. Kutsal topraklara ve haçlı seferlerine olan dünya çapındaki ilgi bunun neticesidir. Dindarların adanmışlığının odak noktasını Mesih'in yaşamındaki gizemler veya Mesih'in ölümü ve çarmıhtaki ızdırabı oluşturmuştur. Bu yüzyıllarda dindarların dikkati, Mesih'in katlandığı sıkıntılar üzerinde yoğunlaşmış ve öncelikle onun hayatının bu yönüyle meşgul olunmuştur. Daha sonraki yüzyıllarda sanat eserlerinde ve mistiklerin tasvirlerinde bu etki açıkça görülmüştür. Mesih'i taklit etme, Hıristiyan yaşamının temel kuralı olmuştur. Özellikle fakirlik ilkesi Mesih'i takip etmenin en önemli yolu olarak görülmüş, keşiş ve papaz olmadıkları halde çok sayıda yazar ve vaiz Hıristiyanlara dünyayı ve onun tantanasını terketme konusunda ısrarcı olmuştur. Çok sayıda laik kişi, Mesih gibi yaşamaya çalışmış, sahip oludukları dünyalık şeyleri terk ederek onu takip etmeyi arzulamıştır. Aynı zamanda bu kişiler, çok sayıda keşiş, papaz ve piskoposun mala ve paraya olan düşkünlüğü karşısında üzüntü duymuştur. Kilise mensuplarının tamahkârlığı ve hırsı gibi nedenlerden dolayı İncil'de tasvir edilen fakirliğe uygun yaşamak isteyen pek çok kişi duygu ve arzularında aşırılığa

gitmiş ve bu da onların Katolik Kilisesi tarafından heretik olarak suçlanmalarına sebep olmuştur.[135]

XII. ve XIII. yüzyıllarda alevlenen papazlık ve manastır yaşam tarzında yeniliğe olan ihtiyaç, çok önemli iki problem ortaya çıkarmıştır. 1215'deki IV. Lateran Konsili'nin ele aldığı konular arasında yer alan bu meseleler Dominik'in de dikkatini çekmiştir. Çünkü Dominik, Osma'da bir Augustian kanonu[136] olarak Güney Fransa'ya yaptığı yolculuklar esnasında dönemin problemlerini fark etmiştir. XII. yüzyılda, dini hareketlerde yaşanan artış çok sayıda laik kişiyi de bünyesine katmaya başlamıştır. Temel meyli İncil'in fakirliğini vaaz ile birleştirmek olan bu hareketlerin çoğunluğu papazlık kurumuna karşı olumsuz tavır sergilemişlerdir. Resmi vaizlerin İncil'e bağlı bir yaşam sürdürmediklerini, tamamen feodal bir yapı içerisine girdiklerini düşünmüşlerdir. Havarilerin yaşamını takip etme (*vita apostolica*) bu hareketlerin temel amacı olmuştur. Bu grup mevcut duruma karşı çıkmış ve İncil'e göre yaşamaya çalışmışlardır. Bunların ruhbanlığı, Mesih'in insani yönüne çok sıkı bir bağlılıkla karakterize edilmiştir. Bununla birlikte bu hareketler, konsiller tarafından resmen heretik olarak kabul edilmiştir. Ancak konsillerin heretik olarak kabul ettiği bu hareketler, dönemin zengin toprakları olan Fransa, İtalya, Almanya ve Hollanda'da birbirinden bağımsız olarak ortaya çıkmaya başlamışlardır.[137]

---

[135] Aumann, 110.

[136] *Augustian Kanonu:* Aziz Agustin'in kurallarını takip eden laik din adamları topluluğudur. (Thomas C. McGonigle, Phyllis Zagano, *Dominican Tradition*, Collegeville, Minnesota: Liturjical Press, 2006, 2).

[137] Edward Schillebeeckx,"DominicanSprituality",http://dominicans.ca/Documents/articles/schille-beeckx1.html, 25.05.2014.

Bu İncil hareketleri, haçlı seferleri ve dilenci rahipler yoluyla Doğu'daki Grek Bizans'dan da açıkça etkilenmiştir. O dönemdeki İncil hareketleri, Batı'ya Slav topraklarından taşınan, düalistik ve gnostik meyilli Katharlar olarak bilinen hareketle iletişime geçmeye başlamıştır. Tüm "İncil hareketleri", Kilise'de çok büyük endişe ve şüpheyle karşılanmıştır. Bu hareketleri Kilise içerisinde korumak ve heretiklere karşı harekete geçirmek önemli bir sorun görüldüğü için Dominik, heretiklere karşı mücadele eden bir fenomen olarak ortaya çıkmıştır. Dominik bu durumu çözmek için açık bir program geliştirmiştir. Dominik, bunları Kilise'nin kaybetmeye başladığı ve İncil için ciddi potansiyeli olan bir hareket olarak görmüştür. O, bu hareketleri hem heretiklerden kurtarmayı hem de onları geleneksel monastik yaşamla tekrar birleştirmeyi amaçlamıştır. Hatta Dominik, bu yeni karşı hareketleri, Kilise'nin İncil'i yayma misyonunun otantik, alternatif bir formu, dolayısıyla bir Kilise hareketi olarak kullanmak istemiştir. Çünkü onun arzusu, bir yandan Kilise'ye bağlı kalmak diğer yandan ise heretiklerin İncil'e uygun yaşam tarzını sürdürmek olmuştur.[138]

4. 2. XII. Yüzyıl Batı Hıristiyanlığı'nı Etkileyen Bazı Akımlar

Kilise'nin XI. yüzyıldan itibaren karşı karşıya kaldığı en büyük tehlike heretik olarak gördüğü akımların yeniden ortaya çıkması olmuştur. Bu durum daha sonra Kilise'yi rahatsız etmeye devam eden en önemli mesele haline gelecektir. Bu konuda Kilise tarihinde dikkati çeken önemli bir durumla karşılaşılmaktadır. Kilise açısından bakıldığında doktrinel fikirlerde kesin birliğin sağlandığı bir dönem

[138] Schillebeeckx, "Dominican Sprituality", http:// dominicans.ca/Documents/articles/schillebeeckx1. html, 25.05.2014

yaşanmamaktaydı. Heretizmin havariler döneminden itibaren Hıristiyanlık için sorun yarattığı, hatta Augustin'in V. yüzyılda seksen sekiz farklı heretik hareketin var olduğunu bildirdiği ifade edilmiştir. Bununla beraber XII. yüzyılda çok daha farklı bir durum ortaya çıkmıştır. Bu yüzyılda Güney Fransa'da ortaya çıkan heretik hareket Kilise açısından tehlikeli bir durum ortaya çıkarmıştır. Bu durum Innocent'den daha önce başlamış ancak onun döneminde dehşet verici duruma gelmiştir. Çünkü daha önce başa çıkılması zor heretiklerle karşılaşılmamıştır. Mevcut durum Kilise'nin ilk dönemlerindeki konumundan çok farklı bir durum almıştır.

Katolik Kilisesi'nin heretik olarak kabul ettiği hareketlerin bu derece ciddi bir durum ortaya çıkarmasının sebepleri hakkında çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Buna göre, o dönemin kültürünün teolojiye olan ilgiyi azaltmış olması heretizmin ortaya çıkmasına zemin hazırlamış olabilir. Zira Kilise adamları hala teolojiden daha fazla başka konularla uğraşmakta ve mücadele etmekteydiler. Ayrıca Paganizm ile mücadelenin de onların bütün enerjilerini tükettiği ifade edilmiştir.[139] Özellikle XI. yüzyıl sonları ve XII. yüzyılın ilk dönemlerinde, zihinlerin uzun bir entelektüel durağanlıkla zayıfladığı ve çok çeşitli dini yorumların var olduğu belirtilmiştir. Hatta ortodoks Hıristiyanlık içinde bile Hıristiyanlığın farklı yorumlarının yapıldığı, mistisizm ve skolastisizmin yan yana var olduğu bildirilerek bu nedenlerden dolayı heretik hareketlerin ortaya çıkması doğal bir gelişme olarak görülmüştür.[140]

Heretik akımların niçin ortaya çıktığı hakkında çeşitli düşünceler ortaya atılmış olmakla beraber en çok üzerinde durulan konu, Kilise görevlilerinin ve büyük

---

[139] Bainton, *The Medieval Church*, 49- 50.
[140] Cannon, 207.

manastırlarda yaşayan keşişlerin, İncil'in ve havarilerin hayat tarzı hakkında XII. yüzyıl insanının ihtiyaçlarına cevap vermede yetersiz kalmış olmalarıdır. Çünkü bu insanlar İncil'in ve havarilerin sergilediği basit yaşam ile papazların sergilediği lüks yaşam arasındaki çelişkiyi görmeye başlamış, bu da Kilise için zor bir dönemin başlamasına neden olmuştur.[141] Ortaya çıkış sebebi ne olursa olsun M.S. 1000 yılından itibaren Fransa'da heretiklerin varlığı ara sıra fark edilmeye başlanmış, XII. yüzyılda ise sayıları artarak devam etmiş, Güney İtalya, Kuzey İtalya, zamanla İngiltere ve Bohemya'da dallanıp budaklanmıştır. Bu hareketleri makul karşılayanlar, onları Cluny, Cteaux ve Gregorian gibi büyük reformist gayretler gibi kabul etmiştir. Bunların çabaları, tarikatlarda, Kilise'de ve dünyada reform yapmak olarak görülmüştür.[142]

Ruhani otorite olan Kilise için gelişmeler çok tehlikeli bir durum ortaya çıkarmıştı. Zira XI. yüzyılda, heretik olarak adlandırılan radikal muhalif gruplar zaman zaman Kilise'yi sıkıntıya düşürmüştü. XII. yüzyıl ortalarında ise, Güney Avrupa'nın geniş topraklarındaki nüfusun büyük bir bölümünde manevi bağlılık kazanan dualist heretiklerle karşılaşılmıştı. Heretik fikirler, tüccarlar ve vaizler yoluyla ticaret merkezlerine yayılmış, otellerde ve pazar yerlerinde kendilerine dinleyici bulmuştu. Katharlar olarak bilinen heretikler, 1143'de Köln'de büyük bir ün kazanmıştı. O dönemde bazı mezhep taraftarları yargılanmış olmakla birlikte, Lombardia, Veneto, Tuscany ve Languedoc gibi Doğu Akdeniz ticaret bölgelerinde çok derin temeller atmışlardı.[143]

---

[141] McGonigle, Zagano, XIII.
[142] Bainton, *The Medieval Church*, 49- 50.
[143] Lawrence, 3.

Kilise, heretik hareketlerle mücadele etmek için çeşitli yöntemler uygulamış, bu amacını gerçekleştirmek için fazla zaman harcamıştır. Kilise'nin bu mücadelesi ilerleyen bölümlerde ele alınacak olmakla birlikte bu mücadelede Kilise'nin en büyük yardımcısının Dominikenler olduğu belirtilmelidir. Zira gerek vaaz yoluyla ikna yönteminde olsun gerekse engizisyon mahkemeleri yoluyla heretiklerle mücadelede en etkili unsurun Dominikenler olduğu bilinmektedir.

Kilisenin mücadele ettiği heretik akımlar arasında Bogomiller, Katharlar ve Valdolar yer almıştır.

4.2.1. Bogomiller

Bogomiller, Bulgar Çarı Peter (927-969) zamanında Bulgaristan'da ortaya çıkmış, düalist bir harekettir. Hareketin kurucusu Bogomil (Tanrı'nın Sevgilisi anlamında) Ortodoks bir rahiptir. İlk dönemleri hakkında çok fazla bilgi bulunmamakla beraber Bogomiller'in, X. yüzyıl ortalarından itibaren organize bir şekilde hızla yayıldığı ifade edilmektedir.[144] Bu hareketin mensuplarının sayısı X. ve XIII. yüzyıllarda Bulgaristan'ın özgür bir ülke olduğu dönemlerde artmıştır.[145] Bogomiller, XI. yüzyıldan itibaren Batı Avrupa ülkelerine ve Anadolu'ya yayılmıştır. Moğolların Macaristan'ı işgaliyle Bogomil inancı resmi inanç haline gelmiştir. Müslümanların bu bölgeleri fethinden sonra Bogomiller'in çoğunluğu Müslüman olmuştur.[146]

---

[144] Kadir Albayrak, *Bogomilizm ve Bosna Kilisesi*, Adana: Baki Kitabevi, 2004, 89.
[145] *Hıristiyanlık Tarihi*, 257.
[146] Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, 69.

Fransa ve İtalya'da XII. yüzyılda görülen Katharlar'ın doktrinleri ile aralarındaki benzerlikler nedeniyle, Katharlar'ın Bogomiller'in Batı versiyonu olduğu yönünde fikirler ileri sürülmüştür. Bogomiller, düalist ve asketik bir harekettir. Onlar, görünen âlemin iyilik tanrısı tarafından yaratıldığını kabul etmez. Bu yönüyle Bogomiller'in Ortaçağ'da Balkanlar'da yaşayan Maniheizm'den etkilendikleri belirtilmiştir. Dünyanın ve insan vücudunun şeytanın eseri olduğunu, ruhun ise Tanrı tarafından yaratıldığını kabul etmişlerdir. Buna göre, tek olan Tanrı'nın şeytan (sataneael) ve İsa olmak üzere iki oğlu vardı. Bogomiller'e göre, şeytan Tanrı'nın ilk oğluydu. Kibri yüzünden bu ilahi varlık gökten kovulmuştu. O da Âdem ile Havva'nın bulunduğu yeni bir gök yaratmıştı. Şeytan ve Havva, insanlar arasındaki tüm kötülüğün kaynağı olan Kayin'in anne ve babasıydı. Bogomillere göre, Musa ve Vaftizci Yahya, Şeytan'ın hizmetkârlarıydı, (Bogomiller, Yahudiliğin seçkinliğini reddeder ve Eski Ahit'in şeytan ürünü olduğunu kabul ederler.) ancak Tanrı, insanlığı şeytanın denetiminden kurtarmak için oğlu Logos'u göndermiştir. Şeytan'da Logos'u yani İsa Mesih'i öldürmesine rağmen, İsa Mesih'in ruhsal bedeni yeniden dirilmiş ve Tanrı'nın sağ tarafındaki yerini almıştır. Böylece şeytan yenilmiştir. Bogomiller, bu dünyayı kötü gördükleri için asketik (çileci) hayata yönelmişlerdir. Evliliğe karşı çıkmış, sadece mükemmel olmayanların evlenmesine izin vermişlerdir. Çünkü evlenmeme, et yememe, içki içmekten kaçınma ve her türlü mal mülkten uzak durma yalnızca seçkinler için geçerlidir. Şeytani ayinler gerekçesiyle, vaftiz ve evharistiyayı ve diğer bütün sakrementleri, Meryem ve bütün diğer azizlere tapınmayı reddetmişlerdir.[147]

[147] Geniş bilgi için bk. Albayrak, 71- 73; *Hıristiyanlık Tarihi*, 257.

Bogomillerin Kilise'ye aykırı düşen fikirleri nedeniyle takibata uğradığı bu nedenle mensuplarının yeraltına çekildiği ve uygun ortam bulunca da tekrar ortaya çıktıkları belirtilmiştir. Bu nedenle reformasyon sonrası Avrupa'da başlayan yeni dinsel hareketlerde Bogomiller'in büyük etkisi olmuştur.[148]

4.2.2. Katharlar

Katolik Kilisesi'nin heretik olarak gördüğü hareketler içerisinde en yaygın olan ve en çok zarar veren grup Katharlar'dır. Fransa'da önemli bir merkez olan Albi kentinde yaygın olarak görüldükleri için *Albililer* olarak da bilinen Katharlar düalist bir harekettir. Katharlar'ın doktrini, Bizans İmparatorluğu'ndan ve Ortodoks Kilisesi'nin takibatından kaçmak için yolunu batıya doğru çeviren Bulgar grup Bogomiller'den etkilenerek geliştirilmiştir.[149] 1140'lı yıllarda Batı Avrupa'da büyük oranda yayılmış olan Katharlar, Güney Fransa ile Kuzey İtalya'da ileri düzeyde örgütlenmişlerdir. Katolik Kilisesi'nin ve ruhbanlığının aşırı derecede dünyevileşmesine yönelttikleri eleştirilerle dikkat çekmiş ve halkın ruhi ihtiyaçlarına daha çok cevap verdiği için 1200'lü yıllarda büyük halk kesimlerinde taraftar toplamıştır.[150]

Katharlar, Gnostik, Maniheist, Pavlikan[151] ve Bogomil silsilesinin sentezi olarak ortaya çıkmıştır. Bütün bu gruplar ruh ve madde, hatta Tanrı ve Şeytan

---

[148] Albayrak, 73- 74.
[149] Lawrence, 4.
[150] *Hıristiyanlık Tarihi*, 325.
[151] *Pavlikanlar:* Bizans imparatorluğundaki bir Hıristiyan mezheptir. Bu mezhebin kurucusunun Mananalili Konstantin olduğu söylenir. Konstantin, Kibossa'da bir cemaat teşekkül ettirmiş ve 684'te heresi ile suçlandığından dolayı taşlanarak öldürülmüştür. Özellikle IX. yüzyılda şiddetle takibat altına

arasında keskin bir düalizmin varlığını kabul ederler. Madde kötü olduğu için ve dünya maddi olduğu için kötüdür, iyi değil kötü niyetli Tanrı tarafından yaratılmıştır. Yaratılıştan övgüyle bahseden Eski Ahit, Şeytan'ın işidir. Yeni Ahit ise tamamen farklıdır. Bu kitap en yüce Tanrı'nın kitabıdır ve maddeye bulaşmamıştır.[152] Eski Ahit'in kötü niyetli Tanrısı ruhu bedene hapsetmiştir. Onlara göre ölüm ruhun bir bedenden başka bir bedene göçünden ibarettir. Kurtuluşa ise ancak bu acı veren düzenden kurtularak ulaşılabilir. İyi Tanrı'nın oğlu İsa Mesih bu kurtuluşu gerçekleştirmek için gelmiştir. Onun dünyevi bedeni sadece göstermelik yaşam veren bir ruhtur.[153]

Katharlar, kendilerini Hıristiyan olarak adlandırırlar ve Yeni Ahit'i kabul ederler. Ancak Kilise otoritesini, hiyerarşiyi, liturjiyi ve Katolik Kilisesi'nin sakramentlerini, haç gibi sembolleri kabul etmezler.[154] Katolik Kilisesi'nin çok değer verdiği sakramentlerde kullanılan ekmek, şarap, su gibi pek çok materyali de reddederler.[155]

Katharlar'a göre ruhun kurtuluşu, tüm maddi şeyleri terk edip, asketik bir yaşam sürmekle elde edilir. Bu hareketin mensupları, sade bir yaşam sürer ve oruç, iffet, fakirlik ve vaaz gibi konulara vurgu yaparlar. [156] Onların yaşamı tam bir nefis inkârına dayanır, zevk ifadesi olan her şeyden sakınır, bedenle ilişkili şeylerden

---

alınan Pavlikanların birçoğu Müslüman olmuş, bir kısmı ise Bogomillerle birleşmişlerdir. Pavlikanların, düalist bir inanç sistemine sahip oldukları ve İsa'nın bedenini reddettikleri söylenir. Ayrıca onların tıpkı Marcion gibi, Eski Ahit'i tanımadıkları, kaynak olarak ise Luka İncili ve Pavlus'un Mektuplarına özel bir ilgi gösterdikleri belirtilir (Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, 302).

[152] Bainton, *The Medieval Church,* 52; bkz, Cannon, 207- 208; *Hıristiyanlık Tarihi*, 324.

[153] *Hıristiyanlık Tarihi,* 324.

[154] Bainton, *The Medieval Church*, 52.

[155] Lawrence, 4.

[156] McGonigle, Zagano, XIV.

kaçınırlar. Katharların et, süt, yumurta, tereyağı, peynir veya hayvan ürünü olan her şeyden yemeleri yasaklanmış ve vejeteryanlığı uygulamışlardır.[157]

Katharlar'da ruhsal bir vaftiz *(consolamentum)* uygulamasının olduğu görülür. Bununla ruhu kötü maddi dünyadan uzaklaştırdıklarına, Kutsal Ruh'a kavuşturduklarına ve ilk günahtan arındırarak Tanrı ile bütünleştirdiklerine, böylece ruhsal dünyaya kabul edildiklerine inanırlar. Onlara göre İsa Mesih'in ve elçilerinin uyguladığı vaftiz buydu. Ancak Kilise Mesih'in bu uygulamalarını saptırmış ve maddenin kötü tanrısının tutsağı yapmıştır. Katharlar, "*consolamentum"*a ulaşan "mükemmeller" ve ulaşamayan "inanlılar" olarak ikiye ayırmışlardır. Cinsel saflığı, sık sık oruç tutmayı ve vejeteryanlığı uygulayan, yoksul ve çileci bir yaşamı benimseyenler birinci grubu oluşturur, yani "mükemmelliğe" ulaşır ve yalnızca onlar Tanrı'ya doğrudan dua edebilir. "İnanlılar" ise bunlara saygı gösterir ve sorgusuz itaat ederler.[158]

Katharlar'ın nefsini inkâr çabaları katı bir monastisizmin de ötesine geçmiştir. Çok yoğun acı çekmenin ve bir şeylerden yoksunluğun manevi mükâfatı kazandıracağı düşüncesi ve bütün bu amaçlar içerisinde şehitliğin en üst hedef olarak görülmesi nedeniyle onların nefse eziyet etme konusunda zaman zaman aşırı uygulamalar içerisinde oldukları belirtilmiştir. Hatta erkek ve kızkardeşlerin, sık sık kendi yaşlı ailelerini boğarak öldürmekle onları manevi mükâfata kavuşturmayı

---

[157] Cannon, 208.
[158] *Hıristiyanlık Tarihi*, 325.

amaçladıkları, zaman zaman da kendi kendilerinin ölümünü sağlayacak acılar çektirdikleri kaydedilmiştir.[159]

Katharizm, kök saldığı topraklarda varlığını uzun süre devam ettirmiştir. Onlarla mücadele etmek için Kilise çeşitli çözüm yollarına başvurmuş ancak kısa süreli çözümler faydalı olmamıştır.[160] Özellikle Papa III. Innocent döneminde Katharlar'la mücadele etmek için ciddi gelişmeler yaşanmıştır. Çünkü 1200'lü yıllara gelindiğinde Güney Fransa'nın neredeyse tamamının Kathar olabileceği ihtimali ortaya çıkmıştır. Ayrıca onlar, başta Toulouse kontu olmak üzere kültürlü ve ruhban sınıfı karşıtı tüccarlar ve asiller tarafından desteklenmiştir. Tüm bu tehditler Innocent'i Katharlar'ı yok etmek için haçlı seferleri düzenlemeye sevketmiştir. 1250 yılında başarıyla tamamlanan seferle, Katharlar'ın politik gücü ortadan kaldırılırken bölgedeki medeniyet de yok edilmiştir.[161] Innocent'den sonra Papa olan Honorius, ondan miras kalan çizgiyi devam ettirmiştir. Daha sonraki Papa IX. Gregory de heretik hareketleri yok etmek için kilise kanunları oluşturmuştur. Ancak Gregory'nin heretiklerle mücadele etmek için yaptığı en önemli katkı engizisyon sürecini geliştirmesi olmuştur. Engizisyon mahkemeleri Gregory'den daha önce kurulmuştu. Ancak onun döneminde özellikle Dominikenler'den oluşan tecrübeli komisyonlarla heretizmin önüne geçilmeye çalışılmıştır.[162]

Kilise'nin XII. ve XIII. yüzyıllarda mücadele ettiği heretik akımlardan bir başkası Valdolar'dır.

---

[159] Cannon, 208.
[160] Malkom Lambert, *The Cathars*, Australia: Blackwell Publishing, 1998, 112- 113.
[161] *Hıristiyanlık Tarihi*, 324- 325.
[162] Lambert, 112- 113.

4.2.3. Valdolar

Peter Valdes (ö. 1218) tarafından kurulan hareket kurucusuna nispetle Valdolar olarak adlanırılmıştır. Ayrıca Lyonlu Fakirler *(Poor men of Lyons)* olarak da bilinmektedirler. Valdolar, İncil'in fakirlik ve vaaz gibi değerlerini takip ederek, ilk dönem Hıristiyanlarını taklit etme yoluyla alternatif bir Hıristiyan yaşamı sunmuşlardır.[163]

Peter Valdo, Lyonlu zengin bir tüccardır. Onun apostolik ideale olan dönüşümü, dini hareketlerin ilk yıllarında ilham kaynağı olmuş ve Ortaçağ heretik olarak kabul edilen akımların devamlılığına katkı sağlayan etkili bir hikâye olmuştur. Buna göre Valdes, teoloji hocasına Tanrı'ya ulaşmanın en emin ve mükemmel yolunun ne olduğunu sormuş, hocası da ona İsa Mesih'in fakirliği teşvik eden sözleriyle[164] cevap vermiştir. Valdes bundan sonraki yaşamında gönüllü fakirliği benimsemiş, her şeyini fakirlere dağıtmış, yaşamı boyunca hiçbir şeye sahip olmamıştır. Kendisiyle aynı yaşamı sürdürecek kişiler toplayan Valdes, müritleriyle beraber kendilerini gönüllü fakirliğe adayan bir topluluk oluşturmuştur. [165]

Valdo'nun başlangıçtaki amaçları Kilise'ye uygun olarak görülmüştür. Hatta III. Lateran Konsili'nde (1179) Papa III. Alexsander onların faaliyetlerine izin vermiştir.[166] Onların Kilise ile ilişkilerini kesmelerinin nedeni olarak ise Kilise görevlisi olmadıkları halde vaaz etmeye devam etmeleri ve heretik davranışlara

---

[163] McGonigle, Zagano, XIII.
[164] Matta 19: 21.
[165] Walter L. Wakefield, Austin P. Evons, *Heresies of The High Middle Ages*, New York: Columbia University Press, 1991, 201- 202.
[166] *Hıristiyanlık Tarihi,* 329.

kaymaları gösterilmiştir.[167] Valdo, Kitab-ı Mukaddes'in bölümlerini tercüme ettirerek bunları ezberlemiş ve vaaz etmeye başlamıştır.[168] Kilise yerel papazlardan izin almak ve denetlenmek şartıyla izin vermiş, ancak onlar vaaz çalışmalarını genişletmeye bu işi izinsiz yapmaya başlamıştır. Kilise'nin rolünü alıp Kutsal Kitab-ı yorumlayarak diğer Ortaçağ heretik gruplarla aynı özelliği gösteren Valdolar'ın, içinden çıktıkları Kilise'nin öğretilerini reddetmeleri onların heretik olarak adlandırılmalarına neden olmuştur. Evharistiya, günah itirafı ve vaftiz dışında diğer Hıristiyan sakramentlerini redden Valdolar, bütün Katolik bayramlarının ve kutlamalarının İncil'den kaynaklanmadığını ileri sürerek kabul etmemişlerdir. Valdolar'ın en belirgin karakteri yerel dilli İncil'i vaaz etmeleri olmuştur.[169] Valdes'in vaazlarında yaptığı vurgularda, İsa'nın Dağdaki Vaazı'nda[170] yer alan ilkelerle yakınlığın olduğu görülmüştür.[171]

Valdolar, Papa III. Lucius tarafından aforoz[172] edilmiş (1184) ve onlarla beraber benzer diğer grupların yargılanıp cezalandırılması istenmiştir. Valdolar başlangıçta çok coşkun bir hareket olarak başlamış ancak Kilise tarafından reddedildikten sonra kurucu Valdes unutulmuş olmakla bereber onun başlattığı hareketin üyelerinin sayısı artarak devam etmiş hem Ortaçağ hem de modern zamanlarda ayakta kalmayı başarmıştır.[173] Onların kutsal metinlere, vaaza, kadınlara değer ve görev vermeleri gibi inanışları nedeniyle Protestanlara benzetildikleri

---

[167] Wakefield, Evons, 200.
[168] Bainton, *The Medieval Church*, 51.
[169] *Hıristiyanlık Tarihi*, 329- 330.
[170] Matta 5:1-20.
[171] Bainton, *The Medieval Church*, 51.
[172] Aforoz hakkında geniş bilgi için bk. Kemal Polat, *Katolik Hıristiyanlık'ta Aforoz,* Ankara: Berikan Yayınları, 2014.

belirtilmiştir. Valdolar reform sürecinde de bu hareketleri desteklemiş bu nedenle Kilise tarafından baskı ve takibe maruz kalmışlardır.[174]

Kilise'nin XIII. yüzyılda heretik olarak gördüğü hareketlerle mücadelesinde en güçlü silahlarından biri de dilenci tarikatlar *(mendicant orders*) olmuştur.

4.3. Dilenci Tarikatlar

XIII. yüzyılda manastır yaşam tarzını benimsemiş olan insanlar, yeni ve radikal bir dini hareket ile karşı karşıya geldi. Bu hareket dilenci tarikatlar olarak bilindiler.[175] Dilenci rahipler, dini hayata yeni ve devrim sayılacak bir yön kazandırdı. Dilenci tarikatlar, Papa III. Innocent (1161-1216) gibi çok sayıda lider için, Hıristiyanlığı etkileyen ve sıkıntı veren manevi krize karşı Tanrı'nın bir lütfu olarak görüldü. Kriz, Hıristiyan yaşamının doğası hakkındaki geleneksel faraziyeler ile şehirli ve seküler kültürün artan yeni dini ihtiyaçları arasında bir yüzleşme meydana getirdi. Güney Avrupa'nın bir bölümünde kökleşen heretikler bile bir anlamda bu kültürün ürünü olarak görüldü. Sonuçta bu durum, yeni ihtiyaçların var olan dini organizasyonlar tarafından karşılanamayacağı gerçeğini açıkça ortaya çıkardı. [176]

Bu tarikatların mensuplarına kardeşler (friar) adı veriliyor ve bunlar ne Benedikten keşişleri gibi manastır da yaşıyor, ne de kendilerine ait bir mülkiyete,

---

[173] *Hıristiyanlık Tarihi*, 330.
[174] Albayrak, 75.
[175] F. Donalt Logan, *A History of the Church in the Middle Ages*, London- New York: Routledge, 2002, 223.

mala sahip oluyorlardı. Onlar gezici ve dilenci idiler, bir yerden başka bir yere dolaşıp geçimlerini sağlamak için dileniyorlardı. Kardeşler, havarileri taklit etmek için, fakirliği hayat tarzı alarak benimsemişlerdi. Bunlardan dördü etkin olarak varlıklarını sürdürmüştür. Bunlar Fransiskenler *(Friars Minor),* Dominikenler (*Frias Preachers or Black Friars)* Augustinienler *(Frerler)* ve Karmelitler *(White Friars)*'dir.[177] Dilenci rahipler olarak adlandırılan başka gruplar da ortaya çıkmaya başlamış, ancak IV. Lateran Konsili (1215) yeni kurallarla bir tarikat kurmayı yasaklamıştı. Bu tarikatlar da XIII. yüzyılda, IV. Lateran Konsili'nin şartlarına uygun olarak, eski bir kuralı benimseyerek ortaya çıkmıştı. Ancak bunlar diğer dört büyük dilenci tarikat gibi ilgi görmemişti. II. Lyon Konsili'nde (1274) ise tarikatların yeni üyeler kabul etmeleri yasaklanmış, bu nedenle küçük gruplar yavaş yavaş varlıklarını kaybetmiştir.[178]

Dilenci tarikatlarla ilgili çok önemli bir konu da dilenci kardeşlerin, heretiklerin çoğalmasına benzer bir şekilde bir güç olarak ortaya çıkmalarıdır. Ancak Papalık, onların enerjisini Kilise içerisinde yapıcı bir durumda kullanmayı başarmıştır. Bu durum, Kilise'nin, Valdolar ve Katharlar'la mücadele ederken tecrübe kazandığı ve bu tecrübesini kardeşleri idare ederken kullandığı şeklinde yorumlanmıştır. Ayrıca bu tarikatlar, yalnızca Kilise içerisinde devam eden bir hareket olmaktan çok, Ortaçağ Kilisesi için en büyük yenilik olmuşlardı. Onlar, ne

[176] Lawrence, 1; Geniş bilgi için bk. McGinn, ER, 10/49.
[177] Ja'net Burton, *Monastic and Religious Orders in Britain 1000- 1300,* Cambridge University Press 1994, 109.
[178] Logan, 223; Geniş bilgi için bk.Latourette, 110.

Benedikten, Sistersian ve Carthusien'ler[179] gibi manastıra bağlı bir keşişlik hareketi ne de Augustian kanonlarına benzer bir hareketti. Kardeşler, ruhlarını mükemmelleştirmek için kendilerini belli bir manastıra bağlı kalarak sınırlamamışlardı. Onlar, kendilerini toplumun tam ortasına yerleştirmiş[180], papazların ihmal ettiği bölgelere girerek çalışmış, kendi dönemlerindeki şartlara uygun hareket ederek başarı sağlamışlardır.[181] XIII. yüzyılın sonlarında Kilise'nin ileriye doğru bir sıçrama yaşadığı süreçte, kardeşler Ortaçağ Kilisesi'nin en önemli elementi durumuna gelmiştir.[182]

İlk ve en önemli iki dilenci tarikatlar, XIII. yüzyılın ilk dönemlerinde ortaya çıkan Fransisken ve Dominikenler'dir. Bunların kökenleri de fark edilir derecede XII. yüzyıldaki apostolik yaşama dayanmakla beraber her ikisinin de öncelikleri farklıdır. Dominikenler bir Augustian düzeni olarak kurulmuştur ve başlangıçtan beri Kilise'ye bağlı bir tarikat olmuştur. Bu nedenle de Kurallı Rahipler'in *(Canons Regular)*[183]

---

[179] *Carthusien Tarikatı:* Köln'lü Aziz Bruno'nun (1030-1101) 1084'te Fransa'da Grenoble bölgesindeki Grande Chartreuse'de kurduğu tarikattır. Carthusien tarikatı manastır içinde toplu hayatla münzeviliği birleştirmiştir. Keşişler dua, okuma, yeme ve uyuma sürelerini bireysel hücrelerinde geçirirler. Ancak sabah, akşam ve gece ayinlerini birlikte yaparlar. Sıkı teemmüle yer veren bu tarikatta, tarikata giren keşişlerin kendi hücrelerinde saatler süren zihinsel dua ve düşünceyle meşgul olmaları ve sessizliği tercih etmeleri temel prensipler olarak kabul edilirdi. XVIII. yy sonlarında Carthusien tarikatı mensupları Fransız devriminden olumsuz etkilenmiştir. 1901'de merkezleri olan Grande Chartreusa'dan sürülmüşler; ancak 1940'ta buraya tekrar dönmüşlerdir. Tarikat birkaç rahibe evine de sahip olmuştur. (Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, 82).

[180] Logan, 223; Burton, 111- 112.

[181] Bainton, *The Medieval Church*, 54.

[182] Logan, 223.

[183] *Canons Regular*: Kökeni Aziz Augustin'e kadar gider. Onlar için Aziz Augustin'in kuralları temel olmuştur. Kanonlar kendilerini dini bir grup olarak görmekle beraber keşişlerden farklılık göstermişlerdir. Keşişlerle, kanonlar arasındaki fark, kanonların kendilerini apostolik yaşama adamalarıdır. Havelberg'li Anselm'in (+1158) *"Apologetic Epistle"* adlı eserinde aktif yaşam ve teemmüle dayalı yaşamın kanonların yaşamında mükemmel bir şekilde kaynaştırdığını vurguladığı belirtilmiştir. Kanonlar da *Kanonici Seculares* (*diocesan priest kanons*) ve *Kanonici Regulares* olarak ikiye ayrılırlar. *Kanonici Regulares*, fakirlik, bekâret ve itaat yeminini ilan etmiştir. Kaynaklarda, Peter Damian'ın şöyle dediği kaydedilmiştir: "Açık ve gerçek olan şey şudur ki kanonların kuralları, havarilerin yaşam modelinden örnek alınmıştır…" *Kanon Regular*'ın dini bir grup olarak ortaya çıkmasından sonra, burada iki farklı yaşam tarzına sahip gruplar ortaya çıkmıştı. Bunlardan birincisi

çoğu özelliğini korumuşlardır. Diğer taraftan Fransiskenler, son derece sade, ruhban sınıfından olmayan bir özelliğe sahipti. Kendilerinden önceki evanjelik hareketler gibi onlar da İncil'in mesajını yeni şehirli toplumun laik insanlarına ulaştırmayı amaçlamışlardı.[184]

Dilenci tarikatlar, yalnızca basit bir manastır hayat tarzını geliştirmek için ortaya çıkmamış, bunlar Kilise'nin hayati ihtiyaçlarına cevap vermiştir. Bu ihtiyaçlar arasında, Hıristiyanları İncil'in yaşamına döndürmek, dini yaşamı yeniden düzenlemek, özellikle fakirlik idealini devam ettirmek, dönemin heretikleriyle mücadele etmek, Kilise papazlarının seviyesini yükseltmek, İncil'i vaaz etmek ve dindarların sakramentlerini yönetmek gibi konular yer almıştır. Bu durum özellikle Dominikenler için doğrudur, çünkü onlar zamanın ihtilayaçlarını bilinçli ve açık bir şekilde tanımlamış ve bu ihtiyaçları karşılamış, yeni bir teolojiyi, skolastisizmi geliştirmişlerdir. Fransiskenler ise, eski manastır yaşam geleneğini sürdürmüş, basit ve sade yaşama dönmeyi hedeflemiştir.[185]

---

insanlarla yakın ilişki içerisinde olan *Premontre*, ikincisi ise dünyadan oldukça uzak yaşayan *Victorines* adlı gruptur.(Geniş bilgi için bk. Aumann, 114–116). *Kanon Regular*'ın ikinci grubu olan Aziz Victor'un kanonlarının yolu, *Premontre*'den farklılık göstermiştir. Aziz Augustin'in kurallarını takip edip, manastır geleneğine bağlı kalmış olmalarına rağmen, onların çabaları daha çok entelektüel amaçlar üzerine yoğunlaşmıştır. Sonuçta bunlar, skolastisizmin gelişmesine katkı sağlamışlardır. Paris'teki Notre Dame okulunda hoca olan William Champeuax (+1122) küçük bir münzevi grup kurmuş, Aziz Augustin'in kurallarını benimsemiş ve sonunda Aziz Victor'un topluluğuna katılmış, burası en önde gelen teoloji merkezi olmuştur. Aziz Augustin'in ***" practico – speculative"*** metodunu benimseyen Aziz Victor'un okulu, özellikle iki büyük aydını olan Hugh of Aziz Victor ve Richard of Aziz Victor sayesinde büyük bir ün kazanmıştır.(Aumann, 118).

[184] Lawrence, 25.

[185] Aumann, 126.

4.3.1. Fransiskenler

Fransisken Tarikatı'nın kurucusu Aziz Fransis (1182-1226) zengin bir tüccar olan Assisi'nin oğludur. Fransis, dini değişime uğrayarak hem ailesinden hem de tüm mal varlığından feragat etmesiyle dikkatleri üzerine çekmiştir. O, Mesih'in yaptığı gibi, hiçbir şeye sahip olmadan, kesin ve katı bir fakirliği amaçlamıştır. Mesajına başlarken tek başına olan Fransis güçlü kişiliği ve sade yaşam şekliyle kısa zamanda etrafında müritlerini toplamayı başarmıştır. XII. yüzyılda bazı gruplar da mülkiyeti terk edip, apostolik yaşamı takip etmiş, bazen de Ortodoks inançtan ince bir çizgiyle kaydıkları olmuştur.[186] Kilise bazen bu hareketlere karşı sert tutumlar geliştirmiştir. Aziz Fransis onlar gibi olmak istememiş, yeni hareketi için Papalık'tan onay almaya çalışmıştır. Fransis, başından beri Kilise'ye ters düşmekten ve heretik olmaktan uzak durmuş, kendi hareketinin olumlu bir hareket olduğunu ve Mesih'in otantik öğretisine uygun olduğunu Papalığa onaylatmaya çalışmıştır. Papa III. Innocent bu harketlere daha ılımlı yaklaşmış, bu hareketlerin Kilise'ye itaat etmelerinin önemli olduğunu, onların kiliseden uzaklaşan halk kitlelerini tekrar kiliseye yaklaştırma konusunda yardımcı olacağını düşünmüştür. Bu Aziz Fransis için bir avantaj olmuş ve Papalık Fransis'in kurduğu bu yeni hareketi onaylamıştır. Bu durum o dönemde ortaya çıkan Dominikenler için de geçerli olmuştur.[187]

Aziz Fransis'in 1220'de müritleri için oluşturduğu basit kuralları bir tarikat için değil, bir yaşam tarzı içindi. Ancak bu topluluk, Fransis'in düşündüğünün ötesine geçmiştir. yalınayak dolaşan bu kardeşler, Alp'lerin ötesine ilk müritlerini

---

[186] Burton, 109.
[187] Cengiz Batuk, *Assisili Fransis ve Hıristiyan Mistisizmi*, İstanbul: İz Yayıncılık, 2012, 156.

göndermeye başlamışlardır. Bu müritler, fakir bir yaşam sürecek, yiyeceklerini dilenerek kazanacak ve İncil'i tüm insanlara vaaz edeceklerdi.[188]

Aziz Fransis, dilenci bir vaizler grubu tasavvur etmişti. Bu grup, bir yere bağlı olmayan ve organize topluluklarla (dini tarikatlarla) yakın ilişki içinde bulunmayan bir grup tasavvuruydu. Aziz Fransis'in fakirlik üzerine olan vurgusu, bazı kardeşlerin, bunu araç değil, amaç haline getirmesine neden oldu. Tüm sorunlara rağmen, Papa III. Innocent ve Kardinal Ugolino, bu yeni tarikatı korudu. Papa III. Honorius (1148-1227), 1223'de resmen tarikatı ve kurallarını onayladı. Fransiskenler'in temel ilkeleri fakirlik, el işleri, vaaz, misyonerlik ve aktif hayat ile tefekkür arasında denge kurmaktı. Aziz Fransis, kendisini vaaza, tövbeye ve duaya adayan bir yaşam sürmüş, 2 Ekim 1226'da ölmüştür. Ölümünden iki yıl sonra Papa IX. Gregory tarafından aziz ilan edilmiştir. [189]

Aziz Fransis'in ölümü Tarikatta ciddi problemlerin ortaya çıkması ile sonuçlanmıştır. Tarikat, onun yaşamı sırasında zaten katı fakirlik ilkesini hafifletmeye başlamıştı. Aziz Fransis, Matta'da[190] da ifade edilen İncil'in fakirlik ilkesi üzerinde ısrarcı olmuş, ancak tarikatın Avrupa'nın her yanına yayılmaya başlaması nedeniyle organizasyon ve temel kurallarda, ilk dönem katı fakirlik ilkesini hafifletme ihtiyacı duymuştu. Aziz Fransis'in ortaya koyduğu orijinal hedeflerin bir bölümünü değiştirme yönündeki çalışmalarda birkaç faktör etkili olmuştur. Bunlar arasında, kardeşlerin papaz atanması, apostolik vaaz, eğitim ve dilenci tarikatların

---

[188] Burton, 110.
[189] Aumann, 136-137.
[190] "Kemerlerinize ne altın, ne gümüş, ne bakır koyun; ne yolculuk için torba, ne iki gömlek, ne çarık, ne değnek alın; zira işçi kendi yiyeceğine layıktır" (Matta 10: 9–10).

itibarını zedelemeye yönelik tavırlara karşı savunma çabası gibi konular yer almıştır. Aziz Fransis'i takip eden ilk kardeşler başlangıçta, kendilerini gezgin vaizliğe adamışlardı ve bazı temel eğitimler gerekli olmasına rağmen, Aziz Fransis'in eğitime karşı tutumu nedeniyle, Fransiskenler araştırma çalışmalarını başlatmak konusunda isteksiz olmuşlardı. Bu ilk dönem geleneğinde yapılan bazı değişiklikler sonucunda Frasiskenler de Dominikenler gibi Üniversitelere girmişlerdi. Her iki dilenci tarikat da, evlerini Paris Üniversitesi'nin yakınına kurmuşlar, çok erken dönemde, 1229'da Dominikenler 1231'de ise Fransiskenler, bu üniversitede bir teoloji kürsüsüne sahip olmuşlardı.[191]

Aziz Fransis'in ölümünden sonra tarikat, gelenekçiler *(observants)*, ılımlılar *(conventuals)* ve maneviyatçılar *(sprituals)* olarak bölünmüştür. 1257-1274 yılları arasında genel başkanlık yapan Aziz Bonaventure'nin çabaları bile, Aziz Fransis'in istediği hayat tarzı konusunda, kardeşler arasında bir birlik oluşturamamıştır. 1909'da Papa X. Pius, "Septimo iam pleno" adlı apostolik mektubunda tarikatın birinci cemaatini *(First Order of Fransiscans)* kendi içinde üç ayrı bölüme ayırdığını bildirmiştir. Bunlar; Leonyen Minor Rahipler veya Kurallı Yaşayan Fransiskenler *(Fiars Minor of the Leonine Union O.F.M),* Konventüel Minor Rahipler veya Manastırda Yaşayan Fransiskenler *(Friars Minor Conventual O.F.M. Conv.)* ve giydikleri sivri başlıklı pelerinli kıyafet (capuchin) nedeniyle Kapüsen Minor Rahipler *(Friars Minor Capuchin O.F.M. Cap.)* olarak adlandırılan cemaatlerdir.

[191] Aumann, 135-138.

Papa, bunların üç genel başkanından her birini Aziz Fransis'in vasileri olarak kabul etmiştir. Bu tarikatların her biri aynı tarikatın dalları olarak devam etmiştir. [192]

Dilenci tarikatlar içerisinde, Kilise'nin heretiklerle mücedelesinde en aktif faaliyet yürüten tarikat Dominikenler olmuştur.

4.3.2. Dominikenler

Vaiz Rahipler (Friars Preachers) veya Siyah Kardeşler (Blackfriars) tarikatı olarak bilinen Dominikenler, ortaya ilk çıktıkları dönemden itibaren hem ruh olarak hem de durum ve şartları itibariyle Fransiskenler'den ayrılırlar. Dominikenler'in kuruluşunda iki önemli kişi vardır: İspanya'da Dominik (1171–1221), Almanya'da Jordan Saksony. Dominikenler, başlangıçta eğitimli ve Kilise'ye bağlı özellik gösteren bir tarikattı ve ilk adımlarını Kurallı Rahipler olarak atmışlardır. Kurucusu Dominik bu tarikata mensuptu. Onlar kendilerini İncil'i vaaz etmeye adamışlardır. Dominikenler, pek çok yönüyle monastik bir özelliğe sahiptir. Siyah Kardeşler olarak popüler isimlerini giydikleri kıyafetten alırlar. Premontre Tarikatı'nın giydiği beyaz ve kolsuz gömlek üzerine siyah bir pelerin giyerler. Bu aynı zamanda onların monastik karakterinin açık bir işareti olarak görülmüştür. Bu tarikatın ortaya çıkışı Güney Fransa'da Languedoc bölgesinde olmuştur. Buradaki Kilise, Kathar heretiklerinin saldırıları nedeniyle zor durumdaydı. Dominik'in vaaz misyonunun

[192] Aumann, 137.

temelini Katharlar'la mücadele etmek oluşturmuş ve bu yeni tarikatın doğuşu da buradan başlamıştır. [193]

Dominik, başlangıçta kendi kardeşlerinden metot ve yol olarak farklılık gösteriyordu. O, Aziz Fransis gibi laik bir adam değil, bir Augustian rahibi idi. Güney Fransa'da Montpellier bölgesindeki Kathar heretikleri arasında görevine başlamıştı. Dominik, yavaş yavaş, heretiklerle mücadele ederek, kendisini vaaza adayan fakir adamları etrafında toplamayı başarmıştı. 1206'da Toulouse'de bir ev kurmuş ve kendi fikirleri için Papalık onayı almayı planlamıştı. Ancak 1215'de toplanan IV. Lateran Konsili, yeni dini tarikatların kurulmasını yasaklamıştı. Bunun üzerine Dominik ve müritleri Aziz Augustin'in kurallarını kendileri için seçmişti. 1217'de ise Vaiz Keşişler Tarikatı (Friars Preachers) olarak Papalık tarafından onaylanmışlardır. Bundan sonra Dominikenler'in fikirleri gelişmeye başlamıştır. Dominik 1217'de, Toulouse'deki evi merkez alarak, müritlerini dağıtmış ve gezginci bir misyon düzenlemiştir. Mal varlığından feragat eden Dominik, 1220'de Fransiskenler gibi gelir getiren evlerin ve toprakların mal varlığını reddetmiştir. Ayrıca eğitime çok önem veren Dominik, kendilerini kişisel fakirliğe adamış müritlerinden bazılarını Paris'e bazılarını ise Bologno'ya göndermiştir. Buralar Dominik'in hedefinin anahtarları olmuştur. Çünkü Paris ve Bologna üniversite şehirleriydi. Bu nedenle eğer Dominiken kardeşler, heretiklerle etkin bir şekilde mücadele etmek istiyorlarsa teolojiyi çok iyi bilmeleri gerekiyordu ve bunun için de üniversite eğitimi almaları zorunluydu.[194]

---

[193] Lawrence, 65.
[194] Burton, 110.

Dominikenler gezgin vaizler olarak da dikkat çekmişlerdir. XIII. yüzyılın ilk dönemlerinde, Dominikenler'in yolculuk yaparak vaaz etmesi, çoğu kişi tarafından önemsenmemiş hatta bu aktif vaaz hizmeti dindarlığın saygınlığının aşağılanması olarak görülmüştür. Thomas Cantimpre isimli Dominiken yazarın, bu olumsuz düşünceye karşı şöyle dediği aktarılmıştır "Kardeşlerim, çağrıldığınız şey için utanmayın. Siz milletlerin hocası Aziz Pavlus'un kardeşlerisiniz, onlar (keşişler) manastırlarında otururken, sen Pavlus'la birlikte yolculuğa çık ve senden istenilen işi yap. Şunu ümit ediyorum ki, sen dünyanın sıkıntılarına katlanırsan, Mesih'te huzur bulursun ve belki de sessiz yerlerinde şikayetlenerek oturanlardan daha fazla bir huzur olur."[195] Bu nedenle Dominikenler, her yönüyle kendilerini vaaza adamışlardır. Tüm uygulamaları içinde en çok önemsedikleri şey gezerek İncil'i vaaz etmek olmuştur. Onlara göre Mesih, tüm yaşamını vaaza adamıştı.

Dilenci tarikatlar arasında XIII. yüzyılda Kilise içerisinde yeni bir hareket olarak ortaya çıkan Dominikenler ve Fransiskenler çoğunlukla birlikte anılmıştır. Bunun nedeni aralarında önemli benzerliklerin bulunmasıdır. Ancak iki tarikat arasında çok ciddi ayrılıklar mevcuttur.

4.3.3. Dominikenler ve Fransiskenler'in Benzerlik ve Farklılıkları

Dominikenler ve Fransiskenler köken olarak birbirine çok benzeyen iki önemli tarikattır. Özellikle İncil'in fakirliği ve apostolik vaaz ilkesi her iki tarikatın

[195] Paul Murray, Timothy Radcliffe, *The New Wine of Dominican Sprituality*, London and New York: Burns&Oates, repreinted 2006, 2007, 15; bkz, Simon Tugwell, *Early Dominicans*, USA: Paulist Press, 1982, 134.

ortak amaçları arasında yer almıştır. İki tarikatın çağdaş olmaları hedeflerinin ve faaliyetlerinin benzer olmasında etkili olmuştur. Kilise, içinde bulunduğu durumu düzeltmek için çeşitli teşebbüslerde bulunmuş ancak bunlar genellikle başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Bu başarısızlıkta gerek keşiş ve papazların dönüşüme direnmesi, gerekse bazı reformistlerin (örneğin Simon Montford ve Arnold Bresaa) güç kullanmaları, bazılarının ise çok aşırı giderek *(İllimunati ve Albililer v b.)* Kilise'ye itaat etmemeleri gibi nedenler yer almıştır. Bu dönemde faaliyet gösteren Dominikenler ve Fransiskenler, Kilise'deki ihmalleri düzeltmek ve Hıristiyan yaşamını vaaz ve fakirlik standardında yeniden düzenlemek için çaba göstermiştir.[196]

Fransiskenler ve Dominikenler, misyonlarına başlarken hem birbirlerine benzer hem de farklı özelliklere sahip olmuşlardır. Fransiskenler, Dominikenler'den daha katı olmakla birlikte ikisi de fakirliği ilke olarak benimsemişlerdi. Her ikisi de manastır geleneğinin durağan özelliğini terk etmiş, gezginliği zorunlu kılmış, başarıları sayesinde her iki grup da Papalığın beğenisini ve desteğini kazanmıştır. Dominikenler'in ayırt edici yönü vaaz konusundaki tutumlarıdır. İncil'in vaazı her ikisi için de geçerli bir amaç olsa da Vaiz Keşişler, adını da bu hedefinden almış olan Dominikenler, Kilise'deki rolleri için hazırlık eğitiminin zorunlu olduğunu düşünmüş ve buna büyük önem vermiştir. Buna göre, kardeşler kendilerini öğrenmeye, entelektüel aktiviteleri araştırmaya adamalı ve her şey bu hedeften sonra ikinci sırada gelmelidir.[197] Dominikenler'in, iyi bir vaiz olabilmek için okuma ve öğrenmeye yaptığı vurgu onları diğer tarikatlardan ayıran en temel ve orijinal bir özellik olmuştur. Bu konu Fransiskenler için daha sonra gelen bir amaçtır. Bununla birlikte

[196] Aumann, 134- 135.

Fransiskenler'in 1239'da yeniden organize olurken Dominiken çizgisinde şekillendikleri belirtilmiştir.[198]

Dominik'in, katı fakirlik ilkesini, Fransiskenler'den ödünç aldığı iddia edilmiş, ancak bu iddialar konuyu fazlasıyla basitleştirme olarak yorumlanmıştır. Zira Dominik'in Aziz Fransis ile karşılaşmadan çok daha önce bu fakirlik ilkesini benimsediği bilinmektedir. Dominik'in, XII. yüzyılda ortaya attığı ve *"vita apostolika"* olarak tasarlanan ve basit, sade bir yaşamı öngören bu planı, gezerek İncil'i vaaz etmek ve gönüllü fakirlik olarak tanımlamıştı. Bu düşüncenin en bilinen çeşidi ise Augustin düzenindeydi ve Dominik bu fikri çok daha önceden Aziz Norbert'ten ilham almıştı. XII. yüzyılın başlarında ise bu tarz fikirleri benimseyen çok sayıda grup ortaya çıkmıştı. [199]

Dominik, Toulouse'de, vaizler için evini kurduktan sonra, faaliyetlerini sürdürmek için düzenli gelirler elde etmişti. Aziz Fransis'in aksine Dominik, eğitimli, özel vaaz misyonu için gerekli yeteneklerle donanmış rahiplerden oluşan bir topluluk oluşturmaya çalışmıştı. Böyle bir planın bağışlar olmadan gerçekleşmesi mümkün görünmemekteydi. Dominik'in kendisi ise geçimini dilenerek sağlamıştı. Bu uygulaması, onun İncil'e uygun bir yaşamı nasıl algıladığını göstermiş olmakla birlikte, bu kişisel fikrin topluluk için değişmez bir kural olup olmayacağı bir sorun teşkil etmişti. Bu konu 1220 yılında Bologna'da toplanan ilk genel kurul toplantısında ele alınmış, kardeşlerin tüm mal varlığından feragat etmesi ve gelecek

---

[197] Burton, 111.
[198] Ernest Berker, *The Dominican Order and Convocation*, London: Oxford University Press, 1913, 9- 10.
[199] Lawrence, 68- 69.

için herhangi bir geliri kabul etmemesi yönünde karar verilmişti. Bu kararın Fransiskenler'den etkilenilerek alındığı ileri sürülmüş ancak bu fikrin kesin olmadığı ifade edilmiştir.[200]

Dominik ve Aziz Fransis ile ilgili karşılaştırmalar yaparken, onları aynı kategoride görmeyenlerin düşüncesine göre, Aziz Fransis ruhban sınıfından ayrı bir karaktere sahip iken, Dominik bir Kilise adamıdır ve bu nedenle aralarında önemli farklılıklar mevcuttur.[201] Ayrıca Dominik'in, Aziz Fransis'in aksine liberal sanatlar ve teoloji eğitimi almış bir rahip olması ve toplumda tanınır hale geldiğinde zaten resmi bir tarikatın papazı olması da aralarında ciddi farklılıkların oluşmasında etkili olmuştur.[202] Ancak aralarında önemli sayılacak ayrılıklar olsa da, bu iki tarikat çoğunlukla aynı sınıf içerisinde yer almış ve sürekli olarak karşılaştırmalara maruz kalmıştır.[203]

[200] Lawrence. 69.
[201] Berker, 9- 10.
[202] Logan, 220.
[203] G.R. Galbraith, M.A. , Ph. D. , *The Constition of the Dominican Order*, Manchester: at The Üniversity Press, 1925, 180.

II. BÖLÜM

DOMİNİKEN TARİKATI'NIN ORTAYA ÇIKIŞI VE GELİŞİM SÜRECİ

XIII. yüzyılda ortaya çıkan Dominiken Tarikatı'nın kuruluş ve gelişiminde bu yüzyılda yaşanan önemli olayların büyük etkisi olmuştur. Bu etkenler sadece dini içerikli olmamış sosyal ve siyasi şartlar da Dominiken Tarikatı'nın kurulması ve gelişmesini sağlayan nedenler arasında yer almıştır. Katolik Kilisesi XII. yüzyılda, dini, siyasi ve sosyal alanda çok sayıda yenilikle karşı karşıya kalmış, bu yeniliklere hazırlıksız yakalanması Kilise'yi zor durumda bırakmıştır. Bu yüzyılda ortaya çıkan sorunlar XIII. yüzyılda artarak devam etmiştir. Dominiken Tarikatı, bu süreçte Katolik Kilisesi'nin yanında yer almış, karşılaşılan sorunlarla mücadelede etkili bir güç olarak var olmuştur.

1. Dominik Guzman ve Dominiken Tarikatı'nın Ortaya Çıkışı

1.1. Dominik Guzman'ın Hayatı ve Kişiliği (1171-1221)

Dominik de Guzman, 1170 veya 1171 yılında İspanya'nın Calaraga[204]

---

[204] *Calaraga:* Bugün İspanya'nın Osma şehrine yaklaşık 20 mil uzaklıktaki Burgos bölgesinde bir köydür. Dante İlahi Komedya adlı eserinde bu şehirden "Happy Calaraga" olarak bahseder. (Bede Jarret, *Life of St Dominik*, The Newman Bookshop, Westminster, Md, 1947, 4); Dante'nin İlahi Komedya'da Dominik'in Calaraga şehrindeki doğumunu övgüyle ele aldığı bölüm şöyledir:
Gerçekten de Felice (mutlu) oldu babası
Gerçekten de Giovanna (Tanrının sevdiği) oldu anası,
Doğru ise bu sözün kökeni
Hıristiyan inancının tutkunu,
Yandaşlarına sevgi, düşmanlarına öfke dolu
Bu kutlu koşucu orada doğdu;
Yaratılır yaratılmaz ruhu,
Öyle erdemlerle dodu ki,
Karnında yattığı anası geleceği bilir oldu.
Kutsal suyun başında,
Onunla inanç arasında nikâh kıyılıp da,
Karşılıklı dayanışma sözü verildiğinde,
Vaftiz analığı yapan kadın,
Onun ve ardıllarının verecekleri,

şehrinde doğmuştur. Babasının adı Felix de Guzman, annesinin ise Jane de Aza'dır. Dindar bir aileye mensup olan Dominik'in amcası ve diğer iki kardeşi (Anthony ve Mannes) de papazdı.[205] Rivayete göre Dominik'in annesi, hamile kalmadan önce bir rüya görür. Rüyasında, rahminde, ağzında alevli bir meşale olan bir köpek yavrusu vardır. Bu rüya, doğacak kişinin nasıl bir adam olacağının işareti sayılmıştır. Buna göre doğacak kişinin, önde gelen bir vaiz olacağı ve vaazlarıyla dünyayı yeniden ateşleyeceği şeklinde yorumlanmıştır.[206]

Babası Felix ve annesi Jane, onu dindar bir şekilde yetiştirmiştir. Dominik, Liberal sanatları okuduktan sonra 4 yıl teoloji eğitimi almak için başvurmuştur. Hakkında anlatılanlara göre Dominik, öncelikle konforu bırakmayı tercih etmiştir. Çocukken yumuşak yatak yerine sert ve tahta zeminde yatmayı tercih ettiği, neredeyse tüm geceyi ayakta geçirdiği veya yerlerde uyuduğu kaydedilmiştir. O, İncil'in hayırseverlik ilkesinden etkilenmiş ve bunu çok iyi bir şekilde yerine getirmiştir. Öyleki Dominik'in 14 yaşında, Palencia'da öğrenciyken, her şeyini,

---

Olağanüstü meyveyi gördü düşünde;
Adının da eylemlerine uyması için
Gökyüzünden bir esin indi, ona tümüyle sahip olanın
İyelik sıfatını verdiler ad diye (Latince Domenicu, Dominus (Tanrı) sözcüğünün iyelik durumudur.)
Domenico dediler ona; bana gelince
İsa'nın, bahçesine yardım etsin diye
Seçtiği bahçıvan gibi söz ediyorum ondan.
Gerçekten de, habercisi, yakını oldu,
İsa'nın, çünkü açığa vurduğu ilk sevgi,
İsa'nın verdiği ilk öğüt oldu. (Ölümsüzlüğe erişmek isteyen bir delikanlıya İsa her şeyden önce zenginliğe sırt çevirmesini önerir.)
Dadısı onu sık sık yerde yatarken buldu,
Sessizce uzanıyordu,
Sanki: "Bunun için geldim ben" diyordu. (Rekin Teksoy, *Dante-İlahi Komedya*, İstanbul: Oğlak Yayınları, 1998, 752- 753.

[205] McGonigle, *Zagano*, 1.

[206] Tugwell, 53; Erik Borgman, *Dominican Sprituality*, Translated by John Bowden, London and NewYork: Continuum, 2001, 68- 69.

kitaplarını ve diğer sahip olduklarını satarak, açlıktan ölmek üzere olanlara yardım ettiği anlatılmaktadır. [207]

Dominik'in bu ünü, Osma Piskoposu Diego'nun dikkatini çekmiş ve 1190'da, yaklaşık 12 yaşındayken, onu Kilise'de düzenli bir kanon yapmıştır. Bundan yaklaşık 5 yıl sonra ise papazlığa atanmıştır. Dominik'in, 30 yaşındayken papaz yardımcısı olduğu dönemde özellikle John Cassian'ın *"Conferences"* adlı eserine ilgi duymaya başladığı kaydedilmiştir.[208]

Dominik'in heretiklerle mücadeleye etkin bir şekilde başlaması 1203 yılında Piskopos Diego ile yaptığı yolculuklar sırasında gerçekleşmeye başlamıştır. Kastilyalı Alfonso, Piskopos Diego'yu Danimarka'ya diplomatik bir görev için göndermiş ve Diego, giderken Dominik'i yanına almıştır. Dominik, Languedoc'a gittiğinde burada Albi heretikleriyle karşılaşmıştır. Bir rivayete göre Dominik'in misafir olduğu evin sahibi heretiklerin fikirlerini benimsemiş, o ise bu ev sahibinin düşüncelerini değiştirmiştir. Albililer'in hayatlarının son derece basit olduğu, lüks içinde yaşayan papazların ve misyonerlerin yaşamlarına düşmanca karşı çıktıkları belirtilmiştir. Kilise, misyonerleri heretiklere gönderdiğinde, misyonerlerin yanlarında atları ve hizmetçileri ile birlikte, lüks kıyafetleriyle son derece bakımlı olarak gittikleri ve bu nedenle heretiklerin, kendilerine vaaz etmek için gelenlerin kendilerinden daha lüks içinde yaşadıklarını görünce onları dinlemeyi reddettikleri vurgulanmıştır. Diego ve Dominik, bu kaybedilmiş koyunları (din değiştirmiş sapkın fikirlere bulaşmış kişileri) kazanmanın yolunun onlarla kendi silahlarıyla savaşmakla mümkün

[207] Tugwell, 53.
[208] McGonigle, Zagano,1; Tugwell, 53.

olacağını anlamışlardır. Yolculuk dönüşü Piskopos onları Osma'ya göndermiştir. Ancak Diego, kilise görevleri nedeniyle İspanya'ya geri dönmüştür. Dominik 1205–1210 yılları arasında 10 yıl Narbonne eyaletinde kalmış ve özellikle Carcassonne'de vaaz ve eğitim çalışmalarını sürdürmüştür.[209]

Dominik'in gerek Ortaçağ'daki aşırılıkları azaltması, gerekse müritlerini heyecanlandırması, onun gerçekten ikna edici ve etkili söz söyleyen bir hatip olduğunu açıkça ortaya koymuştur. O, çalışmalarında başarılı olabilmek için geniş tedbirler almıştır**.** Örneğin genç kadınların tekrar evlerine geri dönmemeleri için bir yer yapmış ve sonunda Prouille'de onlar için bir manastır kurmuştur. Dominik bu yıllarda Sistersian tarikatından kişilerle de ilişki kurmuş, tarikatını kurma konusunda onlarla görüşmüş ve onun bu çalışmaları büyük ilgi görmüştür.[210]

Dominik, bu yıllarda çok sayıda kişinin dikkatini çekmiştir. Örneğin Toulouseli Peter Celanus isimli zengin birisi Dominik'e bir ev vermiş ve burası Dominikenler'in merkezi olmuştur. Dominik burada altı müridiyle birlikte tarikatın kurulmasıyla ilgilenmiştir. Toulouse Piskoposu, Dominik'in IV. Lateran Konsili'ne (1215) katılmasını istediğinde Dominik, tarikatını Papa'ya tasdik ettirmeyi arzulamıştır. Piskopos Fulk'un ve Dominik'in tüm çabalarına rağmen, Papa III. Innocent bu konuda isteksiz davranmıştır. Konsil, yeni bir tarikatın kurulmasını yasaklamıştır. Papa Dominik'ten kendisine eşlik eden arkadaşlarına dönmesini ve daha önceden kurulmuş bir tarikatın kurallarını benimsemelerini tavsiye etmiştir. Bundan sonra Dominik Toulouse'ye dönmüştür. Altı müridine on kişi daha katılmış

[209] Galbraith, Ph. D, 31.
[210] Galbraith, Ph. D, 32.

ve sayıları on altı olmuştur. Dominik, müritlerine danışarak Aziz Augustin'in kurallarını, kendi tarikatları için kullanmayı ve yine Aziz Augustin kurallarını benimsemiş olan Premontre geleneğini takip etmeyi önermiştir. Dominik'in bu fikre önderlik etmesinin başka nedenleri olmakla beraber bunların en önemlisi olarak kendisinin önceden bir Augustian kanonu olması gösterilmiştir.[211]

Dominik 1216 yılında, Papa III. Innocent'e tarikatının planını göndermiştir. Ancak o arada Papa'nın öldüğü haberini duymuş, bu ani durum karşısında Dominik, gelecek Papa'nın kim olacağını ve kendisini tasdik edip etmeyeceğini bilememiştir. Ancak, Papa III. Honorius, Dominik'i çok kibar karşılamış ve onun tarikatını 22 Aralık 1216'da onaylamıştır.[212] Papa Honorius, "Vaiz Kardeşler Tarikatı'nın" (Friars Preachers) Papalık tarikatı olduğunu açıklayan bir bildiri yayınlamıştır: "Biz Vaizler Tarikatı'nın inancın ve dünyayı aydınlatan gerçeklerin savunucusu olacağına inanıyoruz, tarikatın bütün topraklarını, şimdi ve gelecekteki mal varlığının geçerliğini kabul ediyor, bu tarikatın yönetimini ve korunması sorumluluğunu üstleniyoruz." Papa III. Honorius, aynı zamanda Dominik'i, Papa'ya teolojik danışman olarak atamıştır. Dominik Mayıs 1217'de Toulouse'ye dönmüştür.[213]

Dominik, bundan sonra hayatını Roma'da geçirmiştir. Dominik, 1220 ve 1221'de iki genel kurula başkanlık etmiştir. Birinci ve ikinci genel kurul arasında İtalya'da vaazlarda bulunmuştur. Bologna'daki ikinci genel kuruldan sonra sağlığı bozulmuştur. Sürekli vaaz amaçlı yaptığı yolculuklar Dominik'i bitkin bir hale getirmiş ve hastalanarak 51 yaşındayken 6 Ağustos 1221'de ölmüştür. Birçok kişi

[211] Galbraith, Ph. D, 32- 34.
[212] Galbraith, Ph. D, 35.

Dominik'in mucizeleri ve kutsallığına şahitlik etmiştir. Onunla ilgili bu söylentiler, çok sayıda kişinin onun mezarını hac amaçlı ziyaret etmesini sağlamıştır. Rivayet edildiğine göre, 1211'de, Katharlar ve Papalık güçleri arasındaki şiddetli savaşın ortasında, İngiliz hacıları taşıyan bir grup, Garonne nehrinde ters dönmüştür. Dominik yere kapanarak onların iyiliği için dua etmiş ve İsa Mesih adına yaptığı bu dua kabul edilmiştir.[214] Dominik'in ölümünden sonra, onunla ilgili mucizeler ve faziletiyle ilgili söylemler nedeniyle kendini ona adamış insanlar, Dominik'in yerde olan mezarının, daha saygın, yüksek bir yere taşınmasını istemişlerdir. Dominik'in mezarı açıldığında, mezardan, bütün parfümlerden çok daha güzel bir kokunun yayıldığı anlatılmıştır.[215] 1233'de Jordan Saxony, Dominik'in kalıntılarını tuğla kabirden taşıyarak (1221'den beri buradaydı), mermer bir mezara yerleştirmiştir. 1267'de John Vercelli, bu mezarı Dominik'in apostolik ve kurucu rolünü tasvir eden yarım kabartmalardan oluşan süslü bir lahite çevirmiştir. Zamanla aralarında Michelangelo'nun da bulunduğu önemli heykeltraşların çalışmalarıyla mevcut durumuna ulaşmıştır.[216]

Dominik'in resmi olarak azizler arasına kaydedilmesi 3 Temmuz 1234'de gerçekleşmiştir. Dominik'in vizyonu onun ölümüyle son bulmamıştır. Bundan sonra, tarikat Avrupa'nın her yerine yayılmış ve Dominik'in popularitesi çok geniş insan toplulukları arasında büyük önem kazanmış, hatta dönemin şairlerinin şiirlerine bile konu olmuştur. Onun liderliği ve kutsallığı, Vaizler Tarikatı'nın ilerlemesini

---

[213] McGonigle, Zagano, 3.
[214] McGonigle, Zagano, 2- 4, Woods, *Mysticism and Prophecy The Dominican Tradition*, London: Darton, Longman and Todd Ltd., 1998, 31.
[215] Tugwell, 60.

sağlamıştır.[217] Dominik dışında Kilise, Dominikenler'in önde gelen isimlerinden Hyacinth, Peter Verona, Margaret Hungary, Raymont Penyafort, Albert Great, Thomas Aquinas, Agnes Montepulciano, Catherina Siena, Vincent Ferrer ve Antoninus'u da aziz ilan etmiştir. Bunlara ilaveten tarikat 21 kardeşi, 17 dominiken kadını, Dominik'in annesi John de Aza'yı da mübarek[218] olarak kabul etmiştir.[219]

XIII. yüzyıl Dominiken kaynaklarında, tarikatın onaylanma sürecinde, Dominik'in kutsallığı ile ilgili olarak yaşadığı mucizevi pek çok deneyim olduğu ifade edilmiştir. Onun manevi geçmişiyle ilgili olarak anlatılanlara göre; 1217'nin ilk aylarında içsel yaşamında tecrübe ettiği mistik bir deneyimin, ona yeni bir misyon kazandırdığı ve güncel olaylarla ilgili geniş ufuklar açan bir aydınlanma yaşadığı belirtilmiştir. Constantino d'Orvieto, tarihini tam olarak bilmediği bu olayı içsel dünyasıyla ilişkilendirerek, bu iç fenomeni hayal ürünü bir görüntü şeklinde şöyle tarif etmiştir: *"Dominik Roma'da Tanrı'nın kölesiyken, Aziz Peter bazilikasında Tanrı'nın huzurunda tarikatının korunma ve yayılması için dua ederken, Tanrı'nın eli onun üzerine geldi. Petrus ve Pavlus'u gördü. Şan ve şeref dolu bu prensler ona gözüktü. İlk olarak Peter ona kadroyu, daha sonra ise Paul kitabı verdi. Her ikisi de "Tanrı seni bu görev için seçti, git ve vaaz ver" dedi. Daha sonra bir anda çocuklarının tüm dünyaya yayıldığını gördü. İkişer ikişer Tanrı'nın kelamını*

---

216 Hinnebush, *The Dominicans, A Short History,* İreland: Dominican Publications, 1985, 22.
217 McGonigle, Zagano, 2- 4, Woods**,** *Mysticism and Prophecy The Dominican Tradition*, 31.
218 *Mübarek (Venerable):* Hıristiyanlık'ta azizliğin çeşitli mertebeleri vardır. Bunlar, Tanrı'nın Hizmetkârı, Mübarek, Ermiş (Kutsanmış, Kutlu), ve Aziz'dir. (Geniş bilgi için bk. Kemal Polat, *Katolik Hıristiyanlık'ta Azizlik ve Azizler*, Ankara: Salkımsöğüt Yayınevi, 2008, 103- 113)**.** Mübarek ünvanı azizliğin ikinci mertebesidir. Bu mertebe azizlik davasının kabul edilmesi anlamına gelir. Ancak eğer kişinin azizliği için gerekli mucizeler tespit edilmemişse bu kişi mübarek olarak kalır. Mübarek için yortu yoktur. Ancak onu takip edenler için onları cesaretlendiren dua kartları basılabilir. (Geniş bilgi için bk. Polat, *Katolik Hıristiyanlık'ta Azizlik ve Azizler*, 105- 106)

insanlara anlatmak için gidiyorlardı." [220]

Bu görüntüdeki sembolizm Dominik için çok önemli anlamlar içermekteydi. Özellikle ikinci kısım çok önemliydi. Petrus ve Pavlus Roma Kilisesi'ni sembolize etmekte, kadro Tanrı'nın elçisi, kitap ise doktriniydi. Dominik, tarikatını dünyaya eşit olarak yayması ve misyonunu da doğrudan Roma'dan alması gerektiğini, aynı zamanda vaaz vermeyi, inancın korunması görevinden ayırması gerektiğini de anlamıştı. Dominik'in bu deneyimden çıkardığı bir diğer sonuç ise tüm piskoposluk bölgelerinin onun tarikat üyelerine açılacağıydı. Dominik bütün hazırlığını yapmıştı, sadece son bir ışık eksikti ve bu ışığı da Roma'da ibadet ederken Tanrı'dan almıştı.[221]

Dominik'in fiziksel özellikleri tasvir edilirken bazıları siyah saçlı ve siyah gözlü olduğunu söylemiş olmalarına rağmen onun sarışın olduğu da belirtilmiştir. Bu sarışınlığının muhtemelen atalarının Gotlar'dan gelmesi olduğu ileri sürülmüştür. Ignatus Layola'ya göre, Dominik muhtemelen mavi gözlüydü. Dominik'i hatırlayan bir rahibeye göre; "Dominik orta boyluydu, yamuşak bir şahsiyeti, tavrı vardı, yüzü yakışıklı ve az miktarda kırmızıydı. Dominik'in iç yaşamı hakkında, kendi ifadelerinden çok az şey bilindiği, çünkü çok nadiren kendisinden bahsettiği belirtilmiştir. Çağdaşlarından Cecelia, onun neşeli, enerjik ve cesur olduğunu bildirmiştir. Dominik'in duygularını bastırmadığı, onun aynı zamanda dualarını da sesli olarak yaptığı, tarikat üyelerinin, Dominik'in şapelinden kahkaha ve iniltilerini

---

[219] Hinnebush, 22.
[220] M. –H. Vicaire, *Dominic and His Times*, Translated Kathleen Pond, Gren Bay, Wisconsin: Alt Publishing Company, 1964, 229–230.
[221] Vicaire, 230.

duydukları kaydedilmiştir. Dominik'in Ortodoks Hıristiyanlığın kötü durumu için gözyaşı döktüğü, heretik ve paganları çaresizce iyi bir çoban arayan, kaybolmuş koyunlara benzettiği, bu nedenle onun yaşamının en büyük hedefinin kuzeydoğunun vahşi barbar kavimleri için bir misyoner olabilmek olduğu ifade edilmiştir. Ancak tarikat mensuplarına göre onun bu hevesi, zamansız ölümü nedeniyle kısa sürmüştür.[222]

Dominik'in çok az yemek yediği ve çok az uyuduğu, hayırsever ve mütevazı bir hayatı tercih ettiği kaydedilmiştir.[223] Ayrıca sık sık oruç tuttuğu ve eti tamamen terk ettiği, geceleri şapelde yalnız başına kaldığı, günahları için kendini kamçıladığı ifade edilmiştir. Kendini tamamıyla İncil'in fakirliğine adadığı, yalnızca bir tane elbiseye sahip olduğu, para taşımayı reddettiği, gençliğinde bile kitaplara ve öğrenmeye çok önem verdiği ifade edilmiştir. Bu öğrenme ve araştırmaya olan sevgisi nedeniyle diğer âlimlere örneklik teşkil etmiştir.[224]

Dominik ile ilgili en çok dile getirilen özelliği onun zamanın ihtiyaçlarını görebilen ve bu ihtiyaçlara uygun metotları toplamayı başarıyla hissedebilen bir insan olduğudur. Dominik'in müritleri, onun konuşmadan önce sonu görebilen bir insan olduğunu söylemişlerdir.[225]

Dominik, kendisinden sonraya çok az eser bırakmıştır. Ona atfedilen "Adetler Kitabı" (*The Book of Custom*), Premontre'nin "Gelenekler" (*Institutiones*)" adlı kurallarına dayanmaktadır. Tüzük "*Constitution*s" adlı kitabı ise San Sisto'daki

---

[222] Woods, *Mysticism and Prophecy The Dominican Tradition*, 32–33.
[223] McGonigle, Zagano,4.
[224] Woods, *Mysticism and Prophecy The Dominican Tradition*, 32–33.
[225] Berker, 9.

rahibe manastırı için yazılmıştır. Ayrıca onun diğer yazıları Madrit'deki Dominiken rahibeler için yazdığı kişisel mektuplardır.[226] O, bu mektuplarda özellikle uymaları gereken kurallar, kesin gelenekler ve dünyevi bazı durumlardan uzaklaşma gibi konulara yer vermiştir. Onun manevi yaşantısı tamamıyla, dua, toplu yaşam, araştırma ve vaaz üzerine bina edilmiştir. Dominik'in eserlerinde müritlerine dokuz dua yolu sunduğu bilinmektedir.[227] Bu yolların neler olduğu daha sonra "The Nine Ways of Prayer" adıyla 1260'dan sonra yazıya geçirilmiştir. Bu metinde Dominik, bütün günlerini Tanrı'ya adamış, cezb edici bir adam olarak sunulmuştur. Uzmanlara göre bu kitap, Dominik'in yaşamı ve kişiliği hakkında tarihsel bilgilere dayanmaktadır. Bu kitabın, Dominiken yaşamı hakkında bilgi edinmek için okunulabileceği ancak Dominik'in bu kitabında her hangi bir çözüm sunan metodu tanımlamadığı belirtilmştir.[228]

Dominik'in ününe rağmen, onunla ilgili çok az biyografik kaynak vardır. En eski ve en otantik kaynak doküman tarikatın ikinci lideri Jordan Saxony'e ait 1231 ve 1234 arası yazılmış "Libellus" adlı eseridir. Bu eser, Dominik'in ölümünden on yıl sonra yazılmıştır. Jordan Saxony tarikatın ilk dönemi hakkındaki bu eserini yazarken, Dominik'in ilk müritlerinden Peter Seila, Bertrand Garrigua ve John Navarre adlı kardeşlerin, o dönem hakkındaki tanıklıklarına başvurduğu belirtilmiştir. Ayrıca, tarikatın ilk dönemleri hakkında Peter Ferrand, Constantine Orvieto, Humbert Romans (5. Genel Başkan), Bartholomew Trent, Stephen Bourbon, Thomas

[226] Aumann, 128.
[227] McGonigle, Zagano,4.
[228] Borgman, 59-69.

Cantimpre, Gerard Farachet, Stephen Salagnac ve Dietrich Apolda adlı yazarların da eserleri bulunmaktadır.[229]

Dominiken Tarikatı mensuplarına göre, Dominik ve onun ilk arkadaşlarıyla başlamış olan Dominiken Tarikatı'nın temel taşları Nasıra'lı İsa silsilesine dayanmakla birlikte Dominikenler bu temel üzerinde yeni tarzda devam eden "özel bir yol" oluşturmuşlardır. [230]

1.2. Dominiken Tarikatı'nın Kuruluşu ve Gelişimi

Valdolar'ın ve Albililerin ortaya çıkışı, Hıristiyan yaşamı için yeni şekillerin varlığını zorunlu hale getirmiştir. Asisi'li Fransis İtalya'da, Dominik ise İspanya'da etkileyici bir yaşam geliştirmiştir. Bu hareket İncil'in ideallerini kapsayan yeni bir yol olarak ortaya çıkmış ve kafasında reform düşüncesi olan birçok şehirli halk bu hareketten etkilenerek Valdolar'dan ve Albililer'den uzaklaşıp tekrar Kilise'ye dönmüştür. Dominik'in geliştirdiği bu vizyon zamanının kadın ve erkeklerinin beklentilerine cevap vermeye başlamıştır.[231]

Dominik, ilhamını Kudüs'teki ilk dönem Hıristiyanlık'tan almış ve bu onun maneviyatının kalbi olmuştur. O, Hıristiyan yaşamını yeniden canlandırmak için kadın ve erkek cemaatin bu apostolik yaşamı sürdürmesinin gerekliliğine inanmıştır. Bu apostolik yaşamın en önemli unsurunun, İncil'i vaaz etmekle mümkün olduğu, bunu da kendini tamamen Tanrı'yı araştırmaya ve tefekküre adamış, İncil'in

[229] McGonigle, Zagano,1.

öngördüğü fakirliği yaşayan toplulukların gerçekleştireceği düşünülmüştür. Dominiken düşüncesine göre, vaiz keşişlerin, İncil'in öngördüğü bir yaşamı sürdürmesi gerekir. Bu nedenle apostolik bir yaşam sürmek, Mesih'in yaşamına katılmak isteniyorsa, fakirlik, bekarlık ve itaat üzerine yemin etmek gerektiği ifade edilmiştir. [232]

Dominik ve Diego, İspanya ve Fransa' ya yaptıkları yolculuklar sırasında Papa Innocent'in delegeleriyle, büyük konsillerin başpiskopos ve piskoposlarıyla karşılaşmıştır. Onlar, gerçek inancı savunmak için neler yapmaları gerektiği konusunda Diego'nun tavsiyelerine uyarak, görkemli atlarını, kıyafetlerini ve bütün aksesuarlarını bırakarak İncil'in fakirliğine uygun duruma gelmişlerdir. Böylece sözleri kadar, davranışlarıyla da Mesih'e olan inançlarını göstermişler ve bu yolla heretikler tarafından bozulan ruhları gerçek inanca döndürmeyi amaçlamışlardır. Diego, bizzat kendisi bunun önderliğini yapmış, yalnızca Dominik ve birkaç rahiple beraber, yürüyerek yolculuklar yapmış, hem sözleriyle hem de davranışlarıyla vaazlarda bulunmuştur. Heretikler bu durumdan çok rahatsızlık duymuş ve yoğun vaaz çalışmalarıyla karşı savunmaya geçmişlerdir. Her iki grup birbirlerine karşı fikirlerini ortaya koyan risaleler yayınlamış, belirlenen günlerde halk karşısında fikirlerini savunmuşlardır. Hatta Dominik ve heretikler tarafından yazılan kitapların halkın önünde yüksek sesle okunduğu, Dominik'in yazılarının halk tarafından daha çok beğenildiği belirtilmiştir. Uzun süren tartışmalar sonucu hakem heyeti, her iki

---

[230] Schillebeeckx, "DominicanSprituality", http://dominicans.ca/Documents/articles/schillebeeckx1.html, 25.05.2014.
[231] McGonigle, Zagano, XIV.
[232] McGonigle, Zagano, XV.

kitabın da yakılmasını emretmiş, önce heretiklerin kitabı yakılmış ancak, Dominik'in kitabının ateşten, ikinci ve üçüncü kere de hiç zarar görmeden çıktığı ifade edilmiştir.[233]

Piskopos Diego ve Dominik, heretiklerle çok başarılı mücadele etmiştir. Diego'nun ölümünden sonra Dominik vaaz çalışmalarına yalnız devam etmiştir. Kısa süre sonra vaaz çalışmalarının yerini din uğruna silahlı mücadeleler (1209-1213 Haçlı Seferleri) almıştır. Dominik haçlı seferlerinin lideri Simon Montfort'un arkadaşı olmasına rağmen, o askeri bir mücadele içerisine girmemiş,[234] III. Innocent'in 1209'daki Avignon Konsili'nde verdiği resmi onayla Albililer'e karşı vaaz çalışmalarına devam etmiştir.[235] Vaazlarının karşılığında çok başarı elde edememiş olmakla beraber Dominik'in aklındaki ideallerin tohumu da olgunlaşmaya başlamıştır. Toulouse Piskoposu Fulk ile yakın bir arkadaşlık ve dostluk kuran Dominik, 1214'te Fanjeaux'da bir bölgede vaaz için görevlendirilmiş, aynı yıl yeni papalık elçisi, Toulouse'yi vaaz misyonunun merkezi olarak, Dominik'i ise buranın başkanı olarak atamıştır.[236] Piskopos Fulk yayınladığı bildiride şöyle demiştir: "Dominik kardeş ve onun arkadaşları bizim diyakozluğumuzun vaizleridir. Onlar yürüyerek yolculuk yapmaya ve İncil'in fakirliği içinde Tanrı'nın kelamını tüm dünyaya vaaz etmeye niyetlenmişlerdir."[237]

Dominik göreve başladığı ilk dönemlerde Piskopos Diego ile birlikte, 1206 yılında Proville'de kadınlar için bir manastır kurmuştur. Bu ev Katharlar'ın apostolik

---

[233] Tugwell, 54.
[234] Woods, *Misticizm and Prophesy*, 30.
[235] Aumann, 126.
[236] Woods, *Misticizm and Prophesy*, 30.

evleri model alınarak oluşturulmuştur. Kurulan bu manastır kadınlar için bir sığınak olması yanında bir hareket üssü görevi icra etmiştir.[238] Bu manastıra yerleşen genç kızlar daha önce aileleri tarafından fakir oldukları için, eğitilmek ve yetiştirilmek üzere Albi heretiklerine emanet edilmişlerdir.[239] Bu kadınlar, heretiklerden kurtarılarak Dominiken rahibe topluluklarının çekirdeğini oluşturmuştur. Bu kadın topluluğu, kendilerini fakirliğe adamış, tefekküre dayalı, apostolik bir yaşamı sürdürmeye başlamıştır. Vaiz keşişler henüz resmi bir statü kazanmamalarına rağmen, Güney Fransa'da Proville'deki bu ilk Dominiken kadın topluluğu, önemli bir gelişme başlatmış, çok sayıda kadın Dominiken kardeşleri ile birleşerek tamamıyla Dominiken ailesine katılmak için talepte bulunmuşlardır. Dominik, Proville'deki rahibe evini kurduktan sonra, apostolik yaşam sürdürmeleri için çok istediği tefekkür ehli vaiz topluluğunu oluşturma fikrini yerine getirmek için adım atmaya başlamıştır.[240]

Tarikata 1215'den sonra yeni üyeler girmeye devam etmiştir. Bazıları diğer dini topluluklardan, bazıları ise halktan çok sayıda insan, Dominiken idealine cevap vermiş, tarikata katılmış ve sayıları giderek artmıştır. 1217'ye kadar sayılarının altmış kişiyi bulduğu kaydedilmiştir. Tarikatın kurumsallaşma süreci devam etmiş, Toulouse Piskoposu'ndan da himaye elde ederek tarikat üyeleri ruhların kurtuluşu için çalışmışlardır.[241] Dominik'in bundan sonraki adımı Papa'nın onayını almak olmuştur. Papalık onayını almak istemesinin nedeni ile ilgili Jordan Saxony'den

---

[237] Aumann, 127.
[238] Woods, *Misticizm and Prophesy*, 29-30.
[239] Tugwell, 54.
[240] McGonigle, Zagano, XV.

aktarılan bilgilere göre, bu amacının iki nedeni vardır. Bunlardan birincisi: Vaizliğe adanmış bir tarikat olarak Papa'nın onayını almak; ikincisi ise Toulouse'deki topluluğunu geliştirmek için devlet gelirlerinden yararlanmaktır.[242]

Dominik yeni bir tarikat kurmak istediği zamanlar ünlü ve çok önemli bir konsil olan IV. Lateran Konsili toplanmıştı ve konsilin gündeminde yeni kurulacak dini tarikatlar da mevcuttu. Kilise babaları sayılarının çoğalması, kontrollerini yapmanın zorluğu gibi nedenlerle tarikatların bozulduklarını ileri sürerek hiç kimsenin yeni bir tarikat kurmaması yönünde karar almıştır. Buna göre; eğer bir kimse yeni bir tarikat kurmak istiyorsa daha önceden onay almış bir tarikatın kurallarını benimsemelidir şeklinde tavsiyede bulunulmuştur.[243] IV. Lateran Konsili'ne, Toulouse Piskoposu Fulk'da katılmış ve Dominik de ona eşlik etmişti. Kurmak istediği yeni tarikat için onay alma talebinde bulunan Dominik'e, Papa III. Innocent, daha önceden var olan dini bir yaşamın kurallarını benimsemesi durumunda onun tarikatını kabul edeceği sözünü vermiştir.[244]

Dominik bu planı diğer kardeşleriyle konuşmak için Toulouse'ye geri dönmüştür. Dominik ve müritleri, daha önceden Dominik'in üyesi olduğu Augustian Tarikatı'nın bünyesine girmeye karar vererek bu sorunu çözmüştür.[245] Dominik, Osma'da Kurallı Rahipler'e bağlı bir kanon olarak yaşadığı için, zaten Aziz Augustin'in kurallarını takip etmişti.[246] Aziz Augustin'in 211 numaralı mektubundan

---

[241] Geniş bilgi için bk. Vicaire, 114-116
[242] Aumann, 127.
[243] Geniş bilgi için bk. Lawrence. 71-72; McGonigle, Zagano, 127-128.
[244] McGonigle, Zagano, XV-XVI.
[245] Geniş bilgi için bk. Lawrence. 71-72; McGonigle, Zagano, 127-128.
[246] McGonigle, Zagano, XVI.

kopya edilen bu kurallar, temelde rahipler topluluğuna hitap etmekteydi. Augustin'in kurallarının dikkati çeken yönü genel olmasıydı. Bu kurallar daha çok fakirlik, bekârlık, yardımseverlik ve anlaşma üzerine yazılmış bir tüzüğe benzetilmiş olup, dindar bir yaşam isteyenler için tasarlanmıştı. Kurallar, bir manastırın nasıl kurulacağı ve yönetileceği konusunda pratik rehberlik bilgilerine yer vermişti. Dominik, sonunda Aziz Augustin'in kurallarını adapte ederek kendi planını oluşturmuştur. Organizasyon vakit geçirilmeden genel ruhani mecliste kanunlaştırılarak, tarikat için gözle görülür bir nizamname oluşturulmuştur. Ancak Papalık tarafından tasdik edilmemiş, resmi olarak tarikat Kurallı Rahipler'in bir kolu olarak varlığını sürdürmüştür.[247]

Aziz Augustin'in kurallarının neden seçildiği konusunda verilen bilgilere göre; Dominik'in özel amacı, vaaz yoluyla ruhların kurtuluşunu sağlamaktır. Aziz Augustin'in kuralları bu amaç için en uygun olanıdır. Bir önceki yüzyılda, bu Augustin'in kanonları tarafından yapılmıştır. Kişisel fakirliğe ve kardeşçe bir hayırseverliğe vurgu yapması, apostolik dönemdeki Hıristiyanların yaşadığı toplu yaşama olan özlemi gibi durumlar Dominik'in, Augustin'in kurallarını benimsemesini sağlamıştır. Onun ilkeleri, çok büyük bir esneklik sağlamış bu da tarikatın nihai amacını elde etmek için belirlenmiş özel kurallara bağlı olmamak anlamına gelmişti.[248]

Dominik, Aziz Augustin'in kurallarına ek olarak 1120 yılında, Premontre'de, Aziz Norbert tarafından Promentre Tarikatı'nın geleneklerinden ve kanunlarından da

[247] Geniş bilgi için bk. Lawrence. 71–72; McGonigle, Zagano, 127-128.
[248] Aumann, 127.

alıntılar yaparak, kendi kurallarına ilaveler yapmıştır.[249] Dominik, Caleruega'da çocukluğu döneminde, Premontrelileri tanımıştır. Osma'da *kanon* olduğunda da onlarla ilgili bilgilere sahip olmuş, Narbonensis'deki hizmetleri boyunca, çok sayıda Premontre'yi tanımıştır. Bu nedenle, onun kurallarını oluşturması çok zor olmamıştır. Muhtemelen Dominik, bu kuralları, Proville'deki Dominiken kız kardeşler için de kural olarak kullanmıştır.[250] Dominikenler'in Aziz Augustin'in kurallarına ilave olarak, Premontre geleneğini ve manastır hayat tarzını alarak sürdürmüş olmaları, onların dilenci tarikatlar ismi yanında *kanonlar* olarak da adlandırılmalarına neden olmuştur.[251]

Humbert Romans'a göre, Aziz Augustin'in bu kurallarını takip eden birisi için, gönüllü fakirliği seçerek hiçbir şeye sahip olmamak, İncil'in vaazı için çok daha iyidir. Çünkü İncil'in vaazı zengin biri için çok uygun değildir. Humbert, şöyle devam eder: "Yeni vaizler tarikatının yapılanmasında, eğitim, fakirlik ve diğer benzer konularda tam ve detaylı kurallar koymak zorunludur ve bunlar tarikatın kurallarına uygun bir tarzda eklenmelidir. Aziz Augustin'in gerçek, asıl kuralları, çok az sayıda bilgi, birkaç manevi ilke veya sağduyulu kural içerir. Sonuçta, bütün şartlar tarikatın vaaz ilkesine çok uygun bir şekilde eklenebilir."[252]

Aziz Augustin'in kuralları aslında XIII. yüzyıl başlarında ününü kaybetmeye başladığı, ancak 1215'deki Lateran Konsili'nin kararlarından sonra, tekrar değerli görülürek ve yeni dini tarikatların özel kurallarının başında geldiği, onların geleceği

[249] McGonigle, Zagano, XVI.
[250] Vicaire, 208.
[251] Aumann, 126.
[252] Vicaire, 205.

için temel oluşturduğu kaydedilmiştir. Dominikenler'in Aziz Augustin'in kurallarını benimsemiş olmalarının ilk etkisi, tarikatın resmen onaylanmasını kolaylaştırmasında görülmüştür. Aziz Augustin'in tarikatı gibi, Dominik'in kardeşleri de kanonik tarikatlardan kabul edilmiştir.[253] Dominik kurmak istediği topluluk için 1216'da, III. Innocent'in halefi Papa III. Honorius'dan (1216–1227) fakirlik içinde yaşayan, tefekkür eden vaizler kurma planı için onay almıştı. Buna göre onlar, manastırlarını inşa ettikleri toprak dışında, herhangi bir mala sahip olmayacak ve günlük ihtiyaçlarını çalışarak ve dilenerek karşılayacaklardı. Dominik, yaşamının sonlarında, Toulouse'da altmış kardeşden oluşan bir topluluğu şekillendirmiş ve "Vaizler Tarikatı" olarak, günümüze kadar tarihe yaşantılarıyla ve yönetimleriyle iz bırakarak gelmişlerdir.[254]

Papa III. Honorius 1216'da, 19, 21 ve 28 Ocak tarihlerinde dört bildiri kaleme almıştı. Bunlardan birincisi, sürekli yapılan savaşlar tarafından parçalanmış, sapık düşüncelerin içinde yüzen tüm Provence için bir elçi tayin etmişti. İkincisi, Paris'teki hoca ve öğrencilerin olduğu üniversiteye hitaben yazılmıştı. Papa, böylece Toulouse bölgesindeki dini krizin çözümü için akademisyenlerden bazılarını, kendilerini Hıristiyan inancını ve ahlakını öğretip anlatmaya adamaları için ikna etmeye çalışmış, bunu şu cümlelerle ifade etmiştir: *"Çok uzun zamandır buğday yığınının yanında oturuyorsunuz. Eğer kendilerinizi oraya transfer ederseniz daha fazla meyve elde edersiniz"*. Dominik de onunla aynı düşüncedeydi. Üçüncü bildiride ise, Toulouse'deki vaizler topluluğunun hayat tarzına işaret edilmişti. Papa bu bildiride Dominik'in tarikat üyelerine "vaizler" olarak hitap etmişti. Papa bu

[253] Vicaire, 205.

bildiriyle önceleri sadece Fulk tarafından verilen bu unvanı ve onun işlevini onaylamıştı. Bu, Dominik'in de istediği şeydi. Çünkü çok da uzak olmayan bir gelecekte tarikat üyeleri, piskoposluk bölgesinde tarikatı yaymak ve vaaz vermek için yola çıkacakları zaman, bu ihtişamlı ünvanı Papa'nın isteği üzerine taşıyacak ve işlevini yerine getireceklerdi.[255]

Honorius, 1217-1221 yılları arasında, vaizler lehine çoğaltması gereken Tavsiyeler Bildirisi'ni ilan etmekle meşgul olmuş, Dominikenler'in görevi olan Tanrı'nın kelamını vaaz etmeleri konusunda, vaizler için açık formüller içeren bir bildiri yayınlamıştır. Bu formüllerin en belirgin olanına üstü kapalı olarak 21 Ocak 1217'deki "*Gratiarum omnium largitori"* bildirisinde yer vermiştir. Bu bildiri metni, aslında yeni bir şey söylememişti. Memnuniyet içerisinde ve cesaretsizliğe düşmeden, görevi sürdürmeye sıcak teşvik ifadeleri içeren bir bildiriydi. *'Sizler vaizlersiniz. O zaman vaizler gibi olun!'* denmişti. Bildirinin en önemli bölümü olan görev kısmı da farklı bir şey ifade etmemiştir. Tarikat üyelerine zaten sahip oldukları misyonu vermemiş, bu misyonun onların temel ve tek işleri olduğunu şu şekilde ifade etmiştir: *'Her gün Tanrı'ya daha derinden bağlı bir şekilde, kendinizi Tanrı'nın kelamını vaaz etmeye adamalısınız, İncil'in hizmetkârları olarak görevinizi şereflice yerine getirmekte ısrar etmelisiniz'*. Bu ifadelerle Dominiken vaazının Papa tarafından tam olarak teyid edilmesi gerçekleşmiştir.[256] Dominikenler'e verilen bu özel yetki çok anlamlıdır. Çünkü bildirinin son cümlesinde, vaizlere Papa'nın özel evlatları (*speciales filios)* ünvanı verilmiştir. III. Alexander zamanında, bu unvan

[254] McGonigle, Zagano, XVI.
[255] Vicaire, 222–223.

aforoz muafiyeti anlamına geliyordu. Buna göre tarikat üyeleri, Papa veya Papalık elçisinin isteği hariç, hiçbir şekilde aforoza uğramayacaklardı.[257]

Dominikenler, Kilise'den "vaaz hizmeti" alanında onay almıştır. Dominiken kardeşler de, Papa III. Honorius'un kendilerine verdiği özel misyonun farkında olmuşlardır. Jordan Aumann, Hinnebush'un ilk Nizamnamenin önsözündeki bu konuyla ilgili ifadeler üzerine yaptığı yoruma yer vermiştir. Buna göre Hinnebush'un ifadeleri özetle şöyledir: "Bu yön (vaaz, misyon), Vaiz Kardeşler Tarikatı'nın temel taşıdır. Tarikatın nihai amacı, ruhların kurtuluşudur, bu özel amaç, vaazla ve zaruri bir araç olan eğitim ile olur. İlahi irade, bu yüksek amacı elde etmek için yardım edecektir. Bunların hepsi yeni ve neredeyse radikaldir."[258] Jordan Aumann, bu durumun İncil'in yaşamına *"vita apostolika"*ya geri dönme olarak da yorumlanabileceğini, bu yolu Thomas Aquinas'ın şöyle gördüğünü belirtmiştir: Apostolik yaşam, Matta 10: 7-10'de dile getirildiği gibi her şeyi bırakıp, dünyanın her yerinde İncil'i vaaz etmektir. Bu misyonun farkında olan Dominikenler, çok sağlam bir doktrin oluşturmaya ihtiyaç duymuşlar, bu nedenle tarikatın ilk genel kurulunda, her manastırda bir profesör olmasını kural olarak belirlemişlerdir. Kutsal gerçekleri bıkmadan ve tamamıyla mantıklı olarak araştırmak için bu dönemde önde gelen teologlar yetiştirmişlerdir.[259]

Tarikatı için resmi onay alan Dominik, 1217'de, yedi kardeş'i eğitim ve bir manastır kurmaları için Paris'e, dört kişiyi de İspanya'ya gönderdi. Üç kardeş,

---

[256] Vicaire, 224.
[257] Vicaire, 225.
[258] Aumann, 128.
[259] Geniş bilgi için bk. Aumann, 128- 129.

Piskopos Fulk'un başkanlığı altında başladıkları hizmeti devam ettirmek için Toulouse'de kaldı. İki kardeş, Dominiken rahibelerin dünyevi ve uhrevi ihtiyaçlarını karşılamak ve Longuedoc'da vaaz etmek için Prouville'ye, Dominik'in kendisi ise Roma'ya gitti. Dominik'in Roma'ya gitme amacı Papa Honorius'un daha çok desteğini kazanmak ve İtalya'da kurmak istediği evin kuruluşu için hazırlık yapmaktı. Bu süreçte tarikat, yeni üyeler kabul ederek, yeni manastırlar kurarak ve vaaz ile misyonlarını Avrupa'nın her tarafına duyurdu.[260]

Dominik eğitime çok önem vermiştir. Bu nedenle İngiliz âlim Alexander Stavensby'den, Toulouse'de Aziz Romain Kilisesi'ndeki vaizlere, özellikle yeni üyelere, Kutsal Kitap'la ilgili eksikliklerini gidermeleri için ders vermesini istemiştir. Dominik ve müritleri, nihai hedefe ulaşmak için, okuma ve öğrenmeyi bir araç olarak görmüştür. Dominik açısından öncelikli amaç her zaman vaazdı. Ancak, Dominik vaaz için iyi bir eğitimin olması gerektiğine inanmaktaydı. Bu nedenle, tarikatın ilk evleri, genellikle büyük üniversitelerin olduğu eğitim merkezlerine yakın yerlere kurulmuş, 1221'e kadar kardeşler, Oxford'a ulaşmıştır. Bu nedenle bir nesil sonra, Vaiz Keşişler'in kendi aralarında hizmete hazır öğrencilerinin var olması çok da şaşırtıcı olmamıştır.[261]

Dominikenler, ilk genel kurulu 1220'de toplamıştır. Bu kurullarda tarikatın nihai amaçları şu şekilde belirlenmiştir; vaaz yoluyla ruhların kurtuluşu; bedenle yapılan işlerin yerine kutsal gerçekleri gayretle, bıkmadan araştırma; araştırmaya yardımcı olacak sessizlik üzerinde ısrar edilmesi; kutsal gerçekleri araştırma işini

[260] McGonigle, Zagano, XVI.
[261] Woods, *Misticizm and Prophesy*, 33.

engellememesi için koro ibadetini canlı ve öz olarak okuma; istisnai durumları hastalık dışında kutsal gerçekleri araştırma ve apostolik görev için kullanma; başkanları topluluk veya bölge kurulu tarafından seçme, yıllık genel kurulun tüm tarikat için geçerli olması; genel başkana itaat yemini, katı bir kişisel ve toplumsal fakirlik ilkesi olarak belirlenmiştir.[262]

Dominikenler'in organizasyonunun temel özellikleri 1221'de oluşturulmuştur. Dominik başkanlığında Bologna'da 1220 ve 1221 yıllarında toplanan iki genel kurulun çalışmaları sonucu organizasyonun temelleri belirlenmiştir.[263] 1221'deki genel kurulda tarikatın alt bölümleri olarak taşra teşkilatları yapılandırılmıştır. Bunlar bir taşra teşkilatı otoritesi altında, belli bir coğrafi bölgedeki manastırlardan oluşmuştur. Bu taşra teşkilatları aynı zamanda tarikatın genel başkanına karşı sorumlu tutulmuştur. Dominik ve genel kurul tarafından kurulan on iki taşra teşkilatı şunlardı: İspanya, Provence, Fransa, Lombardiya, Tuscany, Almanya, Macaristan, İngiltere, Yunanistan, İskandinavya, Polonya ve Filistin.[264] Bu taşra teşkilatı sistemi XIII. yüzyılın sonuna kadar değiştirilmeden devam etmiştir. Süreç içinde Almanya Dominikenler'in ilk yerleşim yeri olmuştur. En büyük Kuzey Almanya şehri olan Köln bunların başında gelmiş ve bunu Rhineland'daki diğer şehirler hızla takip etmiştir. 1250'ye kadar tarikat 37 Alman kasabasında evler kurmuş, bunların çoğu da episkopal şehirler olmuştur.[265] Dominik'in ölümünden altı hafta önce biten genel kurulun en önemli konusu, onun

[262] Aumann, 127.
[263] Berker, 13.
[264] Geniş bilgi için bk. McGonigle, *Zagano*, XVII; Hinnebush, 19; Logan, 220–221.
[265] C.H. Lawrence, 79–80.

vizyonunu belirginleştirmesi ve tarikatın vaaz misyonunun gelişimini sürdürecek bir esneklik kazandırmasıdır.[266]

Tarikat 1221'deki genel kurulda coğrafi eyaletler şeklinde organize olduktan sonra İngiltere'ye gitme kararı alınmıştır.[267] Dominikenler'in İngiltere'deki en erken kurumları hakkındaki sürecin haritası ile ilgili net bir bilgi mevut değildir. Ancak, bu sürecin ne zaman başladığı Oxford'daki kardeşlerin varlığı takip edilerek anlaşılmıştır. Bu bağlamda Londra'dan Oxford'a bir grubun geldiği ve yaşadığı, 1224'de[268] kurulmuş bir manastırın varlığı kaydedilmiştir. Kardeşler Londra'dan sonra kuzeye ve doğuya yönelmişler, 1226'da Norveç'e, 1227'de Newyork'a, 1230'da batıya Bristol'e, 1232 Shrewsbury, 1233'de kuzey batı Carlisle'ye kadar sınırlarını genişletmişlerdir. Dominikenler'in, 1260'a kadar, İngiltere'de yaklaşık 36, Wales'de 5, Scotland'da 9 evinin var olduğu kaydedilmiş, XIII. yüzyılın sonunda ise toplam sayılarının 60 olduğu kaydedilmiştir.[269]

Dominikenler yerleşim yerlerini çok açık bir şekilde planlamışlar, şehirleri yerleşim yeri olarak seçmişlerdir. Bunda en önemli sebep, şehirli nüfusun heretiklik ve *septisizm* (şüphecilik) için verimli bir ortam olması ve çok geniş bir dinleyici kitlesinin hazır bulunmasıdır. Ayrıca Dominikenler'in şehirleri tercih etmesinde ekonomik faktörler de etkili olmuştur. Çünkü şehirli halktan tarikatın geçimini sağlayacak desteği alacaklarını düşünmüşledir. Fransiskenlerle karşılaştırıldığında, Dominikenler geniş yerleşim yerlerini tercih etmişlerdir. Manastır tarzı toplu yaşam

[266] Geniş bilgi için bk. McGonigle, Zagano, XVII; Hinnebush, 19; Logan, 220–221.
[267] Burton, 112.
[268] Tugwell, Dominikenler'in Oxford'a 1221 tarihinde geldiğini ve burada bir manastır kurduğunu kaydetmiştir (Geniş bilgi için bk. Tugwell, 120).

şeklini devam ettirmek için her manastırda en az 12 kardeşin bulunması kanunlaştırılmıştır. İlk dönemlerde, hoca olarak görev yapacak eğitimli kişilerin az olması nedeniyle merkezileşmeye önem verme ve bir yerde toplanma mecburiyetinde kalınmıştır. Bu durum tarikatın büyümesinin yavaş olması ve Fransiskenler'den geri kalınmasının nedeni olarak gösterilmiştir. Kardeşlerin Almanya'ya varışından 30 yıl sonra Fransiskenler evlerini 100'e çıkarırken, Dominiken manastırları 37'de kalmıştır. Dominikenler 1303'e kadar 590, 1358'e kadar ise 635'e eve ulaşırken, Fransiskenler toplam 1400 eve sahip olmuşlardır.[270]

Dominikenler'in gelişme planında üniversiteler de yer almıştır. 1217'de Paris'te, 1218'de Bologna'da, 1220 Palencia'da ve 1221'de Montpollier'de manastırlar kurulmuş ve bunları diğerleri takip etmiştir. Asıl hedefleri olan Oxford'a 15 Ağustos 1221'de ulaşarak burada bir manastır kurmuşlardır. Kısa sürede rahipler üniversitenin öğrencileri olmuştur. İlk Oxford mezunu, Dominik Richard Fichacre, çok etkili teolojik bir tefsir yazmıştır. Albertus Magnus, Aristo'nun felsefik çalışmalarını kullanan bir teolog olarak dikkatleri çekmiştir. Albert'in öğrencisi Thomas Aquinas'ın düşüncesi, Paris ve Naples'teki üniversitelerde, ayrıca Dominiken evlerinde öğretilmiş ve Ortaçağ'ın en ünlü teoloğu olarak anılmıştır. Bütün Dominiken evleri teologların mekânı olmuştur. Örneğin Köln gibi bazı evler Dominikenler'in araştırma ve eğitim merkezi durumuna gelmiştir.[271] Fakat Dominikenler yalnızca üniversitelerde çoğalmamış, aynı zamanda büyük misyonerlik çalışmalarıyla meşgul olmuş, Arapça ve İbranice araştırmaları için önemli araştırma

[269] Burton, 112–113.
[270] Lawrence, 80

merkezleri kurmuşlardır. Öyle ki bir dönem; bütün Avrupa, Tanrı'nın sözlerini, Dominikenler'den duydu şeklinde ifadeler kullanılmıştır. Bu vaizlerden biri olan William Peraldus ve onun "Erdemler ve Ahlaksızlık üzerine" *(Summa on Vices and Virtues)* adlı eseri çok büyük bir ün kazanmıştır.[272]

XIII. yüzyıl, Dominiken tarikatının yüzyılı olmuştur. Tarikatın fikirleri ve metotları bu dönemde şekillenmiş ve çok büyük bir ilgi görmüştür. Tarikat bu yüzyılda çok büyük bir gelişme sağlamış ve yeni yerlere taşınmıştır. Dominik öldüğünde, geride yaklaşık yirmi manastır ve 500 kardeş bırakmış, gelişme 35 yıl boyunca önemli bir şekilde devam etmiştir. Humbert Romans'ın Kral IX. Luis'e gönderdiği mektupta 10.000 kardeşden bahsettiği bilinmektedir. Bunların içerisine muhtemelen 3.000 aday, öğrenci ve işbirliği içindeki kardeşler eklendiğinde toplam 13.000 Dominiken'den bahsedilebileceği belirtilmektedir. Bununla birlikte 1348-1349 yıllarında Avrupa'daki büyük veba salgınından *(Black Death)* sonra, tarikatın kişi sayısında hızlı bir düşüşün yaşandığı bildirilmektedir.[273]

Hinnebush, tarikatın gelişmesini üç manastır kataloguna dayanarak şöyle listelemiştir: 1277'deki listeye göre, 12 taşra bölgesi, 404 manastır; 1303'deki'ne göre 80 taşra bölgesi 590 manastır; 1358'deki listeye göre yeni bir bölge yok, ancak manastır sayısının 630'a çıktığı görülmüştür. Tarikatın genişlemesi Asya ve Amerika'daki sömürgecilik başlayıncaya kadar yavaşlamıştır. 1358'den sonra, Fransa'nın üç bölgesinde yeni manastır sayısının 20'den az, iki Alman bölgesinde de aynı sayıda gelişme yaşandığı, İngiltere'de yalnızca bir manastır kurulduğu,

[271] Logan, 220–221.

İskandinavya bölgesinin ise mevcut durumu koruduğu kaydedilmiştir. Rahibe manastırlarının sayısı Dominik öldüğünde dört adetti. Bu sayı 1277'ye kadar 18'e; 1303'de 141'e 1358'de 157'ye yükselmiştir. Ayrıca diğer bazı manastırların rahibeleri de Dominikenler'in kurallarını takip etmekle birlikte Piskopos'un yetkisi altında olmuş, Dominikenler onlara manevi destek sağlamıştır.[274]

Her türlü muhtemel karışıklığın içerisinde, XIII. yüzyılın ortasında, Vaiz Keşişler Tarikatı dünyada çok geniş bir alana yayılmış, 12 taşra teşkilatı, yüzlerce manastır, binlerce dindar ve kardeş şaşkınlık yaratmıştı.[275] Bütün bu gelişmelere rağmen Dominik'in vizyonu daha genişti, aslında onun asıl amacı tarikatının tüm dünyada gelişmesini sağlamaktı.[276] Dominik 1221'de öldüğünde tarikat çok çeşitli şehirlerde varlığını sürdürmeye başlamış, tarikatın yönetiminin temel yapısı şekillenmişti. Hatta Kilise yaşamında önde gelen bazı kişiler tarikata katılma konusunda cezbedilmiş veya en azından onların destekleri kazanılmıştı.[277]

Tarikat, Dominik'in ölümünden sonra liderlik yapan beş lider tarafından şekillenmiştir. Bunlar; Jordan Saxony (1222–1237), Raymond Penyafort (1238–1240), Jonh Wildenhausen (1241-1252), Humbert Romans (1254–1263) ve John Vercelli' (1264–1283) dir . Kilise Raymond'u aziz ilan etmiş, Jordan ve Vercelli'yi kutsal[278] ilan etmiştir. Bu beş önemli liderin yönetimi altında tarikat organize

---

[272] Tugwell, 120–121.
[273] Hinnebush, 19.
[274] Hinnebush, 19–20.
[275] Vicaire, 187.
[276] Woods, *Misticizm and Prophesy*, 30–31.
[277] Tugwell, 120.
[278] *Kutsal (beatification):* Ermiş, kutsanmış, kutlu olarak adlandırılır. Katolik Hıristiyanlık'ta ölmüş birisinin cennete eriştiğinin ve kendi adıyla dua edenlere şefaat edeceğinin Kilise tarafından

olmuştur. Hem akademik hem de yönetim sistemi gelişmiş; vaaz, misyonerlik, Kilise'ye ve insanlığa hizmette de önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bunlar, kurucunun orijinal ruhuna saygı duymakla birlikte gelişmeyi destekleyerek geniş çapta kuruluşlar inşa etmişlerdir. Onların görevleri süresince tarikat temel gelişmesini sağlamış, özellikle Jordan Saxony zamanında ciddi düzenlemeler ve gelişmeler yapılmıştır.[279]

Jordan Saxony, yalnızca iki yıl tarikatta kalmasına rağmen, iyi bir yönetim ortaya koymuştur. Jordan, yönetimi zamanında özellikle üniversitelerde olmak üzere dönemin en önemli kişilerini kazanmıştır. Onun ölümünden sonra yerini, Raymond Penyafort almıştır. Raymond, 1240'da görevinden çekilmiş daha sonra John Wildenhausen başkan olmuştur. Ondan sonra 1254'de "büyük organizatör" olarak anılan Humbert Romans tarikata başkanlık yapmıştır. Onun yönetimi döneminde tarikat, liturjik ve akademik yapısını kazanmış ve bu yapı günümüze kadar devam etmiştir. Humbert Romans, aynı zamanda tarikatın yönetim ve manevi ilkelerini de düzenlemiştir.[280]

Dominiken Tarikatı'nın 1254–1263 yılları arasında liderliğini yapmış olan Humbert Romans, Tarikatta gerek yazılarıyla gerekse vaazlarıyla çok etkili olmuştur. Hatta istifasından sonra bile bu etkisini sürdürmüştür. Tarikatın ilk zor yıllarında rehberlik etmiş, gerek yönetim kabiliyeti gerekse papazlık hassasiyetiyle Dominiken yaşamının her alanına damgasını vurmuştur. Dominiken kız kardeşleri tarikatın bir

---

onaylanması anlamına gelir (Geniş bilgi için bk. Polat, *Katolik Hıristiyanlık'ta Azizlik ve Azizler,* 106-110).

[279] Geniş bilgi için bk. Hinnebush, 21.

[280] Tugwell, 120.

parçası olarak kabul etmiştir. Humbert Romans, aynı zamanda dillerin öğrenilmesini öncelikle teşvik etmiş, özellikle Arapça'nın öğrenilmesini önemsemiştir. Çünkü kardeşler özellikle Doğu'ya gönderiliyordu. Ancak onun en çok önemsediği konu vaazı geliştirmek olmuştur. Bu nedenle Humbert'in ilgi alanlarının başında genç vaizleri manevi yönden eğitmek gelmiştir.[281] Dominiken Tarikatı'nın kurallarının şekillendirilmesinde de Humbert'in önemli çalışmaları olmuştur. Dini yaşamla ilgilenmiş, vaizler için önemli olan törenleri ve materyalleri toplayıp listesini yapmış, dönemin Kilise'ye ait problemlerine çözümler sunmuştur. Aziz Augustin'in kuralları üzerine yaptığı uzun asketik açıklamalar, tarikat tüzüğü üzerine yaptığı tefsirler ve Dominiken görevlilere yazdığı kitaplar Humbert'in yaptığı önemli katkılar arasında yer almıştır.[282]

Humbert'in liderliğini yaptığı süreçte dilenci tarikatlara karşı 1254'de, Paris Üniversitesi akademisyenleri tarafından karşı hareket başlatılmıştı. Thomas Aquinas, bu tartışmaların çoğunun merkezinde yer almıştır. Humbert, Roma'da Dominiken ve Fransiskenler'in güvenliğini sağlamak için uğraşmış ve sonunda başarılı olmuştur. 1263'de Londra'daki genel ruhani kurulda Humbert, muhtemelen sağlık nedeniyle genel başkanlıktan çekilmiştir. Kudüs Patriği'nin genel başkan olarak sunulması üzerine, Humbert bunu reddetmiş ve Lyon'a dönmüş, ömrünün kalan 14 yılını yazmaya adamış ve 14 Temmuz 1277'de ölmüştür. İlerleyen yıllarda Humbert'in ismi, tarikatın şehitleri arasında resmen tanımlanmıştır. Bernard Gui, Humbert'in, ihtiyatlı, tedbirli, bilgili, o dönem neslinin en iyi adamı, Tanrı'nın inayetiyle parlayan

[281] Woods, *Misticizm and Prophesy*, 35.
[282] Hinnebush, 23.

biri olarak tanımlamış, ancak bu kutsal ününe rağmen Humbert, aziz ilan edilmemiştir.[283]

Humbert'in 1263'de görevinden çekilmesinden sonra, onun yerini, John Vercelli almış ve 1283'de ölene kadar bu görevi sürdürmüştür. [284] Onun ölümünden sonra, tarikat, kısa bir süre, zorluklarla karşı karşıya kalmıştır. Çünkü ondan sonraki başkanlar güçlü bir liderlik örneği gösterememişlerdir. Bunlar, Munio Zamora (1285–1291), Stephen Besançon (1292–1294), Nicholas Boccasino (1296–1298) (Boccasino kutsal ilan edilmiştir). Albert Chiavari (1300), Bernard Jusix (1301–1303). Bu dönemde tarikatın canlılığında zayıflama, hareketliliğinde ağırlaşma yaşanmıştır.[285] Gerek tarikatın güçlü liderlerden mahrum kalması gerekse tarikat içerisinde yaşanan bazı sorunlar beraberinde birtakım iyileştirme ve yenileşme çalışmalarının başlamasında etkili olmuştur.

1.3. Dominiken Tarikatı'nda Yaşanan Yenileşme Çalışmaları

Dominik'in ölümünden sonra tarikatta yaşanan gelişmelerle beraber bazı sorunlar da ortaya çıkmıştır. Bu gelişmelerden biri kardeşlerin Kilise görevlerine geçmeleridir. Çok sayıda dominiken kardeş, piskopos olmuş bu nedenle tarikat yetenekli kişilerini kaybetmeye başlamıştır. Jordon Saxony, kardeşlerin izinsiz piskoposluk seçimlerine kabul edilmelerini yasaklamayı denemiş, ancak Papaları kontrol edememiş, kardeşler hiyerarşi içinde yer almaya devam etmiştir. 1244'de IV.

[283] Woods, *Misticizm and Prophesy*, 35–36.
[284] Tugwell, 120.
[285] Geniş bilgi için bk. Hinnebush, 21.

Innocent, St. Cherli Hugh'u kardinal olarak görevlendirmiş ve kardinal şapkasını giyen ilk Dominiken olmuştur. Ortaçağ bitmeden önce, Peter Tarantaise (V. Innocent) ve Nicholas Boccasino (9. Benedikt) Papa olarak görevlendirilmiştir. 28 Dominiken kardinal olmuş ve pek çoğu piskopos olarak görev yapmıştır. Diğer birçok kardeş de Papalık'da teolog olarak hizmet etmiştir. Papalık kanun koyucusu olan Raymond Penyafort, Kilise'ye gözle görülür, hafızalara kazınmış katkılar sağlamış, Kilise kurallarını şekillendirmiştir. Dominiken teolog ve piskoposlar, Ortaçağ'daki genel konsillerde yer almaya başlamıştır. II. Lyon Konsili'ne katkıları hissedilir derecede olmuştur**.** Büyük Albert'inde aralarında olduğu otuz Dominiken piskopos ve pek çok teolog bu konsile katılmıştır.[286]

Bu gelişmeler devam ederken tarikat içinde ilk krizler de baş göstermeye başlamıştır. Kardeşler, piskopos ve papazlarla birlikte işbirliği içinde olmayı ummuşlardır. Kilise'nin niyeti de bu yöndeydi. Pek çok piskopos ve yerel papaz bunu memnuniyetle karşılamakla beraber 1240'dan sonra papazlar arasında bazı gruplarda, yeni tarikata karşı husumet gelişmiştir. Kardeşlerin sayısının artması, vaaz hizmetindeki organizasyonları ve başarıları tepkilere sebep olmuştur. Piskopos ve papazların çoğu, kardeşlerin bu hizmeti kendi kontrolleri dışında uyguladıklarını fark ettikleri için, dilenci tarikatların çalışmalarına sert bir biçimde engel olmaya başlamışlardır. Bu tartışma, yüzyılın ortalarında kriz boyutuna ulaşmıştır.[287] Bu tartışmaların temelinde kardeşlerin ayrıcalıklı hizmetleri, özellikle vaaz ve ekonomik gelirleri noktasında Kilise'nin kontrolü dışında olmaları gibi konular yer almıştır. Hinnebush'un yorumuna göre bu teşebbüsler başarılı olsaydı, yeni tarikatların

[286] Hinnebush, 21–22.

orijinalliği tahrip edilmiş ve dini yaşam yüzyıllarca geri kalmış olacaktı. Ancak, Papa, bu konuda kardeşleri desteklemiştir. Kilise, tarikatları oluşturmuş ve politikalarıyla onları korumuştur. Paris Üniversitesi'nin tartışmalara katılmasıyla durum daha da sert bir hale gelmiştir. Onlar, kardeşlerin öğretisini hükümsüz kılmaya çalışmıştır. Kasım 1254'de St. Amourlu William ve üniversite elçileri, IV. Innocent'i, kardeşlerin ayrıcalıklarının kaldırılması ve onların yönetiminin yerel papazların idaresi altına alınması yönünde harekete geçirmiştir. Ancak, onların bu zaferi kısa sürmüş, çünkü iki hafta sonra Innocent'in ölümünün ardından IV. Alexander, Innocent'in bir ay önce yayınladığı bildiriyi iptal etmiştir. Bu dönemdeki diğer bir tartışma günah itirafını dinleme konusunda yaşanmıştır. IV. Martin, Fransisken ve Dominikenler'e, günah itirafını her yerde dinleme izni tanımıştır. Bu dönemde konu tekrar gündeme gelmiş ve 1281'e kadar tartışmalar devam etmiştir. 1300'de VIII. Boniface'nin uzlaştırma çabası, bu anlaşmazlıklar içerisindeki baskın problemlerin bazılarını çözmeyi başarmıştır.[288]

Hinnebush, Dominiken Tarikatı'nın, Paris Üniversitesi ile olan bu tartışmalar süresince ibadete ve karşılıklı duaya güvenerek mücadele ettiğini ifade etmiştir. Ayrıca Fransiskenler ile daha yakın işbirliği içinde olmaya çalışılmış ve kardeşlere, kendi haklarını ılımlı bir şekilde kullanmaları, yerel papazlarla anlaşmaları tavsiye edilmiş ve Papalığa çok yakın bir bağlılık içinde çalışılmıştır.[289]

Dominiken Tarikatı, altın çağını XIII. yüzyılda yaşamıştır. Yaklaşık 1290 yılında tarikat içerisindeki manevi heyecanın azaldığı ve disiplinde bir gevşemenin

[287] Hinnebush, 25.

başladığı fark edilmiştir.[290] Ayrıca tarikatın, fakirlik ilkesini yürütmekte karşılaştığı zorluk da düşüşün başta gelen sebeplerinden biri olarak görülmüştür. Tarikat mensuplarının sayısının artmasıyla katı fakirlik ilkesi ile ilgili büyük problemler ortaya çıkmıştır. XV. yüzyıl manastırları, sabit gelirleri, yıllık ücretleri, kiraları ve mülkleri elde etmeye başlamış, zamanla değirmenlere, çiftliklere ve vakıflara sahip olmuşlardır. Ancak bu durum zaten XIII. yüzyılda belirmeye başlamıştı. Dominiken Tarikatı'nın yaşadığı bu krizde, o dönemin çok çeşitli problemlerinin de etkisi olmuştur. Zira bu sebepler Kilise'yi ve diğer tarikatları da rahatsız etmiştir. Kilise, kafa karıştıran pek çok problem ve schizm[291] ile karşılaşmış, Kilise'nin bu problemlerle ilgilenmesi çok zor olmuştur. Bütün bunlara ilaveten Dominiken Tarikatı, bu yüzyılın ortasındaki (1342–1352) kriz döneminde, sağlam bir liderden de yoksun kalmıştır. 1290 yılında başlayan düşüş 1325 yılında iyice kötüleşmiş, veba salgını (1348- 1349) döneminde doruk noktasına ulaşmıştır. Veba salgını arkasında boş manastırlar bırakmıştır. Bu nedenle toplum yaşamını yeniden düzenlemek için büyük çabalar ve geniş politikaların gerekliliği fark edilmiştir. [292]

---

[288] Hinnebush, 26.
[289] Hinnebush, 27.
[290] Hinnebush, "Dominicans", *New Catholic Encyclopedia (NCE),* The Catholic University of America, 1967, IV/ 979.
[291] *Schizm:* Hıristiyanlık'ta mezhepleşme hareketleri ile sonuçlanan ayrılık drumlarını ifade etmek için kullanılan bir terimdir. Hıristiyanlık tarihinde Büyük Schizm olarak adlandırılan üç önemli olay yaşanmıştır. Bunların ilki, Ayrılmış Doğu Kiliseleri'nin (Nesturi, Süryani, Ermeni ve Kıpti Kiliseleri) Ana Kilise'den ayrılması, ikincisi Doğu Batı Kiliseleri'nin ayrılığı ve üçüncüsü Protestanlığın ortaya çıkışı ile başlayan ayrılıktır. Ancak bunların dışında Hıristiyanlık tarihinde yüzlerce ayrılık hareketi yaşanmıştır (Geniş bilgi için bk. Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, 334).
[292] Hinnebush, 71- 73.

Kısa bir süre sonra 1300 yılında, Toskanalı kardeşler, disiplini güçlendirmek için ilk adımı atmışlardır. Bunlar Fransisken Fraticelli[293] topluluğuna benzerlikleri nedeniyle "Maneviyatçılar" (*Spirituals)* olarak tanınmışlardır. Reforma resmi teşebbüs 1369'da Stephen Lacombe tarafından başlatılmıştır. Ancak onun Batı Schizmi başladığında (1378), Avignon itaatine bağlılığı çabalarını boşa çıkarmıştır.[294] Catherine Siena ve onun müritlerinin başlatıp rehberlik ettiği hareket, ilk sürekli ve başarılı reform hareketi olmuştur. Bu hareketin şansı, 1380'de Roma itaatini tercih etmiş olan genel başkanın Raymond Capua olmasıdır. Raymond, Almanya'da reform hareketini başlatmış ve kendisini destekleyen çok sayıda kardeş bulmuştur. Almanya'da başlattığı hareketi tüm tarikata yaygınlaştırmayı amaçlamıştır. 1388'deki genel kurula başvurarak, tüm taşra teşkilatlarının dilenci fakirliği ve katı kuralları olan bir manastır bulundurmaları yönünde genelge ile çağrıda bulunmuştur. Raymond'un amacı, dindar yaşamı yeniden değerli kılmak ve tarikat'ın tefekküre dayalı temelini yeniden kurmak olmuştur.[295]

Reform hareketi XIV. yüzyılda başlamış, XV-XVI. yüzyılda ve daha sonraki dönemlerde gelişme sağlamıştır. Ancak ilk dönemlerdeki manevi heyecan ve apostolik arzuyu yakalamada başarılı olamamıştır. Bununla birlikte reform, çok sayıda manastırda disiplin ve enerji olarak başarı sağlamıştır. Yeniden canlanan tarikat, Ortaçağ'dan Modern döneme geçişi karakterize eden çok çeşitli gelişmeler yaşamıştır. Bu reform sürecinde genel başkanların bu konuya yaklaşımları çok etkili

---

[293] Fransisken Tarikatı içerisinde fakirlik ilkesi konusunda yapılan tartışmalarda, bu ilkeye sıkı bağlılık gösteren grup. Fraticelli akımına, Fransisken Tarikatı'ndan ayrılmış olan heretik gruplar içerisinde yer verilmiştir. (Geniş bilgi için bk. http://newadvent.org/cathen/06244b.htm, 20. 05. 2014).
[294] Hinnebush, "Dominicans", *NCE,* IV/ 979.
[295] Geniş bilgi için bk. Hinnebush, 75- 77.

olmuştur. Tarikat içerisinde reform karşıtı olanlar bulunmakla beraber, reform taraftarları yönetimi kontrol edecek gücü kazanmıştır. Bu nedenle başkanlar, yenilenmeye karşı olsalar bile tarikatın birliğini bozmamak için bu harekete karşı çıkmamışlardır. Genel başkan Bartholomew Texier (ö.1449), aktif bir şekilde tarikatın yenilenmesini desteklemiştir. Lombardiya topluluğu reform sürecinde en etkili olan topluluk olmuştur. XV. yüzyılda bu hareket sağlam kuruluşlarla ayakta kalmış, reforme edilmiş yeni manastırlar kurulmuştur. Raymond Capua'nın, tarikatın tümünü yeniden canlandırma planına yönelik umutlarla, yeni manastırlar ve rahibe toplulukları kurulmuştur.[296]

Tüm Hıristiyan dünyasında olduğu gibi XVI. yüzyıl, Dominiken Tarikatı için de zor geçen bir süreç olmuştur. Çünkü son dönem Ortaçağ manastır hayatı, Martin Luther ve diğer reformistlerin, keşişler ve rahibeler üzerine yaptıkları katı baskılar nedeniyle zor günler yaşamıştır.[297]

Dominikenler de Protestan reformundan büyük zarar görmüştür. Bu bağlamda İskoçya, İskandinavya ve Saksonya manastır bölgeleri ortadan kalkmış, İngiltere, Hollanda ve Almanya manastır bölgeleri birkaç yüzyıl devam eden ciddi yaralar almıştır. Polonya, Bohemya bölgeleri büyük kayıplar yaşamıştır. Kuzey Avrupa ülkelerindeki bu zayıflama nedeniyle Dominiken Tarikatı'nda XX. yüzyıla kadar Latin ülkeler etkili olmuştur. Dominikenler, diğer Katolik doktrin savunucularından daha etkili bir şekilde Protestanlığa karşı mücadele etmiş, gerek

[296] Geniş bilgi için bk. Hinnebush, 99–100.
[297] McGinn, *ER*, 10/49.

tartışmalarla gerekse yazılarıyla çok ciddi tepkiler ortaya koymuşlardır.[298] Gittikçe büyüyen bu Protestan sorununu çözmek[299], manastır hayat tarzını, dini tarikatları sistemleştirmek ve bu alanda reformun gerekli olduğunu vurgulamak için Katolik dünyasında Trent Konsili (1545–1563) toplanmıştır.[300]

Trent Konsili, 325 İznik ve 1962-1965 yıllarında düzenlenen II. Vatikan Konsili arasında gerçekleşen en önemli ekümenik konsil olarak kabul edilmiştir. Konsil sürekli bir toplantı halinde değil, 1545–1547, 1551–1552, 1562–1563 yıllarında olmak üzere üç görüşme şeklinde gerçekleşmiştir.[301] Konsil Luther ve diğer reformistler tarafından ortaya çıkarılan dini bölünmeleri ortadan kaldırmaya muvaffak olamamakla beraber bir karşı reform hareketi özelliği taşımıştır. Ayrıca Katolik Kilisesi, reformun ortaya çıkardığı problemlerin farkına varmıştır.[302] Ancak Konsilin Protestanlığı sapkın bir hareket olarak mahkûm etmesi Katolikliği, Protestanlığa karşı düşman haline getirirken, refomcuları da daha çok Katoliklik karşıtı yapmıştır.[303]

Luther'e karşı gösterilen ilk tepkiler arasında Dominikenler de yer almıştır. Alman Dominiken John Tetzel reforma karşı bir direniş başlatmış, Cajetan ilk olarak Luther'in tezini delillerle çürütmek ve reddetmek için kitap yazmıştır. Tarikatın önemli ve büyük kişilerine, kanları uğruna bu harekete karşı durmak için hazır bulunmaları ve ölüme memnuniyetle koşmaları konusunda çağrıda bulunulmuştur.

---

[298] Hinnebush, "Dominicans", *NCE,* IV/ 980.
[299] *Hıristiyanlık Tarihi*, 417.
[300] McGinn, *ER,* 10/49.
[301] *Hıristiyanlık Tarihi*, 417.
[302] Aydın, *Hıristiyan Genel Konsilleri ve II. Vatikan Konsili*, Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları, 1991, 50.

Bu çağrı karşılıksız kalmamış, çok sayıda rahibe ve dominiken kardeş inançları uğruna ölmüşlerdir. Diğer taraftan çok sayıda Dominiken kadın ve erkek, tarikatı ve Kilise'yi terk etmiştir. Bunlar içerisinde en çok tanınanı Martin Bucer olmuştur. Martin Bucer, tarikattan ayrılarak Almanya ve İngiltere'deki reformistlerin liderlerinden biri olmuş, çok sayıda Dominiken kardeş onun bu örneğini takip etmiştir.[304]

XVII. yüzyılın sonları ve XVIII. yüzyıl, Batı manastır hayat tarzının bir gerileme dönemidir. Bu dönemde aydınlanma filozoflarının keşiş ve rahibelere bakışı olumsuzdur. Bunun sonuçlarını, Fransız ihtilali zamanında ve manastır evlerinin ayinlere kapatıldığı ve bütün Katolik Avrupa'da yok edildiği Napolyon idaresi sırasında görmek mümkündür. 1810'larda manastır hayat şekli hemen hemen kaybolmuştu.[305] Dominiken Tarikatı da aydınlanma döneminin ortaya çıkardığı problemlerden etkilenmiş, tarikat güçlü bir görünüm vermesine rağmen, bazı alanlar dışında yaratıcılık gösterememiş, teologlar ve felsefeciler eski tartışmalarla kafalarını meşgul etmiş, Protestanların ortaya attığı inayet ve özgür irade konusundaki tartışmalara girmişlerdir. Bu tartışmalar aydınlanmanın ortaya çıkardığı problemlere daha yaratıcı çözüm bulabilecek teologların enerjisini tüketmiştir. Aynı zamanda aydınlanmanın liberal kralları, manastır evlerini kapatmış, tarikatın işlerine sürekli müdahaleleriyle tarikatı zayıflatmıştır. Ayrıca aklın üstünlüğüne önem verenler, tarikat mensuplarının kutsal yaşamıyla ve yeminlerle alay etmiş, hatta onların

---

[303] Jacques Waardenburg, "Reform" , *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, Ankara 2007, 34/ 532.
[304] Geniş bilgi için bk. Hinnebush, 119- 120.
[305] McGinn, *ER*, 10/49.

tarikatın çağrısına olan güvenlerini sarsmış, yeni dindarların tarikata katılmasına engel olmuştur.[306] Avrupa'da, özellikle Fransa'da, XVII. yüzyıl boyunca dini yaşamda çok şiddetli gerilemeler yaşanmıştır. Dominikenler'in sayısı bu yüzyıl başında tarihteki en yüksek noktası olan 30.000'den yüzyılın sonunda 4000'e düşmüştür.[307]

Bütün bunlara rağmen XIX. ve XX. yüzyıllar Batı'da manastır hayatının canlanışı, yayılışı ve belkide manastır tarihindeki en olağanüstü yeniden doğuşu olarak kabul edilmiştir. Yeni ortaya çıkan cemaatler ilk dönem Ortaçağ manastır hayat tarzlarını model alarak, Batı'daki bu hayatı Avrupa ve Kuzey Amerika dışına taşımış, eğitim faaliyetlerine ek olarak misyonerlik faaliyetlerini de sürdürmüşlerdir.[308] 1800'lü yıllarda Kilise bir meydan savaşına hazır duruma gelmiştir. Napolyon İmparatorluğu çökmüş, I. Vatikan Konsili (1870) ile Kilise dengeyi yeniden kazanmaya başlamıştır. IX. Pius'un yönetimi altında toplanan I.Vatikan Konsili'nde Papa'nın yanılmazlığı ve iman ile akıl arasındaki ilişki görüşülmüş, Papa'nın yanılmazlığı tescil edilmiştir.[309]

Dominiken Tarikatı 1800'lü yılların başında, Avrupa'da neredeyse tükenmişti. İktidar dini evleri kapatmış olmakla beraber, tarikata bağlı bazı kişilerin yeni evler kurmaları tarikatta yavaş yavaş bir hareketlenmenin başlamasını sağlamıştır. Lacordaire (ö. 1861) adlı bir vaiz, 1850'de Fransa'da tarikatı yeniden

---

[306] Hinnebush, 148- 149.
[307] Benedikt M. Ashley, *Spritual Direction in the Dominican Tradition*, New York: Paulist Prest, 1995, 26.
[308] McGinn, *ER*, 10/49.
[309] Geniş bilgi için bk. Ashley, 27- 28, Aydın, *Hıristiyan Genel Konsilleri ve II. Vatikan Konsili*, 51-55.

kurmuştur.[310] Henri Lacordaire ve kendisinden sonra yönetime geçen müridi Vincent Jandel (ö.1872) Dominiken Tarikatı'nda reform yapmış, tarikatı yeniden canlandırmaya çalışmışlardır. Vincent Jandel, IX. Pius tarafından tarikatın genel başkanı olarak atanmıştır. Jandel, tarikatı yönetmeye başladığında, tarikatın yaklaşık 4562 mensubu bulunmaktaydı. Tarikatı yeniden canlandırmaya çalışan Jandel, bu yönde ciddi adımlar atmış, amacını tefekküre dayalı Dominiken yaşamını ısrarla sürdürmek olarak belirlemişitr. Jandel bu kararlı tavırlarıyla tarikatın uzun zamandır ihtiyaç duyduğu liderliği sergilemiştir. Jandel, idareyi ele aldığında, planını oluştururken, tarikatın önceki genel başkanlarından yenilikçi tavrıyla bilinen Raymond Capua 'nın planına dönmüş, her manastır bölgesine kendi bünyelerinde bir manastır bulundurmaları, tüm Dominiken Tarikatı'nın Kuruluş Tüzüğü'ne uygun toplu bir yaşam sürdürmeleri çağrısında bulunmuştur.[311]

Jandel'in iyileştirme çalışmaları zaman zaman egellemelerle karşılaşmıştır. İtalya hükümeti dini evleri 1854, 1866 ve 1873'de kapatmış, 1876'daki genel katalogda yalnızca 114 İtalyan evi aktif görülmüştür. XVII. yüzyıldan beri 380 tanesi kaybolmuştur. Aynı zamanda 1844'den 1876'ya kadar tarikatın kişi sayısının 4562'den 3474'e düştüğü ve bu düşüşün XIII. yüzyıl'dan beri en düşük seviye olduğu kaydedilmiştir. Bütün kayıplara rağmen, tarikattaki iyileşme Jandel'in sağlam liderliği altında devam etmiştir. Onun başkanlığında 1862, 1868 ve 1871'de üç genel kurul toplanmıştır. Jandel'in sağlam programı pek çok Dominikeni etkilemiş, tarikat üyelerinin yeniden canlanmaları ve harekete geçmeleri için önemli ilerlemeler

[310] Ashley, 28.
[311] Geniş bilgi için bk. Hinnebush, 155- 156.

sağlamıştır.[312] Jandel'in monastik vurgusu XX. yüzyılda da bazı yazarlarca devam ettirilmiş, XX. yüzyıl sonlarında tarikat, çok sayıda bilim adamı, felsefeci, tarihçi, vaiz, sanatkâr ve yazar ortaya çıkarmıştır.[313]

Dominiken Tarikatı'nda yenilenme çalışmalarında önemli katkıları olan Lacordaire ve Jandel, tarikatın yeniden düzenlenmesi konusunda birbirinden farklı görüşlere sahiptiler. Locardaire, zamanın şartlarına uygun hale getirerek, Kuruluş Tüzüğü'ne *(Constitution)* bağlı kalmayı tercih ederken, Jandel, Kuruluş Tüzüğü'ne ve yasalara katı bir bağlılığı tercih etmiştir. Lacordaire, tarikatın amacının kişinin kurtuluşunu sağlamak olduğunu ve buna hizmetin, manastıra kapanmış bir yaşam konusunda boşuna ısrarcı olarak bozulmaması gerektiğini iddia etmiştir. Ona göre; Kuruluş Tüzüğü'nün bütün temel kuralları kesinlikle göz önünde bulundurulmalı, ancak, yeniden gözden geçirilmelidir. O, Jandel'in programını çok katı görmüş, böylesi katı kurallara bağlı kalmanın çöküşe sebep olacağını düşünmüştür. Tarikat içinde katı kurallara hazır olmayanlar arasında Jandel'in planına karşı eleştiriler ve karşı koyuşlar başlamıştır.[314]

Jandel'in katı kurallar üzerinde ısrarcı olmasında, bunların tarikatın devamlılığını sağlayacağına olan inancı etkili olmuştur. Temelde Jandel ve Lacordaire aynı fikirde olmuştur. Çünkü ikisinin de arzusu tarikatın orijinal ilhamını ve değerli geleneklerini devam ettirmek olmuştur. Onlar sadece yöntem konusunda anlaşmazlığa düşmüşlerdir. XX. yüzyıldaki gelişmelere ve II. Vatikan Konsili'nin kararlarına bakıldığında, Locardaire'nin yaklaşımının daha çok kabul gördüğü

[312] Geniş bilgi için bk. Hinnebush, 157–158.
[313] Geniş bilgi için bk. Ashley, 28- 29.
[314] Geniş bilgi için bk. Hinnebush, 158- 159.

anlaşılmıştır. Lacordaire, Dominik'in orijinal ilhamına geri dönmeyi istemiş, ancak bunu XIX. yüzyılın bakış açısına uygun hale getirmenin yollarını aramıştır.[315]

Tarikat, 1789 sonrasında yaşadığı tüm zorluklara rağmen hizmetteki geleneksel şeklini korumuş, özellikle vaaz hizmetini devam ettirmiştir. Locardaire ve Jandel'den sonra devam eden süreçte Dominiken apostolik yaşamında bir canlanış yaşanmış, vaaz hizmetlerinde önemli gelişmeler sağlanmıştır. Tarikat, aynı zamanda Kilise'ye kardinal, piskopos ve başpiskopos gibi yüksek rütbeli din adamaları konusunda da katkıda bulunmuş, 1973'de Kilise'de bir kardinal ve 36 piskopos görev yapmıştır. Ayrıca modern savaşlarda, Dominikenler'in, orduda asker ve papaz olarak hizmet ederken görüldüğü, onlardan bazılarının hapse girdiği bazılarının ise yaşamını kaybettiği kaydedilmiştir. Tarikatın hizmetleri 1919'dan sonra çeşitlenmiş, Dominikenler, tiyatro, sinema, radyo, televizyon alanına girerek bu alanlarda başarılı işler yapmışlardır. 1901'deki genel kurul, Dominikenler'e komşularının manevi ihtiyaçlarına ek olarak, materyal sağlamada da hizmet etmeleri gerektiği yönünde teşvik etmiş bu nedenle Dominikenler pek çok sosyal aktiviteyi destekleyici çalışmalarda bulunmuştur.[316]

II. Vakitan Konsilin'den sonra tarikatlar, manastır hayatının şekilleri, idealleri ile birçok keşiş ve rahibenin sayısındaki azalma üzerine müzakereler yapmıştır.[317] II. Vatikan Konsili, Dominiken Tarikatı'nın sıkıntılı dönemleri için bir umut işareti olsa da, sekülerleşmiş şehirlerde dini yaşamda bir düşüş yaşanmış, bu düşüş Dominikenler'i de etkilemiştir**.** Bu durum çoğu yönüyle XVII. yüzyıldaki krize

[315] Hinnebush, 159.
[316] Hinnebush, 179.

benzemiştir. Bu dönem seküler toplum ile Kilise'nin mücadelesine sahne olmuştur. Bütün bunlara rağmen tarikat, çok yoğun misyonerlik faaliyeti sürdürmüş, faaliyetler seksen ülkeyi aşmış, global pluralizm ve ekümenizm çağına taşınmıştır.[318] Tarikatın 1968'deki tüzüğü, II. Vatikan Konsili'nin kurallarına uygun olarak düzenlenmiştir. Tüzükte yenilenme ve çağın geleneklerine uygun hale getirme çabaları fark edilmiştir. Bu durum tarikatı, XX. yüzyılın ihtiyaçlarına ve ruhuna uygun hale getirmiştir. Tarikat tüzüğünün, en son şekli 1974'deki genel kurulda tasdik edilmiştir.[319]

1.4. Dominiken Tarikatı'nın Kolları

Dominiken Tarikatı'nın çok fazla kadın ve erkeği bünyesine alarak gelişmesiyle birlikte tarikat zaman içerisinde büyümüş ve üç önemli yapıya sahip olmuştur. Bunların ilki ana bünyeyi oluşturan tarikatın ilk koludur *(First Order).* Diğerleri ise manastırda yaşayan rahibelerden oluşan ikinci kolu *(Second Order)* ve tarikata bağlı laiklerden oluşan üçüncü kolu *(Third Order)* olarak adlandırılan cemaatlerdir.

Tarikatın birinci kolu *(The First Order)*; rahip kardeşler ile laik kardeşlerden oluşmuştur. Bu rahip kardeşler hem rahiplik hizmetini sürdüren hem de rahipliğe öğrenci hazırlama işini üstlenen kardeşlerdir. Laik kardeşler ise, topluluğun dünyevi ihtiyaçlarını giderir, ancak bunun dışında bazı papazlığa ait, örneğin diyakozluk vb.

---

[317] McGinn, *ER*, 10/49.
[318] Ashley, 32.

işleri yaparlar. Dominiken ailesinin ikinci kolu *(The Second Order)*; manastırda yaşayan rahibelerden oluşur, genellikle bunlar yerel piskoposun yönetimi altındadırlar. Tarikat başkanı, rahibelerin tefekkür yaşamını destekler ve gözetim altında tutar.[320]

Tarikatın ikinci kolu hızlı bir şekilde Avrupa'da yayılmıştır. XIV. yüzyılın başlarında, Bernard Guidonis, 49 manastırın listesini vermektedir. Bunların sayısı eziyetlere ve dağılmalara rağmen günümüze kadar artarak gelmiştir. Zira 1793'de Fransızlar Brüksel'e girince, askerler buradaki rahibelerin manastırında kalmış, evi yağmalamış hatta rahibelerin peçe ve mantolarına bile zarar vemişlerdir. 1974'de Fransa tekrar Hollanda'ya saldırınca, rahibeler kaçmak zorunda kalmış, İngiltere'de bir sığınak bulmuş ve manastırlarını kurmuşlardır. Ayrıca bu topluluğun İrlanda'da Drogheda ve Galvay ile Amerika'da birkaç manastırı bulunmuştur.[321]

John Protector tarafından yazılan *Second Order* Mensupları *(The Members of the Second Order)* adlı eserin "*Spirit of the Dominican* Order" (Dominiken Tarikatı'nın Ruhu) konusuna girişinde, Dominiken ruhunu örneklerle açıklarken özetle şunlardan bahseder: "Onların yaşamı gece ibadeti, çalışma ve tefekküre dayalı sade bir yaşamdır. Onlar, dağdaki Musa örneğinde olduğu gibi, ellerini kaldırarak, bu yaşamı başarmak için, tüm dünya için, tanımadıkları insanlar için, ruhların kurtuluşu için dua ederler." Toulouse'de, S. Catherine Siena (1574–1616) manastırının kurucusu, topluluğun ruhunu canlandırmak için "Bugün ruhların kurtuluşu için ne

---

[319] Geniş bilgi için bk. Hinnebush, 171- 172.
[320] McGonicle, Zagano, XVII.
[321] *The Dominicans*, Translated from the French (LE R. P. FR. Paul Duchaussoy, Les Dominicains) Edited By John Procter, R. & T. Washbourne L.t. d. , 1909, 63–64.

yapabiliriz" cümlesiyle topluluğunu selamlamıştır. Siena hakkında bilgi verenler onun, Dominik'in ruhunu iki katı miras aldığını, onun yetiştirdiği topluluğun akşam yemeklerini fakirlere vermek için oruç tuttuklarını kaydetmişlerdir. Daha sonraki dönemlerde de Second Order'ın çok sayıda manastırı, genç kızların eğitimi için okullar açarak v.b. pek çok çalışmayla ruhların kurtuluşu için çalışmışlardır."[322]

Dominiken Tarikatı'nın üçüncü kolu *(The Third Order)*, XIII. yüzyıl sonlarında ortaya çıkmış, Kurallı Dominikenler *(Third Order Regular)* ve Laik Dominikenler *(Third Order Secular*) olarak sınıflandırılmıştır. Kurallı Dominikenler, bir manastıra kapanmadan, sıkı kurallara bağlı olmadan, Dominiken dini yaşantısını seçmiş kadınlardan oluşmuştur. Bunlar, aynı zamanda XIX. yüzyılda Dominiken Kızkardeşler Papalık ve Diyakozluk Topluluğu'nu (*Papal and Diecosan Congregations of Dominican Sisters*) da içermiş ve bunlar eğitim ve sağlık hizmetleri gibi işleri üstlenmişlerdir. Üçüncü kuşak *(Tertiaries)* olarak adlandırılan Laik Dominikenler ise laik kadın ve erkekler olarak normal hayat sürerler. Bunların kurallarına göre, onlar Dominik bireyler olarak, laiklerin durumuna göre vaaz, çalışma ve dua ile apostolik misyona katılırlar. [323]

Dominiken ailesinin bu üçüncü kolunun, ikinci kolundan daha fazla mensubu olmuştur. Dominik'in Santa Sabina'da bulunduğu zamanlarda, Tarikatın Üçüncü Kolu'nu kurduğu ve başlangıçta bu topluluğun İsa Mesih'in Askerleri (*The Militia of Jesus Christ)* olarak bilindiği sanılmaktadır. Bu tarikatın ideali; tarikata üye olarak, toplum içinde yaşamaktır. Bunların özel görevi Kilise'yi ve heretiklerin

[322] *The Dominicans*, 65–66.
[323] McGonigle, Zagano, X.VII-XVIII.

tehlikesi altındaki insanları korumaktır. Tarikatın Üçüncü Kolu'nun temelde kuruluş amacı askeri olmuş, ancak toplumun ruhu ve ihtiyaçları değiştiği için hayırseverlik ve günahlardan tövbe hizmeti bu askeri görevin yerine geçmiştir. Böylece manastır yaşamının bazı kutsallıkları ailelere ve seküler yaşama girmiş oldu. Üçüncü kuşak Dominikenler, Tanrı'nın memnuniyeti ve ruhların kurtuluşu için her türlü işi memnuniyetle yapmış, her düzeyde okulda öğretmenlik, hastalar için gerek hastanelerde gerekse evlerinde hemşirelik hizmeti vermiş, yetimlerin eğitimi, cüzzamlı ve veba hastalarının bakımını üstlenmişlerdir. Ayrıca bütün bu işlerin hepsi tefekküre, günlük meditasyon gibi Kilise ibadetlerine ek olarak yapılmıştır.[324]

Dominiken kurallarını takip eden üçüncü kuşağa bağlı pek çok manastır İngiltere, İrlanda ve Amerika'nın değişik bölgelerinde kurulmuştur. Yine Avustralya, Yeni Zelanda ve Afrika'da da Dominiken rahibeler hızlı bir gelişme ve etki sağlamıştır.[325]

Tarikatların üçüncü kuşak geliştirme metodu ile dini tarikat kurucularının, bu kurumla dini yaşamın güzel kokusunu manastırlar dışına taşıyarak dünyaya ulaştırdıkları, dini yaşamın sadece kişisel kutsallıkla sınırlı kalmadığı ve manastırın dışına taştığı ifade edilmiştir. Pere Lacordaire'nin bu kuruluşun tarihi hakkında: "Tüm literatür içerisinde en temiz sayfalardan biridir" dediği belirtilmiştir. Bu kuruluşun, toplumun her kesiminden oluştuğu, özellikle kadınların değerli faziletleriyle tarikatın üçüncü kolunu zenginleştirdiği belirtilmiştir. Özellikle Aziz

[324] Geniş bilgi için bk. *The Dominicans*, 66- 69.
[325] Geniş bilgi için bk. *The Dominicans*, 72- 73.

Catherina Siena ve Aziz Rose Lima'nın ismi anılarak bunların hem Avrupa'yı hem de Amerika'yı aydınlatan iki Dominiken yıldız oldukları ifade edilmiştir.[326]

2. Dominiken Tarikatı'nın Organizasyonu ve Yönetimi

2.1. Tarikatın Organizasyonu

Dini tarikatlar, geleneksel kurallarını oluştururken dönemin şartlarının da etkisiyle çeşitli yenilikler yapmışlardır. Önceki dönemlere ait kurallar "Adetler" *(Customs)* olarak adlandırılmıştır. Bunlar yazılı kurallardı ve resmi kural geleneği üzerine yapılan yorumlarla ve geliştirilmiş kurallarla oluşturulmuştu. XII. yüzyıldan sonra ise büyük merkezi tarikatlar orijinal formlarını oluştururken, Sistersiyen Tarikatı model alınarak ilaveler yapılmış ve Kanun (*statutes, statuta, institutiones)* olarak nitelendirilmiştir. Bunlar, hem dönemin şartlarına uygun hale getirilen geleneksel kuralları hem de büyük tarikatlar tarafından şekillendirilmiş toplulukların organizasyon ve kurallarını bünyesinde barındırmıştır. XIII. yüzyılda bu kurallar Tüzük *(constitutiones)* olarak nitelendirilmiştir. Aziz Augustin'in kuralları bu adet ve nizamnamelerde temel bir rol oynamıştır. Kanonlar, Aziz Augustin'in kurallarını yeniden gözden geçirirken aynı zamanda duruma göre az veya çok ılımlı hale getirerek kendi geleneklerini oluşturmuşlardır. XII. yüzyılın son dönemlerinde Augustin geleneğine ek olarak ikinci bir düzen daha fark edilmiştir. Bu da Premontre geleneğidir ve daha sonraki tarikatların oluşmasında çok önemli etkileri olmuştur.[327]

---

[326] Geniş bilgi için bk. *The Dominicans*, 74- 75.
[327] Vicaire, 207.

Dominiken Tarikatı'nın organizasyonunun temel özellikleri Dominik başkanlığında 1220 ve 1221 yılları arasında Bologna'da toplanan iki genel kurulun çalışmaları sonucu oluşturulmuştur.[328] Dominik'in ölümünden 3 ay önce Bologna'da toplanan bu kurulda tarikatın yol haritasının temelleri belirlenmiş, organize yerleşim yerlerine olan ihtiyaç fark edilmiş ve kurul taşra teşkilatlarına bölünmüştür.[329] Dominik'in ölümünden sonra 1228'e kadar yapılan genel kurullar, tarikatın ve taşra teşkilatlarının yönetim aracı olmuştur. Bu kurullar aynı zamanda tarikat görevlilerinin seçimlerini kontrol altında tutmuş, genel kuruldaki müfettişlerin ve taşra teşkilatının yetkilerini dengelemiştir. Ayrıca bir kuralın geçerli olabilmesi için birbirini takip eden üç kurulun onayından geçmesi ilkesi benimsenmiştir.[330] Bu durum acele ve yanlış düşünülmüş kuralların düzeltilmesine imkân vermiştir.[331] Buna ilaveten, ata binmek, yolculuklarda para taşımak ve et yemek yasaklanmıştır. 1228'deki kurul, bunlara birçok ilave yapmış, ayrıca dört yeni taşra teşkilatı daha organize edilmiştir.[332] Tüzüğün 1228 versiyonu, 1236'dan sonra toplanan genel kurul tarafından bazı değişiklikleri de içererek yeniden yazılmıştır.[333]

Dominik kendisinden sonraki müritlerine ihtiyaç duyduklarında tarikat tüzüğünde değişiklikler yapma yetkisini vermiştir. Onlar da Dominik'in bu mirasından yararlanmışlardır. Bu nedenle 1256'da hazırlanan, 1228'dekinden daha farklı, 1360'da yapılan ise çok daha farklı olmuştur. Ancak altının çizilmesi gereken nokta Dominik tarafından ortaya konan yaşam ve yönetime dair temel ilkeler her

[328] Berker, 13.
[329] Lawrence, 79.
[330] Hinnebush, 23.
[331] Lawrence, 83.
[332] Hinnebush, 23.

zaman geçerliliğini korumuştur. Dominik, genel ilkeleri belirlemiş ve kendisinden sonra gelenlere bunu detaylandırma ve uygulama yetkisi tanımıştır. Müritleri de buna uygun olarak onun yöntemini dikkatlice uygulamışlardır.[334]

Dominiken Tarikatı'nın demokratik yapısı, uzmanlarca Katolik monastik kurumlar arasında eşsiz bir yönetim şekli olarak değerlendirilmiştir. Tarikatın yapısı tarihi seyir içerisinde devamlı değişikliklerle şekillenmiştir. Dominikenler'in Kuruluş Tüzüğü zaman içerisinde, üniversitelerden tarikata giren büyük kanun koyucular (örneğin Raymond Penyafort) tarafından yeniden gözden geçirilmiştir. Bu reformasyon, Bologna'daki genel kurulda gerçekleşmiştir. Ancak bu kuruldan çok kısa bir süre önce, üniversitede ve Bologna şehrinde sosyal protestolar, yükselmeye başlamıştır. Burada muhafazakârlar ile yenilikçi, ilerlemeci grup arasında tartışma yaşanmıştır. Dominikenler, bu tartışmalarda danışman olarak yer almak zorunda kalmış, yenilikçi grubun, Dominikenler'in Kuruluş Tüzüğü üzerinde etkisi büyük olmuştur. Dominikenler'in Kuruluş Tüzüğü Bologna'daki şehirli insanların tecrübeleri ve etkisi altında şekillenmiştir. Bu yeni seküler tecrübeler ve özgürlükçü sosyal hareket, tarikatın en erken kuralları üzerinde çok değerli bir iz bırakmştır. Sonuçta tarikat o döneme kadar var olan geleneksel yönetim modellerinden tamamen farklı bir yapı kazanmıştır.[335]

1221–1231 arasında geçerli olan tüzükte Aristo işaret edilerek pagan yazarların ve felsefecilerin (Arap Felsefesi, Ortaçağ'ın büyük modernizmini

---

[333] Galbraith, Ph. D. , 180.
[334] Galbraith, Ph. D. 181.
[335] Schillebeeckx, "DominicanSprituality", http://dominicans.ca/Documents/articles/schillebeeckx1.html, 25.05.2014.

kastederek) kitaplarının okunması istenmemiştir. Ancak bundan 20 yıl sonra, Büyük Albert ve Thomas Aquinas, seküler bilimleri ve pagan felsefecilerin araştırılmasını, Dominikenler'in apostolik hedeflerini şekillendirmek için gerekli görmüşlerdir. Bu iki Dominiken, tarikatın kurallarının ilk zamanlardaki gibi yerleşik kalmasına cesaretle karşı çıkmışlardır. Onlara göre aslında Dominik'in kendi zamanında yapmak istediği şeyde tam olarak buydu. Daha sonraki genel kurullar da Thomas'ı model olarak göstermiş ve pek çok kısıtlama kaldırılmıştır. Genel başkan Raymond Penyafort, Nursia ve Tunus'da Arapça binasını, eğitim çalışmaları için merkez yapmıştır. Bu durum temelde bir Dominiken gelişimi olmuş ve Dominik'in geçmişi ve geleceğin imkânlarını uzlaştırma çabalarına da uygun görünmüştür. Dominikenler, zaman zaman Dominik'in eskiyi ve yeninin dinamizmini, yeniden şekillendirme çabalarını takip etmişlerdir.[336]

Dominik'in gerçekleştirdiği devrim niteliğinde yeniliklerden biri de bir yetkiyle göreve gelecek kişilerin kurul kararıyla görevlendirilmesidir. Genel başkan genel kurulun, taşra teşkilatı lideri taşra kurulunun, manastır başpapazı ise manastır kurulunun kararı ile göreve getirilir. Bu seçim sistemi diğer tarikatlarda da vardır, ancak Dominik'in getirdiği yenilik her yetkilinin kendi kurallarından sorumlu olmasıdır. Genel kurul en yüksek mertebedir. Dominik üç ayrı kurul tayin etmiştir. Bunlar genel kurul, taşra kurulu ve manastır kuruludur. [337]

Kurullar yol ve yöntemleri, oluşumları gereği birbirinden farklılık gösteriyordu. Manastır kurulu o evin tüm rahiplerinden oluşur. Toplantının en önemli

[336] Schillebeeckx, "DominicanSprituality", http://dominicans.ca/Documents/articles/schillebeeckx1.html, 25.05.2014.

görevi manastırdaki günlük yaşamı idare ve kontrol altında tutmaktır. Bu toplantının en büyük bölümünü günah itirafı *(confession of faults)* uygulaması oluşturur. Ayrıca taşra kuruluna gidecek kişiler seçilir, bu kişiler bu evi temsil eder ve toplulukla ilgili olarak taşra kuruluna bilgi verir.[338]

Taşra kurulu, o bölge manastırlarının başpapazlarıyla her manastırdan seçilen temsilcilerden oluşur.[339] Bu durum Dominikenler'in uyguladığı bir yeniliktir. Diğer tarikatlarda sadece o bölgede bulunan evlerin başkanları katılırken, Dominik, seçilmiş temsilcilere yer vermiştir.[340] Başkan, bu kurula karşı sorumludur. Bu uygulama, daha önceki Sistersianlar'dan adapte edilmiştir. Kurul açıldığı gün, oylamayla dört müfettiş seçer. Bu müfettişlerden oluşan komite başkana karşı yapılan şikâyetleri dinler,[341] başkanın bütün işlerini gözlemler, görevlerini tayin eder. Ayrıca bu komitenin başkanın aşırılıklarını düzeltmek ve sorguya çekmek gibi hakkı da vardır. İhtiyaç duyduğunda geçici olarak görevden bile uzaklaştırabilir.[342] Ayrıca bu komite, bazı istisnalar dışında tüm oluşumu yönetecek güce sahiptir. Bu istisnai durumlardan en önemlisi genel kurula gidecek temsilcilerin seçilmesidir. Çünkü bu durum tüm topluluğu ilgilendiren bir durumdur ve herkes bu seçime katılır.[343]

Dominik, tarikatta egemen gücün, genel kurul olması gerektiğini kurallaştırmıştı. Bu kurul her yıl toplanırdı. Genel kurulun kendisi bizzat bir yenilik değildi. Bu özellik daha önceki bazı monastik organisazyonlarda zaten mevcuttu.

---

[337] Galbraith, Ph. D. , 178.
[338] Galbraith, Ph. D. , 38.
[339] Berker, 16–17.
[340] Galbraith, Ph. D. , 53–54.
[341] Lawrence, 82.
[342] Berker, 16–17.

Papa III. Innocent, 1215'deki Lateran Konsili'nde, monastik topluluklardan bölgesel kurullar oluşturmalarını istemişti.[344]

Genel kurul da taşra kuruluna benzer bir tarzda şekillenmiştir. Burada da manastır papazlarıyla onların yardımcıları ve taşra bölgelerinin umumi vaizlerinden oluşan genel bir gövde ve her taşra kurulunda seçilen müfettişler bulunur. Bu yolla her bölgenin papazlarının bir şekilde otoriteyi paylaşması sağlanmıştır. Otoritede de büyük ağırlık müfettişlerindir. Çünkü müfettişler komitesi temel organdır. Bu komite kuralları oluşturur ve bütün işleri yürütür. Bu komitenin elemanları sınırsız güce sahiptir. Tarikat başkanını bile görevden alma yetkisi vardır.[345] Tarikat, 1300 yılından öncesine kadar, yalnızca otuz taşra bölgesinden oluştuğu için, genel kurul küçük ve etkili bir bünyeye sahip olmuştur.[346]

Manastır kurulu ne zaman ihtiyaç duyulursa o zaman toplanır, genel kurul ve taşra kurulu yıllık toplanırdı.[347] Ayrıca tarikat tarihinde biri 1228'de diğeri 1236'da iki kere olmak üzere Evrensel Kurul *(capitulum generalissimum)* toplanmıştır. Bu tek bir gövdeyi içermiş ve basit bir toplantı niteliği taşımıştır.[348] Ancak çok özel şartlarda toplanmıştır. Manastır kurulu kendi manastırında, taşra kurulu kendi merkezinde, genel kurul ve *generalissium* ise tarikat merkezinde toplanırdı. Bunların arasındaki fark faaliyet alanlarından kaynaklanıyordu. Genel kurul ve *generalissium* arasında bir güç ayrılığı vardır. Genel kurul üç yıl üst üste

---

[343] Galbraith, Ph. D. , 38.
[344] Lawrence, 83.
[345] Berker, 15–16.
[346] Lawrence, 83.
[347] Galbraith, Ph. D. , 37.
[348] Berker, 16–17.

uygulanmış kanunları değiştirebilir ancak *generalissium* üç genel kurulu temsil eder ve bunu bir kurulla yapardı.[349]

Tarikat, 1374'de Kuruluş Tüzüğü'nde değişiklikler yapmış, genel kurulun, her yıl değilde iki ya da üç yılda bir toplanması yönünde karar vermiştir. Bu durumun önemli nedenleri bulunmaktadır. Zira o dönemde var olan papalık ile çatışmalar, 100 yıl savaşları, Veba salgını ve *schizm* tartışmaları Dominiken Tarikatı'nı da etkilemiştir. Bu nedenle Dominiken yönetimi konusunda yeni birtakım tedbirler alınmış ve çok ince değişiklikler yapılmıştır. Sonuçta genel başkanın etki ve gücü artırılmış, genel kurulun etkisi azaltılmıştır. Bu değişikliğin, tarikat içindeki temsilci uygulamasına olan güvenin azalmasına bir tepki olarak yapıldığı belirtilmiştir. Hinnebush, kurulların azalan etkisini ortaya koymak için kurulların yüzyıllara göre toplanma sayılarını vermiştir. Buna göre; XIII. yüzyılda 75, XIV. yüzyılda 76, XV. yüzyılda 47 (18 kurul, XIV. ve XV. yüzyıl da Avignon itaati altında toplanmıştır.), XVI. yüzyılda 28, XVII. yüzyılda 20, XVIII. yüzyılda 6, XIX. yüzyılda 11, XX. yüzyılda 24 (1974 kurulunu da içerir) toplantı gerçekleşmiştir.[350]

Genel kurul, 1370'den sonra seyrek aralıklarla toplandığı halde, birliği sağlamaya devam etmiştir. Bu kurullar, genel başkana tavsiye, nasihat ve tarikat hakkında bilgi sağlamıştır. Kurullar aynı zamanda tarikat içinde birlikte hareket etmeyi sağlamıştır. Dominiken tarihinde genel kurullar bir barometre gibi faaliyet göstermiştir. Bu kurulların düzenli olarak toplandığında tarikatın disiplin ve faaliyetlerinin daha da geliştiği görülmüştür. Seyrek yapılan toplantılar, durgun bir

[349] Galbraith, Ph. D. , 37.
[350] Hinnebush, 63.

döneme eşlik etmiş ve tarikatın işleri daha çok genel başkanın yönetimine kalmıştır.[351]

Dominiken Tarikatı'nın organizasyonu ile ilgili olarak ortaya konulması gereken önemli diğer bir konu da bu dönemin yapısı içerisinde Dominikenler'de nelerin orijinal, nelerin diğer tarikatlardan veya benzer kuruluşlardan ödünç alındığı sorusudur. Bu konuda Dominik'in Fransiskenler'den etkilenmediği ifade edilmiştir. Diğer taraftan *"Military Orders"* adlı tarikatın Dominikenler'in organizasyonunun şekillenmesinde rehberlik ettiği belirtilmiştir. Çünkü onlar da Dominikenler gibi Kurallı Rahipler olarak adlandırılan topluluktan oldukça etkilenmiştir. Ayrıca Dominik gençliğinde İspanya'da *"Hospitallers"* adlı toplulukla da yakın ilişki içerisinde olmuş ve onların organizasyonunu yakından gözlemlemiştir.[352] Bütün bu etkilenmişliklerle beraber Dominiken Tarikatı'nın önemli yenilikler yaptığı, kendine has bir idari yapıya sahip olduğu da görülmektedir. Dominiken geleneği, daha önce ne Kilise çevresinde ne de seküler dünyada bilinmeyen, çok geniş etkili bir temsil ve sorumluluk ilkeleri sunmuştur. Onlarda bulunan otorite ilkesi daha önceki monastik gelenekte yer almamıştır. Tarikat içerisindeki her seviyedeki lider yalnızca seçilmiş değil, onlar aynı zamanda görevlerindeki tutum ve davranışlarından dolayı tarikat kurallarına karşı sorumlu tutulmuşlardır.[353]

Dominiken organizasyonunun en temel karakteri demokratik olmasıdır. Cluny tarikatının yönetim şekli monarşik, Sistersianlar ise aristokratikdi. Yine Premontre de pek çok yönden Sistersianlar'ı model almıştır. Ancak Dominikenler

---

[351] Hinnebush, 63- 64.
[352] Berker, 18- 19.

kendinden önceki tarikatlardan farklı olarak demokrasiyi benimsemiştir. Onların organizasyonunda başpapazların veya bir liderin otoritesi değil, tüm topluluğun katıldığı bir yönetim vardır. Otorite de tüm topluluğa aittir. Tarikat görevlileri, bir liderin hizmetinde değil bütün topluluğun hizmetkârı olarak görülmüştür. Demokrasinin daha önce Fransiskenler'de de göze çarptığı ancak Fransiskenler ile karşılaştırıldığında Dominikenler'in çok açık bir şekilde ve tüm mekanizmasıyla demokrasiyi benimsediği kabul edilmiştir.[354] Dominiken organizasyonun demokratik olması beraberinde değişebilir karaktere sahip olmasını da sağlamıştır. Dominikenler'in hiç bir zaman Kuruluş Tüzüğü'nü Papa'ya onaylatmadıkları, bunun nedeninin ise bu tüzüğü değişen dünya şartlarına uygun hale getirebilmek, her çağın ihtiyaçlarına cevap verebilmek olduğu vurgulanmıştır.[355] Galbraith'e göre eğer bugün Dominik yaşasaydı günümüzün bütün teknolojik yeniliklerini, medeniyetin bütün yeni güçlerini ve her türlü yeni düşünce yapısını en büyük hedefi olan gerçek inancın tüm dünyaya yayılması ve ruhların kurtuluşu için araç olarak kullanırdı.[356]

Dominikenler'in ortaya koyduğu yapı XIII. yüzyıldaki tüm tarikatlar arasında yaygın olarak kullanılmıştır. Tarikatlarda merkezileşmeye yönelik bir hareket yaşanmıştır. Bu merkezileşmede yönetim, tek elden bir yönetici ve tek bir kanunu gerekli kılmaktaydı. Tarikatlar gerek idarecinin yönetimi sırasında ve gerekse kanunlar oluşturulurken Premontre geleneğinde var olan yerel temsilciler (circatores) uygulaması ile Dominikenler'deki müfettişler komitesi uygulamalarını örnek

[353] Lawrence, 82.
[354] Berker, 17.
[355] McGonigle, Zagano, 107; Borgman, 103.
[356] Galbraith, Ph. D. , 40.

almışlardır. Ayrıca genel başkan ve genel kurul uygulamasıyla Askeri Tarikatlar ve Sistersianlar'ın yıllık kurulu gibi unsurlar diğer tarikatlar tarafından örnek alınan önemli konular arasında yer almıştır. Ancak burada Dominiken Tarikatı'nın, tarikatın işlerini yürütmesi için yerel komite tarafından seçilmiş temsilcilerin kullanılması yönüyle diğer tarikatlar içerisinde orijinal ve eşsiz olduğu vurgulanmıştır.[357]

Her yeni tarikat gibi Dominikenler de daha önceki bir modeli örnek almış olmakla beraber yeni bir gelenek veya kurumsal bir yapı geliştirmeyi hedeflemiştir. Dominikenler, bu konuda kendilerine özgü organizasyonlarıyla değer görmüş ve XIII. yüzyıl toplulukların beğenisini kazanmıştır. XIII. yüzyıl tarikatlarının büyük çoğunluğu çok yakın bir şekilde, Dominiken kanunlarını takip etmiş ve Kilise, yeni tarikatlar için Dominiken organizasyonunu model olarak göstermiştir.[358]

2.2. Tarikatın Hiyerarşik Yapısı

Dominiken Tarikatı, topluluk tarafından seçilen bir başpapaz tarafından yönetilir. Manastırlar, genel kurul ve tarikat liderinin yetkisi altında manastırda yaşayan kişilerce taşra bölgeleri içerisinde organize edilmiştir. Bu topluluğun yaşamı ve organizasyonu son derece katılımcı ve demokratik bir karaktere sahiptir. Dominiken Tarikatı içerisinde yer alan görevlilerle ilgili iki önemli şey göze çarpar. Bunların birincisi, görevlilerin, kurullara karşı sorumlu olmasıdır. Manastır içerisinde bütün görevliler manastır başpapazı ve manastır kurulu; taşra bölgelerinde bulunan bütün manastırlar bu bölge lideri ve taşra kurulu; bütün bölgeler ise genel

[357] Berker, 24–25.

başkan ve genel kurul tarafından kontrol edilir. İkinci önemli husus ise, onların görevleriyle ilgili imtiyazlarının geçici olmasıdır. Hiç bir görev yaşam boyu sürmez. Genel başkan bile pratikte yaşam boyu bu görev için seçilmiş olsa bile, onun bu görevde kalması genel kurulun elindedir. Dominikenler'de görevliler, tarikatın hizmetçileri olarak görülülürler.[359]

Tarikat içerisinde yer alan yöneticiler hakkında üzerinde durulması gereken bir diğer konu da bu kişilerin aynı zamanda tarikat mensuplarının manevi yaşantısı için bir klavuz olmalarıdır. Benedikt Ashley'e göre kişinin manevi anlamda kendisine klavuzluk edecek bir lidere ihtiyacı vardır. İnsanın manevi yolculukta klavuzları öncelikle Tanrı, sonra sırayla peygamberler, Eski Ahit, Mesih İsa, Kutsal Ruh ve Yeni Ahit'tir. Bu gelenek bu gün atanmış piskoposlar ve rahipler yoluyla devam eder ve onlar Hıristiyanlar'ın çobanlığını yaparlar.[360]

Tarikatın en temel birimi manastırlardır. Her manastırda burada yaşayan tarikat üyelerinin hem manevi anlamda hem de idari anlamda liderleri manastır başpapazıdır.

2.2.1. Manastır Başpapazı

Manastır başpapazı, manastır genel kurulu tarafından seçilir ve bu seçim manastırın bağlı olduğu taşra bölgesinin başkanı tarafından onaylanırdı.[361] Manastır

[358] Berker, 25.
[359] Galbraith, Ph. D. , 111.
[360] Ashley, 75.
[361] Galbraith, Ph. D. , 111.

kurulu aynı zamanda başpapazın yardımcısını seçer, bunun nedeni, her yıl toplanan taşra kurulunda başpapaza eşlik etmesidir. Aynı zamanda bu yardımcı, cemaat ve başkanı hakkında bu kurula rapor sunmakla yetkili kılınmıştır.[362] Manastır başpapazının günlük görevleriyle ilgili olarak Kuruluş Tüzüğü ve kurulların kararlarında *(acta)* yer alan birkaç bilgi dışında ayrıntılı bilgiler yoktur. Var olan bilgiler de Humbert Romans'ın yazılarından elde edilmiş ancak onun da yazılarında tarikatın yönetim boyutundan daha çok manevi yönü üzerinde durduğu belirtilmiştir.[363] Dominiken geleneğinde bu manastırlardaki başpapazlar monastik gelenekteki manastır reisi gibi bir manevi lider olarak görülmemiştir. Başpapaz manastırda bulunanların manevi liderliğini yapmakla sorumlu olsa da onun yönlendirmesi kişisel olmaktan daha çok geneldir. O, daha çok tarikat geleneğinin ve kurallarının uygulanmasından sorumlu tutulmuştur.[364]

Manastır başpapazlarının hayatının en önemli bölümünü manastırla ilgili işler oluşturur. Benedikten manastırlarında başkanın otoritesi kesindi, bu durum Dominiken manastırlarında her zaman geçerli değildir. Başpapaz büyük bir yetkiye sahip olmakla beraber[365] kendi başına hareket edemez ve işlerini yürütürken o evin profesyonel kişilerinden oluşan kuruluna danışır. Bu durum manastır içerisindeki tüm kardeşlerin bir arada kardeşçe hareket etmesini sağlar. Kardeşler kendilerine emanet edilen dini hayatı hep beraber uygular ve her biri diğerinin manevi ilerlemesinden

[362] Lawrence, 82.
[363] Galbraith, Ph. D. , 111–212.
[364] Ashley, 77.
[365] Galbraith, Ph. D. , 212.

sorumludur. Dominiken geleneğinde rahip, manevi ilerlemesini, yalnızca Dominiken topluluğuna katılarak ve o yaşamın bir parçası olarak sağlayabilir.[366]

Manastır içerisinde başpapazın gücü rahipler üzerinde hissedilir derecededir. O kardeşlere karşı nazik ve yumuşak davranmalıdır. Özellikle yeni gelenlere özen gösterilir. Hastalara şefkatle yaklaşır. Eğer kardeşlerden sorumsuzca davranan olursa başpapaz onu nazikçe ikna edemezse, kamçılayarak, hapisle veya sakramentlerden uzaklaştırarak cezalandırabilir. Kardeşin inatçılığı devam ederse tarikattan uzaklaştırabilir. Diğer taraftan manastır başpapazının da görevlerini tam olarak yerine getirmesi beklenir, eğer görevlerini ihmal eder veya kuralları ihlal ederse ona verilecek ceza geciktirilmeden uygulanır. Tarikat liderinin veya taşra teşkilatı liderinin, manastır liderine kendi kendilerine bir ceza uyguladıklarına dair herhangi bir kaydın bulunmadığı bildirilmektedir. Onlar, bu konuyu genel kurula veya taşra kuruluna danışırlar. Bu kurulların hatalı rahiplere bazı cezalar uyguladıkları bilinmektedir. Verilen cezalar arasında üç gün boyunca ekmek ve sudan yoksun bırakılmak, bazı ibadetleri tekrarlamak gibi örnekleri görmek mümkündür. Ayrıca bütün papazların yeterli bir sebep göstermeden kurula katılmamaları uygun görülmemiştir.[367]

Dominiken Tarikatı organizasyonu içerisinde manastırlardan oluşan taşra bölgeleri bulunmaktadır. Taşra bölgesinde bulunan tüm manastırların yönetiminde taşra teşkilatı başkanı bulunmaktadır.

---

[366] Ashley, 77.

2.2.2. Taşra Teşkilatı Başkanı

Taşra bölgesi başkanı, taşra kurulu tarafından seçilir ve bu seçim genel başkan tarafından onaylanır. Başkan kendi bölgesindeki, manastır papazlarını kontrol işiyle meşgul olur, yetersiz ve kötü papazları görevden alır. O, aynı zamanda ileriye bakmak durumundadır. Yani her evden, genç ve yönetime kabiliyetli gençler var ise, onların yönetim alanında eğitimden geçmesini sağlar. Manastır, kendi başpapazını seçer, ancak ait olduğu bölgenin başkanının izni olmadan, başka bir evden herhangi bir rahibi başpapaz olarak seçemez. Buna ilaveten eğer manastır, görevden alma veya ölüm sebebiyle boş olan başkanlığa bir ay içerisinde birini seçemezse, taşra bölgesi buraya birini atama yetkisine sahiptir. Aynı zamanda bölge, kendi uygun görmediği birinin seçimini de onaylamayabilir veya vekil tayin etme yetkisine de sahiptir. Taşra teşkilatının görevi sedece manastır papazını atamak ve onaylamak değildir. Her yıl ya başkan, ya vekil her evi ziyaret eder, bu sayede manastır papazının faaliyetlerini kontrol etme şansına sahip olurdu. Ayrıca bölge teşkilatı, manastıra maddi kaynak da sağlardı. Taşra liderinin manastır üzerinde çok geniş yetkileri vardır. Bir kişinin, bir evden başka bir eve kabul edilmesi için taşra teşkilatının özel izni gerekir, rahiplerin nerede vaaz edecekleri, dilenecekleri, bir evden diğer eve geçişleri vb. rahiplere ait pek çok iş için taşra kurulu ve liderinin izni gereklidir. Bütün bunlar taşra teşkilatının, bünyesindeki manastırları yalnız başına bırakmadığını, sürekli kontrolü altında tuttuğunu göstermektedir. Başkan, kendi bölgesinde tarikat genel başkanını temsil eder ve ona da aynı saygı gösterilir.[368]

---

[367] Geniş bilgi için bk. Galbraith, Ph. D. , 119- 120.
[368] Geniş bilgi için bk. Galbraith, Ph. D. , 125–128.

Tarikat taşra teşkilatına bu yetkileri vermiş ancak, yetersiz, kötü ve kusurlu görevlileri tespit etmek için, dört müfettişe yetki vermiştir. Bunlar, bu yanlışlıkları tespit ettiklerinde düzeltmekle görevliydiler. Eğer düzeltemezlerse, geçici olarak tüm işlerin görüşüldüğü kurul toplanıncaya kadar görevden uzaklaştırır ve yerine birini vekil tayin ederdi. Bölge başkanlarını görevden alma yetkisi genel kurul veya genel başkana aitti. Ancak XIII. yüzyılda genel başkanın, bölge piskoposunu görevden aldığına dair herhangi bir örneğin olmadığı kaydedilmiştir. Bu nedenle bölge başpiskoposunu görevden alma veya cezalandırma yetkisinin sadece genel kurula ait olduğu belirtilmiştir. Yemek ve sudan üç gün uzaklaştırma, bazı ibadetleri yapma gibi cezaların uygulandığı kaydedilmiştir. Ayrıca, bölge başpiskoposu, tüm parasal işlerle ilgili olarak müfettişlere açıklamada bulunur.[369]

Dominiken Tarikatı'nın yönetiminde en üst seviyede tarikat genel başkanı bulunmaktadır.

2.2.3. Tarikat Genel Başkanı

Tarikat genel başkanı, genel ruhani kurulun seçimiyle başa gelir ve bu seçimi onaylayacak başka bir kişi veya kurum yoktur.[370] Başkan görevini istifa edinceye veya ölünceye kadar sürdürür. Genel başkan, liderliği sırasında yaptığı işlerden dolayı genel kurula karşı sorumludur. Müfettişler komitesi, başkanın yaptıklarını onaylama, onun suistimalli davranışları veya heretik uygulamaları olursa onu görevden alma yetkisine sahiptir. Bu durum son bir tedbir olarak alınmıştır, amaç onları böylesi bir

[369] Galbraith, Ph. D. , 129–130.

durum karşısında uyarmaktır. 1263'de Humbert Romans'ın yaptığı gibi, bazen başkanların hastalık nedeniyle istifa ettiği görülmüş olsa da, bu görevin süresi ömür boyudur.[371]

Yeni başkan, göreve gelince öncelikle kendi yardımcısını *(socii)* seçer. Bu görevliler hakkında, tarikat tüzüğünde herhangi bir bilgi yoktur. Ancak hiçbir kardeş yalnız başına yolculuk yapamayacağı için bu görevlilerin var olması gerekli görülmüştür.[372] Çünkü Dominik, kardeşlerin yolculuklarını yürüyerek yapmaları konusunda ısrarcı olmuştur. Uzun yolculuklar dâhil hiçbir istisnaya izin verilmemiştir. Hatta uzak bölgelerdeki genel kurula gitmek aylar sürebiliyordu. Bu nedenle taşra bölge başkanları, her yıl genel kurula katılmak durumunda olduğundan, zamanlarının büyük çoğunluğu yollarda geçiyor ve kendi eyaletinden çok fazla uzakta kalmış oluyorlardı.[373]

Başkan yardımcıları, günlük rutin işlerde başkandan bile daha çok görev yapmaktadırlar. Bu görevliler hakkında Humbert Romans'ın verdiği bilgilere göre başkan, iki adet yardımcıya ihtiyaç duyar, hatta isterse üçüncüyü de seçebilir. Eğer iki kişiyse bunlardan biri laik kardeşlerden seçilir. Bunun görevi, başkanın mührünü taşımak, mektupları mühürlemek ve bu süreçte lazım olacak şeyleri korumak, hazır bulundurmaktır. Bu kişi aynı zamanda, başkanın kitaplarını ve elbiselerini taşır ve bedensel ihtiyaçlarının bakımıyla ilgilenir. Diğer yardımcı, açık ve anlaşılır yazma kabiliyetine sahip yani noter ehliyetli birisidir. Bu kişi başkanın tüm yazışmalarından

---

[370] Galbraith, Ph. D. , 133.
[371] Lawrence, 83.
[372] Galbraith, Ph. D. , 134.
[373] Lawrence, 83.

sorumludur. Başkan isterse üçüncü bir yardımcıyı atayabilir. Bu kişi eğitimli ve sağlam fikirleri olan bir kişi olmalıdır. Çünkü başkan onunla hem Kutsal Kitap, hem de problemli konular üzerinde tartışabilmelidir. Özetle şu söylenebilir: Bu yardımcılardan birincisi başkanın uşağı, ikincisi özel sekreteri, üçüncüsü ise danışmanı *(father- confessör)* olarak görev yapar. Bu yardımcılar başkanla sıkı bir dostluk içinde birlikte yaşamakla beraber, eğer başkanın doğru davranmadığını düşünürlerse, uygun bir dille durumu başkana bildirirler. Ayrıca başkanın tarikatı kötü yönettiğini düşünürlerse, bu duruma sessiz kalmaz, genel kurulun müfettişlerine bu durumu bildirirler.[374]

Genel Başkan, tarikat içerisinde en güçlü ve en yetkili kişidir. Tarikata girmek isteyenler başkanın iznine tabidir. Tarikat tüzüğünde başkanın yapacağı görevlere yer verilmiştir. Buna göre genel başkan, taşra başpiskoposunun yaptığı bütün işlere ilaveten onun yetkisi dışında olan bazı işleri de yapar. Bir kişinin, mensubu olduğu taşra bölgesinden diğerine geçişi için başkanın müsaadesi gereklidir, aksi halde diğer bölge onu kabul edemez. Ayrıca taşra başpiskoposunun seçimini sadece başkan onaylayabilir ve yalnızca o, evrensel kurulun toplanmasına izin verebilir.[375]

Genel başkanın tarikat üzerindeki gücü ve yetkisi sınırsız değildir. Bu güç iki şekilde sınırlandırılabilir. Humbert Romans'a göre iyi bir genel başkan kendi ayrıcalıklı yetkilerine kendisi sınır koyabilir. Mesela bazı yetkilerini manastır başpapazı veya taşra başpapazı ile paylaşabilir. Başkanın yetkilerinin diğer bir

[374] Galbraith, Ph. D. , 134.
[375] Galbraith, Ph. D. , 134- 136.

sınırlama şekli genel kurul tarafından yapılmasıdır. Aslında genel başkan ve genel kurul arasındaki ilişki karışık bir durumdur. Başkan bir taraftan genel kurula başkanlık eder ve yetkili güçtür, diğer taftan ise genel kurulu kontrol edemez. Onun oyu yalnızca bir oy kabul edilir. Dahası, özellikle ona emanet edilen parasal konularda hesap verirken çok titiz olmalıdır. Genel kurul, onu cezalandırabilir, hatta görevden alabilir.[376] Bu durum genel başkanın, genel kurul tarafından seçilen ve bu kurula karşı sorumlulukları olan bir görevli olduğunu gösterir. Başkan ölünceye kadar hizmet etmek zorundadır veya genel kurul görevden çekilmesini isterse, bu karara uygun davranmalıdır. Genel kurul, çok üstün nitelikli ve seçilmiş rahiplerden oluşur ve genel başkan, ikinci derecede seçilmiş kardeşler tarafından kontrol edilir. Tarikat içerisindeki bu uygulama demokratik bir düzenin var olduğunu gösterir.[377]

Benedikten Tarikatı'nın kurallarına göre, başpapaz herhangi bir dünyevi yetkiden sorumlu değildi. Ancak Dominik, başkanın her yıl, genel kurul müfettişlerine hesap vermek zorunda olduğunu kural olarak belirlemiştir. Bütün bu çok ağır ve zor görünen ilişkiye rağmen, başkan günlük yaşamını bir kardeş olarak geçirir ve kardeşlerle beraber mümkün olduğunca alçak gönüllü ve sıradan bir yaşam sürdürür. Başkanın uyumak için ayrı bir odası alabilir, ancak ayrı yemek yiyemez. Ona özel yemek temin edilmesine müsaade edilmez, çünkü o da evdeki tüm kardeşlerle beraber var olan şeyleri paylaşmalıdır.[378]

[376] Galbraith, Ph. D. , 136.

2.2.4. Vekiller

Dominiken Kuruluş Tüzüğü'nde vekil kelimesi iki anlamda kullanılmıştır. Bu anlamlardan birincisi, bir taşra bölgesinin daha alt bölümünün başkanı, ikincisi ise genel başkanın, taşra teşkilatı başkanının veya manastır başkanının vekilidir. Birinci anlamda bir vekilliğin ortaya çıkışı, bir zorunluluk olarak gelişmiştir. Çünkü başlangıçta, taşra bölgeleri ve bunlara bağlı evlerin sayısı az iken, zamanla bunlar çoğalmıştır. Bu nedenle taşra liderinin işleri çok artmıştır. Bu vekil, bağlı bulunduğu bölge adına bazı işleri yürütmüş ve liderini temsil etmiştir. Konfirmasyon, manastır başpapazlarının ve teoloji hocalarının görevden alınması gibi işler dışında taşra liderine ait bütün işleri yapar.[379]

Vekiller görevlerinde çok kısa süreli kalır. Bir vekilin iki kez aynı vekilliğe atandığı gibi durumlar çok nadir görülür. Vekilliğin ikinci anlamda, yani tarikatın üç büyük yönetim halkası olan, manastır başpiskoposu, taşra teşkilatı başpiskoposu ve genel başkanın vekilleri olarak atanma şekilleri, güç ve yetkileri konusunda tartışmalar yaşanmıştır.[380] Manastır papazının yetkileri zaten çok geniş değildi, onun temelde görevi, manastırın günlük işlerini yapmaktı. Manastır papazının vekili de bütün bu işleri yapma yetkisine sahipti. Ancak taşra başpiskoposunun görevleri ve yetkileri çok geniş olduğu için vekilin tüm bu yetkilere sahip olup olmayacağı çok

[377] Galbraith, Ph. D. , 138.
[378] Galbraith, Ph. D. , 137.
[379] Galbraith, Ph. D. , 140–141.
[380] Galbraith, Ph. D. , 143.

tartışılmış, öne sürülen tüm fikirlerle birlikte, vekil, taşra başpiskoposunun tüm yetkilerine sahip olarak görev yapmıştır.[381]

Dominiken Tarikatı'nın yönetiminde genel başkanın vekilliği ve yetkileri konusu da ciddi problemlerden biri olmuştur, çünkü bu göreve getirilen kişiye çok büyük yetkiler verilmiştir. Bu nedenle, görev çok önemli olduğu için, bunun tartışmaları da pek çok yönden sürmüştür. Zira taşra teşkilatı başkanlarının görevi yalnızca kendi bölgeleriyle, manastır papazının görevi ise sadece kendi eviyle alakalıydı. Ancak, genel başkan, bütün tarikatın lideriydi. Bu nedenle genel başkan vekilinin yetkileri sınırlandırılmıştır. O, manastır başpapazını veya taşra bölgesi liderini görevden alamaz, bir kardeşin bir evden başka bir eve geçişini sağlayamaz. Bu tür istisnalar hariç, genel başkan vekili, başkanın diğer tüm yetkilerine sahiptir.[382]

2.2.5. Müfettişler

Dominik, müfettişler uygulamasını Premontre'den model almıştır. Bunların dördü, taşra kurulu tarafından her bölgenin kardeşlerinin katılımıyla seçilirdi. Premontre geleneğinde müfettişlerin yalnızca manastır başpapazları arasından seçilmesine izin verilmişti. Dominik, Premontre'nin bu uygulaması üzerinde demokratik bir değişim yapmış, müfettişlerin kardeşler arasından seçilmesini kabul etmiştir.[383]

---

[381] Geniş bilgi için bk. Galbraith, Ph. D. , 143–150.
[382] Geniş bilgi için bk. Galbraith, Ph. D. , 150–154.
[383] Berker, 16.

Taşra kurulu tarafından dört müfettişin seçilmesine 1228'deki tarikatın Kuruluş Tüzüğü'nde karar verilmişti. Bu durum bir müddet böyle devam etmiş, ancak, ilerleyen zamanlarda her bölgedeki evlerin sayısında artış olması nedeniyle dört müfettişin tüm bölgeleri dolaşması mümkün olmamıştır. Bu nedenle taşra kurulu uygun görürse dörtten fazla kişinin atanabilmesine karar verilmiştir. Bu bağlamda 1253'de toplanan kurulun yedi kişiyi atadığı bilinmektedir. [384]

Tarikat içerisinde müfettişler, kendi sorumluluğunda olan bölgeleri ziyaret eder, şikâyetleri dinler, sorguya çeker ve aşırılıkları düzeltir. Hiçbiri bir evde üç günden fazla kalamaz. Bu kişi, o evde, gerek manastır başpapazının, gerekse kardeşlerin bir hatası varsa düzeltir ve bunları taşra kuruluna rapor eder. Eğer bir evin işleri çok kötü ise, taşra kurulunun çoğunluğunun kararıyla durum,genel kurula rapor edilir.[385]

2.2.6. Laik Kardeşler

Laik Kardeşler adının verilmesinin nedeni, bu kişilerin herhangi bir çalışma veya eğitim faaliyeti içinde olmaması ve rahiplik arzu etmemeleridir. Bunların manastırdaki temel görevleri el işleridir. Laik Kardeşler de diğer rahipler gibi tarikatın fakirlik, bekârlık ve itaat üzerine üç yeminini yapar. Laikler, tarikatın bazı alanlarının dışındadır. Okuma ve öğrenme, vaaz ve ruhların kurtuluşu için çalışmak gibi faaliyetlerden sorumlu değillerdir. Onlar, zamanlarını yemek hazırlamak, manastırı temizlemek, giyecekleri yıkamak ve tamir etmek gibi işlerle geçirirler. Bu

[384] Galbraith, Ph. D. , 155–156.

kardeşler vaaz etmezler, yalnızca kendi görevlerine yeterli olacak kadar bir araştıma yaparlar ve sadece kendi ruhlarının kutsallığı için gerekli bilgileri öğrenirler. Bu kardeşlerin mütevazı işleri, diğerlerinin araştırma ve vaaz işlerini yapabilmeleri için, çok önemli bir nimet olarak görülmüştür. Ancak bu kişiler Tanrı'yı memnun etmek için yaptıkları bu günlük işleri sunamayacakları için dini yaşamın ibadet, oruç gibi bazı gerekliliklerini yerine getirmeleri gerekir. Laik kardeşler her ne kadar vaaz ve eğitim çalışmaları dışında olmuş olsa da bunlar da tarikat içinde gerçek Dominikenler olarak görülmüştür. Laik Kardeşler, Dominik'in işlerinde çok etkili bir şekilde yardımcı olmuşlardır. Çok sayıda Laik Kardeş, çok uzak topraklardaki misyonerlik faaliyetlerine yardımcı olmuş, putperestlere İncil'i vaaz etmiş, çocukları eğitmiş, Hıristiyanlar için manastırlar kurmuşlardır.[386]

2.3. Tarikata Üyelik Usulleri

Keşişlikte en önemli hususların basında, keşişin yaşantısını, belli bir hedefe yönelik olarak belli program ve disiplin dâhilinde düzenlemek ve buna uygun olarak yaşamasını sağlamaktır. Dolayısıyla başlangıçta bu hedefe yönelik olarak keşişler, manastırlara belli bir törenle adım atar, özel bir elbise giyer ve bazen vücuduna özel bir şekil verir. Örneğin; Hıristiyan keşişler İsa'nın başına konulan dikenli tacın temsili olarak başlarının tepe kısmındaki saçlarını kazıtırlar *(tonsure).* Ancak keşişler

[385] Galbraith, Ph. D. , 155.
[386] Geniş bilgi için bk. *The Dominicans*, 58- 60.

manastırlara kabul edilmeden önce belli bir adaylık sürecinden geçirilirler. Hıristiyanlık tarihindeki bütün manastır kurucuları bu uygulamayı gözetmiştir.[387]

Dominik'in kendi döneminde ortaya koyduğu yapı çok sayıda kişinin bu tarikata meyletmesini sağlamıştı. Bunlar, eğitimli kişilerden, papazlardan, soylu aile çocuklarından ve halktan olmak üzere çok değişik sosyal gruplardan oluşuyordu.[388] Bir kişinin tarikata kabul edilebilmesi için 16 yaşında olması ve klasik eğitimini tamamlaması gerekirdi. Aday olarak başvurmak için kendi piskoposluk bölgesindeki piskoposun referans mektubunu sunması gerekliydi. Bu mektup onun yaşını, bilgisini ve davranışlarını onaylayan bir mektuptu. Buna ilaveten, ailesinin desteği zorunlu olarak görülmese de bu kişi şüphe içinde bulunmamalı, başka bir tarikat veya topluluk ile ilişkisi olmamalıydı. Bu kural genel başkanın izni ile değiştirilebilir ve kişinin kabulüne özel izin verebilirdi. Ayrıca aday başka bir tarikat veya topluluğa yeminli olmamalıydı. Bu kurala aykırı bir karar için Papa'nın özel izin vermesi gerekliydi. Tarikat, zorunlu geçim masrafları dışında, yemin edinceye kadar hiçbir adaydan, her hangi bir miktar para kabul etmezdi. Aday, bu süre içinde topluluğun diğer üyeleri gibi el işlerinden kazandıklarıyla veya senelik bağışlarla geçinirdi. Adayların adaylık sürecindeki masraflarını ve öğrencilerin giderlerini karşılayabilmesi için taşra bölgesi başkan vekilinin yönetimi altında özel bir kuruluş oluşturulmuştu.[389]

Dominiken Tarikatı'nın sunduğu apostolik yaşam ve dilenci rahiplik fikri, sıradan halk dışında manastır yaşam tarzını benimsemiş tarikatlardan da bazı kişileri

---

[387] Gündüz, "Keşiş", *DİA*, 25/322.
[388] Lawrence. 73.

cezp etmişti. Ancak bu tür yeni kabuller birtakım resmi ve sosyal problemleri ortaya çıkarmıştı. Kilise kanunlarına göre bir keşiş ancak kendi manastırı tarafından serbest bırakılabilir ve başka bir yere geçerken; niçin geçtiğinin sebebini sunmalıydı. III. Honorius karşılıklı şikâyetleri önlemek için Dominikenler'in, Sistersianlar'dan gelen hiç kimseyi Papa'nın özel izni olmadan tarikata kabul edemeyeceği kararını vermiştir. Bu karar Dominikenler'in genel kurulunda yeniden tasdik edilmiştir. Ancak 1240'daki genel kurulda bu sınırlama kaldırılmıştır. Bir keşişin Kilise tarafından kaçak veya dönme olarak herhangi bir muameleden geçmeden, manastırını terk edip Dominikenler'e katılabileceği kabul edilmiştir.[390]

Tarikata girmek isteyen genç kişi öncelikle bu isteğini kendi bölgesindeki liderine yazıyla bildirmelidir. Eğer deneme sürecine kabul edilirse, çıraklık evine gönderilir, burada Latince vb. sınavlardan geçer. Buraya yerleşmesinden on gün sonra Dominik'in siyah beyaz elbisesini giyer, yeni bir yemin alır ve basit çıraklığı başlamış olur. Bu süreç en az yirmi, en fazla seksen ayda tamamlanır. Bundan sonra bu kişi görevi için verilen özel bir eğitimden ve Dominiken ruhuna göre şekilleneceği yeni bir dindarlıktan geçer. Kuralları öğrenir, koro ibadeti ve Meryem ile ilgili küçük ibadetlere yardımcı olur, zihni ve kalbi ile meditasyon ve tefekkür yapar, azizlerin yaşamının ve diğer maneviyat içerikli kitapların okunmasında yer alır, yani toplumun tüm uygulamalarında hazır bulunur. Bu yılın sonunda, fakirlik, bekâret ve itaati içeren basit ama sürekli bir yeminini yapar. Bu yemini yaptıktan sonra, ileri bir çıraklık dönemine girmiş olur. Bundan üç yıl sonra, onun törenle yeminine izin

[389] *The Dominicans*, 47–48.
[390] Lawrence. 73.

verilir. Yaşına göre, bir veya iki yıl sonra tarikata ve rahipliğe kabul edilir. Adayın eğitimine basit yemini yapar yapmaz başlanır, adaya üç yıl felsefe, dört yıl teoloji eğitimi verilir.[391]

İlk kurallar bir kişinin, eğer tarikata üye olmak istiyorsa, daha önceden onların literatürünü öğrenmesini gerekli kılıyordu. Bu kural herkes için değil, teknik olarak papaz olacak kişilerin karşılaşacağı bir gereklilikti. Tarikat, Avrupa üniversitelerinden çok sayıda hocayı cezp etmiş ve önde gelen katılımcılar bulmuştu.[392] Bu nedenle gerekli şartları sağlamış bir kişi, tarikata girmek istediğinde herhangi bir yaş sınırı aranmazdı. Papazlık, tarikata girmek için engel değildi. Çok sayıda aziz ilerleyen yaşlarda papazlık hizmetinden sonra Dominiken olmuştu. Papazlar, basit ve resmi yeminlerini diğer adaylar gibi yapardı, ancak genel başkan onlara, sıklıkla kısa bir eğitim verirdi.[393]

Dominiken Tarikatı kendine has organizasyon ve idari yapısıyla Hıristiyan tarikatları içerisinde her zaman özel bir yere sahip olmuştur. Bu yapısını oluştururken diğer tarikatlardan etkilendiği gibi, geliştirdiği orijinal pek çok özelliği ile de döneminin ve daha sonraki tarikatların üzerinde ciddi etkileri olmuştur. Tarikat yalnızca yönetim ve organizasyonu ile değil manevi karakteri ile de kuruluşundan günümüze kadar Katolik Hıristiyanlık içinde önemli bir yer edinmiştir.

---

[391] *The Dominicans,* 48–49.
[392] Lawrence, 73.
[393] *The Dominicans*, 49.

III. BÖLÜM

DOMİNİKEN TARİKATI'NIN MANEVİ KARAKTERİ

Dominiken Tarikatı, Dominik'in benimsediği manevi anlayış çerçevesinde şekillenmiştir. Tarikat, Dominik'in karakterini yansıtan bir özelliğe sahip olmakla birlikte tarikatın manevi yapısının şekillenmesinde Dominik'in içinde yetiştiği dini geleneğin etkisi de önemli olmuştur. Tüm yeni oluşumlarda olduğu gibi Dominiken Tarikatı da manevi karakterini oluştururken hem kendisine ait orjinal özellikleri bünyesinde barındırmış, hem de kendinden önceki dini tarikat ve sistemlerin bazı uygulamalarına temel kuralları içerisinde yer vermiştir.

1. Dominikenler'in Maneviyatının Kökenleri

Dominiken Tarikatı, XIII. yüzyıllın ilk dönemlerinde kurulduğunda, Dominikenler içerisinde çok sayıda kişi, toplumda en seçkin hoca, yazar, rehber hatta aziz olarak belirmeye başlamış, tarih boyunca binlerce vaiz, teolog, felsefeci, misyoner, reformist, doktor, bilim adamı, tarihçi, ressam, heykeltıraş, müzisyen ve yazar bu tarikatın ruhunu temsil etmiştir. Her biri farklı bir yoldan tarikatın maneviyatından ilham almış ve katkı sağlamıştır. Dominikenler'in manevi karakteri ile ilgili ortaya konulması gereken en temel konu, nelerin tam olarak Dominikenler'e ait olduğu ve nelerin Karmelitler, Fransiskenler ve Cizvitler gibi diğer ruhban Hıristiyan gruplardan farklılık gösterdiğidir. Dominiken geleneğinde, bazı manevi uygulamaların diğerlerinden kesin farklılıklar gösterdiği bilinmektedir. Ayrıca

Dominiken maneviyatı ile diğer tarikat, cemaat ve tüm gelenekler arasında gözle görülür bir üstünlüğün var olduğu da iddia edilmektedir.[394]

Dominiken Tarikatı'nın kuruluş aşamasına bakıldığında, Dominik'in tarikatın kurallarını oluştururken Aziz Augustin'in kurallarından faydalandığı görülmektedir. Ayrıca şunu da belirtmek gerekir ki Aziz Augustin'in kuralları yalnızca Dominikenler için değil Katolik tarikatların çoğu için temel teşkil etmiştir.

Hıristiyan tarikatları üzerinde ciddi tesirleri olan Aziz Augustin'in bu etkilerinin neler olduğunu ortaya koyabilmek için onun görüşlerine kısaca değinilecektir.

1.1. Aziz Augustin (354 – 430)

Orataçağ Batı Kilisesi üzerinde etkili olan Aziz Augustin Roma egemenliği altında, Tagaste ve Cezayir (Numidia) kökenli Afrika'lı bir ailenin çocuğu olarak 354 yılında dünyaya gelmiştir. Hıristiyanlığı annesinden öğrenmiş olmakla beraber vaftiz olması uzun bir felsefi arayıştan sonra gerçekleşmiştir.[395] Augustin bir müddet Maniheizme tabi olmuş, ancak daha sonra Hıristiyanlığı benimsemiş ve 387 yılında Aziz Ambrose tarafından vaftiz edilmiştir.[396] Roma ve Milan'da bulunduğu süre içinde manastır yaşam tarzını öğrenen Augustin, Tagaste'ye döndüğünde bazı arkadaşlarıyla birlikte asketik bir yaşam sürmeye başlamış ve ilk manastırı burada

[394] Woods, *Misticizm and Prophecy The Dominican Tradition*, 19.
[395] *Hıristiyanlık Tarihi*, 208.
[396] Aydın, *Din Fenomeni*, 185.

kurmuştur. Papaz olarak atandıktan sonra ikinci bir manastırını Hippo'da kurmuş ve 396 yılında Piskopos oluncaya kadar burada yaşamıştır.[397]

Augustin Batı'da teolojinin babası ve en önde gelen Kilise doktorlarından biri olarak kabul edilmiştir. Yaratılış, kötülük problemi, Kilise bilimi, imanın fazileti, eskatoloji gibi çok çeşitli konularla ilgilenmiştir. Onun inayet teolojisi hala bütün teolojik tartışmalara temel teşkil etmektedir. Augustin'in teolojisi, hayırseverlik, bilgelik ve Mesih vasıtasıyla Kilise ile özel bir bütünleşmeye dayanmaktadır.[398] O, aynı zamanda bir keşiştir. Ancak onun keşişliği teologluğunun gölgesinde kalmıştır. Bununla birlikte Augustin'in manastır hayatı ile ilgili öğretisi, daha sonraki bu hayatı benimseyen toplulukların şekillenmesinde temel olmuştur.[399] Dominiken Tarikatı'nın 5. Genel başkanı Humbert Romans'ın verdiği bilgilere göre Sistersianlar kökenini Benedikt'ten, Premontre ise kökenini Augustin'den almıştır. Premontre Tarikatı sadeliğiyle, geleneğinin güzelliğiyle, çok sayıdaki büyük dini toplulukları yönetmedeki iradesiyle dönemindeki herkesin önüne geçmiştir.[400] IV. Lateran Konsili'nin kararına uygun olarak, Dominiken kardeşler, Aziz Augustin'in kurallarını adapte etmede hiç tereddüt göstermemişlerdir. Humbert Romans, Aziz Augustin'in apostolik yaşamını model alarak kendi kurallarını oluşturduğunu açıklamıştır.[401]

Augustin, döneminin münzevi karakterli heretik bir akımı olarak görülen *pelegianizme*[402] karşı asli günah ve inayet konularında mücadele etmiştir.[403] Diğer

---

[397] Cabrol, *ERE*, 8/ 791, Aumann, 66.
[398] Geniş bilgi için bk. Aumann, 61-63.
[399] Hannah, 61.
[400] Vicaire, 207–208.
[401] Vicaire, 184.
[402] *Pelegianizm*: Hıristiyan teolojisinde, ilahi rahmetten başka insanın kendi gayret ve çabalarıyla da kurtuluşa doğru yol alabileceğini savunan doktrindir. Kurtuluş için asketik bir yaşamın gerekliliğini

şiddetli ve heretik bir grup olan *Messelianlara*[404] karşı "*De Opera Monochorum*" adlı eseri yazmıştır. Bütün bu heretik saldırılara rağmen Batı'daki manastır hayatı Augustin'in elinde radikal değişikliklere uğramıştır.[405]

Augustin'e göre insan yaşamının üç şekli vardır. Bunlardan birincisi; tefekküre veya gerçekleri araştırmaya dayanan yaşamdır. İkincisi; insani işlere adanmış yaşamdır. Üçüncüsü ise bu iki yaşam tarzının birleşimidir. O, üçüncü yaşam tarzını tercih etmiştir. Ona göre insan ne tamamen tefekküre dalıp günlük işlerinden ayrılmalı, ne de bu aktif yaşama dalarak Tanrı'yı tefekkür etmeyi ihmal etmelidir.[406] Bu fikirlerini pratikte de uygulayan Augustin, Afrika'da toplumla iç içe bir manastır hayat tarzı geliştirmiş ve bunun için manastırlar oluşturmuştur. O, Doğu Hıristiyanlığı'nda yaygın olarak görülen toplumdan uzak, çöllerde ıssız bölgelerde sürdürülen manastır hayat tarzını üstün görmemiş, toplum ile iç içe yaşamın yeni bir formunu geliştirmiştir. Kuzey Afrika'da kurduğu bu topluluğun üyeleri "Tanrı'nın Hizmetkârları" olarak adlandırılmıştır. Onlar sahip oldukları bütün varlıkları toplum için kullanmışlardır. Augustin, piskopos olduktan sonra (386) evini bir manastıra çevirmiş, toplu yaşam ve keşişlerin sahip oldukları bütün kişisel varlıklarından feragat etmeleri konusunda ısrarcı olmuştur.[407]

---

vurgulamışlardır. Aziz Augustin onlar aleyhine yazılar yazmıştır. (Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü,* 304).

[403] Geniş bilgi için bk. Aumann, 61- 62, Woods, *Christian Spirituality*, 99- 100.

[404] *Messelianlar*: Âdem'in günahıyla (ilk günah) ilişkili olarak, her kişinin yapısında ruhuyla bütünleşmiş bir şeytanın bulunduğunu ve bunun vaftizle çıkarılamadığını savunurlardı. Onlara göre bunu def etmenin tek yolu arzu ve ihtirasları yok etmek amacıyla sürekli dua ve ibadet etmekti. (Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, 258).

[405] Aumann, 61.

[406] Aumann, 66.

[407] Aumann, 66- 67.

Augustin, topluluğun üyelerine Tanrı'da tek bir zihinde ve tek bir kalpte birleşmeyi tavsiye etmiş, Kitab-ı Mukaddes'te emredilen ve Hıristiyanlığın temeli olarak kabul edilen yardımseverlik konusunu sık sık vurgulamış, yardımlaşmayı toplumun birlikte yaşama sebebi olarak kabul etmiştir. Çünkü hayırseverliği; Tanrıyı sevmek, hatta kendini ve komşunu Tanrı için sevmekle özdeş olarak nitelemiştir.[408]

Augustin'in topluluğundaki manastır hayatı ile ilgili uygulamalar gelenekseldir. Bunlar; bireysel ve toplu dua, sessizlik, alçak gönüllülük, yeme içmede basitlik, bekârlık, fakirlik, itaat, ortaklaşa mülkiyete sahip olmak ve her zaman vurguladığı kardeşçe yardımlaşmadır. Onun bu uygulamalarının, hem Doğu'da hem de Batı'da benzer olduğu kabul edilse de, Augustin'in, cemaatinin üyeleri arasındaki kardeşlik ilişkisine verdiği önem, onu diğerlerinden ayıran bir nitelik olarak kabul edilmiştir.[409]

Manastır hayatı hakkında Augustin'in öğretisi, kendinden sonra Batı'da bu hayatı benimseyenler üzerinde oldukça etkili olmuştur. Fransa, İtalya ve İspanya'daki manastır hayat geleneği Augustin'in izlerini taşır. Batı'da manastır hayatını sistemleştiren Benedikt'in sistemi her ne kadar, öncelikli olarak Cassian'ın aracılığıyla *(Regula Magistri),* Mısır geleneğinden etkilenmiş olsa da, Augustin'in hümanizmi ve cemaatinin üyeleri arasındaki kardeşçe ilişkilere verdiği önem, Benedikt'in kuralları içinde en çok bilinen ve tavsiye edilen nitelikler olmuştur. Bu

[408] Aumann, 66–67.
[409] Aumann, 68; Cabrol, *ERE*, 8/792.

nedenle, Batı'da manastır hayatının Augustin ile yolunu bulduğu ve bu yolun Benedikt'e götürdüğü kabul görmüştür.[410]

Aziz Augustin'in geliştirdiği bu manastır sisteminin Dominikenler üzerindeki en belirgin etkileri; manastır yaşamı sürdürürken bir yandan Kilise ile ilişkisini sürdürmesi ve Kilise'ye hizmeti amaç edinmesi, aktif yaşam ve tefekkür arasında kurduğu denge ve kutsal gerçekleri araştırmaya önem vermesidir. Ayrıca Augustin'in manastır yaşamı için vurguladığı sade ve basit bir yaşam, fakirlik ve ortak mülkiyete sahip olma, hayırseverlik, alçakgönüllük gibi diğer pratikler de Dominikenler tarafından takip edilmiştir. Aziz Augustin kadar Dominikenler üzerinde etkileri olan önemli bir diğer gelenek ise Aziz Norbert tarafından kurulmuş olan Premontre Tarikatı'dır.

1.2. Aziz Norbert (1080–1134) ve Premontre Tarikatı

Aziz Norbert, (1080–1134)[411] tarafından kurulan Premontre Tarikatı'na kurucusuna atfen *Norbertines* veya kıyafetleri nedeniyle Beyaz Kanonlar *(White Canons)* adı verilmektedir.[412] Buna ilaveten Aziz Norbert 1120 yılında manastır hayat tarzını benimsemiş bir tarikat kurmayı hedeflediğinde kendisi ve birçok müridi kanon olduğu için tarikat Kurallı Rahipler olarak da isimlendirmiştir.[413]

Premontre'nin kurucusu Aziz Norbert, 1115'de duaya ve sadeliğe dayalı yalnızlık içinde bir yaşamı benimsemiştir. Kısa süre sonra münzevi bir vaiz olarak

[410] Aumann, 68.
[411] http://www.newadvent.org/cathen/11100b.htm, 01. 05. 2014.
[412] http://www.premontre.org/chapter/cat/welcome/who-are-the-premonstratensians/, 01. 05. 2014.

yolculuklar yaptığı sırada papazların ve laiklerin ahlaki gevşekliklerini açıkça görmüştür. Laon Piskoposu'nun talebi üzerine Norbert, Promentre'de laiklerden ve papazlardan oluşan bir grup toplayarak duaya, sadeliğe ve el işlerine dayalı bir yaşam sürdürmeye başlamışlardır. Vaaz etme işi terk edilmemekle birlikte bu grubun öncelikli kuruluş amacı olmamıştır. Norbert, 1134'de öldüğünde, Premontre cemaati, Fransa ve İngiltere'de tefekküre dayalı bir hayat tarzına doğru meyletmişlerdir. Ancak hiçbir zaman Aziz Norbert'in amacından sapmamışlar, manastır yaşamını ve papazlık hizmetini birleştirmişlerdir.[414]

Aziz Norbert, Augustin kurallarını yaşamayı tercih etmiş olmakla beraber hem sıkı disiplin ve sade yaşamı, hem de yönetim sistemini Sistersian Tarikatı'ndan şekillendirmiştir. Dolayısıyla Premontre geleneği hem monastik hem de kanonik karakteri bünyesine alarak şekillenmiştir.[415] Aziz Norbert'in manastır yaşamına dayalı geleneği, papazlık hizmetiyle birleştiren bir dini tarikat kurarak, XIII. yüzyıldaki dilenci tarikatların öncüsü olduğu ifade edilmiştir. Ancak Premontre, dilenci tarikatlardan daha monastik bir karaktere sahiptir. Premontre ve keşişler arasında çok büyük bir farkın olmadığı, toplu yaşama ve hayırseverliğe olan vurgu, manastır yaşamı, tefekkür, dua, okuma ve öğrenmeye verdikleri önem ile birlikte diğer pek çok yönden her ikisinin de aynı özellikleri taşıdığı ifade edilmiştir. Ayrıca Premontre Tarikatı'nın manastır ruhbanlığı ile kilise papazlığı arasında büyük bir denge oluşturduğu ve gerek papazlığa dayalı yönü gerekse fakirliğe en öncelikli yeri vermesi bakımından XIII. yüzyıl dilenci tarikatlarına rehberlik ettiği

[413] Galbraith, Ph. D. , 21–22.
[414] Aumann, 116–117.

kaydedilmiştir.[416]

Premontre Tarikatı, Kuruluş Tüzüğü'nü oluştururken kurallarını dört bölüm altında düzenlemiştir. İlk bölüm manastırda günlük yaşamı konu edinmiştir. Tüm Monastik yaşamlarda olduğu gibi, Tanrı' ya hizmet kanonların hayatında önemli bir yer tutmaktadır. Duaların şekli ve gece yarısı ayini *(matins)* ilk bölümde öncelikli konudur. Premontre, kanonlarına Kutsal Ayin'in yerine getirilmesi hususunda baskı yapmış, günlük yedi kanonik ibadet saati belirlemiştir.[417] Bütün bu kurallar Dominikenler'in de benimsediği ve uyguladığı kurallardır.

Premontre kurallarında dikkati çeken bir diğer özellik, törensel düzenlemelerde başkana saygı gösterme konusudur. Kanonlar kilisede gece yarısı ibadeti için bulundukları zaman, başrahip onların önüne geçer, toplantıya geç kalmış olsa bile hepsi ayağa kalkar ve onu selamlardı.[418] Dominik bu konuda bir yenilik yapmış ve rahiplerin genel başkanlarını selamlamak zorunda olmadıklarını belirtmiştir. Dominik'in bu kararı çok radikal bir değişiklik olarak yorumlanmıştır.[419]

Premontre kurallarının ilk bölümünde ayrıca, adaylığa kabul, adaylık süreci, adaylığın geçersiz sayılması, bölge evini terk etme gibi bazı konular hakkında bilgi verilmiştir.[420] İkinci bölümde ise çoğunlukla manastırda yaşayan kişilerin görevlerine ve haklarına yer verilmiştir. Büyük manastırlarda görevliler bir ordu gibidir ve her biri manastırda yaşayanların rahatlığını sağlamak için kendi görevlerini etkili ve titiz

---

[415] Galbraith, Ph. D. , 22.
[416] Auman, 117–118.
[417] Geniş bilgi için bk. Galbraith, Ph. D. , 22–23.
[418] Geniş bilgi için bk. Galbraith, Ph. D. , 21–23
[419] Galbraith, Ph. D. , 178.

bir şekilde yerine getirir. Manastır başpapazı belli ayinleri yönetme, günlük manastır kuruluna başkanlık etme, tüm görevlileri atama ve görevden alma yetkisine sahiptir. Her bir kanona bireysel görevini belirleme ve suçlulara ceza verme yetkisine sahiptir. Başpapaz, bunları manastır kurulunda yapar, ancak bu onlara danıştığı anlamına gelmezdi. Çünkü o, bu konularda mutlak güce sahipti.[421]

Premontre kurallarının üçüncü bölümü ceza kanunlarını içerir. Sakramentler konusundaki ihmalkârlık, fesatlık, iftira, din değiştirme gibi her suçun cezası belirlenmiştir ve verilecek cezalar tamamıyla manastır kurulu başkanının takdirine bırakılmıştır.[422] Kuralların dördüncü bölümü Premontre Tarikatı'nın kurallarını tasvir eder. Bu kurallar, Sistersian Tarikatı'yla Premontre Tarikatı arasındaki benzerliği gösterdiği gibi aynı zamanda Dominik'in kendi tarikatı için yaptığı değişikliklerle birlikte düzenleyerek oluşturduğu 1228'deki kurallarla karşılaştırmak için kullanıl mıştır.[423]

Dominik de tarikatını kurarken dini bir tarikat olarak değil, Kurallı Rahipler olarak adlandırılan daha çok papaz niteliği taşıyan bir tarikat kurmayı hedeflemiştir. Dominik, bu düzeni Premontre geleneğinden etkilenmiş ve bu geleneği model alarak organize bir topluluk şekillendirmiştir.[424]

Premontre Tarikatı'nda da rahipler, ruhlarını terbiye etme gayreti içerisinde olmuşlardı. Ancak Premontre ile Dominikenler arasında önemli bir farklılık vardı.

---

[420] Galbraith, Ph. D. , 24.
[421] Galbraith, Ph. D. , 25.
[422] Galbraith, Ph. D. , 26.
[423] Geniş bilgi için bk. Galbraith, Ph. D. , 26–30.
[424] Berker, 11.

Premontre özel manastırlara sahipti ve ruhun terbiyesi özel bir manastır bölgesinde sağlanırdı. Dominikenler ise genel ve evrenseldi. Her bir Dominiken özel bir eve ve bölgeye sahipti, ancak bunun da ötesinde o, nerede vaaz ederse, orada ruhunu terbiye edebilirdi. O hem serbest, hem de merkezi bir idare altındaydı. Bir Dominiken, sabit bir yeminle özel bir manastırın veya bir bölgenin bireyi değil, temelde bütün tarikatın bir bireyi olup nerede vaaz etmek isterse orası onun bölgesi olurdu. Aynı zamanda merkezi bir yönetime de sahipti. Çünkü o, genel yönetimin bir askeri gibi kontrol edilirdi. Dominikenler'in günlük disiplini de Premontre geleneğinden farklılık gösterirdi. O, bir ordunun her yerde hazır vaizidir. Bu nedenle onun vaaz etmesini hiçbir şey engellememeli, her şey onun vaazını beslemelidir. Bir Dominiken aşırı bir oruç ve düzenli bir ibadet ile meşgul olmaya ihtiyaç duymayabilir. Çünkü Dominikenler vaaz etme ve eğitim için özel izne sahiptir ve bunu gerçekleştirmek için ibadetleri bile terk edebilir. Dominiken bireylerden el işleri ile meşgul olmaları da istenmemiştir. Bu anlamda Dominikenler, el işlerinden uzak durmuş ilk tarikattır. Rahiplerin en önemli işi okuma, öğrenme ve vaaz olmalıdır. Çünkü vaaz okuma ve öğrenmenin meyvesidir.[425]

Dominikenler'in, Premontre'den çok önemli iki konudan etkilendiği ve bunları devam ettirdiği kabul edilmiştir. Bunların ilki Premontre'nin de Sistersian'lardan etkilenerek oluşturduğu tarikat genel kurulu, ikincisi ise müfettişler olarak bilinen ve yıllık olarak seçilen, görevi kendi bölgelerindeki manastırları ziyaret etmek olan gruptur.[426] Bunun dışında Dominikenler'in, Premontre geleneğinden etkilenerek sürdürdüğü diğer bazı uygulamalar ise günlük yaşamla ilgili

[425] Berker, 11–12.

bazı özel durumlardır. Örneğin, Günah çıkarma hücresi, yazın iki, kışın bir vakit yemeğe izin verilmesi; et yemenin yasak olması; yemekten önce zil çalma; hem kanon hem de rahiplerin kıyafetleriyle uyumaları; on sekiz yaşın[427] altında hiç kimsenin tarikata kabul edilmemesi gibi pek çok benzer uygulama Premontre'den örnek alınmıştır.[428]

Dominikenler'le Premontre arasındaki bütün bu benzerliklere rağmen bu iki gelenek arasında çok önemli farklılıkların var olduğu da bilinmektedir. Premontre geleneğinde kanonların günlük yaşamı ve görevlerine ait en küçük düzenlemelere dahi yer verilmiş, rahiplerin bütün işleri çok ayrıntılı bir şekilde kurallar içerisinde yer almıştır. Premontre geleneği büyük oranda manastır geleneğinden etkilenmiştir ve rahiplerin hayatı sanki bir keşiş gibi düzenlenmiştir.[429]

Dominiken Tarikatı ile Premontre tarikatı arasında önemli farklardan biri de yönetim anlayışında görülmüştür. Premontre'de aristokratik bir yapı mevcuttu. Bu düzenin XI. ve XII. yüzyıldaki yönetim niteliğine uygun olduğu belirtilmiştir. Burada da merkezi yönetim çabasının var olduğu ancak bunu başarmanın zor olduğu kabul edilmiştir. Çünkü genel merkez ile diğer manastırlar arasında mesafe ne kadar yakın olursa olsun, ayrı olan manastırların genel merkezle yıllık ruhani meclis dışında bir etkinliği olmadığı, bu nedenle de bunların ayrı gelişmesinin kaçınılmaz olduğu belirtilmiştir. Dominik'in ise evlerden oluşan bir yapı değil bir tarikat kurmayı amaçladığı ve bu nedenle de demokratik, merkezi ve organize bir yapı oluşturmaya

---

[426] Berker, 12.
[427] *The Dominicans*, s. 47'de 16 yaşında olması gerekir denilmektedir.
[428] Galbraith, Ph. D. , 176–177.
[429] Galbraith, Ph. D. , 175

çalıştığı vurgulanmıştır.[430] Premontre kurallarının, temel bir element olarak Dominiken geleneği içerisinde kendisini hissettirdiği kabul edilse de, Dominikenler'in Premontre'den ayrı bir çizgide geliştiği, gerek amaçları gerekse konuları itibariyle iki tarikatın birbirinden bağımsız olduğu belirtilmiştir.[431]

2. Dominikenler'in Manevi Karakteri

Dominiken Tarikatı'nın Kuruluş Tüzüğü'nde, tarikatın manevi karakterinin ayırt edici özellikleri şu şekilde özetlenmiştir; "Biz aynı zamanda Dominik tarafından tasarlanan apostolik yaşamın, apostolik misyonunun paylaşımcıları olarak, toplu yaşamda, tek fikirle yaşayacağız, İncil'in gayesinin ifadesi ve uygun dindar yaşamı benimseyeceğimizi, litürjinin toplu törenlerinde, özellikle Evharistiya, Kutsal Ayin ve diğer ibadetlerde düzenli kuralları koruyacağımızı taahhüt ediyoruz. Bütün bu pratikler sadece Tanrı'nın şanına ve bizim kutsallaşmamıza katkı sağlamaz, aynı zamanda doğrudan insanlığın kurtuluşuna katkıda bulunur. Bütün bu uygulamalar birbiri ile yakın bir ilişki içindedir ve dikkatlice dengelenmiştir, sürekli olarak birbirlerini zenginleştirir, yani tamamıyla apostolik bir hayat."[432]

Dominiken maneviyatının temel nitelikleri dört konu etrafında şekillenmiştir. Bunlar; ruhların kurtuluşu için Mesih'in kendisinin de yaptığı gibi Tanrı'nın haberlerini ilan etmek; bu çağrıyı, toplu yaşam ile, Tanrı için ve komşun için yaşamak gibi uygulamalarla yerine getirmek; bunların kaynağı olan dua ve son

[430] Galbraith, Ph. D. , 30.
[431] Berker, 13.
[432] Woods, *Mysticism and Prophecy The Dominican Tradition*, 21.

olarak Kitab-ı Mukaddes'in ve Tanrı'nın Kelamı'nın anlaşılmasına yardımcı tüm kaynakların gayretli bir şekilde araştırılmasıdır.[433]

Bu bilgilerden hareketle Dominiken Tarikatı'nın manevi karakteri, dört konu başlığı altında ele alınıp incelenebilir. Bunlar:

- Ruhların kurtuluşu için incil'in vaazı.

- Dua, ibadet, tefekkür.

- Kutsal gerçekleri araştırma.

- Toplu yaşam.

2.1. Ruhların Kurtuluşu İçin İncil'inVaazı

Papa III. Honorius, Dominik ve ilk vaiz kardeşlere gönderdiği mektubunda (1216) Dominiken misyonunun şöyle tanımlamaktadır; "fakir bir yaşam, düzenli kurallar, Tanrı'nın kelamını vaaz etme ve dünyanın her tarafına efendimiz İsa Mesih'in ismini ilan etme."[434] Tarikatın Kuruluş Tüzüğü'nün önsözünde tarikat, başlangıçta "özellikle vaaz ve ruhların kurtuluşu için kurulmalıdır" ifadesi yer almaktadır. Bu ifadenin devamında ise "kardeşler, kurucunuzun emirlerine göre, birbirlerine saygılı ve dindar davranmalı, eğer bir kişi onların ve diğerlerinin kurtuluşunu istiyorsa, Kurtarıcının (İsa'nın) adımlarını takip etmeli"[435] cümlesi yer almaktadır. Bütün bu ifadeler Dominiken Tarikatı'nın kuruluş amacının her şeyden

[433] Woods, *Mysticism and Prophecy The Dominican Tradition*, 24.
[434] Woods, *Mysticism and Prophecy The Dominican Tradition*, 20.
[435] Woods, *Mysticism and Prophecy The Dominican Tradition*, 21.

önce ruhların kurtuluşu için İncil'i vaaz etmek olduğunu ortaya koymaktadır.

XII ve XIII. yüzyıl dindarlarının en belirgin özelliği, İncil'e göre yaşamanın yolunu aramaktır. Bu yaşam arzusu, Mesih İsa'nın yaşadığı perspektiften öğrenilen bir yaşamı ifade etmektedir. *"Vita apostolika"* olarak adlandırılan bu hayat tarzı, havarilerin yaşadığı gibi yaşamak anlamında kullanılmaktadır.[436] Dominik, 1206'da, kendisini ruhların kurtuluşu için adamaya karar verdiği zaman, bu amacını gerçekleştirebileceği özel bir yol belirlemiştir. Bu, havarilerin apostolik yaşamının taklit edilmesini hedefleyen bir yol olmuştur. Dominik'in ortaya koyduğu bu hedef, XI. yüzyıldan beri Kilise'de hareketlenmeye başlayan reform çabalarına da çok büyük katkı sağlamıştır.[437]

Dominikenler'in apostolik geleneğinde var olan iki önemli düşüncenin ilki ve aynı zamanda dini yaşamın yeniden canlanmasını hedefleyen hareketlerin temel amacı olan bu apostolik yaşam düşüncesi Aziz Augustin'in kurallarında da referans gösterilmiştir. Bu yaşam, *"İman edenlerin cemaati tek yürek ve tek can idi ve hiç biri kendisinin olmayan şeyler için benimdir, demiyordu; fakat her şey onlar için müşterekti."*[438] şeklinde ifade edilmişti. Bu *vita apostolica* fikri temelinde, yeni dini topluluklar meydana gelmiş, hatta tüm dini tarikatlar yeniden bu fikir çerçevesinde reforme olmuştur. Dominikenler'in apostolik anlayışında yer alan İkinci düşünce ise, Mesih'in havarilerini gönderme hikâyesinden ortaya çıkmıştır.[439] Mesih'in

---

[436] Borgman, 32.
[437] Vladimir J. Koudelka, *Dominic*, Translated and Edited by Simon Tugwell, İllustrated by Juliet Pannett, Great Britain: Darton Longman and Todd Ltd, 1997, 136.
[438] Resullerin işleri 4: 32.
[439] Borgman, 33.

müritlerini göndermesi fikri,[440] Dominiken Tarikatı'nın en dikkat çeken özelliklerinden biri olan gezgin vaizlik ile dilenci fakirliğin birleştirilmesi ilkesine büyük katkı sağlamıştır.[441]

Dominik'in vizyonunu, apostolik vaaz ile *"vita apostolika"* olarak adlandırılan Mesih'in yaşamını havariler gibi takip etme geleneğini bir kurum olarak birleştirmek oluşturmuştur. O, her ikisini tek program altında organize etmiştir. Dominik'in kurduğu bu yeni organizasyonla, dini yaşamın yeni bir formu şekillenmiştir. Dominikenler'in Kuruluş Tüzüğü, geleneksel dini yaşamlardan, özellikle Sistersianlar'ın kurallarından şekillenmiş, ancak Dominik ve müritleri, bu kuralları yeni bir amaç için düzenlemişlerdir. Bu amaç, apostolik gezgin vaizliktir. O dönem için çok yeni olan bu yeni ruh, Kilise'nin bakış açısına uygun oluşmuştur. Dominik'in, tefekküre dayalı yaşam ile gezgin vaizlik arasında ilişki kurarak oluşturduğu bu yeni hayat tarzı, geleneksel monastik yaşam formlarından temel farklılıklar göstermiştir.[442] Dominik'in asıl hedefi; "aktif yaşam ve tefekkür arasında birliği sağlamaktı. O, ne çalışmanın ne de tefekkürün aleyhine bir tavır sergilemeden, ikisini uyumlu bir şekilde birleştirmiştir". Ona göre bu ikisi en son amaç olan ruhların kurtuluşunu sağlayacaktır.[443]

Dominik, "apostolik yaşamı" benimseyerek 1206'dan 1215'e kadar Languedoc bölgesinde dolaşarak İncil'in gerçeklerini vaaz etmiş, farklı heretik

---

[440] Matta 10: 5–16; Markos 6: 7–13; Luka 9: 1–6, 10: 1–16.
[441] Koudelka, 136.
[442] Schillebeeckx, "Dominican Sprituality", http:// dominicans.ca/Documents/articles/schillebeeckx1.html, 25.05.2014.
[443] *The Dominicans,* 61.

gruplarla tartışmalara girmiştir.[444] Gezgin rahipler olarak Dominik ve Piskopos Diego, öncelikle Güney Fransa'da, daha sonra ise küçük bir cemaat şekillendirerek Toulouse'da *"vita apostolica"*nın ikinci düşünce yapısına, yani tefekkür ve aktif vaizliğin bir arada benimsendiği bir yaşam modeline uygun olarak organize olmuşlardır. Dominik, kısa zamanda dini bir topluluk oluşturacak kadar insanın ilgisini çekmekle kalmamış, aynı zamanda, kendisi ve cemaatinin savunuculuğunu yaptığı gezgin vaizliğe olan ihtiyaç noktasında Papa'yı ikna etmiştir.[445]

21 Temmuz 1217'de Papa III. Honorius Dominik ve müritlerini vaaz etmeleri için görevlendirerek her türlü zorluklara karşı onları koruyacağına dair teşvik etmiştir. Bu bildiride Honorius'un, Dominik ve kardeşlerini tasdik etmesiyle ilk defa, Tanrı'nın kelamını vaaz etme işi, dini bir tarikatın amacı olarak belirlenmiştir.[446] 1221'de ise III. Honorius, bütün piskoposlara ve yüksek rütbeli din adamlarına çağrıda bulunarak, Dominiken kardeşleri, vaizler olarak faaliyetlerini sürdürmeleri için desteklemelerini istemiş, kardeşler, bu dokümanı, vaaz hizmeti görevini, bizzat Papa'dan aldıklarının kanıtı olarak taşımışlardır.[447]

Tarikatın apostolik vaaz hedefi, dini yaşam tarihinde bir yenilik olarak ortaya çıkmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek için uygun araçların yeni olması gerektiği de fark edilmiştir. Örneğin çalışma, araştırma gibi pratikler geleneksel kurallar olmakla beraber bunların içeriğinin, tarikatın hedefine ulaşmasını kolaylaştıracak şekilde yeniden düzenlenmesi gerekli görülmüştür. Bu bağlamda çalışma, fakirlik,

---

[444] Koudelka, 136; I. Petrus 2: 11.
[445] Borgman, 33–34.
[446] Koudelka, 142.
[447] Koudelka, 144.

toplu yaşam, yeminler, asketik pratikler çok önemli kabul edilmiştir. Çünkü bunlar bir yandan kişinin ahlaki sağlığına katkı sağlamış, diğer taraftan ise apostolik bir mahiyet kazanmıştır. Bütün bunlar apostolik görev için uygun araçlar olarak değerli görülmüştür. Manastır hayat tarzında keşişlerin kendi kutsallıkları çok daha önemli kabul edilmiş ve bu yaşam tarzının en önemli özelliği de dünyadan uzaklaşma olmuştur. Dominikenler ise, kendilerini dünyaya hizmete adamışlardır. Onlar, manastırlarını, tenha ve ücra yerlere değil şehirlere kurmuşlardır. Dominik, Aziz Augustin'in kurallarını benimsediği için, manastırlar kurarak bir çeşit yerel sabitlik fikrini benimsemiştir. Bununla birlikte o, gezgin vaizlik yaşamıyla, manastırların bir arada uyum içinde varlığını sürdürmesini de başararak sabitlik ilkesini de devam ettirmiştir. Dominiken kardeşler vaaz etmek için gönderilir, ancak bu kardeşler, hem bedensel hem de ruhsal sağlıkları için zaman zaman manastırlarına geri dönerler. Çünkü manastırlar, kardeşlerin bir arada topluluk halinde ve güven içinde yaşadıkları yerler olmuş, ayrıca ibadet için toplanılan, ilk ve sürekli eğitimin alındığı ve özellikle üstlendikleri apostolik misyon için kullanabilecekleri merkezler olarak fonksiyon icra etmişlerdir. [448] Dominiken Tarikatı'nın manevi yaşamında ikinci temel uygulama dua, ibadet ve tefekkürdür.

2.2. Dua, İbadet ve Tefekkür

Dominiken Tarikatı'nın ibadet veya ruhsal yaşamı ile ilgili Dominik'e ait bir eser bulunmamakla birlikte, tarikatın ilk dönemlerindeki dua, ibadet ve tefekkür

[448] Koudelka, 47- 48, 137.

hayatıyla ilgili çok sayıda eserin varlığı bilinmektedir.[449] Zira tarikatın önde gelen ilim adamları, Dominikenler'in ruhsal yaşamı ve ibadet tarzı hakkında çok sayıda eser kaleme almışlardır. Augustine, Leo, Ambrose, Gregory, Hilary, Isidore, John Chrysostom, John Damascene, Bernard ve diğer bazı Latin ve Yunan hocalar Dominiken Tarikatı'nın ibadet sistemi hakkında kapsamlı tavsiyeler vermiş, tanımlamalar yapmıştır. Ayrıca bu eserlerde ibadetin önemi ve yararları, nasıl yapılacağı da anlatılmıştır. Bunlara ek olarak, Thomas Aquinas, Albert ve Willliam Peraldus, yazdıkları eserlerde konuyu sistematik ve etkili bir şekilde ele almışlardır.[450]

Dominik'in kendisine özgü bir dua ve ibadetinin olmadığı, Onun, dua ve ibadetlerini hem beden, hem ruhuyla bir bütün olarak yaptığı belirtilmiştir.[451] Dominik bu şekilde Tanrı'ya daha derin bir bağlılıkla yaklaşmayı amaçlamıştır. Ruhun ve bedenin tüm organlarını kullanarak yapılan bu ibadet şekli, Pavlus'un kendinden geçme durumuna, Kurtarıcı Mesih'in acı çekme durumuna ve yine Davud peygamber gibi kendinden geçme durumuna gelene kadar yaptıkları ibadetlere benzetilmiştir. Dominik'in, dua ve ibadetlerini sık sık bu şekilde yaptığı kaydedilmektedir. Aynı zamanda Eski ve Yeni Ahit azizlerinin çoğunun da bu şekilde ibadet ettikleri bilinmektedir. Bu tarzda ibadet etmenin bağlılığı artırdığı, ruhun bedeni, bedenin de ruhu canlandırdığı ve harekete geçirdiğine inanılmaktadır.

[449] Murray, 10.
[450] Tugwell, 94; McGonigle, Zagano, 6.
[451] Murray, 11.

Dominik'in bu ibadetleri esnasında bütünüyle gözyaşları içinde kaldığı ve ruhunun derin bağlılığının izlerinin bedeninde görüldüğü belirtilmektedir.[452]

Dominik'in gerek kilisedeki ibadetlerinde gerekse yolculukları sırasında tecrübe ettiği dokuz ibadet şekli *(The Nine Ways Of Prayer)* olduğu bildirilmektedir. Buna göre; Dominik'in ibadetinin ilk şekli; öncelikle, *kendi kibrini kıran insanın duası bulutları deler*, sözünde olduğu gibi kilise mihrabının önünde sembolik olarak değil gerçekten İsa oradaymış gibi alçakgönüllülükle eğilerek selam vermektir.[453] Bu yol ile Dominik, dik durarak başını eğmekte, mütevazı bir şekilde Mesih'i düşünmekte ve saygısını göstermek için kendisini tamamıyla Tanrı'ya vermektedir. O, kardeşlerine de kutsal üçlünün- baba, oğul, kutsal ruh- huzurunda alçakgönüllü olmalarını emretmektedir. Dominik'in ibadete başını eğerek başlaması özverisinin bir göstergesi olarak görülmektedir.[454]

Dominik'in ibadetlerinin ikinci şekli olarak, kendisini yere atarak uzandığı, yüzüstü yattığı, kalbinde büyük vicdan azapları ve pişmanlıklar duyarak İncil'den cümleler okuduğu bildirilmektedir.[455] Onun bazen duyulabilecek bir sesle okuduğu İncil cümleleri şunlardır: "Tanrım, ben günahkâra merhametli ol, diyerek tutkuyla ağlar, figan ederdi."[456] Ayrıca Mezmurlar'dan "Çünkü canımız toprağa kadar eğildi,

[452] Tugwell, 94; McGonigle, Zagano, 6.
[453] Tugwell, 94; McGonigle, Zagano, 6.
[454] McGonigle, Zagano, 6.
[455] Tugwell, 95; McGonigle, Zagano, 6–7.
[456] Luka 18: 13.

bedenimiz yere yapıştı"[457] ve "Canım toprağa yapışır, Senin sözüne göre beni dirilt"[458] cümlelerini tekrarladığı bilinmektedir.[459]

Dominik'in ibadetlerinin üçüncü şeklinde ise, duanın sonunda, yerden kalkarak, kendi kendini demir zincirle cezalandırdığı kaydedilmektedir. Bu nedenle tarikat, bütün kardeşlerin cezalandırmak için tahta sopalarla omuzlarına vurmaları gerektiğini resmi olarak belirlemiştir. Bunu, ya kendi günahları için ya da kendilerine emeği geçen başkalarının günahları için yapmaları gerekli görülmüştür.[460]

Dominik'in ibadetlerinin dördüncü şekli olarak, altarın önünde veya papazlar meclisinde iken, çarmıha gerilmiş Mesih'e çok dikkatli bir şekilde bakarak sık sık diz çökmüş bunu gece yarısına kadar devam ettirmiştir. Bu sırada İncil'deki cüzzamlı kişi gibi "Ya Rab, eğer istersen beni temizleyebilirsin"[461] dediği belirtilmiştir. Dominik, hem kendisine hem günahkârlara hem de ruhların kurtuluşu için vaaz etmek üzere gönderdiği kardeşlerine karşı Tanrı'ya sığınmış, O'nun kendilerine karşı merhamet edeceğine dair tam bir güven içinde olmuştur. O, sözlerini bazen sesli bazen de kalbinden konuşarak ifade etmiştir. Ayrıca sessizce dizlerinin üzerinde kalarak, endişeli bir halde uzun süre bu şekilde kalmıştır.[462]

İbadetlerinin beşinci şekli olarak Dominik manastırdayken, altarın önünde hiçbir destek olmadan veya bir yere dayanmadan dimdik durmuştur. Bazen ellerini göğsünün önünde açık bir kitap gibi tutarak sanki Tanrı oradaymış ve O'nun

---

[457] Mezmurlar 44: 25.
[458] Mezmurlar 119: 25.
[459] Tugwell, 95; McGonigle, Zagano, 6–7.
[460] Tugwell, 96; McGonigle, Zagano, 7.
[461] Matta 8/2.
[462] Tugwell, 96- 97. , McGonigle, Zagano, 7–8.

önündeymiş gibi büyük bir saygı ve bağlılık ile beklemiştir. İbadeti sırasında Tanrı'nın sözleri üzerine düşünmüş ve onları büyük bir zevkle kendi kendine ezbere söylemiştir. Dominik, düzenli bir şekilde bu şekilde dua etmiştir. Çünkü bunun İsa Mesih'in dua tarzı olduğuna inanmıştır. Bu bağlamda Luka'da şöyle geçmekedir; "Kendi âdeti olduğu üzere, sebt günü havraya girdi ve okumak için ayağa kalktı"[463]. Dominik, bazen ellerini kuvvetli bir şekilde bir araya getirerek gözyaşları içinde kalmış, bazen de papazların Mass ayininde yaptığı gibi, ellerini omuzlarına kaldırmıştır. Onun ayakta ibadet ederken kendini Tanrı'ya adama hali, Tanrı ile veya melekle konuşan bir ermişe benzetilmiştir.[464]

İbadetlerinin altıncı şekli olarak Dominik, bu dua şeklinde, durabildiği kadar dik durup, haça gerilmişçesine ellerini ve kollarını uzatmış bir şekilde dua etmiştir. Çünkü İsa Mesih de çarmıha asıldığında ellerini ve kollarını uzatmıştı. "Bedeninin günlerinde Mesih, kendisini ölümden kurtarmağa kadir olana kuvvetli feryatla ve gözyaşları ile dualar ve yakarışlar takdim etmiş ve takvası sebebi ile işitilmişti".[465] Dominik'in bu çeşit bir duayı sık sık yapmadığı ve bunu sadece duasının sonucunda büyük bir mucize olacağını hissettiği zaman yaptığı belirtilmiştir. Ayrıca kardeşlerine, bu tarzda duayı yasaklamış olmamasına rağmen, yapmalarını teşvik de etmemiştir. Dominik'in, haça gerilmiş gibi durarak dua ettiğinde neler söylediği bilinmemekle birlikte verilen örneklerden Mesih'in, ruhların kurtuluşu için kendisini feda etmesi olayını yaşatmak için dualar ettiği anlaşılmaktadır.[466]

---

[463] Luka 4: 16.
[464] Tugwell, 97- 98; McGonigle, Zagano, 8–9.
[465] İbranilere 5: 7.
[466] Tugwell, 98–99; McGonigle, Zagano, 9–10.

İbadetlerinin yedinci şekli olarak Dominik sıklıkla gergin bir yaydan gelen düz bir ok gibi ellerini gökyüzüne doğru uzatmıştır. Ellerini başının hizasına kadar uzatarak birleştirmiş veya zaman zaman sanki gökyüzünden bir şeyler alıyormuş gibi hafifçe ayırmıştır. Bu halleri esnasında sanki çok büyük bir inayet aldığına ve kurduğu tarikat için Kutsal Ruh'un hediyelerini Tanrı'dan istediğine inanılmıştır. Bu durum kardeşleri için büyük bir neşe ve mutluluk kaynağı olmuştur. Çünkü onlar kendilerini fakirlikte, acı ve kederde, ağır cezalarda ve her türlü durumda kutsanmış hissetmiş, bu tür kutsal öğütleri takip etmeyi hevesle yapmışlardır. Dominik'in bu tarz duasının uzun sürmediği ancak kendine geldiğinde çok uzaklardan gelirmiş gibi olduğu, bu dünyaya yabancı biri gibi göründüğünün dış görünüşünden ve davranışlarından kolayca anlaşıldığı da belirtilmiştir.[467]

Dominik'in diğer bir dua tarzı, Kilise'nin belirlemiş olduğu resmi ibadet saatlerinden ve toplu yapılan şükran duasından sonra kendi odasına çekilerek, adanmışlık ruhuyla oturup kitap okuması ya da dua etmesidir. Bu esnada kendi içine odaklanıp Tanrı'nın varlığında kendini arındırmaya çalışmıştır. Sanki Tanrı ile konuşuyormuş gibi zihninin başka yerlere gittiği ve bundan zevk aldığı açıkça görülmüştür. Tıpkı bir arkadaşıyla tartışıyor gibi bir halde bazen sessizce dinlediği, sonra tekrar tartışıyor gibi gözüktüğü, aynı anda hem gülüp, hem ağladığı, bazen de boyun eğerek tekrar sessizce konuşup göğsüne vurduğu gözlenmiştir. Dominik'in bu halinin çöldeki Musa'nın, kutsal dağda, yanan ateşlerin arkasında, Tanrı ile konuşması olayına benzediği belirtilmiştir.[468]

---

[467] Tugwell, 99–100; McGonigle, Zagano, 10–11.
[468] Tugwell, 101; McGonigle, Zagano, 11–12.

Dominik, son ibadet şeklini yolculukları sırasında yapmıştır. Sık sık tefekküre dalarak zaman geçirmiştir. Bazen yol arkadaşına Hoşea'da geçen şu cümleyi söylemiştir. "Onu çöle götüreceğim ve onun yüreğine sesleneceğim".[469] Bazen de arkadaşından ayrılarak tek başına yürümüş ve dua etmiş, derin düşüncelere dalmış ve bundan dolayı duyguları alevlenmiştir. Dominik'in bu şekilde dua ederek kutsal yazıları tam anlamıyla içselleştirdiğine inanılmıştır. Müritlerine göre Dominik, Tanrı'nın sözlerini kalpten anlar, tutkulu vaazlar verir ve gizli şeyleri bilecek kadar Kutsal Ruh ile yakınlaşırdı.[470]

Dominik'in yaptığı bütün bu ibadet şekilleri ile ilgili olarak en çok vurgulanan özelliği onun ibadetlerinde çok içten ve alçakgönüllü olmasıdır. Bu duygularını bireysel ibadetlerinde gösterdiği kadar toplu ibadetlerde de gösterdiği bilinmektedir. Onun duygularındaki derinliğe, hatta çok uzun sıra dışı gece ibadetlerine rağmen, diğer ibadetlerinin sıradan bir Hıristiyan kadın veya erkeğin ibedetlerinden ayrılmadığı belirtilmiştir. Onun ibadetlerinin hiçbir zaman gizemli *(ezoterik)* olmadığı her zaman basit ve Kilise kurallarına uygun olduğu da kaydedilmiştir. Jordan Saxony'nin Dominik için "Tanrı, Dominik'e, günahkârlar, acı çekenler ve sıkıntıda olanlar için gözyaşı dökecek özel bir merhamet vermiştir. O, onların acılarını en derin merhametiyle kaldırır ve onlar için çok sıcak bir ilgi duyar, öyleki gözlerinden dökülen gözyaşları kalbinden akmaktadır" dediği belirtilmiştir. Dominik, dualarında ihtiyacı olan kişiler ve özellikle günahkâr olanlar için aracılık

[469] Hoşea 2: 14.
[470] Tugwell, 102; McGonigle, Zagano, 12.

etmeyi amaçlamıştır. Bu nedenle Dominikenler için dualarında komşuyu ve tüm dünyayı düşünme göze çarpan önemli bir özelliktir. [471]

Dominiken Tarikatı'nın önde gelen etkili isimlerinden William Peraldus'un *"Summa on the Virtues and Vices"* adlı eseri Hıristiyan ahlakında standart kitaplar olarak kullanılmış ve o, bu eserinde dua üzerine yazılar yazmıştır. Bu bağlamda Peraldus, üç şeyin insanın erdemlerini oluşturduğunu vurgulamıştır. Bunlar; dua, oruç ve sadakadır. Kişi bu üç erdem sayesinde kendisinden üstün olan Tanrı, melekler, azizler; kendisi ile aynı seviyede olan komşusu ve kendisinden daha aşağıda olan bedeni hakkındaki gerçekleri fark eder. Dua, kendisinden üstün olandan yardım istemek için zorunludur. Sadaka, yardıma ihtiyacı olduğunda komşusuna yardım etmek için zorunludur. Oruç ise bedeni arındırarak kişinin kendi hükmü altına girmesini sağlamaktadır. Bir kimsenin bu üç fazileti yerine getirmeden düşmanlarını yenmesi neredeyse imkânsızdır. Oruç, insanın düşmanı olan bedenini zayıflatır ve sonuçta insanın baş düşmanı olan şeytanı zayıflatır. Azizlerden birinin bu konuda; "…Çünkü insanın içindeki düşman, diğerlerinden daha çok zarar verir" dediği aktarılmıştır. Dua, bizim cennete gitmemize yardımcı olurken, sadaka vermek ise bizim dünyaya yardımcı olmamızı sağlar. [472]

Dua konusunda Aziz Augustin'in şöyle dediği kaydedilmiştir: "Temiz, saf bir duanın gücü muhteşemdir, öyle ki o, Tanrı'ya gider ve orada bir kişi olarak yaşar ve görevini yerine getirir, öyle ki kişi cismani olarak oraya ulaşamaz." Gregory ise, dua ile igili olarak "Duanın gücü çok büyüktür, dünyaya boşaldığı zaman, elde

[471] Murray, 11–13.
[472] Tugwell, 165.

edeceği sonuç cennettir." dediği belirtilmiş ve arkasından "vermek, almaktan daha kutsaldır"[473] cümlesi eklenmiştir. Dua konusunda yoğunlaşılması gerektiği, insanın ihtiyacı olan her şeyi dua ile elde edebileceği vurgulanmıştır. Bu konuyla ilgili olarak "Tanrı'dan almadığın neyin var "[474] cümlesi hatırlatılmıştır.[475]

Peraldus'un, her insanın nasıl dua edeceğini öğrenmesi gerektiğini, kişinin dualarını bilerek yapmaktan memnun olacağını vurguladığı belirtilmiştir. Ona göre bu durumun altı sebebi vardır. Birinci sebep; Mesih'in insanlardan çok özel bir dikkatle nasıl dua edeceğini öğrenmesini istemesidir. Çünkü kendisinin çok dikkatli bir şekilde söylediklerini, insanların dikkatsizce öğrenmesinden razı olması muhtemel değildir. Mesih'in kendisi, yaptığı dualar ile herkese örnek olmuştur.[476] Bu örneklerde onun içten [477], kısa, öz [478], alçak gönüllülükle [479] ve sebat [480] ile dua ettiği görülmüştür.[481] İkinci sebep; eğer düzgün bir şekilde dua edilirse, Tanrı, bu duadan memnun kalır ve bununla meleklerin yardımı kazanılır. Üçüncü sebep; dua çok kolay bir iştir. Zira birine sadaka ver dediğin zaman, parası olmadığı için bahaneler bulabilir. Birine de oruç tut dediğin zaman, çoğu insan sağlık nedeniyle oruç tutamayabilir. Ancak hiç kimsenin, dua etmemek için bir bahanesi olamaz. Dilsiz bir insan bile, zihni olarak dua edebilir. Dördüncü sebep; dua, çok şeref verici bir iştir. Bazı işler insanı gözden düşürür, ancak dua, herkes için çok itibarlı bir iştir. Beşinci sebep; dua çok kazançlı bir iştir. Duanın sonuçlandıramadığı, üstesinden gelemediği

---

[473] Resullerin İşleri 20: 35.
[474] I. Korintoslulara 4: 7.
[475] Tugwell, 166.
[476] Matta 14: 23, Luka 22: 44, Matta 6: 9, Luka 21: 36.
[477] Yuhanna 4: 24.
[478] Matta 6: 7.
[479] Matta 6: 5.

bir iş yoktur. Altıncı sebep ise günümüzde, duaya çok ihtiyaç duyulmaktadır. Genel olarak yangın, sel ve savaşlar insanları zor durumda bırakır, bu nedenle de herkes her gün bu üç şeyden dolayı Tanrı'ya dua etme ihtiyacı duyar. Tanrı, bizi bu kötü durumlardan dualarımızla korur.[482] Peraldus, dua üzerine yazdığı yazılarında dua için bazı hazırlıkların yapılması gerektiğini de bildirmiştir. Tanrı, bazen duanın söylenmesinden çok hazırlanmasına önem verir. Dualaların kabul olması için iki önemli şey vardır. Bunlar iman ve gözyaşıdır. Bu iki yolla duaya hazırlık yapılması gerekir.[483]

Dominiken ibadetinin en önemli bölümlerinden birini de tefekkür oluşturur. Onun için Tanrı'nın Kelamı önceliklidir. O, bunu kendisini tefekküre adayarak yapmıştır. Bu yol onun için vaizlik ve aktif faaliyetlerin kaynağı olmuştur. Dominik'e göre diğer insanları kutsallaştırmak isteniyorsa öncelikle insanın kendisini kutsallaştırması gerekir. Buradaki kutsallaşmayı Tanrı'ya sadakat ve Tanrı'ya vefa yani Tanrı ile tam bir bütünleşme olarak anlamıştır. Dominik'e göre havarileri takip etmek sadece dış bir taklit ve aktif faaliyet ile değil, bunların ötesinde içten bir bağlılık gerekir. Mesih ve havariler Tanrı'nın Kelamı'nı hiçbir şey için ihmal etmemişlerdir.[484] Bu nedenle Dominik de bütün geceyi yalnızca ibadete ayırmış olsa da zamanını ibadet ve vaizlik arasında taksim etmiştir. Zira Dominik, dualarındaki

[480] Luka 18: 1.
[481] Geniş bilgi için bk. Tugwell, 167.
[482] Geniş bilgi için bk. Matta 8: 25; Tugwell, 167–168.
[483] Geniş bilgi için bk. Tugwell, 169- 170.
[484] Resullerin İşleri 6: 2.

sözleriyle olgunlaşmış ve bu da onun Tanrı'nın Kelamını yayma yönünde aldığı kararlarında yardımcı olmuştur.[485]

Hinnebush'un, Dominiken Tarikatı'nın manevi yaşantısını tanımlarken, Tanrıcı, Mesihçi, papaz özelliği gösteren, manastır kurallarını uygulayan, tefekkür ehli ve apostolik karaktere sahip bir topluluk olarak anlattığı belirtilmektedir. Onlar için öncelikli amaç en yüksek tefekkür ile kardeşlerin maneviyatını yükseltmektir. Ancak bunun da ötesinde, Dominikenler'in asıl amacı ruhların kurtuluşunu sağlamak olduğu için Dominiken tefekkürü de kişiyi buna hazırlamayı hadeflemiştir. Tefekkür, diğer tarikatlar için de temel elementtir, vaaz yoluyla ruhların kurtuluşu ise Dominikenler'i diğer tüm tarikatlardan ayıran özel bir konudur. Dominiken cemaatinin ibadetlerinin en mükemmel ifadesi tefekkür olarak belirlenmiştir. Tefekkür, Kutsal Kitab'ı düşünmeye dayanır. Bu nedenle Dominikenler'in asıl hedefi olan vaazı gerçekleştirebilmek için kutsal kelimeleri tefekkür etmek gerekir.[486]

Tarikatın başkanlığını yapmış olan Humbert Romans'a göre kişi, tefekkür ve İncil'in vaazı için aktif faaliyetleri yerine getirmedikçe gerçek Dominiken sayılmaz.[487] Dominikenler'in temel unsurları olan itaat, fakirlik ve bekârlık yemini, manastır kurallarına göre toplu yaşam, Kutsal Ayin'i yerine getirme ve inancın gerçeklerini ve Kutsal Kitap'ı araştırma, Dominiken vaizler için tefekküre dayalı bir temel sağlamayı amaçlar. Bu nedenle Dominiken topluluğunun Dominik'in

---

[485] Koudelka, 46- 47.
[486] Woods, *Mistisizm and Prophecy The Dominican Tradition*, 23- 24.
[487] *Dartfort Priory, A History of the Engilish Dominicanesses*, By The Dominican Nuns of Haedington, , Oxford: Black Friars Puplications, 1945, 58.

vizyonunu tam olarak yerine getirebilmesi için, aktif vaaz boyutu ile tefekkür-dua ve kutsal gerçekleri araştırma boyutunu dengede tutabilmesi gerekir.[488]

Thomas Aquinas'ın, tefekkürü, cennetin mükemmelliğini bulma yollarından biri olarak tanımladığı kaydedilmiştir. Ona göre Tanrı sonsuz ve mükemmel olandır, onun görünüşü tamamen farklıdır. Biz şu anda Onu tam olarak göremiyor ve idrak edemiyoruz.[489] Bu nedenle tefekküre dayalı bir hayat ile belki onu daha iyi görebilir, daha mükemmel bir mutluluğa erişebiliriz. Thomas'a göre Dominiken öğretisindeki ahlaki faziletler tefekküre dayalı bir yaşam için zorunlu olarak belirlenmiştir. Bu nedenle Dominikenler, manastıra girdiklerinde kendi nefislerinden feragat ederek, aralarında ahlaki faziletleri uygular, gerçekleri tefekkür ederler. Onlar Tanrı'ya giden yolun en doğru yol olduğunu düşünürler. Derin düşünce, her Hıristiyan ruhu için gerekli olarak görülür. Ancak bu hal, bazı sabit şartlardan, dünyalık işlerden uzaklaşmayı, ruhu dış dünyanın rahatsız edici durumlarından kurtarmayı, huzurlu ve sessiz bir ortamı gerektirir. Bunu, Dominiken rahibelerin, en iyi şekilde yaşadığı belirtilir. Oruçlar, gece ibadetleri vb. pratikler baskı ve zorlamayla değil isteyerek özgürce yapılır. Çünkü manastır yaşamına dayalı disiplinin tüm hedefi, kendinden bağımsızlaşarak, ruhu Tanrı'ya döndürmektir.[490]

Tefekküre olan ihtiyaç ile ilgili olarak Bascal Blaise'nin, XVII. yüzyılın ilk dönemlerinde, insanın mutsuzluğu üzerine yazdığı yazılarında, yaşamdaki hareketlilik, düşünce ve bakış açılarındaki, fikirler ve tarzlardaki sürekli değişimin dikkatimizi dağıtarak huzurdan, sükûndan uzaklaştırdığını söylediği aktarılmıştır.

[488] McGonigle, Zagano, XX.
[489] I. Korintoslulara 13: 12.

Ona göre biz, ruhumuzla tam bir iletişime geçtiğimizde ruhumuzun gerçekten huzura ihtiyacı olduğunu görürüz. Blaise'nin bakış açısına göre, modern kültür, zamanımızı sürekli olarak yeni veya şaşırtıcı bazı şeylere ihtiyaç duyarak geçirmemizi sağlar. Etrafımızdaki şeyleri fark edemiyoruz, doğru olan şeyler istila altındadır. XXI. yüzyılın başlarında, her şeyin ve herkesin sürekli olarak değişiminden geri kalamıyoruz. Sakinliğe, sessizliğe, dinginliğe ve konsantrasyona dönmek için çaba gösteremiyoruz. Maneviyatçı çoğu insan ve hareketin asıl ilgilendiği konular da bunlardır.[491] Dominiken geleneğine göre, gürültü, eğlence ve karmaşadan uzak durarak, kendi iç dünyamızda sessizlik içinde yoğunlaşmaya ihtiyaç vardır. Ruhumuzu korumak için günümüzdeki bu karmaşıklığın dışına çıkmak gerekir. Bize nüfuz etmiş ve bizi sürükleyen bu karışıklığın ortasında, Tanrı'nın kurtuluşunu kazanmak için tek erdemli yol ise tefekkürdür.[492]

Dominiken Tarikatı'nın kuruluş amacı olan vaazı gerçekleştirmek için gerekli görülen önemli unsurlardan bir diğeri ise Kutsal gerçekleri araştırma ve ilmi çalışmalardır.

.3. Kutsal Gerçekleri Araştırma

Dominiken Tarikatı'nın faaliyetlerinin temel amacı insanlığın kurtuluşunu sağlamaktır.[493] Bunun yanında manevi disiplin ve asketik pratikler, Dominiken

---

[490] *Dartfort Priory*, 55–56
[491] Hinnebush, 72.
[492] Hinnebush, 73.
[493] Schillebeeckx, "Dominican Sprituality", http:// dominicans.ca/Documents/articles/schillebeeckx1. html, 25.05.2014.

maneviyatının en önemli yönünü oluşturmuştur. İncil'in fakirliği, özel mülkiyetten gönüllü feragat etme, el işleri ve özellikle de Kutsal Kitap'ın araştırılması temel uygulamalar olmuştur. Hinnebush, Dominiken Tarikatı'nın, Kilise için sağladığı en önemli katkının, manastır hayatının binlerce yıllık tarihi içinde ilk defa dini bir tarikatın kurallarını akademik yaşamlarıyla birleştirmesi olduğunu söylemiştir.[494]

Dominikenler'i Kilise içerisindeki geleneksel dini tarikatlardan ayıran en önemli ve ayırt edici özellik, dini yaşamda yeni bir durum ortaya çıkarması ve kendilerini eğitim çalışmalarına adamalarıdır. Katharlar, Valdolar gibi diğer bazı tarikatlar için de, Kitab-ı Mukaddes araştırmaları önemli bir önceliktir. Ancak onlar bu çalışmaları daha çok entellektüel yarar sağlamak ve sapkın fikirlere karşı kullanmak için yapmışlardır. Dominik ile birlikte, fakirlik ilkesinde olduğu gibi, eğitim çalışmaları İncil'in vaazına hizmet etmek için temel araç olarak kullanılmıştır.[495] O, fakirlik ilkesine vurgu yapmasına rağmen, kardeşlerin kitaplarına sahip olmalarını yasaklamamıştır. Kardeşlere kitaplarını sevmeleri ve eğitim çalışmaları için arzu duymaları konusunda vurgu yapmıştır. Bu nedenle dönemin ünlü üniversitelerinden, Paris Üniversitesi'ne kardeşlerinden bazılarını göndererek bu arzusunu gerçekleştirmek için ilk adımlarını atmıştır.[496]

Dominikenler, Kilise tarihi içerisinde, eğitim sistemi hakkında ayrıntılı kurallar koyan ilk tarikat olmuş, tarikatın en eski nizamnameleri, ilmi çalışmalar hakkında pek çok ilkeyi içermiş ve bu kurallarda tarikatın temel hedefinin aracı

---

[494] Woods, *Mistisizm and Prophecy The Dominican Tradition*, 24.
[495] Koudelka, 154.
[496] Koudelka, 155.

olarak önemli bir yer almıştır.[497] Humbert Romans'ın Tarikatın Tüzüğü üzerine yazdığı yorumlarında, eğitim çalışmalarının tarikatın temel amacı olmadığı, ancak, bunun İncil'in vaazı için temel yardımcı unsur olduğunu söylediği kaydedilmiştir. Bu özellik, Ortaçağ evanjelik hareketlerinin karakterinde mevcut değildi. Bu nedenle çok sayıda İncil hareketinin başarısızlığının temelinde düşünce eksikliği var olmuştu.[498]

Dominik, yaşadığı dönemde Kilise'nin içinde bulunduğu büyük zayıflığa cevap verenlerin başında gelmiştir. Kilise papazlarının büyük bir bölümünde var olan teolojik bilgisizliğe ve insanlara İncil'i anlatmadaki yetersizliğe çare olmuştur. Çünkü Dominik, teoloji eğitimini tarikatın öncelikli ve nihai hedefi olan İncil'in vaazının, güvenirliliği ve inanırlılığı için temel ön şart olarak belirlemiştir. Dominik, yetenekli öğrencilerin, yarıda bırakmaksızın kendilerini eğitim çalışmaları için adamaları konusunda teşvik etmiş, çalışmalarını devam ettirebilmeleri için onları çeşitli yükümlülüklerden ve zorunluluklardan muaf tutma *(dispensation)* gibi bir ilke benimsemiştir.[499]

Dominikenler'in vaaz hizmetini düzenlerken yaptıkları en önemli yeniliklerden biri olan muaf tutma prensibini benimsemiş olmalarındaki amaç, bu sistemle eğitim çalışmalarını sürdürmektir. Bunu yaparken yine İncil'in vaazına hizmet etmeyi hedeflemişlerdir.[500] Cemaat başkanı, faydalı olduğunu düşündüğü durumlarda kardeşleri bazı yükümlülüklerden muaf tutma yetkisine sahip olmuştur. Bu durumlar özellikle de vaaza ve eğitim çalışmalarına engel olabilecek durumlar ise

---

[497] Koudelka, 156.
[498] Schillebeeckx,"DominicanSprituality",http://dominicans.ca/ documents/ articles/ schillebeeckx1. html, 25.05.2014.
[499] Koudelka, 153.

kardeşler bu yükümlülükleri terk edebilmiştir.[501] Örneğin araştırma işlerine az da olsa engel olabildiği düşünülürse ibadetler bile kısa ve öz olarak yapılabilir. Ayrıca manastır başpapazının kendi evindeki bir kardeşi araştırma veya vaaz için görevlendirebileceği konusunda yetkili olduğu kararlaştırılmıştır.[502] Dominik kurallarını büyük ölçüde Premontre geleneğinden etkilenerek oluştururken yaptığı en önemli değişikliklerden biri de bu konuda olmuştur. Aziz Norbert, çalışmaya ve okumaya karşı çıkarken, bu karşı çıkışı Dominik kabul etmemiştir. Onun için önemli olan okuma ve araştırmadır. Bu nedenle O, rahiplerinin günlük ev işleriyle ilgilenmesini boş uğraş, vakit kaybı olarak görür. Bunun için Dominiken evlerinde ya din değiştiren kişiler veya laik kişiler günlük ev işlerini yapmak için yer almıştır. Ona göre günlük rahipler toplantısı bile rahiplerin araştırmasına engel olmayacak şekilde düzenlenmelidir. Rahiplerin bu yoldaki çalışmaları çok önemli olduğu için, gerekirse, yani engel olduğu düşünülürse oruç tutmayı bile bırakabilecekleri düşünülmüştür. [503]

Bu muaf tutma ilkesi ile ilgili alınan kararların en önemli nedeni, tarikatın öncelikli amacının vaaz ve ruhların kurtuluşunu sağlamak olmasıdır. Kuruluş Tüzüğü'nün önsözünde; komşularımızın ruhlarına faydalı olabilmemiz için bütün ilgimizi öncelikle en önemli hedefimiz olan vaaz için göstermeliyiz, şeklinde ifade yer almıştır.[504] Tarikatın muaf tutma ilkesi bir yenilik ve sadece Dominikenler'e ait bir buluş olarak değerlendirilmekle birlikte bu prensip aynı zamanda tehlikeli bir ilke olarak da değerlendirilmiştir. Çünkü bu ilke suistimallere açık bir durum ortaya

[500] Vicaire, 210.
[501] Koudelka, 156- 157.
[502] Lawrence, 85.
[503] Galbraith, Ph. D. , 175–176.

çıkarmış, bununla birlikte Dominik bu riski göze alarak tarikatının temel kuralları içerisine yerleştirmiştir.[505]

Dominiken maneviyatında, en temel hedef "hakikat" problemi olmuştur.[506] Dominiken mührü üzerine sıkça yazılan hakikat *(veritas)* kelimesi tarikatın gerçek hedefini ve idealini özetlemektedir. Thomas Aquinas, hakikati anlamak ve aydınlatmak üzerine üç cilt eser yazmıştır. Aquinas ve tüm Dominikenler için hakikatın en iyi örneği ve mükemmel sembolü "sonsuz gerçeklik"te *(eternal truth)* bakidir ve bu da tarihi olarak İsa Mesih ile açıklığa kavuşmuştur. Diğer insanlarda da birçok gerçek bulunabilir, onların akıllarında ilk gerçeğe ait birçok suret, geleceğe ilişkin ışıklar olabilir, ancak Mesih'in kendisi bizzat bir gerçektir. "Onda tüm hikmet hazineleri saklıdır."[507] Bu amaçla Dominikenler hakikatı aramak için teoloji eğitimine değer vermiş, Dominiken manastırları gerçek eğitim ve araştırma evleri olmuştur. Dominik'e göre kişinin kendi çabası olmazsa Tanrı'nın ona başarı sağlaması mümkün değildir. Bu nedenle o, ilk müritlerini, felsefe ve teoloji öğrenmeleri için üniversitelere göndermiş, onları kendilerini tamamıyla kutsal bilimleri araştırmaya adamaları için teşvik etmiştir. Kardeşler, bunu daha da ilerleterek manastırlarını araştırma merkezleri haline getirmiş ve çok önemli sonuçlar elde etmişlerdir.[508]

---

[504] Koudelka, 156- 157.
[505] Schillebeeckx,"Dominican Sprituality", http:// dominicans.ca/ Documents/ articles/ schillebeeckx1. html, 25.05.2014.
[506] Schillebeeckx, "Dominican Sprituality", http:// dominicans.ca/ Documents/ articles/ schillebeeckx1. html, 25.05.2014.
[507] Woods, *Misticizm and Prophecy The Dominican Tradition*, 25.
[508] The Dominicans, 36- 37.

Dominiken kardeşlerin vaizlik yapabilmesi için birkaç yıl teoloji araştırmaları ile meşgul olmaları gerekli görülmüştür. Manastır dışındaki işlerinden döndüklerinde ise zamanlarını eğitimleriyle geçirmeleri zorunlu görülmüştür. Her Dominiken manastırında bir teoloji hocası bulunmuştur. Bu hoca kardeşlerin ilk eğitimleri ve bundan sonra devam edecek olan eğitimleri için gereklidir. Teoloji araştırmaları yalnızca doğru ve güvenilir bir vaaz yapma konusunda değil, aynı zamanda kardeşlerin entelektüel yönden zenginleşmeleri ve gelişimlerini sağlamaları için de fayda sağlamıştır. Aynı zamanda bu çalışmalar kardeşlerin ibadetleri için taze bir besin kaynağı olarak değerlendirilmiştir. Çünkü kardeşler bu kaynaktan beslendikçe ibadetlerini daha çok arzulayarak yapacaklardır. Dominikenler'in, tarikat kuralları içerisinde eğitimi yerleştirmesi memnuniyet verici olarak değerlendirilmiştir. Dominik bu yönüyle sadece kendi zamanı için değil, tüm nesiller için katkı sağlamıştır. Dominikenler'in teoloji fakültelerinde kürsülerini elde etmelerinden sonra teolojik bilimler büyük bir gelişme sürecine girmiştir. Papazların manevi ve entelektüel eğitimlerinde genel bir gelişme başlamış, ayrıca mistisizmin kökenine, kaynaklarına doğru yeni bir yol açılmıştır. Böylece dini tecrübeler, eğitim alışmaları ile birlikte yeni bir zemin elde etmiştir.[509] Dominikenler'in eğitim ve teoloji alanında yaptıkları çalışmalara ilerleyen bölümlerde yer verilecektir.

Dominiken yaşamının temel unsurlarından biri de topluluk halinde kardeşçe bir hayat sürmedir.

[509] Koudelka, 153.

2.4. Toplu Yaşam

Dominikenler'in, vaaz misyonunu yerine getirmek için yaptıkları, itaat, fakirlik ve bekârlık yemini en temel kurallardı. Manastır yaşamına uygun bu kurallarla beraber topluluk halinde yaşama, tarikatın başka bir temel niteliği olmuştur.[510] Benedikt Ashley, Dominiken maneviyatının karakterini şöyle tanımlamıştır. "Vaiz keşişlerinin misyonu, İncil'i yaymak *(evangelism),* Mesih'in İncil'ini, Tanrı'nın hükümranlığının güzel haberlerini özellikle vaaz ile yaymaktır. Anlamlı olan şu ki, incil'in vaazı topluca yapılan bir çalışmadır, sonuçta tüm topluluğun öncelikli sorumluluğudur. Dominiken yaşamı ve maneviyatı esasen toplu yaşımı benimser. İbadet ve dua, toplu yaşama aidiyetin en önemli ifadesidir."[511]

Dominikin kurallarını oluştururken çok etkilendiği Aziz Augustin, kurallarında toplu yaşamın temel amacını açıklarken; "*Değerli kardeşlerim; her şeyden önce Tanrı'yı ve komşunu sev, çünkü bunlar bize emredilen şeylerin başında gelir.*" cümlesiyle başlar. Onun kurallarında toplu yaşamın amacını anlatan ifadeleri özetle şöyledir: "*Sizleri bu evlerde toplamamızın temel amacı, tek bir zihin ve tek bir kalp ile Tanrı'ya yönelmenizdir. Hiçbir şey sizin kendinize ait değildir, ancak toplumun olan her şey sizin içindir. Yiyecek ve giyecekler, başkanınız tarafından, her birinize paylaştırılacaktır. Ancak bunlar herkese eşit bir şekilde değil, her birinizin ihtiyacına göre yapılacaktır. Havarilerin uygulamalarını düşündüğünüz zaman onlarda da her şeyin toplum için olduğunu ve her birinin ihtiyacına göre paylaştırma yapıldığını görürsünüz. Dünyada sahip olduğunuz şeyleri manastıra girdiğiniz*

[510] McGonigle, Zagano, XIX.
[511] Woods, *Mysticism and Prophecy The Dominican Tradition*, 23.

zaman, toplulukla paylaşmalısınız. Kibirli olmayın, başınızı değil kalbinizi yüksek tutun, dünyalık değersiz şeylerin peşine düşmeyin, zenginler fakir kardeşlerini hor görmesin ve zengin olup mallarını manastırların hizmetine sunmuş kişiler de kibire kapılmasın, zira kibir yapılan diğer güzel şeyleri yok eder." [512]

Dominiken Tarikatı'nın 1228'de oluşturulan Kuruluş Tüzüğü'nün önsözünde kuralların oluşturulma amacı açıklanırken toplu yaşama vurgu yapılmıştır. *"Bu kural bize, Mesih'te tek kalp ve tek ruh olmamızı zorunlu kıldığından beri, o tek kural altında yaşayarak, basit bir ikrar yemini ile bağlanılarak, dinimizin geleneği içinde aynı fikirde birleşmiş olarak buluruz. Bu birliktelik bize kalbimizi korumamızı geliştirmemizi sağlayabilir ve bu birlikteliği davranışlarımızla da birleştirerek dış dünyaya gösterebiliriz…"*[513] Toplu yaşam uygulaması günümüz Dominikenler'i için de geçerliliğini sürdürmekte, Dominiken misyonunun temel özelliği olarak kabul edilmektedir. Dominikenler toplu yaşamın, dua, inancı paylaşma, konukseverlik gösterme, başkalarına hizmet etme, bütün kaynakları toplum için muhafaza etme, yaşamlarında birbirlerine güvenme gibi konularda birbirlerini destekleyeceklerine ve teşvik edeceklerine inanmaktadırlar. Ayrıca Mesih'in çağrısına uygun olarak birlik içinde yaşarken bireysel farklılıklara da saygı gösterdiklerini ifade etmektedirler.[514]

Tarikat hakkında bilgi sahibi olmaya çalışan insanların toplu yaşamdan etkilendikleri ve bu nedenle tarikata ilgi duydukları belirtilmiştir. Tarikatın eğitim, ayin ve vaaz misyonunun da ilgi çektiği ancak insanlar için asıl çekici olan şeyin, Dominikenler'in bütün bunları birlikte, topluluk halinde yapıyor olmasıdır

[512] McGonigle, Zagano, 129–130.
[513] Tugwell, 456.

denilmiştir. Tarikata girmeye çalışanlara başlangıçta çekici gelen, Tanrı'nın Kelamı'nın hizmetinde olan mutlu kardeşlik ideali, yani topluluk yaşamıdır.[515] Toplu yaşamın amacını açıklarken bunun en güzel ifadesini "Tanrı'da tek kalp ve tek zihinde birleşmek" cümlesiyle özetlemektedirler.[516]

3. Dominiken Mistisizmi

Ortaçağ maneviyatının en karakteristik özelliklerinden biri, tefekkür ve mistik tecrübelere doğru yönelimdi. Bu amaca ulaşmak için kendinden tamamen vazgeçme, tamamıyla Tanrı'nın iradesine teslim olma gibi züht yaşamına ait bazı araçlar seçilmişti. Bu yolu seçmiş kişiler, bununla Tanrı ile ruh arasında hiçbir şey olmaksızın tamamen birleşeceklerine inanıyorlardı. Bu düşünce şekli panteistik bir yorumdu. Bu dönemde çok sayıda yazar, Tanrı ile mistik birleşmenin doğası üzerine aşırı ve cüretkâr yorumlar yapmış olmakla beraber bu değişime uğramış birleşmenin doğası üzerine açık ve kesin bir tanımlama yapılmamıştı.[517]

Dominiken Tarikatı'nın tefekküre dayalı apostolik yaşamı, Tanrı ile dolaylı bir birleşmeyi hedeflemiştir. Bu yaşam aynı zamanda kendi içinde mistisizmin köklerini de taşımıştır.[518] Richard Woods, Dominiken maneviyatının, tüm dallarıyla, Dominik'in niyetlerini ve ruhunu yansıttığını, Dominik'in bir dua adamı olarak vaaz ve öğrenmek için mevcut tüm eğitim kaynaklarından yararlandığını, hatta İncil'de

---

[514] http://www.adriandominicans.org/WhoWeAre/DominicanLife/FourPillars.aspx. , 01.03.2014.
[515] http://www.dominicans.ca/Documents/articles/Boland1.html, 01.03.2014.
[516] http://domcentral.org/about-us/four-pillars/, 18.12.2014.
[517] Aumann, 148.

bulunan gerçeklere ulaşmak için tüm materyalleri kullandığını belirtmiştir. Woods, Martin Daymond'un, Dominik için "eşsiz, en büyük mistik" ifadesini kullandığını bildirmiştir." Daymond'a göre Dominik, tedbirli kanunlarıyla, yüzyıllar boyunca yaşayacak ve gelişecek, mistik yaşamla beraber sürecek bir organizasyon kurmayı esas almıştır.[519]

Sıkıntılı tüm dönemlerde olduğu gibi, XIV. yüzyıl boyunca, insanlar kendilerine rehberlik edecek manevi liderler aramışlardır. Papa ve İmparator arasındaki uzun süren tartışmalardan kaynaklanan anlaşmazlıklar ve bölünme nedeniyle zamanın problemlerine ve sıkıntılarına cevap bulmak isteyen bazı insanlar ibadete ve tövbeye yönelmiştir. Bu durum mistisizme zemin hazırlamış, sonuçta mistisizm Ren Vadisinde yayılmıştır. Jan Van Ruysbroeck Hollanda'da, Dominikenler ise Almanya'da bu harekete önderlik yapmıştır.[520]

Alman mistisizmi, XIV. yüzyılda, dindar insanlarla işbirliği içinde olma geleneğinin varisi oldu. Dominikenler, Alman mistik hareketi içinde en baskın karakter oldular. Bu hareketin izleri Albert Great ve onun öğrencilerine dayanmaktadır. Meister Echart'ın (ö. 1327) bu hareketin kuramsal ilmini yapan kişi, John Tauler'in (ö. 1361) bu hareketin vaizi, Henry Suso'nun ise (ö. 1366) bu hareketin şairi olduğu ifade edilmiştir. Dindar ve laik kişilerden oluşan geniş bir grup, "Tanrı'nın Dostları" *(Friends of God)* olarak adlandırılan bu liderlerin çevresinde toplanarak manevi bir yenilenme için çalışmışlardır. Meister Eckhart, Tauler ve Suso'nun yazıları, Alman mistisizminin abideleri olmuş, Suso'nun "Little

[518] Hinnebush, 69.
[519] Woods, *Mysticism and Prophecy The Dominican Tradition*, 33- 34.

Book Of Eternal Wisdom" adlı eseri Ortaçağ'ın en çok sevilen ve etkisi çok uzun yıllar süren klasik eseri sayılmıştır. Manastırlarda yazılan göze çarpan biyografiler ve tarihsel kayıtlar, o dönem boyunca, Dominiken rahibeler arasında gelişen, yoğun mistik yaşama şahitlik etmiştir.[521]

Alman Dominikenler'den entellektüel bir grup, Thomas Aquinas'a herhangi bir düşmanlıkları olmamalarına rağmen, Büyük Albert'in ve William Moerbeke'nin neo-platonik[522] öğretisini tercih etmişlerdir. XIV. yüzyılda Katolik ruhbanlığı, çok güçlü bir şekilde mistik elemanlara yönelmiş, tanımlama ve açıklamalarda neo-platonik yaklaşım, Thomas'ın benimsediği akılcı ve spekülatif Aristo yaklaşımından daha uygun bir araç olarak görülmüştür.[523] XIV. yüzyıl ruhbanlığını tanımlarken karşılaşılan manzarada, Dionsiyon maneviyatının[524] bu yüzyılda desteklendiği görülmüştür. Alman Dominiken Meister Eckhart (1260- 1327) bu anlayışın liderliğini yapmıştır. Eckhart, çok meşhur bir teolog ve vaiz olmakla beraber aynı zamanda, Dominiken Tarikatı'nda çok sayıda yönetim işlerinde önemli bir yere de sahip olmuştur.[525] Eckhart, genç yaşta Erfurt'ta bir Dominiken manastırına girmiş, Köln'deki Dominiken *"studium generale"* de felsefe ve teoloji eğitimi almıştır.[526]

---

[520] Hinnebush, 69.
[521] Hinnebush, 70.
[522] *Neo-platonik (Yeni Eflatunculuk)*: Yeni Eflatunculuk cereyanı, *Platonisme (Eflatunculuk*)'in yeni şeklidir. III. Asırda İskenderiyye'de geleneksel Plotonisme'in Doğu düşüncesiyle (Yahudi – İran – Mısır) karşılaşmasından doğmuştur. Bu cereyan, birden çokluğa, çokluktan birliğe olan bir sudûr doktrini ile kendini göstermiştir. Bu birlik, aynı zamanda derin bir manevi gerekliliktir. Bu birlik, Allah'tır. Her Ruh, O'na doğru yönelmektedir, (Aydın, *Din Fenomeni,* 186)
[523] Aumann, 147- 148.
[524] *Dionsiyon ruhbanlığı*: Pseudo- Dionysius, V. yüzyıl sonlarında pek çok mistik eser yazmış, eserlerinde Yeni Eflatunculukla Hıristiyanlığı uzlaştırmıştır. Ortaçağ mistisizminin temel kaynaklarından olan Dionysius, eserlerinde ulûhiyet üzeri bir iç tecrübeden çıkardığı bilgiden söz etmiştir (Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, 97).
[525] Aumann, 148.
[526] Geniş bilgi için bk. McGonigle, Zagano, 35- 36.

Bir Dominiken olarak, vaaz, toplu yaşam, dua ve bilimsel araştırmaya yemin etmiş, tüm yaşamı boyunca bunu açıkça ortaya koymuştur. Ruh fakirliği *(Poverty of Spirit)* onun öğreti ve vaazlarının temel motiflerinden olmuştur. Eckhart, Dominiken maneviyatının karakteristik ilkesi olan tefekkürü, yalnızca dünyadaki aktif gereksinimlerin ortasında değil, aşkta mükemmelleşme olarak değerlendirmiştir.[527]

Eckhart, hem sözlerinde hem de yazılarında özellikle bir vaiz olarak tanınmıştır. Onun ilgilendiği en temel konu *"divine essence*", Tanrı ile insanlar arasındaki ilişki ve ruhun faaliyetleridir. Onun düşüncelerinde Aquinas'dan daha çok Augustin'in etkisinin olduğu ileri sürülmüştür. Eckhart'ın yazılarında açıkca Neo-platonik ve Victor Hugh'un çalışmalarını takip eden geç dönem Augustianizmin etkisinin olduğu vurgulanmıştır.[528]

Köln'deki Fransisken Başpiskopos Henry Vinneburg 1326'da, iki engizisyoncuyu, Eckhart'ın öğretisini incelemek için görevlendirmiş, onlar da Eckhart'ın yazılarından ve vaazlarından, şüpheli olduklarını düşündükleri 108 önermeyi listelemişlerdir. Eckhart kendisini çok güçlü bir şekilde savunmuş, bazı cümlelerinin literal olarak ele alınırsa, heterodox bir yorum hissettirebileceğini itiraf etmiştir. Ancak o, niyetinin hiç bir zaman ortodoks teolojiye aykırı bir doktrini vaaz etmek olmadığını belirtmiştir. 1327'de Dominiken Kilisesi'nde, halka açık olarak tüm yanlış anlaşılabilecek doktrinlerini geri aldığını ifade etmiştir. Eckhart, aynı yıl Papalığa başvurarak Papalık heyetinde de kendisini savunmuş, ancak Köln'e dönerken ölmüştür. Mart 1329'da, Papa XXII. John, Eckhart'ın öğretilerinden yirmi

[527] Hinnebush, 89.
[528] Geniş bilgi için bk. McGonigle, Zagano, 35- 36.

sekiz önermeyi hükümsüz kılmış, ilk on beş ve son ikisi hatalı ve heretik olarak yasaklanmış, diğerleri ise yanlış anlaşılmaya müsait olduğu gerekçesiyle kınanmıştır.[529] Luther'in de Meister Eckhart'n mistisizminden derin bir şekilde etkilendiği ancak Luther'in, kendi düşüncesinin tamamen İncil temelli olduğunu iddia ederek Eckhart'ın Neo-platonik felsefe geçmişini inkâr ettiği belirtilmiştir.[530]

Dominiken mistisizminde üzerinde durulması gereken önemli bir diğer isim Catherina Siena'dır. Yirmi beş çocuklu bir ailenin kızı olarak dünyaya gelen Catherina, altı yaşında kendini Tanrı'ya adamaya karar vermiştir. Daha sonra, Dominiken Tarikatı'nın Üçüncü Kolu'na mensup laik kadınlardan oluşan Mantellate'ye katılmıştır. Catherina, hayatını ihtiyaç sahiplerine, hastalara ve mahkûmlara yardım ile geçirmiştir. Yirmi dört yaşlarında bir barış elçisi ve Haçlı Seferlerinin destekleyicisi olarak, geniş bir apostolik misyona başlamış, İtalya Prenslikleri arasında barışı sağlamak amacıyla şehirlerarasında yolculuklar yapmış, Kilise'yi desteklemek için çalışmıştır. Ömrünün son dönemlerinde Vatikan'a giderek *schizmin* sona ermesi ve Kilise'nin birliği için dua etmiştir. 29 Nisan 1380'de ölmüştür. 1461'de Papa II. Pius tarafından azize, 1970'de de Papa VI. Paul tarafından "Kilise Doktoru" olarak ilan edilmiştir.[531]

Tanrı'nın gerçekliği, Catherina'nın yazılarının ve tüm yaşamının kalbi olmuştur.[532] Catherina'ya ait "Dialogue" adlı eserde, dört yüz mektup ve çeşitli dualaların varlığı bilinmektedir. "Dialogue" adlı eserde, Catherina ve Tanrı arasındaki konuşmada, Catherina'nın Tanrı'dan dört niyazda bulunduğu belirtilmiştir. Bunlar;

[529] Aumann, 148- 149.
[530] Ashley, 20.

kendini kutsaması, insanlığın kurtuluşu ve Kilise'nin birliği, papazların reforme olması ve Tanrı'nın kutsal inayetinin ruhların kurtuluşunu sağlamasıdır. Dialogue ve mektuplarında görüldüğü kadarıyla, Catherina'nın manevi doktrini, Tanrı'yı ve kendini bilmeye dayanmaktadır. Ona göre, kendi hiçliğimizin farkında olduğumuzda, Tanrı'nın her şey olduğunun farkına varırız. Catherina, ruhun kutsallık sürecinde, sevginin üç aşamasını tanımlar. Birinci basamak, *"servile love"* olarak adlandırdığı alçak, gurursuz bir sevgidir. Bu sevgi günahtan dolayı verilecek cezanın korkusundan kaynaklanır; ikincisi *"mercenary love"* olarak adlandırılan çıkarcı sevgidir ve burada sonsuz mükâfatı elde etme ümidi yer alır. Üçüncü aşama *"filial love"* olarak adlandırılan evlada yakışır bir sevgidir. Bu aşamada mükemmel sevgi sözkonusudur. Burada kişi kendi isteklerinden tamamıyla uzaklaşarak, kutsal iradeye tam olarak kendini teslim etmiş olmaktadır.[533] Catherina için manevi fakirliğin ne anlam ifade ettiğini, kendi arzularından uzaklaşmaya olan ihtiyaç üzerindeki sürekli ısrarında görmek mümkündür.[534]

Benedikt M. Ashley, Catherina'nın manevi süreci üç basamak olarak belirlediğini kaydetmiştir. Bu üç basamağın birincisi mükemmel olmayan, noksan olan *(imperfect)* aşama, ikincisi daha mükemmel olan *(the more perfect)* aşama, üçüncüsü ise kusursuz *(the most perfect)* aşamadır. Catherina Siena'nın *"Dialogue"* adlı eserinin 56. bölümünden yaptığı alıntıya göre, Catherina, birinci aşamada çıkar gözetildiğini, ikinci aşamada Tanrı'nın sadık bir hizmetkârı olunduğunu ve üçüncü aşamada ise, kendi çıkarını düşünmeden Tanrı'yı seven çocuğu olunduğunu

---

[531] Aumann, 173.
[532] Geniş bilgi için bk. Woods, *Mysticism and Prophecy The Dominican Tradition*, 105- 106.
[533] Aumann, 174.

belirtmiştir. Siena'nın, bunlardan ayakları üzerinde ikamet edenler, kalpleri üzerinde ikamet edenler ve çarmıha gerilmiş Mesih'in başı üzerinde ikamet edenler olarak bahsettiği ifade edilmiştir. Ashley, mükemmel Hıristiyan olma yolundaki manevi yolculukta var olan bu üç sürecin Thomas Aquinas'da da var olduğuna değinmiştir. Buna göre Aquinas, bunları başlangıçta olan *(beginners),* ustalık dönemi *(proficients)* ve kusursuz *(perfect)* olunan dönem olarak tanımlamıştır. Aquinas'ın bu süreci tanımlarken Pseudo-Dionysius'dan etkilendiği belirtilmiştir. Ayrıca Gregory Nyssa ve diğer Doğu Babalarının da manevi yolculuğu üç süreç olarak belirlediklerine yer verilmiştir. Dominiken yazar John Cross ise bu üç aşamayı karanlıkta olanlar *(nights),* temizlenmeye, aydılanmaya geçilen safha *(dark night of the soul)* ve aydınlanmadan birleşmeye geçilen safha *(dark night of the spirit)* olarak tanımlamıştır. Benedikt Ashley, Hıristiyanların katıldığı Evharistiya töreninde de bu üç sürecin var olduğunu belirtmektedir. Birinci aşama mass ayininin başında tövbe ile günahlardan arınma süreci, ikinci aşama kutsal yazıları, vaazı ve kredoyu ezbere okuyarak aydınlanma süreci ve üçüncü aşama Evharistiya duasıyla ve kutsal kominyonu alarak Mesih'e katılma ve birleşme sürecidir.[535]

Catherina, çok açık ve kesin bir mistik birleşmeyi tanımlamaktadır. Bu birleşmede ruh, Tanrı'nın varlığının farkında olmakta veya onu hissetmektedir. Bu basit bir birleşme değildir, bu mükemmel aşamada ruh, hiçbir zaman Tanrı'nın varlığının farkındalığını kaybetmemektedir. Onun Mesih'e adanmışlığının merkezinde, Mesih'in insanlığın kurutuluşu için akıttığı "Değerli Kanı" vardır.

---

[534] Woods, *Mysticism and Prophecy The Dominican Tradition*, 106.
[535] Ashley, 89–90.

Manevi babası olarak görülen Dominik gibi, o da bir apostolik mütefekkir olarak tanınmaktadır. Mesih'e olan samimi aşkı ve Kilise'ye katı bağlılığıyla, Kilise'nin hem annesi, hem kız kardeşi olarak adlandırılmıştır.[536]

Catherina'nın ismi aynı zamanda Dominiken Tarikatı'nın ikinci kurucusu olarak geçmektedir. Dominiken kardeşlere, rahibelere ve üçüncü kuşak Dominikenler'e (*tertiaries*) gönderdiği mektuplarda, verdiği konferanslarda sürekli olarak, Dominikenler'in karakteristik konularına, vaaz, toplu yaşam, dua, okuma, öğrenme, ruhun fakirliği, Gerçeğin *(Truth)* önceliği ve aktif yaşam ile tefekkürün birleşmesi gibi konulara yer verdiği görülmektedir. Hem kendisi Dominiken yaşamının temel konularına uygun bir yaşam sürmüş hem de Dominiken kardeşlerini bu idealleri yerine getirmeleri konusunda teşvik etmiştir. Catherina, aynı zamanda tarikattaki reform hareketine yaptığı katkılarıyla, bu hareketin kalbi olmuştur. Mütefekkir bir yaşam sürmüş, tefekkürün meyvelerini gerek halka vaazlarıyla anlatarak gerekse yazarak ve yaşayarak ortaya koymuştur. Bazı kaynaklarda, binden fazla kişinin, kalabalıklar halinde dağlardan veya yerleşim yerlerinden gelerek, onu görmek ve dinlemek için etrafında toplandığı kaydedilmiştir. [537]

4. Dominiken Tarikatı'nın Kuralları

Manastır yaşam tarzını benimsemiş tüm tarikatlar, Hıristiyan keşiş ve rahibelerden, İncil'in öğütlerini yerine getirmeleri, Mesih'in yaşantısını taklit etmeleri ve ondan sonra havarilere ve ilk kurallara riayet etmeleri için bu hayat

[536] Aumann, 174.

tarzının temeli olarak görülen itaat, fakirlik ve bekârlık kurallarına uymalarını istemiştir. Bu nedenle ilk keşişler, bu kuralları Hıristiyanlığın temel ilkeleri olarak kabul etmiş, her şeyden vazgeçerek İsa Mesih'in izini takip etmeyi amaçlamışlardır.[538]

Dominiken tarikatının en temel amacı olan vaaz etme ve ruhların kurtuluşunu yerine getirmek için kardeşlerden bazı kurallara uymaları zorunlu olarak istenmiştir. Bu kuralların başında fakirlik, itaat, bekârlık gibi üç yemini gerçekleştirme gelmektedir.[539] Bu yeminleri yapmak Mesih'i özgürce takip etmek için gerekli görülmüştür. Dominiken bakış açısına göre, bu üç yeminin, Mesih'in gizemine katılmak isteyen kadın ve erkeği özgürleştireceği ileri sürülmüştür.

4.1. Fakirlik

Manastır hayat tarzının en önemli yönlerinden biri yoksulluk veya basit, sade bir yaşam biçimidir. Manastır hayat tarzının öngördüğü fakirlik ilkesi, normal ve geçerli olan yaşam tarzından farklı bir hayatı benimseme ve toplumun geri kalan kısmının hoşlandığı lüks ve konforu reddetme olarak açıklanmıştır.[540]

Fakirlik iyi bir Hıristiyan olmak için takip edilecek en etkili yollardan biri olarak görülmüştür. Bu idealin kaynağı İncillere dayandırılmıştır. İncillerde yer alan ifadelerde fakirlik ilkesinin üstünlüğü özetle şu şekilde anlatılmıştır. Genç ve çok

---

[537] Woods, *Mysticism and Prophecy The Dominican Tradition*, 105- 106.
[538] Cabrol, *ERE*, 8/783.
[539] McGonigle, Zagano, XVIII.

zengin bir adam İsa'ya gelerek ebedi hayatı elde etmek için ne yapayım diye sorduğunda, katletmeyeceksin, zina etmeyeceksin, çalmayacaksın, yalan yere şahadet yapmayacaksın ve anana babana hürmet edeceksin cevabını almıştır. Genç adam: Ben bunların hepsini yerine getirdim, deyince İsa ona son olarak: Eğer mükemmel olmak istiyorsan bütün mal, mülk ve servetini satıp fakirlere dağıt ve gel beni takip et, diye emretmiştir. Ancak adam çok zengin olduğu için İsa'nın bu isteği onu çok rahatsız etmiş ve bu emri yerine getirmek istememiştir. Bunun üzerine İsa zenginlerin Tanrı'nın melekûtuna girmekte zorlanacaklarını ifade etmek için, "devenin iğne deliğinden geçmesi, zenginin Allah'ın melekûtuna girmesinden daha kolaydır." demiştir.[541] Bu ve benzeri pek çok örnekle basit, sade bir yaşam sürdürmenin zor, ancak çok üstün bir hayat tarzı olduğu vurgulanmış ve bunlar fakirlik idealinin dini kaynaklarını oluşturmuştur.

Manastır hayat tarzını benimsemiş ilk dönem pek çok Hıristiyan keşiş ve rahibelerin hayatlarında fakirlik prensibine vurgu yaptıklarını görmek mümkündür. İlk Hıristiyan keşiş olarak kabul edilen ve Mısır'da yaşayan Aziz Antony de yukarıda değindiğimiz fakirliğe vurgu yapılan İncil'in ifadelerini duyduktan sonra her şeyini satıp, fakirlere dağıtmış, münzevi bir yaşam sürmek için çöle çekilmiştir. Hıristiyan manastır hayatının tarihi, önceden çok zengin ve soylu ailelerin çocukları iken, genç yaşta bütün bunları reddederek münzevi bir hayatı benimseyen ve hatta bu hayat tarzının liderliğini yapanlara şahit olmuştur. Zengin ve soylu ailelerin çocukları

---

[540] George Weckman, "Monastisizm", *The Encyclopedia of Religions (ER),* Ed. Micea Eliade, New York 1986, 10/37.
[541] Matta 19: 16- 25; Luka 18: 18- 26.

oldukları belirtilen Aziz Basil ve Aziz Benedikt gibi manastır hayatının önderleri ailelerinden kalan bütün mirastan vazgeçip, münzevi hayatı tercih etmişlerdir.

Manastır hayatını benimseyen keşişlerden manastırlara girerken bütün varlıklarından vazgeçmeleri istenmiştir. Batı Hıristiyanlığı'nda tarikat geleneğinin kurucusu olarak görülen Benedikt'e göre keşişler kendilerine ait hiçbir şeye sahip olmamalıdır.[542] Doğu Hıristiyanlığı'nda manastır hayat tarzının önderi olarak görülen Aziz Basil de keşişlerin dünyalık mal mülklerinden vazgeçmeleri gerektiğini kurallarında açıklamıştır. Bizans Ortodoks manastırlarında ise keşişlerin kişisel varlıklarından tamamen vazgeçmeleri hususunda çok ısrar edilmemiştir.[543]

Manastırlarda keşişler hayatlarını kendi elleriyle yaptıkları işlerden kazandıklarıyla sürdürmüşlerdir. Aynı zamanda bu bireysel kazanımlarını topluluğun tümü için kullanmışlardır. Ancak zaman içerisinde manastırlar fakir ve basit yaşam ilkesinden uzaklaşmaya başlamıştır. Keşişler, kendi yaptıkları ürünlerden çok servet biriktirmiştir. Ayrıca manastırlar, çevresindeki Hıristiyanların iyi niyetle yaptıkları bağışlarla zaman içerisinde çok fazla mal varlığına sahip olmuşlardır.[544] Hatta başlangıçta bu tür uygulamalar görülmediği halde sonraları manastırlara giren keşişlerin bütün varlıklarını manastıra bağışlamaları ve keşişlere düşen miras hisselerinin manastıra devrine izin verilmiştir.[545] Böylesi varlık birikimi ve diğer faktörlerin etkisiyle bu toplulukların hayat tarzı değişmiş, bu da beraberinde manastır

---

[542] Hannah, 79.
[543] *Byzantine Monastic Foundation Documents, a complete translation of the surviving founders typika and testaments* / edited by John Thomas and Angela Constantinides Hero ; with the assistance of Giles Constable ; translated by Robert Allison ... [et al.] ; with an administrative commentary by John Thomas**,** Washington, D.C. : Dumbarton Oaks Research Library and Collection, 2000, I/23, 21.
[544] Weckman, *ER*, 10/37.
[545] Gibbon, 317, 318.

hayatı geleneğinin içinde peş peşe reform hareketlerinin gerçekleşmesine neden olmuştur.[546] XI. ve XII. yüzyıllarda Cluny ve Sistersian tarikatlarının reform hareketlerinin temelde çıkış nedeni Benedikt'in evlerinin prestijine ve varlığına tepki göstererek, rahipleri katı ve daha sade bir manastır hayat tarzını uygulamaya teşvik etmek olmuştur.[547]

XIII. yüzyıl halk hareketleri de İncil'in fakirliğini, apostolik sade yaşamı, gerçek vaizliğin garantisi olarak görmüşlerdir. Fakirlik yemini, Dominiken geleneği için özel bir anlam ifade etmiştir. Dominikenler, dilenerek yaşayan gezgin vaizlerdi. Tüm mal varlıklarından vazgeçmişlerdi. Gelirleri, tamamıyla inananların gönüllü bağışlarına dayanırdı. Kardeşler, her gün, dilenci olarak çıkar, sadakalarını ve günlük ekmeklerini dilenerek kazanırlardı.[548]

Dominik'in Vaizler Tarikatı'nı kurma çalışmaları esnasında gönüllü ve katı bir fakirliği benimsediğine dair kesin bilgiler yoktur. Galbraith, bazı yazarların fakirlik prensibinin Dominik ve Aziz Fransis'e özgün bir fikir ve onların ortaya çıkardığı bir yenilik olduğunu öne sürdüklerini ancak bunun bir hata olması yanında bu iki Azizin karakterinin çarpıtıldığını ifade etmiştir. 1216 yılında Papa bu tarikatı onayladığında, mülkiyeti benimseyen ve Kurallı Rahipler niteliğinde bir tarikat olarak ortaya çıkmıştı. 1220'de toplanan genel kurulda ise mülkiyet terk edilerek, fakirlik ilkesi benimsenmiştir. Bu durum o yıllarda etkili olan Fransiskenler'den etkilenmelerinin bir sonucu olarak görülmüştür. Dominikenler bu yönüyle Fransiskenler'den etkilenmekle birlikte onların yöntemleri aynı olmamıştır. Çünkü

[546] Weckman, *ER*, 10/37.
[547] McGinn, *ER*, 10/49.

Aziz Fransis, fakirliğin bizzat kedisini bir amaç olarak benimsemişti. Dominik ise rahiplerinin dünyalık işleri terk etmesini isterken, onların bu yolla eğitime ve İncil'in vaazına daha fazla ilgi göstermelerini, bu yolda özgür olmalarını amaçlamıştı.[549]

Dominikenler için fakirliğin bizzat kendisi bir değer olarak görülmese de, apostolik hizmet için bir aracı olarak görülmüş, kardeşlerin kendi manastırlarına, kendi kitaplarına sahip olmalarına izin verilmiştir. Dominik, dilenci gezgin vaizlik ile manastırların kurulması için sahip olunması gereken ekonomik mal varlığına olan ihtiyaç arasındaki çelişkiyi, manastırlarını sadakalara bağlı olarak kurma cesaretini göstererek gidermeyi başarmıştı. Toplu yaşamın tehlikeye girmemesi ve devamı için yalnızca belli bazı kardeşler dilenme göreviyle sorumlu tutulmuşlardı.[550]

Apostolik yaşamın temel işareti olarak görülen fakirlik anlayışı genellikle dilenci fakirlik olarak anlaşılmıştır. Dominik de Mesih'in ifadelerine ve havarilerin yaşantısına uygun davranmak için fakirlik idealini benimsemiştir. Tarikatını kurarken ilk kardeşlerini dilencilik fikri için arzu duymaları konusunda teşvik etmiş olsa da topluluk oluştuktan sonra bu konuda bazı tavizler vermiştir. Bu tavizler gerekli görülmüştür. Çünkü tarikat kurulurken Augustian koluna bağlı olarak kurulmuş olup, onlarda bazı gelirler tarikat için kabul edilmişti. Diğer taraftan ise tarikat, çoğu genç kardeşlerden oluşan küçük bir topluluktu ve onları aşırı derecede zorlamak doğru görülmemişti. Ancak Tarikat yeterli güce sahip olup Kilise'deki yerini güvenli hale

[548] McGonigle, Thomas, Zagano Phyllis, XIX.
[549] Galbraith, Ph. D. , 179
[550] Koudelka, 48.

getirince, Dominik, Augustian geleneğinin mülk ve gelir kabul eden geleneğini terk ederek dilenciliği şekillendirmişti.[551]

Dominikenler için fakirlik hiçbir şeye sahip olmamak anlamına gelmemektedir. Onların fakirliği, özellikle yaşantılarını, yeme, giyinme, barınma gibi temel ihtiyaçlarını etkilemelidir. Kardeşlerin, Mesih'i ve havarileri taklit etme fikrinden esinlenmeleri gerekir. Sonuçta onların yaşam yolu, yürüyerek yolculuk yapmaya, geceyi fakirler için yapılmış yurtlarda geçirmeye, alçak gönüllülükle dilenmeyi kabullenmeye, açlığa ve susuzluğa dayanmaya, aynı zamanda kendilerini takip edenleri, özellikle dindarları ve papazları eleştirmekten uzak durmaya ait bir yaşam olmalıdır.[552] Fakirlik ilkesi aslında hem ruhsal, hem de maddi yaşam açısından alçakgönüllü bir yaşamı temsil etmektedir. "Boyunduruğumu takının ve benden öğrenin; zira ben halim ve alçak gönüllüyüm"[553] cümlesinde ifade edilen bu ideal Dominikenler'in kendilerini görevlerine tam olarak adayabilmeleri için gerekli görülmüştür.[554]

4.2. İtaat

Toplu yaşamın bir gereği olan dini itaat gönüllü olarak bir otoriteye boyun eğme, teslim olma anlamına gelmektedir. Toplu halde yaşamı ayakta tutan en önemli iki unsurdan biri başkana ve kurallara itaat, diğeri keşişlerin birbirleriyle olan ilişkilerinin niteliğidir. Manastır yaşamını arzulayanlar, tüm beklentilerini

[551] Koudelka, 146.
[552] Koudelka, 146- 147.
[553] Matta: 11: 29.

karşılayacak onlara öncü ve model olacak bir manevi liderin etrafında toplanmışlardır. Bu nedenle lidere kesin bir itaat, manastır hayatıyla ulaşılmak istenen amaca ulaşmak için en önemli kural olarak görülmüştür.[555] Hatta başkana itaat Mesih'e itaat olarak algılanmıştır.

Manastırlarda bir başkanın yönetimi altında hiyerarşik bir düzen vardır. Bütün keşişlerin, başkanın emirlerini kayıtsız, şartsız yerine getirmeleri zorunludur. Başkanın emirleri Tanrı'nın emirlerine açıkça karşı gelmediği müddetçe ölüm bile olsa itaat etmek şarttır.[556] Bu nedenle yönetici konumunda olanlar, keşişlerin sabırlarını sınamak için onlara yerine getirilmesi çok güç bazı emirler vermiştir. Bu emirleri yerine getiren çok sayıda keşişin, aziz olarak ölümsüzleştirildiği ifade edilmiştir. Manastır sistemi içerisinde itaatsizlik, yemini bozmak olarak algılanır ve çok büyük günah olarak görülürdü. Bu nedenle itaatsiz keşişlere aşağılamalar, hapis, aç bırakma, kırbaçlama gibi bazı cezalar uygulanırdı.[557]

Dominiken Tarikatı açısından da tarikat liderine karşı itaat yemini yapmak kardeşler için zorunludur. Bu anlayışa göre, tarikat lideri bütün kardeşler tarafından seçilir ve Dominik'in yerini tutar. Onun liderliği birleştiricidir. Dominikenler'in bakış açısına göre itaat; İncil'i vaaz etmek gibi genel bir misyonu emanet almış kardeşler arasındaki karşılıklı ilişki için gereklidir. Buna göre manastır başpapazı yerel seviyede, taşra teşkilatı başkanı bölgesel seviyede, genel başkan (üstat) ise evrensel seviyede tarikatın lideridir. Her hizmet, birliğin temel noktası olduğu gibi,

---

[554] Koudelka, 147.
[555] Arvind Sharma, "Obedience", *The Encyclopedia of Religions* (*ER)*, Ed. Micea Eliade, New York 1986, 11/ 33.
[556] Hannah, 43.

vaaz misyonunun kendine düşen kısmını yerine getirir. Dominiken itaati, tarikatın genel vaaz misyonunu yerine getirmek için, başkan tarafından sembolize edilen, aslında topluluğun emrine hazır olma anlamına gelen özgürce yerine getirilen bir tercihtir.[558]

Dominik tarikatını kurma sürecinde, henüz Papalık'tan resmi onay almadığı dönemde bile kendi etrafında toplanan müritleri ona itaat yeminini yapmışlardı. Bu nedenle tarikat kurallarını oluşturup resmen kurulduğu zaman itaat ilkesi zaten benimsendiği için hiçbir zorluk yaşanmamıştır. 1217'de tarikat genişlemeye başladığında bu ilke, kurucu ile kardeşler arasında birleştirici bağ olmuştur.[559]

Dominiken topluluğunda papazlığa aday kişi, hazırlık aşamasını bitirdikten sonra, toplu yaşam ve bunda sabit kalmaya, başkana ve ondan sonra gelen haleflerine itaat etmeye söz verirdi. Bu ilke Premontre Kanunları'ndan alınmıştı. Bu kural, zaman içinde devam ettirilmemiştir. Dominik ve kardeşleri, daha önce, diğer kanonların yaptığı gibi kendilerini bir bölgeye ve onun liderine adamama noktasında çok dikkatli davrandılar. Kendilerini bir manastır bölgesiyle sınırlamaktan kaçındılar. Sabitlik sözü, onlar için, tarikat içerisinden ayrılmamak olarak algılanmıştır. Tarikatın koruyucusu olan başkana itaat yemini devam ettirilmiş ve bugün hala geçerliliğini sürdürmektedir.[560] Bu ilke Dominikenler'in şu inanç ikrarında görülmektedir. *"inanç ikrarımda, Tanrı'ya ve kutsal Meryem'e ve tarikat liderime ve onun takipçilerine, kutsal Augustin ve Vaiz Rahipler Tarikatı kurallarına itaat*

[557] Gibbon, 314.
[558] McGonigle, Zagano, XVIII.
[559] Vicaire, 213.
[560] Vicaire, 211–212.

edeceğime söz veriyorum, yine sana ve senin takipçilerine ölene kadar itaat edeceğime söz veriyorum.''[561]

4.3. Bekârlık

Mesih'i taklit etmek isteyen Hıristiyan münzevilerin, itaat ve fakirlik ilkesi ile birlikte yer verdiği temel yeminlerinden biri de bekârlık ilkesidir. İlk dönem Hıristiyanlığında bekârlık yoluyla iffeti koruma daha yüce ve üstün bir hayatı elde etmenin yolu olarak görülmüştür. Bu dönemde bazı Hıristiyanlar bekâret yoluyla İsa'yı taklit etmeyi amaçlamıştır. Çünkü İsa'nın kendisi evlenmediği gibi, "Tanrı'nın Hükümranlığı" için bekâr kalmayı telkin etmiştir.[562] Ayrıca bu ilk dönemde İsa'nın çok geçmeden döneceği, kıyamet gününün gelişi ile bekâret arasında bir ilişki kurulmuş, ancak İsa'nın dönüşünün hemen gerçekleşmemesi üzerine evlilik hayatı İsa'nın öğretilerine göre yaşamanın normal bir yolu olarak görülmüştür. Yine de daha yüce ve üstün bir Hıristiyan hayatı sürmek için bekâret uygulamasını sürdürenler olmuştur.[563]

Hıristiyan münzevilerinin bekâr bir hayatı tercih etmelerinde Pavlus'un etkisi de büyük olmuştur. Pavlus'un Korintoslular'a I. Mektubunda, bekârlığı Tanrı'ya bölünmemiş bir dikkati temin etme vasıtası olarak görmesi [564] ve evliliği kişiyi Tanrı'nın yolundan alıkoyacağını düşündüğü için tavsiye etmemesi [565]

---

[561] G. R.Galbraith, M.A. Ph. D. , 177.
[562] Luka: 20: 34- 35.
[563] Geniş bilgi için bk. Michel, 146- 147.
[564] I. Korintoslulara, 7: 25- 35.
[565] I. Karintoslulara, 7: 29- 31.

keşişlerin bekâr bir inziva hayatı sürdürmelerinin temel sebeplerinden biri olarak görülmüştür.[566]

Hıristiyan teolog Clement'e göre Tanrı bakirelere, meleklerle birlikte krallığında özel bir yer verecektir. Bu ise ona göre, evliliğin verebileceklerinden daha büyük bir ödüldür. Ancak Hıristiyan manastır sisteminde iffetini koruma yalnızca evlenmeme veya cinsel ilişkide bulunmama değil, aynı zamanda kendini her türlü nefsî ilgilerden uzak tutmak olarak görülmüştür. Bu nedenle şehvetten sakınmak ve düşünceleri temiz tutmak iffetli ve temiz kalmanın en önemli ilkesi sayılmıştır.[567]

İsa Mesih'i taklit etmek isteyen bakirelerin kutsanma törenleri de, evlilik töreniyle bağdaştırılmıştır. Buna göre kendini Tanrı'ya adayan bakireler Mesih ile mistik bir şeklide evlendirilmiştir. Ortaçağ'da kutsal bakirelere bu evliliğin sembolü olarak bir yüzük ve taç verme geleneği sürdürülmüştür. Ayrıca bakirelerin örtüsü nikâhlı olmanın sembolü olarak görülmüştür.[568]

Manastır hayatının, çok sayıda önde gelen liderleri yazılarında, bekâret ilkesine vurgu yapmış ve bunu Mesih'i taklit etmenin en etkili yolu olarak görmüştür.[569] Manastır hayatının teşvik ettiği bu ilkeyi kiliseler de gözetmiş ve bekâr keşişler ve evlenmemiş papazlar kilise hiyerarşisi içinde en üst derecelere getirilmişlerdir.[570]

Dominiken geleneğinin bekârlık yemini, itaat ve fakirlik yemini gibi,

---

[566] Güngör, 11.
[567] Gabriel Abdelsayed, "Chastity", *ER*, 3/227.
[568] Aumann, 37; Geniş bilgi için bk. *Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri*, çev. Dominik Pamir, İstanbul: Yaylacık Matbaası, 2000, 235- 236.
[569] Geniş bilgi için bk. Aumann, 36.

tarikatın vaaz misyonuyla ilgilidir. Dominiken kadın ve erkekler, Kutsal Ruh tarafından şekillendirilen İncil ailesinin bir parçası olarak, tefekkür ehli vaizler topluluğu içinde bekâr bir yaşamı seçerler. Bir Dominiken, diğer Dominiken kadın ve erkeklerle birlikte bu aile içinde yaşar ve Tanrı ailesinin bu bireyleri, Mesih İsa'nın müjdesini vaaz yoluyla yaşatmaya ve desteklemeye kendilerini adarlar.[571]

Ünlü Dominiken Thomas Aquinas, insanın nihai amacı ve mutluluğu konusunda nelerin bu kapsamda olacağını açıklarken yemek ve cinsellik gibi bedeni arzuların insanın bu amaca ulaşmasında engel olacağını belirtmiştir. Zira insanın nihai amacı Tanrı'ya yakınlaşmadır. Bu ise O'nu düşünmekle elde edilir. Ancak yemek ve cinsellik gibi beden arzuları insanın düşüncesini duyusal şeylere yönlendirir, Tanrı'yı düşünmesine, dolayısıyla O'na ulaşmasına engel olur.[572]

Dominiken Tarikatı manastır yaşamının temel yeminleri olan fakirlik, itaat ve bekârlık yemini yanında manastır yaşamına ait pek çok uygulamayı da sürdürmüştür.

5. Dominiken Tarikatı'nın Manastır Yaşamına İlişkin Uygulamaları

Dominikenler'in 1216 yılında Dominik başkanlığında yapılan kuruluna ait parşomen kâğıdı üzerine yazılmış ve kardeşlerin günlük yaşamının yer aldığı belgeler, aynı zamanda tarikatın Kuruluş Tüzüğü'nün oluşmasında etkili olmuştur. Premontre kurallarından ödünç alınarak oluşturulan tarikat tüzüğü bir önsöz ve iki

[570] Geniş bilgi için bk. Hannah, 47.
[571] McGonigle, Zagano, XVİİİ.

bölümden oluşmuştur. Bu bölümlerde yer alan konular; kanunlar, kanonik hizmetler, yemekler, oruçlar, yiyecekler, uyku, hastalık, adaylık, sessizlik, giyinme, tıraş (başın tepesinin tıraş etme) gibi konular ve hatalar, günahlar, cezalar listesinden oluşmuştur.[573] Tarikatın yaşamı en kapsamlı şekilde 1228'deki genel kurul tarafından kanunlaştırılmış ve Raymond Penyafort'un başkanlığı sürecinde (1238-1340) bu kanunlar yeniden düzenlenmiştir. Bu kanunlar düzenlenirken Dominik'in oluşturduğu kurallara büyük oranda bağlı kalınmıştır. Dominiken Tarikatı'nın oluşturulan bu geleneğinde, monastik kökenlerini de koruduğu görülmüştür.[574] Dominik, Benedikten geleneğinden manastır yaşamına ilişkin, sessizlik, oruç, et yememe, gece ibadeti, günah itirafı, kefaret, dini kıyafette basitlik ve toplu yaşam gibi uygulamaları örnek olarak almıştır. Dominiken geleneği içindeki manastır yaşamına ilişkin kurallar, tefekkür ehli vaizlerin, fikirlerini ve kalplerini tamamıyla Tanrı'nın sözlerine odaklamaları ve onların vaaz görevine hazırlık yapmaları için disipline edilmiş bir çevre sağlamayı amaçlamıştır.[575]

Papa III. Honorius tarafından ilan edilen bildiride, Dominikenler için Vaiz Keşişler ifadesi kullanılmış, başlıca görevlerinin tefekkür yoluyla Tanrı'ya ibadet etmek olduğu vurgulanmıştır. Piskopos Jacgues Vitry'nin, 1220'li yılların başında yazdığı, "In the histories of the east and of the west" eserlerinin bir bölümünü, Bologna'daki Dominikenler'e ayırdığı ve Dominikenler'in Augustin'in kurallarına uygun yaşayan, Kilise'nin resmi ibadet saatlerini gözeten bir ev olarak tanımladığı

---

[572] Tarakçı, *St. Thomas Aquinas,* İstanbul: İz Yayıncılık, 2006, 106.
[573] Vicaire, 208.
[574] Lawrence, 81.
[575] McGonigle, Zagano, XIX.

belirtilmiştir. Richard Woods'un yorumuna göre Dominikenler, hem Vaiz Keşişler Tarikatı hem de Kurallı Rahipler olarak kaynaşmış ve çok uyumlu bir karışım ortaya çıkmıştır. Onların bu yönü pek çok kişinin dikkatini çekmiş ve onları takip etmeye teşvik etmiştir.[576]

Thomas Aquinas gibi ünlü Dominikenler hem eğitim çalışmalarına, hemde ibadet ve fedakârlıklara önem vermiş ve bunları tavsiye etmişlerdir. Aquinas'ın tavsiyeleri ve örnekliğini benimseyen Dominikenler monastik geleneği muhafaza eden bir eğitim faaliyeti içerisinde olmuşlardır. Onlara göre, monastik gelenek içindeki sadelik, onların işleri için en büyük yardımcılardır. Çünkü onların anlayışına göre, ruhun derinlikleri, pişmanlık belirten davranışlarla aydınlanacak ve aynı zamanda böylece kişi Tanrı'ya daha da yakınlaşacak, Tanrı'yı daha çok cezb edecektir. Ruhlar, bireysel çabalar veya sözlerden daha çok, ibadet ve fedakârlıklarla daha kolay özgürleşeceklerdir. Bu nedenle S. Thomas, S. Raymund, S. Vincent Ferrer, S. V. Pius ve diğer eğitimli Dominikenler, dini görevlerini ve geleneklerini sürekli yerine getirmişlerdir. Onlar hem eğitim çalışmalarında çok gayretli olmuş, her zaman çok sade yaşamış hem de kurallara uygun olarak Kutsal Ayin'e katılmayı hiçbir zaman ihmal etmemişlerdir. Okuma ve öğrenme, manastır yaşamına ait kurallar, Kutsal Ayin'e katılma gibi konular Dominikenler'in amaçları arasında yer almış, bunlardan hiç biri diğerinin yapılmasına engel olarak görülmemiştir.[577]

Dominiken Tarikatı'nın yaptığı en önemli yeniliklerden biri de Dominik'in aktif faaliyetler ve tefekkür arasında kurduğu dengedir. Tarih boyunca her ikisi

---

[576] Woods, *Mysticism and Prophecy The Dominican Tradition*, 22- 23.
[577] *The Dominicans*, 40.

arasında bir gerilim sürekli var olmuş ve diğer tarikatlar bu iki uygulama arasında zorunlu bir ayrıma gitmiştir. Dominik'in ortaya koyduğu düzende aktif faaliyetler ve tefekkür arasında bir uzlaşma sağlanmıştır. Tarikat kendi kilisesine sahip olmaya başladıktan sonra, Kilise'nin toplu ibadet uygulamalarına uyma yükümlülüğü ile karşılaşmakla birlikte Dominik, bunu kişisel ibadetiyle birleştirmeyi başarmıştır. O, Kilise'de liturjik ibadet yapmayı sevmekle birlikte onun önemini azaltmıştır. Çünkü onun tarikatının amacı diğer geleneksel tarikatlardan farklıydı. Onun örneğini takip eden kardeşler, özellikle gece yarısı ibadetinden sonra, tam bir sessizlik içinde kişisel ibadet geleneğini uygulamışlardır.[578]

Manastırlarda yaşayan kişilerin yeme içme, giyinme, ibadet, dua, çalışma, uyuma gibi günlük yaşamlarının her alanı belirli kurallara bağlanmıştır. Bununla manastır hayatında önemli iki amaç hedeflenmiştir. Bunların birincisi; bu hayat tarzını benimseyenlerin, yaşam biçimleriyle, toplumun geri kalan kısmından kolaylıkla ayırt edilebilmeleri, ikincisi ise özel programlı ve disiplinli bir hayat sürmelerini sağlamaktır.

Manastır hayat tarzını benimsemiş tüm keşiş ve rahibelerin günlük yaşamının en önemli bölümünü dua oluşturmuştur. John Cassian, duayı Hıristiyan maneviyatının en temel uygulaması olarak görmüştür. O, "Conferences" adlı eserinde dört çeşit duadan bahsetmiştir. Bunlar; günahlardan dolayı özür dileme olarak kabul edilen tövbe; manevi yaşamı güçlendirmek için yapılan dua; ruhların kurtuluşu için yapılan dua ve Tanrı'nın verdiği lutuflar için yapılan şükran duasıdır.[579]

---

[578] Koudelka, 47.
[579] Aumann, 60.

Hıristiyanlık'ta manastırların kurulmasıyla birlikte dua için haftanın belirli günleri ve gün içinde bazı saatler belirlenmiş, manastırların gelişmesiyle birlikte ise dualar daha metodik bir şeklide düzenlenmiştir.[580] Keşişler gündüzleri toplu olarak yapılan ibadetlere ilaveten geceleri de toplu halde ibadet etmeyi ihmal etmemişlerdir. İbadetler mezmurların veya Kitab-ı Mukaddesin bazı bölümlerinin veya bazı Kilise Babalarının kitaplarının okunmasından oluşmuştur. Ayrıca keşişler gün içerisinde belirlenmiş saatler dışında bireysel olarak tüm zamanlarını tefekkür ve dua ile geçirmişlerdir.

Dominik, sekiz saatlik ibadet töreni uygulamış ve tarikatı için de bunu öngörmüştür. Dominik'in uyguladığı ibadet saatleri şöyledir: Gece yarısı duası (Matins), sabah methiyeleri *(Lauds)*, sabah duası *(Prime)*, kuşluk vakti duası *(Tierce)*, öğle vakti duası *(Sext)*, ikindi vakti duası (*None*), akşam duası (*Vespers*) ve yatsı veya yatmadan önce yapılan (*Compline*) duadır. İlahilerle, Mezmurlarla, Kutsal Kitap okumalarıyla ve dua ile yapılan bu ibadet, Dominiken topluluğunun Tanrı'nın Kelamı'na katılmasında önemli bir yer tutar. Tanrı'nın Kelamı üzerine yaşayan bu topluluğun ibadet hayatının merkezini, liturji saatlerinde Kutsal Ayin'in ağırbaşlı bir şekilde sessizce yerine getirilmesi oluşturur. Aynı zamanda bu ibadetler, İncil'in vaazını kolaylaştırmak için en önemli üçüncü araç olarak görülür. Günlük Ekmek Şarap Ayini ve Kutsal Ayin, Dominiken topluluğunun, toplu halde yaptıkları ibadetlerdir. Bu günlük sakramentler ile topluluk yeniden canlanır ve güçlenir. Çünkü onlar, vaaz ettikleri ve yönettikleri insanlarla, aynı yaşam ekmeğini ve suyunu paylaşırlar. Bu ibadetlerde, Tanrı'ya yapılan toplu övgüleri ve müjdeleri duyarak,

[580] Cabrol, *ERE*, 8/784.

yeni bir yaşama sevinci elde edilir ve bu güçle tarikatın temel niteliklerinden olan kutsal gerçekleri araştırma işi kolaylaşmış olur.[581]

Kutsal Ayini yerine getirme tüm tarikat için tefekkürün en iyi okulu olarak görülmüştür. Çünkü kutsal faziletleri yerine getirmek için en uygun ortamı Kutsal Ayin yaratmaktadır.[582] Dominikenler'e göre Mesih'in kutsal bedeni ile birleşme, Mass ve Kutsal Ayin sırasında gerçekleşir, çünkü bu liturjik dua ve törenlerin hepsinde zihin bu büyük birleşmeye tamamıyla meyletmiştir. Kendisini vaftiz yoluyla Mesih'in doğasıyla birleştirmiş olan kardeşler ile Mesih arasındaki yakınlık sürekli vurgulanmaktadır. Hıristiyanlığın tüm sakramentleri Mesih'in papazlığından türemiştir. Tarikatın Evharistiya sakramenti, Yeni Ahit'in kurban sunma inancından güç alır ve diğer sakramentleri yönetir. Ancak Hıristiyan inancına göre vaftiz ve konfirmasyon bazı kutsallıklar ihsan eder, Hıristiyan'ı Tanrı'ya ibadette ayrı bir yere koyar.[583]

Dominiken Thomas Aquinas'a göre vaftiz ve konfirmasyon ruhsal yaşam için zorunludur. Vaftiz ile ruhsal bakımdan yeni bir doğum[584] gerçekleşir. Konfirmasyon ile de ruhsal gelişim sağlanır ve güçlendirilir, evharistiya ile ruhsal

---

[581] McGonigle, Zagano, XIX-XX.
[582] *Dartfort Priory*, 61.
[583] *Dartfort Priory*, 59.
[584] Thomas'a göre, çocuklar (insanlar), ilk atalarından yoksun bir şekilde dünyaya gelir. Bu çocukların günahkâr olarak doğduğundan değil, anne-babalarının (ortak ata) yaptığı günah nedeniyledir. Çocuklar bu nedenle bir cezayı hak etmez, ancak ailelerinin hak ettiği cezadan dolayı onlarda bu cezayı biraz paylaşır. Bu asli günah nedeniyle insanların ruhlarında değişiklik meydana gelmiş, Tanrı'nın inayetinden mahrum kalmışlardır. Ancak Tanrı onları bu durumdan kurtarmak istemiştir. Bu da vaftiz ile gerçekleşir. (Ashley, 92- 93).

besin alınır. Aquinas'ın önem sırasına göre sakramentler vaftiz, konfirmasyon, evharistiya, rahip takdisi, nikah, günah itirafı ve son yağlamadır.[585]

Dominikenler'in asıl amacı Mesih'in yaşantısıyla birleşmektir. Onlara göre bu amaç liturji sırasında gerçekleşir. Ayrıca tüm dualar Tanrı'ya yapılır, ancak bireysel duaların kabul olması çok zordur, bu nedenle Mesih'in kişiliğine dua edilir ve onun ruhu duaların kabulünde yardımcı olur.[586] Ayrıca Dominiken Tarikatı'nın günlük liturjik törenler ile ilgili düşüncesine göre; Hıristiyanlar'ın büyük çoğunluğunun bu günlük törenleri yerine getirmesi imkânsızdır. Bu nedenle, Kilise, kendi çocuklarından bazılarını bu ibadetleri yerine getirmeleri için hepsinin yerine vekil tayin eder.[587]

Dominiken Tarikatı'nın ibadetleri içerisinde tarikat ile özdeşleşmiş diğer bir pratik ise tespih (*rosary*)[588] uygulamasıdır. Tespih geleneği XV. yüzyılda geliştirilmiştir. XV. yüzyılda Dominikenler'in çalışma alanlarından biri de ruhban sınıfından olmayan laik halk için manevi gelişme sağlama çabasıdır. Dominikenler bu amaçları için çeşitli uygulamalar geliştirmiştir. Bunların en önemlisi kutsal Meryem'in tespihidir. Bu uygulamanın en heyecanlı destekleyicisi Alan de Rupe (de la Roche ö. 1475)'dir. 1470'de yaptığı bir vaazında tespihin Dominik'e, Meryem'in kendisi tarafından verildiğini belirtmiştir. Ancak tespihin kullanımının Dominik'den

---

[585] Tarakçı, 203.
[586] Romalılara 8: 26; *Dartfort Priory*, 62.
[587] *Dartfort Priory*, 26.
[588] *Rosary (Tespih):*Hıristiyanlıkta, Meryem'e karşı yapılan bir iltica şeklidir. Bunun kaynağı, ümmi Hıristiyanların Meryem'e yaptıkları yakarışları adet olarak saydıkları zamandır. Kilisede çok önemli bir yeri olan bu murakabe ekolü (tespihle zikir), Meryem'in sırlarından her birini gösteren onbeş onluk halinde "*Ave Maria"* yani, *" Sizi selamlıyorum Meryem"* şeklinde tespihle çekin 150 zikri ihtiva eder. Bir tespih *"Sizi selamlıyorum Meryem"* şeklindeki zikrin beş onluğundan teşekkül etmektedir. Bu ise,

daha eski olduğu bilinmektedir. Sonuçta tespih laik halk için papazların ibadet saatlerine eşdeğer olabilecek bir uygulama haline gelmiştir. İlk Tespih Kardeşliği *(Confraternity of the Rosary)* 1470'de Douai'de, ikincisi ise Jacob Sprenger tarafından 1475 yılında Köln'de kurulmuştur.[589]

Dominiken manastırlarında ibadetler kadar yeme- içme ve yatma gibi günlük yaşam belli kurallar içinde devam etmektedir. Dominiken kurallarına göre, tarikat üyeleri günde iki kere yemek yer, yılın belli zamanlarında oruç tutarlar. Pazar günleri ve noel hariç Kutsal Haç *(Holy Cross)* bayramından Paskalya'ya kadar İkindi vakti ibadeti sonrası yenen yemekle birlikte sürekli bir oruç tutarlar. Advent, Paskalya, Lent dönemi, Ember günleri[590] Miraç *(Ascension)*[591] arefesinde, Pentakost, Aziz John, Peter, Paul, Matthew, Simon, Jude, havari Andrew ve Azizler Yortusu *(All Saints),* Cuma gününe denk gelen noeller dışındaki bütün Cuma günlerinde perhiz yemeği yenir.[592] Oruç, manastır yaşamı sürmek isteyenlerin yerine getirdikleri temel uygulamalarından biridir. Bu yaşam tarzının en temel öğesi, kişinin kendini mutluluk veren bazı uygulamalardan uzaklaştırmasıdır. Bu nedenle oruç, keşiş ve rahibeler arasında nefsi kontrol etmenin, ruhu dünyalık arzulardan kurtarmanın en etkili yollarından biri olarak görülür. Çünkü İsa Mesih kendisi orucu uyguladığı gibi,

---

Rosary'nin sadece üçte birini meydana getirir. Tespihin tarihi XII. yüzyıla kadar çıkar. Özellikle Dominikenler tespihi populer hale getirmişlerdir (Aydın, *Din Fenomeni,* 194).

[589] Ashley, 19.

[590] *Ember günleri*: Yılın yaklaşık üçer ay aralıklarla, dört ayrı döneminde tutulan oruçlardır. Bu oruçlar, Advent devresine denk gelen 13 Aralık'tan, Pentekost gününden, 14 Eylül tarihinden ve Paskalya öncesi Lent döneminin ilk Pazar gününden sonraki Çarşamba, Cuma ve Cumartesi günlerinde, üçer gün olarak tutulur. (Geniş bilgi için bk. Mehmet Katar, *"Hıristiyanlık'ta* İsa'nın Doğumu ile ilgili Kutlamaların Ortaya Çıkışı*", İslamiyat*, Ekim-Aralık 2000, cilt 3, sayı 4, 71. dipnot)

[591] *Ascension (Miraç)*: İsa'nın dirilişinden kırk gün sonra Zeytin dağına giderek havarilerine son nasihatlerini yaptıktan sonra onların gözleri önünde göğe çıktığı gün olarak kabul edilir. (Geniş bilgi için bk. Xavier Jacob, *Hıristiyan Terimler Sözlüğü,* İstanbul: Ohan Matbaacılık, 2004, 58.)

[592] Geniş bilgi için bk. Tugwell, 459- 461.

onu takip edenlere de bunu tavsiye etmiştir. Oruç tutan kişilerin niteliği İncil'de şöyle açıklanmıştır: "Ve oruç tuttuğunuz zaman ikiyüzlüler gibi surat asmayın; zira onlar oruç tuttuklarını insanlar görsünler diye, suratlarını asarlar. Doğrusu size derim: Onlar karşılıklarını aldılar. Fakat sen oruç tuttuğun zaman, başına yağ sür ve yüzünü yıka; ta ki, insanlara değil, Baba'na oruçlu görünesin ve gizlide gören Baban sana ödeyecektir."[593]

Dominikenler'in tarikat tüzüğünde, tarikat üyelerinin nasıl uyumaları gerektiği konusuna da yer verilmiştir. Bu kural şöyledir: Kardeşlerimiz, saman veya benzeri bir şey buldukları takdirde döşekte yatmayacaklardır. Tunik ve iç çamaşırları ve bağlanmış kemerleriyle uyumalıdırlar. Saman, yün veya çuval bezinde yatabilirler. Evlerimizin dışında onlara sağlanan her şeyde yatmalarına, ev sahibine sorun yaratmamak adına izin verilir. Ancak biri döşek isterse, bir gün boyunca ekmek ve suyla oruç tutmalıdır.[594] Dominikenler, manastırlarında bu yaşam tarzının temel ilkelerinden sessizlik ilkesini de gözetmektedirler. Sessizlik ilkesini bozmak ciddi bir suç olarak görülmekte ve ağır cezalar verilmektedir.[595]

6. Dominiken Tarikatı'nın Eğitim ve Teoloji Alanındaki Çalışmaları

Manastır yaşamı süren keşişlerin Hıristiyan dünyasındaki ilim faaliyetlerine katkılarının büyüklüğü her zaman dile getirilmiştir. Hatta Batı Medeniyeti'nin

---

[593] Matta 6: 16–19; Rosemary Rader, "Fasting", *The Encyclopedia of Religions (ER,)* Ed. Micea Eliade, New York 1986, 5/288.
[594] Tugwell, 465.
[595] Vicaire, 210.

Hıristiyan Kilisesi'nin yardımı olmaksızın doğmayacağı iddia edilmiştir.[596] Keşişler, manastırlarda Kitab-ı Mukaddes'i ve bazı kutsal yazıları araştırma işleriyle meşgul olmuşlar,[597] eski medeniyetlerin el yazma eserleri üzerine yaptıkları çalışmalarla onları çoğaltarak kurtarmış ve ilk mektepleri kurmuşlardır.[598] Aynı zamanda manastırlar kültürel ve entelektüel yığılmanın, ideolojik rezervlerin korunduğu yerler olmuştur.[599] Keşişler bilim ve sanat alanlarında yaptıkları çalışmalarıyla ilerlemiş ve zengin manastır kütüphaneleri çok sayıda eseri bünyesinde barındırmıştır.[600] Nitekim teoloji, dua literatürü, mistisizm konularında eser veren önemli isimler keşişler arasından çıkmıştır.[601]

Dominik'in Vaizler Tarikatı kısa zamanda bilimde, özellikle XIII. yüzyıl üniversitelerinde ün kazanmıştır. Skolâstik dönemin en büyük düşünürlerinden Thomas Aquinas (1225–1274) Dominiken fikirlerin ilk ve dikkat çekici savunucusu olmuştur. Onun Tanrı'nın varlığını ispat konusundaki "Beş Delil" ilkesi İslam filozofları tarafından da derinlemesine incelenmiştir.[602] Aquinas dışında Dominiken Tarikatı'na mensup çok sayıda filozof ve teolog Ortaçağ üniversitelerinde etkin rol oynamıştır. Dominiken Tarikatı'nı diğer pek çok tarikattan ayıran yönlerinden biri, eğitime verdiği öncelik olmuştur. Dominikenler'in bu alanda etkin olmasında, kurucusu Dominik'in benimsediği eğitim anlayışı ve kurduğu sistemin rolü büyük olmuştur.

---

[596] Toynbee, 60.
[597] Cabrol, *ERE,* 8/784.
[598] Aydın, *Din Fenomeni,* 174.
[599] Aydın, *Din Fenomeni,* 142.
[600] Cabrol, *ERE,* 8/784.
[601] Gürkan, *DİA*, 27/560.
[602] Mitchell, *ER,* 12/311.

6.1. Dominiken Tarikatı'nın Eğitim Anlayışı

XIII. yüzyılda, gelişmeye başlayan şehir merkezleri ve üniversitelerle birlikte Hıristiyan yaşamında meydana gelen canlanma, vaizlerin yalnızca fakirlik ilkesini uygulamalarını değil, aynı zamanda Kutsal Kitap'ı ve Hıristiyan öğretisini araştırma işiyle de ilgilenmelerini gerekli kılmıştı. Dominik, kutsal gerçekleri araştırmayı, doktrinel vaazı gerçekleştirmek için temel esas olarak görmüştü. Dominik'in çalışmalarına başladığı ilk dönemlerde, Valdolar ve Albililerin, Hıristiyan inancına yönelttikleri entelektüel meydan okumayla karşı karşıya gelinmişti.[603] Bu elit heretik gruplarla tartışmaların yanısıra şehirlerdeki bilinçli insanlara eğitimli papazlık hizmeti verebilmek için hem zihni çeviklik hem de teolojik eğitim gerekmişti. Dominik ve Jordan, daha ilk dönemlerde bunun farkına varmıştır. Çünkü Dominikenler'in asıl amacı vaaz olmakla birlikte, bu vaizler etkili olmak istiyorlarsa iyi birer öğrenci olmak zorundaydılar. Humbert Romans'ın da kutsal gerçekleri araştırma işinin tarikatın nihai amacı olmadığını ancak bu sona güvenle ulaşmak için zorunlu olduğunu, vaaz ve ruhların kurtuluşunun, eğitimsiz tamamlanamayacağını vurguladığı kaydedilmiştir.[604]

Dominikenler'de diğer önemli monastik uygulamalardan olan Kutsal Ayin, diğer ibadetler ve sadelik kuralları sürdürülmekle birlikte bütün şartlar okuma ve öğrenmeyi teşvik edecek şekilde düzenlenmiştir. Uzun süren bir hazırlıktan sonra, yeni kardeşlerin vaaz etmesine veya yabancı misyonlara gitmesine ve Pavlus'un

[603] McGonigle, Zagano, XX.
[604] Lawrence, 84.

sözüne uygun[605] bir şekilde vaaz etmesine izin verilmiştir. Bu amaçlarını gerçekleştirmek için başlangıcından itibaren Dominiken manastırları birer eğitim ve araştırma evleri olmuştur. Dominik Tanrı'nın kendilerini başarılı kılmaları için çaba göstermeleri gerektiğini bildiği için ilk müritlerini felsefe ve teoloji eğitimi almaları için üniversitelere göndermiştir. Onları sürekli olarak kendilerini kutsal gerçekleri araştırmaları konusunda teşvik etmiştir.[606]

Dominik, Güney Fransa'da, heretiklerle olan mücadelesi esnasında kardeşler için sağlam bir teolojik eğitimin gerekliliğini fark etmiş ve ilk kardeşlerini Toulouse'de hoca olan, İngiliz Profesör Alexander Stavensby'den eğitim almaları için görevlendirmiştir. Dominik'in daha sonraki adımı III. Honorius'dan Paris üniversitesindeki bazı hocaların ve öğrencilerin, Touloulse'ye giderek, buradaki vaiz kardeşleri eğitmeleri ve onların zor görevlerinde yardımcı olmalarına izin vermelerini istemek olmuştur. Dominik'in aklında dolaylı olarak Toulouse'de bir üniversite kurmak bulunmuştur. 19 Ocak 1217'de, III. Honorius, Paris Üniversitesi'ndeki profesör ve öğrencilerden Toulouse bölgesine gitmelerini ve oradaki heretikleri döndürme çalışmalarında kardeşlere yardımcı olmalarını istemiştir.[607]

Dominik, tarikatın doktrinel hizmetlerinin devamını sağlayacak temelleri atmak için 1220'de kendi başkanlığı sırasında oluşturduğu tüzükte, her manastırda bir teoloji okulunun kurulmasını sağlamıştır. Bu tüzükle profesör ve öğrencilerin faaliyetlerini de düzenleyen kurallar oluşturmuştur. Tarikat, hem sayısal hem de

---

[605] "Kelamı vazet, vakitli vakitsiz sıkıştır, bütün tahammül ve talim ile tazir et, takdir et, teşvik et" (2. Timeteosa 4: 2)
[606] *The Dominicans*, 36–37.
[607] Koudelka, 154-155.

coğrafi olarak geliştiği için, Dominik, manastır okulları, taşra bölgelerindeki teoloji ve felsefe okulları ve ileri eğitim sürdürebilecekleri üniversiteler ile genel araştırma merkezleri arasında ağ oluşturacak son derece detaylı akademik bir organizasyon inşa etmiştir. Okullar en alt seviyede manastır okulları ve en üst düzeyde genel araştırma merkezleri olarak şekillenmiştir. Bir manastır kurulur kurulmaz sınıflar hemen oluşturulmuştur. Dominik öldüğünde yaklaşık on beş manastır var iken 1227'deki ilk sayımda bu sayı 404 manastıra ulaşmış ve tüzüğe uygun olarak her manastıra profesör atanmıştır. 1277'ye gelindiğinde ayrıca 404 Dominiken teoloji okulunun varlığını sürdürdüğü kaydedilmiştir.[608]

Dominik'in kurduğu bu yapının temelinde, manastır okulu ve onun kendi hocası yer almıştır. Bu hocanın görevi manastırda bulunan kardeşleri İncil, Peter Comestor'un İncil tarihi ve Raymond Penyafort tarafından yazılan pişmanlık ve günah itirafı üzerine bir tez olan "*Summa de casibus"* üzerine eğitmek olmuştur. Papa Honorius'un onay mektubunda, Dominiken kardeşlerin görevinin, vaaza ek olarak, günah itirafını dinlemek ve günahından dolayı pişmanlık duyanlara danışmanlık yapmak olduğu açıkça belirtilmiştir. Günah itirafını dinleyecek kişilerin ahlaki teoloji problemleri konusunda çok iyi eğitimli olması gerekli görülmüştür. Dominiken kardeşlere bu eğitim yüksekokul veya üniversiteye gitmeden önce kendi manastırında verilmek zorundaydı. Onların günah itirafı konusundaki eğitiminde aralarında Raymond'un "*Summa*" isimli ünlü tezinin de bulunduğu çok sayıda hocanın tezi klavuz olarak kullanılmıştır. Raymond'un tezi 1225'de ilk olarak İspanya'daki

[608]Geniş bilgi için bk.Hinnebush, 28; Schillebeeckx, "Dominican Sprituality", http:// dominicans.ca/ Documents/articles/schillebeeckx1.html, 25.05.2014.

kardeşlerin kullanması için yazılmış, ancak daha sonra onun gözden geçirilmiş yeni formu, tüm tarikat için klasik bir el kitabı olmuştur.[609]

Manastır okulunda, İncil eğitimi ve temel dogmatik ilkeler ile ahlak teolojisi hakkında eğitim verilirdi. İlerlemiş seviyede, Aristo'nun mantık çalışmaları üzerine yapılacak bir eğitim, skolâstik teoloji eğitimi için zorunlu bir hazırlık aşamasıydı. Aristo mantığı, üniversitelerde, Edebiyat Fakültesi ders müfredatı içinde çok geniş bir yer almıştır. Ancak kardeşler, kendi adamlarını, üniversitenin karışık ortamı ve problemli topluluğu içerisinde yer almalarına müsaade etmemişlerdi. Bunun yerine zorunlu felsefi temelleri kendi okullarında sağlamışlardı. Zamanla Dominikenler, tüm ihtiyaçlarını karşılayacak özel merkezler geliştirmişlerdir. Her bir manastır bölgesinde, çok sayıdaki büyük manastırlara, *studia solemnia* ünvanıyla büyük okullar statüsü verilmiştir. Buralarda Edebiyat Fakültesi müfredatındaki konular yer almıştır. XIII. yüzyılın son on yılındaki taşra kurulları kendi bünyelerinde bazıları mantık eğitimi, bazıları felsefe eğitimi ve diğerleri ise çok gelişmiş bir teoloji eğitimi sunan evler oluşturmuştur.[610]

Eğitimin genel merkezleri, seçilmiş öğrencilere daha ileri bir teoloji öğretimi veren okullardı.[611] Bu genel eğitim okulları üniversite merkezlerinde yer alırdı. Bu merkezler tarikatın skolâstik yapısının zirvesi olarak şekillenmişlerdir. Bunların en eski ve prestijli olanı Paris'teki okuldur.[612] Paris genel eğitim merkezinin temelleri, kardeşlerin buraya gelişiyle beraber 1227'de, seküler hoca olan John St.

---

[609] Lawrence, 85.
[610] Lawrence, 85- 86.
[611] Hinnebush, 28.
[612] Lawrence, 86.

Albas'ın öğretime başlamasıyla atılmıştır. 1229'da Cremona'lı Roland mezun olduğunda, tarikat ilk teoloji kürsüsünü elde etmiştir. Bir yıl sonra, laik hoca, John s. Giles'in Dominiken olmasıyla ikinci kürsü'de elde edilmiştir. Aynı dönemlerde yine laik bir hoca olan Robert Bacon, İngiltere de tarikatın kurallarını benimsemiş ve Oxford'da ders vermeye başlamıştır.[613]

Paris'teki merkeze uygulanan kontenjan sistemine göre, her taşra teşkilatının seçkin üç öğrencisini göndermesine müsaade ediliyordu. Tarikatın sayısının artması nedeniyle bu merkeze olan talebi karşılamak mümkün olmamıştır. Taşralarda teoloji merkezleri oluşturularak bu soruna, kısmi bir çözüm bulunmuştur. 1247'deki genel kurul İngiltere, Almanya ve Lombardiya ve Provence'deki manastır bölgelerinde;[614] 1248'deki genel kurulda ise Oxford, Bologna, Mentpellier ve Köln'de genel eğitim merkezleri açmaları konusunda yetki verilmiştir. Buralardaki okullara her taşra bölgesinden iki öğrenci gönderebilecekti. Bu kararlar, mekânların hepsinde hemen yerine getirilmemekle birlikte, bu kanunun kendisi çok önemli görülmüştür. Alman tarihçi, Albert Hauck, bu kanunla büyük dini toplulukların akademik problemlerini çözebileceğini, seçilmiş öğrencilerin bu eğitim merkezlerinde ileri düzeyde eğitim için toplanacağını belirtmiştir. Hauck'a göre bu genel eğitim merkezlerinin diğer bir katkısı ise daha önce ilmi disiplinler içerisinde teolojiye olan kısıtlamanın kaldırılmasıdır. Bu nedenle Dominikenler, teolojinin ilimler içerisinde özel bir alan olarak yer almasında büyük bir adım atmışlardır.[615]

---

[613] Hinnebush, 28.
[614] Lawrence, 86.
[615] Hinnebush, 28.

Dominikenler'in tarihinde okuma ve öğrenme üzerine olan ısrardan hiçbir zaman vazgeçilmemiştir.[616] Dominikenler'in, Kilise'ye en büyük katkıları, kutsal doktrin alanında olmuştur. Dominik, kardeşlerinin bıkmadan, yılmadan kutsal gerekçeleri araştırmaları konusunda ısrar etmiştir. Dominikenler için, bir Dominiken "mütefekkir bir havaridir" dendiği ifade edilmiştir.[617] Dominik'den sonra gelen her genel başkan, her genel kurulda kendi dönemlerindeki okulları yaşatmaya, geliştirmeye, teşvik etmeye çalışmıştır. Bu nedenle ilim arzusu, Dominiken geleneğinin en göze çarpan çağrısı olmuştur. Tarikatın bütün azizleri kendi dönemlerinde hoca olarak tanınmışlardır. Onların bu çalışmalarının yalnızca kendi dönemleri için değil, gelecek nesiller için de faydalı olduğu vurgulanmıştır.[618]

Dominiken geleneğinin okuma ve öğrenmeye verdiği önem vaiz kardeşlerin, Ortaçağ'da, Avrupa'daki üniversitelerde büyük rol almalarını sağlamıştır. Her Dominiken manastır, Kutsal Kitap ve teolojinin araştırıldığı okullar olmuştur. Dominiken Tarikatı, Kilise'ye Albert Great, Thomas Aquinas, Meister Echart ve Antoninus gibi çok büyük teolog ve düşünürler kazandırmıştır.[619] Büyük Albert'in ve Thomas Aquinas'ın döneminde, onlar kendilerine üniversite aramamış, en ünlü Avrupa Üniversiteleri onları kendi üniversitelerine kazandırmaya çalışmıştır. Thomas'ın çalışmalarına olan büyük ilgi ve araştırma, Dominiken Tarikatı'nın en önemli konusu olmuştur.[620]

---

[616] *The Dominicans*, 37.
[617] Aumann, 129.
[618] *The Dominicans*, 37.
[619] McGonigle, Zagano, XX.
[620] *The Dominicans*, 36–38.

Albert ve Thomas'dan sonra tarikat, doğal bilimleri temel amaçları olan İncil'i yayma ilkesi içerisine dâhil ederek organize olmaya başlamış, ancak kardeşlerin bir kısmı arasında geleneksel dini olmayan bilimlere karşı etkili bir itiraz yükselmiştir. Felsefe eğitimi, Kilise'de zaten var olan bir problemin tarikat içerisinde de çıkmasına neden olmuştur. Çünkü yaşlı ve muhafazakâr kardeşler, felsefe eğitimi konusunda şüphe duyuyorlardı. John St. Giles gibi felsefeyi, teolojik araştırmalar için gerekli gören bazı teologlar ise doğulu filozoflara olan yaklaşım konusunda tereddüt içindeydiler. Onlar, felsefeye karşı olmamalarına rağmen aşırı Aristo taraftarlığına karşı ihtiyatlı yaklaşan teologlardı.[621] Albert ve Thomas, bütün bu karşı çıkışlarla mücadele etmişlerdir. 1259'da Valenciennes'deki genel kurulda Thomas ve Albert'in desteklediği yöntem kabul edilmiş, dini olmayan bilimleri araştırma, Dominiken eğitimi içerisinde zorunlu hale getirilmiştir.[622]

Valenciennes'de 1259'da toplanan genel kurul, tarikatın ilk akademik kanunlarını, akademik organizasyonunu tamamlayarak ilan etmiştir. Bu kanun, Albert Great, Thomas Aquinas, Peter Tarantaise, Florence Hesdin ve Bonhemme Brittany'den oluşan beş teoloji üstadının çalışmalarının ürünü olmuştur. Bu tüzükle üniversitelerde okutulan derslere benzer bir sistem oluşturulmuştur. Bu beş üstattan oluşan komisyon, öz ve açık dokümanlarla Dominiken eğitiminin pek çok yönünü düzenlemişlerdir. 1240 ve 1250'de iki taşra bölgesi, bünyesindeki bazı okulların felsefe dersleri oluşturmalarına izin vermişti. Bu adım zorunlu olarak görülmüştü. Çünkü Aristo ve bazı yazarların çalışmaları sonucu ortaya çıkan konular üzerine ilgi

---

[621] Hinnebush, 31.
[622] Schillebeeckx, "Dominican Sprituality", http:// dominicans.ca/ Documents/ articles/ schillebeeckx1. html, 25.05.2014.

giderek artmaktaydı. Oluşturulan bu kanunla zaten var olan bir gelişme yasallaştırılmış ve genel felsefe okullarına yetki verilmiştir. Diyalektik ve mantığı, teolojik spekülasyonların meşru aracı olarak kabul etmek, düşünce alanında ortaya çıkmış olan temayüllere uygun bir adım olarak kabul görmüştür. Bu kanunla Dominik'in ilk müritlerinin Alexander Stavensbay'ın derslerini takiple başlattıkları akademik organizasyon tamamlanmıştır.[623]

Dominikenler, o dönemin acil problemlerini dinamik ve anlaşılabilir bir şekilde tartışmış, dengeli ve ılımlı çözümler sunmuştur. Albert, Thomas, Robert Kilwardby, Remigio de Grolami, Peter Tarantaise, Bernard Trilia ve Richard Knapwell gibi hocalar, üniversitelerdeki akademisyenlerden daha hacimli yazılar ortaya koymuşlardır.[624]

Dominikenler'in üniversitelerde etkin rol almaya başlamaları üniversite çevresinde bazı problemlerin yaşanmasına neden olmuştur. Thomas Aquinas'ın 1252'de fakülte mezunu olması (*bachelor*), Humbert Ramons'ın 1254'de yüksek lisansını (master general) tamamlaması, Paris'teki seküler papazların, kardeşler üzerine olan saldırılarının yoğunlaşması ile sonuçlanmıştır. Bu karşı çıkışın nedeni olarak üniversite çevresinin yeni dilenci tarikatların hayat tarzı hakkında açık ve net bir bilgiye sahip olmaması, papazların, kardeşlerle keşişler arasındaki farklılığı anlamamaları gösterilmiştir. Bu nedenle kardeşlerin vaaz, eğitim ve ruhların kurtuluşu için yaptıkları faaliyetlere karşı çıkmışlardır. Paris'teki akademisyenlerin dilenci tarikatlara mensup profesörlerin ününün artmasına olan kızgınlığının nedeni,

[623] Hinnebush, 29- 30.
[624] Hinnebush, 32.

kardeşlerin bağımsız hareket etmeleri ve Papalığın özel izin ve imtiyazlarına sahip olmalarından duydukları rahatsızlıktır.[625]

Paris'te kardeşlere karşı olumsuz tepkilerde ciddi gelişmeler meydana gelmiş, çok şiddetli sürtüşmeler yaşanmıştır. Bunların en ağırları 1252-1290 yılları arasında özellikle de 1252-1259, 1265-1271 ve 1282-1290 yıllarında gerçekleşmiştir. Oxford da daha ileri tarihlerde 1303-1320 ile 1350-1360 yılları arasında çatışmalar yaşanmıştır.[626] Saint Jacgues manastırı adeta kuşatma altına alınmıştır. Kardeşler çamur, taş gibi aşağılamalara maruz kalmışlardır. Üniversite, Thomas'ın master diploması almasını reddetmiştir. Ancak, IV. Alexander, ona eğitim için izin vermiştir. Thomas, 1256'da ilk dersinin açılış konuşmasını yaparken, dinleyicilerini IX. Louis'in askerleri korumuştur.[627] Kavgaların en sivri ve en tipik örneği Paris'te 1252-1259 arasında Guillaume de Saint Amour olayında yaşanmıştır.[628] Laik bir hoca olan Saint Amour, kardeşler üzerine çok şiddetli bir saldırı niteliğinde olan *Son Zamanların Tehlikeleri* (*The Perils of the latter Times)* adlı bir metin yazmış, Büyük Albert ise bu kitaba karşı bir cevap yazmıştır. Bu cevabı duyduktan sonra, Papa Saint Amour'un, kitabını yasaklamış, yazarı ve savunucularını Paris'ten sürdürmüştür. Aynı zamanda, Thomas ve Bonaventure kendilerini hedef alanlara imalı cevaplar vermiş, Thomas, dilenci tarikatları savunan çalışmalar kaleme almıştır. Tartışmalar sürekli devam etmiş hatta 1274'de toplanan Lyon Konsili'ne katılan çoğu piskopos bütün kardeş tarikatlarının ortadan kaldırılması yönünde istekte bulunmuşlardır. Bu konsilde bazı küçük tarikatlar ortadan kaldırılmış, Fransisken ve Dominikenler ise

---

[625] Hinnebush, 31.
[626] Le Goff, *Ortaçağ'da Entelektüeller*, 129.
[627] Geniş bilgi için bk. Hinnebush, 32- 33

övülmüştür. Thomas'ın öğretisine olan saldırılar 1313 yılına kadar devam etmiş, 1313'deki kurulda Thomas'ın zaferi zirveye ulaşmıştır. Onun doktrini en muteber ve genel (sonder and more common) olarak ilan edilmiştir. [629]

Dominikenler, başlıca teolojik ve Kutsal Kitap'a dayalı araştırmalara ilgi duymuş, teoloji, Kutsal Kitap ve felsefe alanında çok sayıda çalışma ortaya koymuşlardır. Kardeşlerin çoğu İncil üzerine yapılan çalışmaları yorumlamıştır. St. Hugh Cher bunların hepsini izah etmiştir. Kardeşlerden bir grup Paris'te, Kitab-ı Mukaddes'in Konkordansını oluşturmuş ve *Vulgate* versiyonu üzerine çalışmışlardır. Albert Great, hayvanlar, bitkiler, mineraller, botanik üzerine yazılar yazan çok yönlü bir yazar olmuştur. Ayrıca Albert, Aristo felsefesi üzerine ansiklopedik bir tefsir yazmış, teoloji ve Kutsal Kitap üzerine çalışmalar yapmıştır.[630]

Dominikenler, irşat teolojisi, tarih ve diğer alanlarda, referans kitaplar, özetler, el kitapları oluşturmuştur. Bunlardan Raymond Penyaford'un günah çıkaran papazların, hocaların ve vaizlerin kullanmaları için yazdığı geniş içerikli el kitabı çok faydalı görülmüştür. Vincent Beauvais'in en ünlü eseri "*specelum maius"* birçok alanda bilimin toplandığı ilmi ansiklopedik çalışmadır. Vaizler, törenler ve bu törenlerin materyallerini oluşturmuş, azizlerin yaşamlarını yayınlamışlardır. James Voragine'nin azizlerin yaşamını konu alan "T*he Golden Legend"* hala okunmaktadır. Bazı yazarlar, laikler için erdemler üzerine kitaplar kaleme almışlardır. Laurence Oerlans, ahlaki erdemler ve ahlaksızlık üzerine yazdığı *"somme le Roi"* adlı eser Ortaçağ'ın en çok satan kitabı olmuştur. Jordan Saxony'nin, Dominikenler'in yaşamı

---

[628] Le Goff, *Ortaçağ'da Entelektüeller*, 129.
[629] Bkz Hinnebush, 32- 33.

ve tarikatın ilk dönemleri hakkındaki yazıları, tarihçiler için en öncelikli kaynaklar arasında yer almıştır. Bernard Gui, kendisini tarikatın tarihine adamıştır. Diğer kardeşler ise, uluslar, şehirler ve tarihte etkili kişiler üzerine hikâyeler yazmışlardır. Theodoric Borgognoni Lucca, hem kendisi hem babası bir cerrahtır ve cerrahlığın el kitabını hazırlamıştır. Moneto Cremona, Bernard Gui, Nicholas Eyremic, engizisyoncudurlar ve kendi meslektaşları için rehber kitaplar hazırlamışlardır. Thomas Contimpre, azizlerin yaşamına ilaveten, doğal bilimleri içinde topladığı ilk ansiklopedik eserlerden biri olan " the Natura Rerum" adlı kitabı yazmıştır. John Balbus'un 1286'da yazdığı, "The Catholicon", Ortaçağ'a ait ilk sözlüktür. Bu eser gramer, konuşma sanatı, şiir yazma tekniği ve Ortaçağ Latin ve geç klasik dönem imla usulünü konu edinmiştir.[631]

6.2. Albertus Magnus (1206-1280)

Dominiken Tarikatı için önemli isimlerden biri olan Albertus Magnus, asker bir ailenin çocuğu olarak 1206 yılında Almanya'da doğmuş, 1221 yılında Padova'ya üniversite eğitimi için gitmiştir. Albert, doğa bilimlerine ve teolojiye büyük bir ilgi duymuştur. Padova'daki eğitimi sırasında Aristoteles'in çalışmaları konusunda eğitim alan Albert, ilk defa Dominikenlerle karşılaşmıştır. Saksonya'lı Jordan zamanında gerçekleşen bu karşılaşma Dominiken Tarikatı açısından da çok önemli bir gelişme olmuştur. Jordan, 1223 yılında Padova'ya gelmiş ve kendilerine buradan mürit olacak öğrenciler ararken onun bu davetine cevap veren Albert olmuştur. O

[630] Geniş bilgi için bk. Hinnebush, 33

zamanlar, Padova'da Dominiken manastırı olmadığı için, teoloji eğitimini ve adaylığını tamamlamak için Almanya'ya geri dönmüştür. 1233 yılında, sırasıyla Hildesheim, Freiburg im Breisgau, Regensburg, Strasbourg ve Köln'deki Dominiken manastırlarına teoloji hocası olarak atanmıştır. Bu önemli hocalık stajerliğinden sonra, Albert, teoloji alanında doktora eğitimi için Paris Üniversitesi'ne gitmiştir.[632]

Albert, 1240'lı yılların başında Paris Üniversitesi'ne gittiğinde, Aziz John Giles'in halefi Aziz Quentin Gueric'in rehberliğinde eğitimine başlamıştır. Doktora çalışmaları sırasında Yahudi ve Müslüman tefsirciler yoluyla, Aristo Külliyatı ile tanışmış ve Aristo düşüncesinin kendi çalışması için çok önemli olduğunu fark etmiştir. 1245'de Paris Üniversitesi'nde teoloji doktoru olan Albert, 1245'den 1248'e kadar buradaki iki Dominiken teoloji kürsüsünden birine sahip olmuştur. Genç bir Dominiken olan Thomas Aquinas, 1246'da Albert'in hocalığında eğitim almaya başlamıştır. Thomas, bu eğitim sırasında, Albert'in Aristo'dan etkilenerek oluşturduğu *"Nicomachean Ethics"* üzerine dersler almıştır. Bundan sonra Kilise'nin iki büyük Dominiken doktoru arasında dostluk ve bilimsel işbirliğine dayanan bir yaşam başlamıştır. 1248'de Albert ve Thomas, Köln'e gitmiş, Albert, burada, Dominiken Tarikatı'nın yeni genel eğitim merkezinin idareciliğini yapmıştır. Albert Köln'deki hocalığı sırasında, Pseudo Dionysius ve Aristo ahlakı üzerine dersler vermiştir. Albert'in, hem Pseudo-Dionysius tarafından sunulan neo-platonik düşünceye bağlı olması hemde Aristo'yu Latin Batı için anlaşılır kılması, Dominikenler'in entelektüel geleneğinde gözle görülür, önemli gelişmeler

[631] Geniş bilgi için bk. Hinnebush, 33- 34.
[632] McGonigle, Zagano, 13.

sağlamıştır. Albert, Aristo bakış açısını kullanmanın pozitif Hıristiyan bakış açısı geliştirmede önemli fayda sağlayacağına inanmıştır.[633]

Albertus Magnus'un çalışmalarında insan aklının gelişmesi ve Hıristiyan düşüncesinin derinliğine araştırılması büyük önem taşır. Anlayamadığı konularda asla fikir yürütmek istemeyen Albertus Magnus, Aristoteles'in eserlerini Yunanca tercümelerden kavramanın zorluğuna dikkati çekmiş ve bu eserleri anlamak için İslam filozoflarının yorumlarına başvurmuştur. Albertus Magnus'un felsefi çalışmalarının en önemli sonucu, felsefenin iman ve teolojiden farklı olduğunu göstermesidir. Bunlar arasındaki farkı sadece bunların ayrı ayrı tariflerini teorik olarak vererek değil, aynı zamanda kendisinden önce gelenlerden çok daha açık bir biçimde göstermiştir. Albertus Magnus, İbn Rüşd'ün seleflerini, anlayamadıkları konularda fikir yürütmekle suçlamıştır. Ona göre sebep ve felsefe, Aziz Anselm, Abelard ve Scotus Erigena doktrinlerine girmiş fakat bu düşünürler sebep sahasının limitlerini her zaman idrak edememişlerdir. Teolog olarak bu kişiler anlamak yerine iman edip inanmışlardır. Fakat bunlar inandıkları her şeyi anlıyormuş gibi davranmışlardır. Mesela Aziz Anselm; Üçlü Birlik *(Trinity)* ve ruh göçü *(Incarnation)* konularını izah edebildiğini düşünse de tam olarak anlayamamıştır. Albertus Magnus, felsefeyi teolojiden daha açık bir ilim dalı olarak kullanmıştır. Thomas Aquinas da bu konuda önemli bir rol oynamakla beraber ona bu yolu Albertus Magnus hazırlamıştır.[634]

Albert, 1280'de Köln'de ölmüştür. Papa XI. Pius tarafından 1931'de aziz ve

---

[633] McGonigle, Zagano, 14.
[634] Gülnihal Küken, *Ortaçağ'da Eğitim Felsefesi*, İstanbul: Alfa Yayınları, Mart 2001, 549.

kilise doktoru olarak ilan edilmiştir. Papa XII. Pius, 1941'de, Albert'i doğa bilimlerinin üstadı olarak adlandırmıştır.[635]

Albert'den sonra onun öğretilerinden etkilenen iki akım ortaya çıkmıştır. Bunlardan birincisi Aristo'nun nesnel akılcılığına vurgu yapan Thomas Aquinas'ın yolu, diğeri ise Platonik Mistisizme vurgu yapan Meister Eckhart'ın yoludur.[636] Albert'in öğrencileri olan Thomas ve daha sonraki çağdaşı Meister Eckhart, sıklıkla Albert'in felsefi kişiliğinin birbirine ters Aristocu ve Neoplatonik iki yönünü, temsil etmektedirler. Bir açıdan bunların yaklaşımının, Albert'den çok uzak olmadığı ve onların doktrinlerinin birbirine benzediği ifade edilse de, Hıristiyan yaşamının tefekkür boyutunu ve bunun sevgi (charity) ile birleşmesi üzerine yaptıkları tanımlar nedeniyle Thomas ve Eckhart'ın, birbirlerinden çok uzak olduğu belirtilmektedir.[637]

6.3. Thomas Aquinas (1225-1274)

Albertus Magnus'un öğrencisi Thomas Aquinas, skolâstik felsefenin yükseliş[638] döneminin en büyük düşünürü olarak kabul edilmiştir. Zira onun öğretisi bugün Katolik Kilisesi'nin resmi felsefesidir.[639]

---

[635] McGonigle, Zagano, 15.
[636] Ashley, 11.
[637] Woods, *Misticizm and Prophecy The Dominican Tradition*, 76.
[638] Albertus Magnus ve Thomas Aquinas, uyguladıkları yöntemlerle skolâstik felsefenin yükseliş döneminin önemli iki düşünürü olmuşlardır. Skolâstik Felsefe gelişmesi bakımından üç döneme ayrılmıştır. İlk dönem, erken skolâstik dönem olarak da adlandırılmış ve yaklaşık 800-1200 yılları arasında varlığını sürdürmüştür. Yükselme dönemi yaklaşık 1200-1300 ve Geç Skolâstik dönem olarak adlandırılan Skolâstik Felsefenin sona ermesi ise 1300-1500 yıları arasında devam etmiştir. Bu dönemlerin her birinin sorunları ele alış ve çözüm yöntemleri biribirinden farklılık göstermiştir. Ancak Skolâstik Felsefenin genel karakteri Aristoteles'in felsefesine yönelişin başlamış olmasıdır. Bundan önceki Patristik Felsefe'nin özelliği Yeni- Platonculuğun hâkim olduğu bir dönemdir. Ayrıca Patristik Felsefede hep dini bir tutum sürdürülürken, Aristotelizm bilginliğe yönelmiştir. (Geniş bilgi için bk.

Thomas Aquinas, Dominik'in ölümünden yaklaşık beş yıl sonra 1224 yılının sonu veya 1225 yılının başında Roma ve Napoli arasındaki Aquino'da doğmuştur.[640] Aquinas, hukukçu, soylu, geniş bir ailenin çocuğuydu.[641] Ailenin küçük çocuğu olduğu için dönemin adetlerine uygun olarak dini eğitim alması için Kilise'ye gönderilmiştir.[642] 1230'dan 1239'a kadar Monte Casino'daki ünlü Benedikten manastırında kalmıştır. On dört yaşındayken, ailesi Thomas'ı liberal sanatlar öğrenmesi için Napoli'deki üniversiteye göndermiştir.[643]

Aquinas, 1239-1244 yılları arası Napoli'deki eğitimi sırasında Arapça ve Grekçe'den yapılan tercümeler sayesinde yeni bir kültürle tanışma imkânı bulmuştur. Müslümanlar aracılığıyla oluşan bu kültür, Batı dünyasının, Aristoteles'in pagan dünyasının etkisine girmeye başlamasıydı. Bu yeni kültür Thomas'ın hayatında bir dönüm noktası olmuştur. Aristoteles'in düşünceleriyle Hıristiyan doktrinini uzlaştırmaya çalışan Thomas, İbn Sina (ö. 1037) ve İbn Rüşd'ün (ö. 1198) Aristoteles yorumlarından etkilenmiş ve bu etki onun eserlerinde kendisini hissettirmiştir.[644]

Macit Gökberk, *Felsefe Tarihi*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1998, 139.); IX. yüzyılda, John Sucotus Erigena (+870), kutsal doktrini araştırma geleneği içinde, Eflatun felsefesini denemiş, ancak onun bu çabası engellenmiştir. Teoloji, Kutsal Kitap'ı, Kilise Babalarının yorumlarına dayanarak araştırmaya devam etmiştir. Ancak, XI. yüzyılda iki faktör Skolastisizmin çok fazla yükselmesine katkı sağlamıştır. Bunların ilki teolojik sorunlar üzerinde, Patristik konuların uygunluğu, diğeri ise akıl ve inanç, vahiy ve zihni mütalaa, teoloji ve felsefe arasındaki her birinin ayrı rolleri ile ilgili sert tartışmalardır. Bu dönemde ayrıca Patristik öğretinin eserlerinin çoğu metninin birbirini yalanlamasa da birbiriyle uyumlu olmadığı da ortaya çıkmıştır. Burada, insan aklının inanç gerçeklerini anlamada ve geliştirme de bazı roller oynadığı gerçeği de anlaşılmıştır. (Aumann, 123); Aziz Anselm (1033-1109), Skolastisizmin Babası olarak görülmüştür. Onun rehberleri arasında Eflatun ve Aziz Augustin yer almıştır. Aziz Anselm, inandığı şeylere akılcı temeller sağlamayı amaçlamıştır. Ancak, hiçbir zaman aşırı bir rasyonalizme düşmemiştir. Zira ona göre inanç, her zaman teolojinin temel taşı olmuştur. Ona göre, kişi inançsız bir şekilde hiçbir zaman, bize sunulan gerçekleri anlayamaz. (Aumann, 124)

[639] Gökberk, 151.

[640] Tarakçı, 15.

[641] McGonigle, Zagano, 19.

[642] Tarakçı, 16.

[643] McGonigle, Zagano, 19.

[644] Geniş bilgi için bk. Tarakçı, 16- 18.

Batı'nın, Arap Felsefesini ve kısmen Aristoteles'in eserlerini tanımasında Yahudi filozoflarının çevirileri de aracılık yapmıştır. Bu anlamda Moses Maimonides (Musa İbni Meymun) (1155-1204)[645] Ortaçağ Yahudi filozofları içerisinde en önde gelen isimdir. Aristoteles'in eserleri ve felsefesi üzerine Arap ve Yahudi filozofların yaptıkları çeviriler XII. yüzyılın sonlarında Batı'ya ulaşmış ve bu zenginleşen bilgi kadrosu iki yerde işlenmiştir. Bunların ilki yeni kurulan üniversiteler olmuştur. Skolâstik Felsefenin ilk işlenmeye başladığı yerler arasında manastır, katedral ve saray okulları yer almıştır. Ancak Ortaçağ üniversitelerinin kurulmaya başlamasıyla Skolâstik felsefenin yükselişe geçtiği bir dönem başlamıştır. Üniversitelerden sonra ilmi çalışmaların yapıldığı ikinci merkez Dominiken ve Fransisken tarikatları olmuştur.[646]

1243'de Napoli'deki eğitimi sırasında yeni kurulmuş olan Dominiken Tarikatı, Thomas'ın ilgisini çekmiştir. Başlangıçta Thomas'ın ailesi, onun Dominiken eğilimine karşı çıkmasına rağmen, sonunda tarikata girmesine izin

---

[645] İbn meymun yaşamının büyük çoğunluğu İslam coğrafyasında geçtiği için bu kültürden fazlasıyla etkilenmiştir. Meymun'un, yalnızca Arapça ve İbranice bildiği için Aristo felsefesini de Arapça tercümelerinden öğrendiği, ayrıca müslüman bilginlerden fazlaca etkilendiğinin eserlerinde kullandığı ifadelerden ve zikrettiği eserlerin müelliflerinden anlaşıldığı belirtilmektedir. İbn Meymun'un bir çok konuda Farabi ve İbn Sina'nın düşüncelerini takip ettiği ifade edilmektedir. Onun İslam bilginlerinden fazlasıyla etkilendiği ancak aslında onun için bütün ilimlerin kaynağının Aristo felsefesi olduğu belirtilmektedir. Meymun'un yazılarında Aristo'nun en büyük filozof olarak yer aldığı, bu nedenle araştırmacıların onu Aristocu filozof veya Endülüs Aristo ekolünün temsilcisi olarak nitelendirdikleri kaydedilmiştir. (Geniş bilgi için bk. Yasin Meral, *İbn Meymun'un Eserlerinde İslam ve Müslümanlar,* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2012, 76-80); İbn Meymun, felsefe ve dinin birlikte olmasının gerekliliğine inanmaktadır. O, İslam filozoflarından Farabi, İbn Sina ve İbn Rüşd'ün felsefe ve İslam arasında yapmaya çalıştığı uzlaştırmayı, Yahudilik ve felsefe arasında yapmaya çalışmıştır. *Delaletül- hairin* isimli eserinde felsefe ve dinin birbirine yakın olduğunu ve Yahudiliğin rasyonaliteye uygunluğunu dile getirmiştir. Ayrıca sözkonusu eserinde Tevrat'ta açıklanan inaç ve emir dogmalardan ve akla uygun olmayan dini öğretilerden meydana gelmediğini, bunların anlaşılabilir ve ispatlanabilir olduklarını ortaya koymaya çalışmıştır. (Hüseyin Karaman, *"İbn Meymun'un Düşüncesinde Aklın Sınırları ve Din-Felsefe İlişkisi"*, http:// www.dinbilimleri.com/ Makaleler/1611940397_0604060336.pdf, 10. 05. 2014).

[646] Gökberk, 147.

vermiştir.[647]

Thomas, 1245'de adaylık eğitimini tamamlamak ve daha sonra Albert'in yönetimi altında felsefe ve teoloji eğitimi almak için Paris Üniversitesi'ndeki Dominiken Manastırı olan Aziz Jacgues'e gönderilmiştir. Thomas'ın, 1245-1248 yılları arasında Paris'te, 1248-1252 arası Köln'de Albert'in öğrencisi olarak, Augustin, Pseudo-Dionysius ve Aristo düşüncesini öğrenerek oluşturduğu mükemmel temel, onu 1252'den 1256'ya kadar sürecek Paris Üniversitesi'ndeki teoloji alanındaki doktora çalışmalarına hazırlamıştır. Eğitimlerini tamamlayarak 1257'de teoloji üstadı olan Thomas hem vaiz bir kardeş hem de teolog olarak kendisinin, Kutsal Kitap'taki gerçekleri açıklayarak İncil'i vaaz etmek ve Aristo felsefesinin bakış açısıyla Kilise öğretisini açıklamak için görevlendiriliğini (ilahi bir çağrı ile) düşünmüştür. Thomas, öğretisinde ve yazılarında, insan yaşamında, sonsuz akıl ve aşk olan Tanrı'yı bilmeyi, anlamayı aradığını göstermeye çalışmıştır. 6 Aralık 1273'te Thomas önemli dini tecrübelerinden sonra, öğretimini ve yazılarını sonlandırmıştır. Thomas'ın şöyle dediği kaydedilmiştir: *"Bana vahyolunanlarla karşılaştırıldığında yazdığım her şey ancak bir samandır."*[648]

Thomas, II. Lyon Konsili'ne giderken, Fassanova'da bir Sistersiyen manastırında 1274'te ölmüştür. Papa XXII. John tarafından 1323'te Aziz ilan edilmiştir. Papa V. Pius, 1567'de Thomas'ı Kilise Doktoru olarak ilan etmiştir. 1880'de Papa XIII. Leo, Thomas'ı tüm Katolik üniversitelerinin üstadı olarak ilan

[647] McGonigle, Zagano, 19.
[648] McGonigle, Zagano, 19; bkz Ashley, 11.

etmiştir.[649] Thomas kendisinden sonraya çok sayıda eser bırakmıştır.[650] Bu eserler arasında en çok dikkat çeken "*Summa Contra Centiles" ve "Summa Theologica*"dır. *Summa Contra Centiles* adlı eserin Müslümanlara karşı yazıldığı iddia edilmiştir. Bu iddiaya göre Aquinas'ın mensubu olduğu Dominiken Tarikatı'nın öncelikli amaçlarından biri Hıristiyanların hâkimiyeti altındaki bölgelerde yaşayan Yahudi ve Müslümanları Hıristiyanlaştırmaktır. Tarakçı, Aquinas'ın bu eserinin Hıristiyanlık dışındaki dinlere ve Katoliklik dışındaki mezheplere karşı Katolik inancını savunan bir kitap görünümünde olduğunu belirtmektedir. Ayrıca bu eserde Aquinas'ın diğer Hıristiyan mezheplerini ve Yahudileri ikna etmek için Kutsal Kitap'a; Müslümanları ikna etmek için ise akli delillere başvurduğunu ifade etmektedir.[651]

Summa Theologica, Thomas'ın çok sayıda yazısı arasında en çok göze çarpan eseridir. Thomas, bu çalışmasında, Tanrı'nın yaratmasından *(exitus)* ve her şeyin tekrar Tanrı Mesih'e döneceğinden *(reditus)* ileri gelen neoplatonik Augustin geleneğinden yararlanmıştır. Thomas, bu *exitus* ve *reditus* düşüncesini dört önemli bakış açısıyla geliştirmiştir. Bu bakış açılarının birincisi; insan, ruh ve beden'in birleşmesinden meydana gelmiştir, ve bir amaca yönelir, bu amaç mutluluktur. İnsan mutluluğu iki şekilde yaşar. Bunların ilki, insan'ın doğasıyla orantılıdır. Mutluluk, Aristo düşüncesinde olduğu gibi sürekli faziletli davranışlar yoluyla elde edilir. Diğeri ise, mutluluk insan doğasını aşar, biz bu mutluluğu, yalnızca Tanrı'nın inayetiyle elde ederiz, bununla Tanrı'nın kutsal yaşamına katılırız. İkincisi; inayet, günahlarla sarılmış insan doğasını yapar ve yeniden onarır. İnayet Tanrı'nın bir

---

[649] McGonigle, Zagano, 19.
[650] Aquianas'ın eserleri ve konuları için Geniş bilgi için bk. Tarakçı, 17–21.
[651] Tarakçı,19; Bkz, Ashley, 12.

hediyesi olarak, değiştirici bir niteliğe ve güce sahiptir, öyleki insan, aşk, ümit ve inanç gibi teolojik değerlerle, Tanrı'nın isteğine göre yaşayamaz. Üçüncüsü; Kutsal Üçlü'nün ikinci şahsiyeti, Tanrı Kelamı'nın inkarnasyonu, Tanrı'nın günahlarla çevrilmiş insan için çok büyük sevgisinin açık bir göstergesidir. Mesih, gerçek insan ve gerçek Tanrı olarak, yaşamıyla, ölümüyle ve yeniden dirilmesiyle, insanlığın Tanrı'ya dönüşünün bir aracıdır. Dördüncüsü; Mesih tarafından kurulan sakramentler, Tanrı'nın inayetinin bizimle birleşmesinin alışılmış yolları, araçlarıdır.[652]

Richard Woods, Thomas'ın *Summa Theologica* adlı eseriyle igili Hinnebush'un sözlerine yer vermiştir. Hinnebush, Thomas'ın da Aziz Pavlus'un Korintoslulara mektubunda, ilk havarilerine konuştuğu kutsal inayet konusunu tartıştığını belirtir. Burada Pavlus'un havarilerine söylediği cümleye[653] yer vererek üstün inayetin bazen vaizlere, öğretmenlere veya yazarlara verildiğini ifade eder. Ona göre bu, onların manevi faydası için değil, kendilerini dinleyenleri daha iyi eğitmeleri, Tanrı'nın Kelamı'nı isteyerek dinleyebilmeleri ve bundan hoşlanmaları içindir. Thomas'ın aynı zamanda kadınların da, Tanrı'nın kelamını öğrendiklerinde bu inayeti alabileceklerini bildirdiği kaydedilmiştir.[654]

Thomas, Dominiken Tarikatı'na 1244'te girmiş ve 1274'de ölünceye kadar, bütün yeteneklerini ve çabasını, geleneksel teoloji kaynakları içerisinde yeni bir skolâstik metodoloji oluşturmak için çabalamıştır. Onun döneminde, akıl, teoloji ve

---

[652] McGonigle, Zagano, 20.
[653] "Çünkü kimine Ruh vasıtası ile hikmet kelamı ve diğerine aynı Ruha göre ilim kelamı" …(I. Korintoslulara 12: 8).
[654] Woods, *Misticizm and Prophecy The Dominican Tradition*, 74.

felsefe arasında çok yaygın bir dualizm söz konusu olmuştur.[655] Hıristiyan manevi anlayışının oluşmasında iki filozofun görüşleri öne çıkmıştır. Bunlar Eflatun ve Aristo'dur. Eflatun akıl ile duyu, madde ile idealar-formlar arasında ayrıma gitmiş, Aristo ise formların (ideaların) maddeden bağımsız olamayacağını savunmuştur.[656] Thomas, Aristo'nun fikirlerini benimsemiştir. Özellikle Eflatun'un asıl olan insanın ruhudur, beden geçiçi bir hapistir şeklindeki dualist düşüncesini reddeden Thomas, Aristo'nun insanı ruh ve beden olarak bir bütün kabul eden fikirlerini benimsemiştir.[657] Aquinas, kendi öğretisinde akıl, teoloji ve felsefeyi uzlaştırmaya ve bir arada kullanmaya çalışmıştır.

Thomas Aquinas öğretisinde, Dominikenler için çok önemli konuları işlemiştir. O, vaaz hizmetinin önemi konusunda ısrarla durmuştur. Yine aktif yaşam ve tefekkür yaşamı arasındaki birleşme de Thomas'ın öğretisinde yer almıştır. Onun argümanlarının merkezinde, ibadet, toplu yaşam ve Kitab-ı Mukaddes'i araştırma gibi konular birbirine bağlı olarak yer almıştır.[658]

Thomas Aqiunas'ın öğretisine göre, Hıristiyan yaşamı bir inayet yaşamıdır. Sevgi, bu yaşamın en öncelikli işidir. Sevgiyle yapılan faaliyetler, Tanrı ile ruh arasında birleşmeyi sağlar, mükemmelliğe yol açar. Hıristiyanlığın başlangıcında ilk derece, günahtan kaçınma ve Tanrı'nın inayeteni koruma; ikincisi, sevgiden akan

[655] Aumann, 129.
[656] Geniş bilgi için bk. Tarakçı, 244- 247.
[657] Ashley, 34.
[658] Woods, *Mistisizm and Prophesy The Dominican Tradition*, 73.

diğer faziletleri geliştirmeye gayret etme, üçüncü derece mükemmel bir sevgi elde etmektir. Bu aşamada kişi bütün varlığıyla Tanrı'ya âşıktır.[659]

Aquinas'a göre kişinin nihai mutluluğu elde etmesi için sadece kendi çabaları yeterli değildir. Bu nedenle insan bu mutluluğu elde etmek için Tanrısal yardıma yani inayete muhtaçtır. Çünkü ontolojik olarak daha aşağıda olan bir varlığın kendisinden daha üstün bir varlığın özelliklerine sahip olabilmesi için üstteki varlığın yardımına ihtiyacı vardır. Yeni Ahit'te de insanın kendi çabalarıyla değil, Tanrı'nın merhametiyle kutuluşa erişeceği vurgulanmıştır. [660] *"Salahta yaptığımız işlerden dolayı değil, ancak yeniden doğum ile..."*[661] *"İmdi öyle ise, ne isteyenden, ne de koşandan, fakat merhamet eden Allah'tandır."*[662]

Aquinas, mutluluğu elde etmek için ahlaki ilkelerin de önemli olduğunu düşünmektedir. Ona göre, Mesih gibi olabilmek için ahlaki faziletlere sahip olmak gerekir. Matta 7: 18'de " İyi ağaç kötü meyve veremez, çürük ağaç da iyi meyve veremez." şeklinde yer alan cümleler ahlaki ilkelerin önemini ortaya koymaktadır. Aquinas, belli başlı dört ahlaki ilkeyi benimsemiştir. Bunların birincisi; aşırı istek ve arzularımızdan (yemek, içmek v.b) kaçınmayı öğrenmeliyiz, zira bunlar bizim sağlığımızı bozmakta ve sorumsuz, güvenilmeyen kişiler olmamıza sebep olmaktadır (Ilımlılık, Orta Yol). İkincisi; doğruyu öğrenmek istiyorsak, risk almayı ve zorluklara katlanmayı öğrenmeliyiz (Metanet ve Cesaret). Üçüncüsü; başkalarının haklarına saygı duymalıyız, yalnızca kendi isteklerimizi düşünmemeliyiz (Adalet, Dürüstlük)

---

[659] Aumann, 133.
[660] Tarakçı, 114- 115.
[661] Titus 3: 5.
[662] Romalılara 9: 16.

ve dördüncüsü ise başkaları tarafından aldatılmamak ve kendi kendimizi aldatmamak için ahlaki kararlarımızı alırken aklımızı iyi kullanmalıyız (Basiret, Sağduyu).[663]

Thomas'ın, *Summa Theologiae* adlı eserinde, Dominiken maneviyatının kalbi olan tefekkür üzerine yaptığı açıklamalar, Paris Üniversitesi'nin seküler papazlarıyla olan tartışmaların en önemli konuları olmuştur. Thomas, aktif yaşamın üstünlüğüne vurgu yapmıştır. Ona göre tefekkürün en mükemmel örneği vaaz ve eğitimdir. Bu anlamda çalışmayı basit tefekkürden çok daha önemli görür. Diğer taraftan aktif yaşamın diğer bazı işlerini, örneğin sadakaların alınması, misafirlerin kabulü gibi işleri, tefekkür işinden daha az önemli olarak görmektedir. Ona göre dini tarikatlarda en yüksek yeri eğitim ve vaaz alır, bunlar episkopal mükemmelliğe ulaşmaya en yakın durumlardır. Eğitim ve vaazdan sonra ikinci sırada tefekkür ve daha sonra diğer işlerle meşgul olma yer almaktadır.[664]

Thomas Aquinas'ın teolojik ve felsefi yaklaşımını benimseyenler "Thomizm"[665] olarak adlandırılan bir akımın oluşmasını sağlamışlardır. Ancak onun öğretisine yönelik saldırılar da yaşanmış, bu durum Thomas'ın düşüncelerinin Dominiken Tarikatı'nın resmi öğretisi olarak kabulüne doğru hızlı bir şekilde

---

[663] Ashley, 44.
[664] Woods, *Mistisizm and Prophesy The Dominican Tradition*, 74- 75.
[665] *Thomizm:* Tarihte tek bir Thomizm'den bahsetmenin mümkün olmadığı belirtilmiştir. Buna göre Aquinas'ın ölümünden günümüze kadar üç Thomist düşünce akımı yer almıştır. XIII-XVI. yüzyıllar arasında varlığını sürdüren ilk Thomizm, Ortaçağ'da etkin olan diğer felsefi ve teolojik ekollere karşı Aquinas'ın düşüncelerini savunmaya çalışmıştır. İkinci Thomizm (XVI-XVIII. yüzyıllar) Aquinas'ın eserleri üzerine şerhlerin ve ansiklopedilerin yazıldığı dönemi temsil etmektedir. Üçüncü Thomizm ise 1840- 1960 yılları arasında sürdürülmüştür. Yeni Thomizm olarak da adlandırılan bu akımın en önemli temsilcileri Etienne Gilson (ö. 1978) ve Jacques Maritain'dir (ö. 1973). Bu dönemde artık Thomas Aquinas'ın felsefesinin zirveye ulaştığı, Katolik Kilisesi tarafından tüm felsefecilere model olarak tavsiye edildiği ve tüm Katolik okullarında onun felsefesinin okutulduğu dönemdir. (Geniş bilgi için bk. Tarakçı, 21- 23).

harekete geçirmiştir.[666] 1270 ve 1277 yılları arasında Thomas'ın görüşleri Hıristiyanlığa aykırı görülerek eleştirilmiş ancak 1279'da toplanan Dominiken genel kurulu Aquinas'ın görüş ve eserlerini eleştirenlere ağır cezalar vermiştir. 1286'da Paris, 1287 Bordo, 1288 Lucca'da toplanan Dominiken genel kurullarında Thomas Aquinas'ın öğretisinin benimsenmesi yönünde karar alınmıştır.[667]

Thomas ve Albert'in hem dostça hem de bilimsel işbirliğiyle geliştirdikleri fesefi ve teolojik bakış açısı, Dominiken geleneğinin kalbi olarak yerleşmiş, her ikisi de tarikatın vaaz misyonuna, araştırmalarıyla, öğretileriyle ve yazılarıyla destek olmanın yollarını aramışlardır.[668] Thomas'ın manevi doktrini, ilerleyen yüzyıllar boyunca bir miras olarak kalmış, Dominiken Tarikatı içerisinde onun görüş ve düşüncelerinin etkisi çok büyük olmuştur. Dominiken yazarlar ve vaizler içerisinde, Meister Eckhart, John ve Gerard Sterngassen, Nicholas Strassburg, John Tauler, Heny Suso ve St. Thomas'lı John (Jean Poinsot) gibi isimler Thomas Aquinas'ı takip etmişlerdir. Thomas yalnızca bu tarikatla sınırlı kalmamış, XVI. ve XVII. yüzyıllardaki Karmelit mistik ve çok büyük Cizvit yazarların isimleri Thomas'ın gölgesi altında anılmıştır.[669]

---

[666] Hinnebush, 33.
[667] Geniş bilgi için bk. Tarakçı, 22- 23.
[668] McGonigle, Zagano, 21.
[669] Woods, *Misticizm and Prophesy The Dominican Tradition*, 73.

7. Dominiken Tarikatı'nda Kadınların Yeri

Açık bir yasak olmamasına ve manastır kurucuları, kadınların keşişliğine izin vermesine rağmen, Hıristiyanlıkta, keşişler genellikle erkeklerden oluşmuştur. Kadın, kişiyi günaha sevk eden bir varlık olarak görüldüğü için keşişlerin evlenmelerine izin verilmemiştir.[670] Ancak, her ne kadar erkeklerle karşılaştırıldığında, kadınlar manastır hayatının tarihi içinde fazla rol oynamamış olsalar da, hem ilk dönem münzeviler arasında hem de manastır yaşamında yerlerini almışlardır.[671]

Hıristiyanlığın ilk dönemlerinde, manastırlar kurulmaya başlamadan önce, Hıristiyan münzevilerle birlikte, bekâret yemini etmiş kadınların da var olduğu, çeşitli manastır hayatını kaleme alan yazarların eserlerinde yer almıştır. Bu kadınlardan bazıları, aileleriyle birlikte yaşayarak resmi kilisenin öğretisini takip etmişler, bazıları ise küçük gruplar oluşturarak münzevi bir yaşam sürdürmüşlerdir. Zaman içerisinde, Kilise otoritesi tarafından onaylanmak amacıyla, piskoposun eliyle takdis edilmiş ve bekâret yemini ederek kendilerini Tanrı'ya adamışlardır.[672] Manastırların kurulması ile birlikte, kadınlar da manastırlar içinde yer almaya başlamıştır.[673]

Manastır hayatından etkilenen laik ve soylu kadınlar yoluyla Hıristiyanlık, imparatorluğun en üst tabakalarına kadar nüfuz etmiş, sonunda onların Hıristiyanlaşmasına katkı sağlamıştır.[674] Batı'da kadınlar için çok sayıda manastır

---

[670] Gündüz, "Keşiş", *DİA*, 25/323.
[671] Hannah, 110.
[672] Aumann, 36.
[673] Mustafa Erdem, "Kıpti Kilisesi Üzerine Bir Araştırma", *A.Ü.İ.F.D*, 1996, 35/151.
[674] Woods, *Christian Sprituality*, 102.

kurulmuştur. John Cassian ve Benedikt gibi ünlü manastır kurucuları, erkek manastırlarının yanında kadın manastırları da kurmuşlardır.[675] Bazı manastırlar, Roma'lı orta yaşlı ve varlıklı kadınların bağışlarıyla kurulmuş ve bu bağışlarla sürekli desteklenmiştir. Ayrıca, bu kadınlar imparatorluk hükümetiyle iyi ilişkileri sayesinde devlet imkânlarından faydalanarak çok sayıda manastırın kurulmasını sağlamışlardır.[676]

Doğu'da ve Batı'da, zaman zaman erkek ve kadınların bir arada yaşadığı manastırlar kurulmuştur. Bu uygulamanın amacı rahibeleri korumak, manevi ihtiyaçlarını karşılamak ve onlara yardımcı olmaktı. Özellikle İrlanda'da Columbanus tarafından kadın ve erkeklerin bir arada yaşadığı ikili manastırlar kurulmuştur. Ancak bu uygulama, suiistimalleri beraberinde getireceği endişesiyle, piskoposlar ve manastır hayatını konu edinen yazarlar tarafından eleştirilmiştir.[677]

Dominiken Tarikatı'nın rahibelerinin kökenleri, Dominik'e dayanmaktadır. Ortaçağ'daki manastırların sosyal hayattaki rolü, pek çok yönden günümüzdeki pozisyonlarından farklılık göstermekteydi. Feodalite, kadınların bireysel özgürlüklerine çok az değer veriyordu. Kızlar, aileleri istediği sürece evlendirilebilir veya bir manastıra gönderilebilirdi. Dönemin dini hareketlerinden Albililer, dul kadınlar ve genç kızlar için, onları kısmen kendi inançlarına döndürmek ve kısmen de sosyal şartlarını düzeltmek için dinlenme evleri kurdu. Dominik, bir grup kadını Albililer'in heretik fikirlerinden döndürerek onları dini bir topluluk içerisinde şekillendirdi. Dominik, başlangıçta heretiklerden korumak amacıyla kadınlar için

[675] Aumann, 59, 69.
[676] Patrich, 5.

evler kurmuş, ancak çok geçmeden bu kadın manastırları apostolik bir mahiyet kazanmıştı. Daha da ötesi bu kadın manastırları öncelikli olarak tarikatın eğitim merkezi haline gelmişti. Çok sayıda çocuk, eğitim için bu manastırlara kabul edilmişti.[678]

Proville'de, 1206'da, kadınlar için küçük bir manastır kuruldu. Ancak burası, Dominik'e katılmak isteyen kadınlara küçük geldi. Nisan 1207'de, Norbonne başpiskoposu, büyük bir manastır yapacak şekilde bir yer verdi. Dominik bu kadınlara kendisininkine benzer beyaz bir tunik, yünden bir pelerin giydirdi ve onları sıkı kurallar altında topladı. Dominik manevi kız kardeşi Fanjeaux Guillermina'yı, ilk kadın papaz olarak atadı. Dominik ve onunla çalışan diğer vaizler, Fanjeaux'u yalnız bırakmadılar, kilise ve manastırın yakınında kendileri için küçük evler yaptılar. Sonunda, Proville, bu manastırlarıyla evrensel vaaz çalışmalarının büyük bir merkezi durumuna geldi. Dominik, rahibelerin manevi işleri ve manastır yaşamına dair kurallarını yürütme işini sürdürdü. Dominik'in buradaki rahibelere vaaz ederken, hangi konulardan bahsettiğine dair detaylı bilgi yoktur. Ancak, kız kardeş Cecilias'ın, Dominik'in, Papa III. Honorius'un ricası üzerine, 1220'de Roma'daki Sen Sisto'da kurulan topluluğa verdiği konferanslardan bazı bilgiler aktardığı kaydedilmiştir.[679]

Papa III. Innocent zamanında, Roma'da, pek çok dindar kadın ya kendi aileleriyle bir arada ya da bir manastırda yaşıyor, bu durum disiplinin karışmasına neden oluyordu. III. Innocent, bütün rahibeleri tek bir kural altında toplamakta

---

[677] Aumann, 37.
[678] *Dartfort Priory*, 9-10.

başarısız olmuştu. Çünkü yemin etmedikleri sürece bütün rahibeleri tek bir kural altında tutmak mümkün değildi. 1218'de Papa Honorius, bu misyonu Dominik'e vermişti. Onun nezaketi, ısrarlı ve başarılı çalışmaları, yüzden fazla rahibenin Papa'nın emirlerine uymalarını sağlamıştı. Topluluk, Sen Sisto'da kurulmuştu. Sen Sisto'daki kilise ve manastır aslında erkek kardeşlere aitti, ancak onlar rahibeler için burayı terk etmiş, Honorius'un, kardeşler için devrettiği Aventin'deki Santa Sabina'daki Kilise'ye yerleşmişlerdi.[680]

Dominik, 1219'da İspanya'ya bir ziyaret gerçekleştirmiş, Madrit'de rahibeler için bir topluluk kurmuştur. Ancak kendisi burada uzun süre kalamamış, Blessed Mannes'i onlara papaz ve rehber olarak bırakmıştır. Dominik buradaki rahibelere yazdığı mektupta özetle şu konulardan bahsetmiştir: *"Sizin kutsal yaşamınızdan dolayı çok mutluyuz ve Tanrı'ya teşekkür ediyoruz, çünkü sizi dünyanın ahlaksızlığından uzaklaştırmış, özgür kılmıştır. Kız Kardeşler; eski düşmanlarınızla oruçla mücadele edin. O (Tanrı) kurallara göre yaşayanları taçlandıracaktır. O size sununcaya kadar, siz dini yaşamınız için bir şeye sahip olamazsınız, şimdi ise mazur görülemezsiniz, çünkü Tanrı'nın inayetiyle, dini yaşam için gerekli olan şeylere sahipsiniz. Şimdi ben sizden, yemekhanede, yatakhanede, şapelde ve yasaklanan diğer yerlerde sessizliğe uymanızı istiyorum...Kimse kapıdan dışarı çıkmamalıdır ve teftiş yapmak, vaaz etmek için gelen bazı yüksek mevkili din adamı veya piskopos olmadığı müddetçe kimse içeri alınmamalıdır. Disiplinden ve gece ibadetlerinden*

---

[679] Geniş bilgi için bk. *Dartfort Priory*, 10-11; Herbert Grundman, *Religious Movement in the Middle Ages*, translated by Steven Roman with an introduction by Robert E. Lerner, Notre Dame, London: Üniversty of Notre Dame Press, 1994, 93.
[680] *Dartfort Priory*, 11.

uzaklaşmayın. Papazlarınıza itaat edin, birbirinizle boş amaçsız konuşmaktan sakının. Vaktinizi sohbetle boşa geçirmeyin.

Biz, dünyevi işlerinize karışamadığımız için (sizlere ekonomik yardım yapamadığımız için), herhangi bir kardeş veya başka herhangi bir kişiyi sizin için görevlendiremeyiz. Yalnızca manastır lideri, topluluğuna nasihatte bulunabilir. Buna ilaveten, çok değerli kardeşimiz Mannes'i size katılmaları ve uygun gördüğü şekilde düzenlemesi ve yerleştirmesi için görevlendiririz, böylece siz en kutsal hayatı yaşamış olursunuz. Buna ilaveten biz ona teftiş etme, düzeltme ve gerekli olduğu durumlarda rahibeler çoğunluğunun fikrine danışılarak manastır başkanını görevden alma yetkisi de veririz. Ayrıca uygun gördüğü durumlarda, bazı konularda kural dışı kararlar vermesine de izin veririz.''[681]

Dominik'in kadınlar için diğer bir evi, Toulouse'da kurduğu ancak bu evin çok kısa süre varlığını sürdürdüğü belirtilmiştir. Rahibeler için yapılan en ünlü manastırlardan bir diğeri de Bologna'daki Aziz Agnes'tir. Buranın kuruluşu, kurucusu Diana d'Andola ile ilişkilendirilmiştir. Buna göre; Dominiken kardeşler ilk olarak Bologna'ya, 1218 yılında ulaşmış, ancak birkaç ay sonra çok ciddi fakirlik ile karşı karşıya kalmışlardır. Çünkü halk onlara gereken ilgiyi göstermemiştir. Ancak kutsal Reginald Orlans'ın gelmesiyle durum değişmiş, onun kutsallığı ve etkili söz söyleme yeteneği Bologna'da geniş bir ilgi uyandırmıştır. Çok sayıda üniversite hocası onun toplantılarına katılmış ve çok sayıda öğrenci tarikata girmiştir. Öyle ki artık içinde bulundukları kilise onlara yetersiz gelmiştir. Dominik 1219'da Bologna'yı ziyaret ettiğinde, Diana, rahibeler için bir manastır kurmak istediğini

bildirmiş, Dominik onun bu planını onaylamış, ancak Dominik planın gerçekleştiğini görememiştir. Bu manastır, tarikatın ikinci başkanı Jordan Saxony zamanında gerçekleşmiştir.[682]

Dominik 1221'de Bologna'da ölmüş, yerine geçen Jordan Saxony zamanında tarikat gelişmeye devam etmiş, rahipler ve rahibeler Avrupa'nın her yerine dağılmıştır. XIII. yüzyılın sonlarına doğru rahibe manastırlarının sayısı 141'e ulaşmış ve bunların büyük çoğunluğu Almanya bölgesinde yer almıştır. Dominik, her büyük erkek kardeş manastırının yakınında kadınlar için de evler kurmayı ve onları tarikat içerisinde şekillendirmeyi amaçlamıştır. O, kadınların dua ve özverilerinin, tarikatın ilerlemesinde etkili olacağını düşünmüştür. Zamanla özellikle büyük Alman Babaların çalışması sayesinde çok sayıda genç kız, dul kadın tarikata girmeye başlamış ve onların sığınmaları için manastırlar kurulmuştur.[683]

Dindar kadın hareketleri yalnızca Latin topraklarında değil, aynı zamanda kuzey bölgelerde, özellikle Alman topraklarında, topluluklar halinde Dominiken tarikatı ile iletişime geçmeye başlamıştır. Bu kadın hareketlerinin gelişiminin başlangıcı, "beguine"[684] tarzında bağımsız bir şekilde olmuş, dilenci tarikatlardan

---

[681] McGonigle, Zagano, 4-5; *Dartford Priory*, 13-14.
[682] *Dartford Priory*, 14-16.
[683] *Dartford Priory*, 14-16; Schillebeeckx, "Dominican Sprituality",http:// dominicans.ca/ Documents/ articles/ schillebeeckx1.html, 25.05.2014.
[684] Beguine topluluğu, Kuzey Avrupa'nın şehir merkezlerinde görülmeye başlanmış dindar kadınlar topluluğu olarak bilinmektedir. Bu dindar kadınlar herhangi bir tarikata yeminle bağlı olmayan, resmi bir kurumsal yapı içerisinde bulunmayan ancak gönüllü fakirliği ve bekârlığı benimsemiş bir topluluktur. Bu resmi organizasyon eksikliği ve herhangi bir dini yeminlerinin olmaması bu hareketin başarısını ve ününü artırmaya katkı yapmış olmakla birlikte bu hareketin çöküşünün de temellerini oluşturmuştur. Beguine topluluğu, Kilise liderleri tarafından artan bir şüphe ile karşılanmalarına rağmen, XIII. yüzyılın ilk dönemlerinde ve ortalarında geniş bir destek bulmuştur. Jacques de Vitry, Marie d'Oignies gibi çok önemli piskoposlar ve önemli kişiler bile Beguinenin yaşam tarzını onaylamıştır. Fransisken Tarikatı ile yakın ilişki içerisinde olmuş ve zaman zaman bu dindar kadınlar

önce ve hatta onların bir yardımı olmaksızın başlamış ve gelişmiştir. Bunlar zengin, soylu kurucularının ekonomik bağışları ile başarılı olmuş ve gelişerek bir ev oluşturmuşlardır.[685] Kuzey topraklarında gelişen bu kadın hareketleri zamanla hızlı bir şekilde Dominikenler'e ve bazen de Fransiskenler'e katılmaya başlamıştır. O dönemden sonra her birinde yüz Dominiken kadının yaşadığı yüzlerce manastır oluşmuştur. Bunlar planlanmış bir durum olarak gelişmemiş, Dominikenler'in bu kadın hareketleri içerisinde yaptıkları vaazların bir sonucu olarak kendiliğinden ortaya çıkmıştır.[686]

Dominikenlerle ilişki kurarak, tarikatın içerisine girmiş olan kadın hareketlerinin en önemli örneklerinden biri Nurmberg yakınlarındaki Engelthal evi olmuştur. Engelthal'deki bu kadın topluluğu kendi kendilerine bir varlık mücadelesi vermiş, kendi evlerinin işleri ve tarımla, hayatlarını sürdürmüşlerdir. Bu topluluk çok sayıda bağışlar elde etmiş, bu da onların hayatında bir dönüm noktası olmuştur. Yeterince bağış kazanınca kendi evlerini kurmuş, kendi güçleriyle ayakta kalmayı başarmış ve diğer dini tarikatların yaptığı gibi önemli bir rol oynamaya başlamışlardır. Hatta Sistersian'lar onları kendilerine katmak istemiştir. Sistersianlar,

---

Fransiskenler'e meyletmişlerdir. İngiliz Piskoposu ve bilim adamı Robert Grosseteste'nin Beguine'nin yaşamını, dilenci tarikatlardan daha üstün olarak ilan etmiş ve onları desteklemiş, Fransa'da ise bu topluluk bizzat Kraldan destek görmüştür. Ancak XIII. yüzyıl sonu ve XIV. yüzyıl başlarında bu durum değişmiştir. Beguine'nin yaşam tarzıyla ilgili pek çok sorun ve onların cinsel ahlaksızlığıyla alakalı söylentiler ortaya çıkmıştır. Herhangi bir kural altında olmamaları veya yemin etmemeleri, onlara karşı olumsuz bir tepkiye neden olmuştur. Zira herhangi bir resmi sınırlamanın olmaması, bu kadınların davranışlarının kontrol edilememesine neden olmuştur. Beguine, topluluk halinde veya bireysel olarak yaşayabiliyordu ve gezgin Begiuine kadınları, Kitab-ı Mukaddes'i kendi anlayışlarına göre yorumluyorlardı. Onların bu durumu toplum ve Kilise için tehlike olarak görülmüştür. Bu güvensizliklerin artması sonucu, 1312'deki Viyana Konsili'nde, bu topluluk kınanmıştır. (Michael Frassetto, *Great Medieval Heretics five centuries of religious dissent*, New York: Blue Bridge, 2008, 137-138.)

[685] Grundman, 96-100.

yeni kadın evlerinin kabul edilmesini yasaklamalarına rağmen, Engelthal gibi evleri, gelirleri ile birlikte kendi tarikatlarına kazanabilmek için çalışmışlardır. Ancak, kurucusu Ulrich von Königstein, Engelthal'ın Sistersianlar'a katılmasını istememiştir. O, kadınların yerel giysilerini giymeye devam etmelerini isteyerek, herhangi bir kurala veya tarikata bağlanmalarına karşı çıkmıştır. Diğer taraftan Sistersianlar'a katılma konusundaki bu karşı çıkış, Dominikenler için söz konusu olmamıştır. Engelthal'deki bu kadın topluluğunun, Dominikenler ile ne zaman ilişki kurmaya başladıkları bilinmemektedir. 1244'te Piskopos Frederick Eichstatt bu evi onaylamış ve koruması altına almıştır. Onları, Roma'daki Sen Sisto kurallarına göre düzenlemiş ve Augustine kurallarına uymalarını emretmiştir. 1248'de ise, IV. Innocent'in arabuluculuğuyla Engelthal'deki bu dindar kadın topluluğu Dominiken Tarikatı'na kabul edilmiştir.[687]

Kadın hareketlerinin kendiliğinden Dominikenler'in etkisi altında başlaması ve sonra bağışlarla gelişerek evler kurmaları Almanya'nın diğer bölgelerinde de aynı şekilde gerçekleşmiştir. Bir başka ev, Zürih yakınlarında Ötenbach'ta oluşmuştur. Dominikenler, dindar kadınlara destek ve model olarak, bunların gönüllü fakirliği benimseyen bir topluluk şeklinde bir araya gelmelerini sağlamıştır. Yaklaşık 1234'te Zürih'te terk edilmiş, yıkılmış bir evde yaşamaya başlamışlardır. Buradaki kadınlar Zürih'in ileri gelen ailelerinin kızları olmalarına rağmen yaşamlarını, su ve ekmek ile sürdürmüş, üç yıl sonra sayıları da artınca Ötenbach nehri üzerinde bir ev yapmışlardır. Dominikenler, bunlara manevi önderlik yapmalarına rağmen, evin ne

[686]Schillebeeckx,"DominicanSprituality",http://dominicans.ca/Documents/articles/schillebeeckx1.html, 25.05.2014.

ekonomisine ne de organizasyonuna karışmışlardır.[688]

Alman topraklarındaki bir başka örnek, Strasborg'daki St. Mark manastırıdır. Dominikenler buraya 1224'te gelmeye başlamıştır. İlerleyen zamanlarda, fakir insanlar ve hacılar için yapılmış olan bir şapel, kendilerini dindar bir yaşam için adayan kimselerin eline geçmiştir. Kendilerine bir kadın başkan seçerek yaşamaya başlamışlardır. Dominikenler'in bu topluluk üzerindeki etkisinin ne zaman başladığı hakkındaki bilgilere göre; 1225'te başkan seçimi konusunda tartışma başlamış, Aziz Thomas ise, başkana yönetimde eşlik etme sorumluluğuna da sahip olacak, Dominikenler'den bir başpapaz seçmeyi önermiş ve böylece Dominikenler'le bu topluluk arasında bir bağ kurulmuştur. 1230'da ise St. Mark evinin daha güvenli ve Dominiken evine yakın bir yere taşınmasını sağlamış, bundan sonra Dominikenler'in sürekli kontrolü altında bulunmuştur. 1225'te kadınlar belli bir kurala bağlı olmak istediklerini ama bunun özel bir tarikata ait bir kural olmadığını bildirmiştir. 1233'de bazı kadınlar, St. Mark tarafından takip edilen bazı kuralları düzenleyerek "Aziz Mark'ın Kız Kardeşlerinin Kuralları" *(Constitıtions of the Sisters of St. Mark)* adını vermişlerdir. Bu kurallar günümüze kadar gelmemiştir. IX. Gregory'nin sıraladığı bazı kurallardan, bunların genel olarak, Dominiken kadın evlerinden biri olan Roma'daki Sen Sisto kurallarıyla aynı olduğu belirtilmiştir. Ancak Dominikenler'in etkisi altında oluşturulan Sen Sisto kuralları ile St.Mark'ın kurallarının benzeyip benzemediği konusunun net olmadığı kaydedilmiştir.[689]

Kadın hareketlerindeki bu gelişmeler, başka problemleri de beraberinde

---

[687] Grundman, 96-100.

getirmiştir. Dominik'in ölümünden sonra manastırların sayısının hızla artması kardeşleri, vaaz hizmetinin zor olabileceği konusunda korkutmuştur. Çünkü bazı kardeşler, manastırda yaşayan rahibelerin manevi ve dünyevi işlerini yürütmekle görevlendirilmiştir.[690] Kardeşler sistematik olarak bu kadın manastırlarının tarikat ile birleşmesine karşı çıkmaya başlamışlardır. Bu itirazlara tarikatın kendi hedefleri neden olmuştur. Çünkü kız kardeşlerin bakımıyla ilgilenmek Dominikenler'in vaaz hizmetine engel olarak görülmüştür. Bu karşı çıkışlar Papalık ile Dominikenler arasında, 1259'a kadar devam eden tartışmalara neden olmuştur.[691]

Paris'te 1228'de yapılan genel kurulda tarikatın, özellikle yeni kadın topluluklarını kabul etmesi, onların manevi bakımını üstlenmesi, yeminlerini alması, tarikatın elbisesini giydirmesi gibi her türlü faaliyet yasaklanmıştır.[692] 1233'te toplanan genel kurulda rahibe manastırlarından sorumlu olan tüm kardeşlerin kendi evlerine dönmeleri kararı alınmıştır. Ancak rahibeler, özellikle bizzat Dominik tarafından kurulan topluluklara ait olanlar, Papa IX. Gregory'e başvurmuş, Gregory ise, Babaların, Proville, Sen Sisto, Madrid ve Bologna'daki yönetimlerini devam ettirmelerini emretmiştir.[693] Bu kanun, Dominik tarafından kurulmayan, tarikatın diğer eski manastırları için geçerli olarak görülmemiştir. Aksi halde bu, tarikatın diğer tüm kadın evleri ile ilişkisini kesmesi anlamına gelirdi. Ancak durum hiçbir zaman öyle olmamıştır. Alman Dominikenler, hiçbir zaman bu karara uyarak kadın

---

[688] Grundman, 100-101.
[689] Grundman, 101-103.
[690] Hinnebush, 24.
[691] McGonicle, 112-13.
[692] Grundman, 105; Geniş bilgi için bk. Schillebeeckx, "Dominican Sprituality", http:// dominicans.ca/Documents/articles/schillebeeckx1.html, 25.05.2014.
[693] *Dartford Priory*, 17.

hareketleri ile ilişkisini kesmemiştir. Proville, Madrid ve Sen Sisto'daki kadınların papaz heyetine şikâyetiyle bu kural geçersiz kılınmıştır. Bu teşebbüsler, aynı fikirde olmayan tarikat liderlerinin desteklememesi nedeniyle ertelenmiştir. Genel başkan Jordan, 1234 ve 1235'deki genel kurula hastalığı nedeniyle katılamamıştır. 1233'te alınan karar, bu iki toplantıda bir kere daha tasdik edilmiş, ancak genel başkan bunu hiç bir zaman onaylamamıştır. 1236'da Jordan liderliğinde yapılan genel kurulda, kadınların kabulünün bir tarikat kuralı olarak kabul edilmesi sağlanamamştır. Çünkü bu durum tarikat kurallarından bir sapma olarak görülmüştür. Zira birbirini takip eden üç genel kurulda onaylanmış bir kuralın uygulanma zorunluluğu vardı. Bununla birlikte, kadın hareketleri ile tarikat arasındaki ilişki, Jordan hayatta iken devam etmiş, o, Dominik tarafından kurulan manastırları desteklemiştir. Özellikle Bologna'daki S.Agnes'in rahibeleri onun için özel bir anlam ifade etmiştir. Diğer taraftan Jordan, kadın evlerinin tarikata girmesine karşı liderlerin göstermiş olduğu genel isteksizlik konusunda onlarla aynı fikirde olmuştur. IX. Gregory, kadınların, manastırların manevi bakımı ve desteği konusundaki isteklerini kabul etmiş, ancak yaşadığı sürece tarikatın bu kadın evleri ile ilgili daha fazla sorumluluk alması konusundaki gönülsüzlüğe de saygı göstermiştir. [694]

Jordan'dan sonra, çok kısa zaman liderlik yapan Raymond Penyafort (1238-1241) zamanında tarikat, 1239'da, Gregory'den rahibe evlerinin veya diğer kadın evlerinin papazlıkla ilgili bakımını sürdürmek, kontrollerini sağlamak, dini evleri veya kiliseleri resmi olarak kontrol etmek gibi mecburiyetlerden feragat etme konusunda bir bildiri elde ettiler. Onları bu durumda haklı çıkaran şey, onların asıl

[694] Grundman, 106.

görevlerine bu gibi mecburiyetlerin engel olması idi. Çünkü onların asıl görevi vaaz ve murakabe idi. Bu bildiri daha sonraki iki papa tarafından da onaylandı ve yeniden yürürlüğe girdi. Özellikle Dominikenler, kadın evlerinin papazlıkla ilgili mecburiyetlerinden dolayı serbest bırakıldı. 1242'de Bologna'da, yeni genel başkanının liderliğinde ilk genel kurul, rahibelere veya diğer dindar kadınlara önceki haklarını veren tüm papazları cezalandırdı, bu resmi karar ile onlarla daha ileri bir ilişkiye girmeyi yasakladı. Kardeşler, yalnızca, kadın evlerinin bakımını üstlenmek için müsaade edilmesi hususunda rica da bulundular, zira bu, 1239'daki bildiride yer alan ifade de yasaklanmıştı. 1239'daki bu bildiri yoluyla IX. Gregory, rahiplerin, kadın evlerinin manevi bakımını, kontrolünü durdurmuştu, ancak, yeni genel başkan bunun daha da ilerisine giderek, Roma'da S.Sisto'daki rahipler evinin papazını çağırarak, S.Sisto'daki rahiplerin, kadınların manevi hayatının bakımını sürdürmelerini, laik kardeşlerin evin sınırları içerisinde yaşamasını yasaklamıştı. [695] Roma'daki Sen Sisto ve Bologna'daki Aziz Agnes adlı en eski iki manastır, bu kararın iptali için papalığa başvurdu, bunun üzerine Papa, bu kuralın bunlar için geçerli olmadığını ilan etti. Daha sonra, Almanya'daki Papa'nın elçisi, St. Cher'li Kardinal Hugh, bu kapıyı tekrar açarak, Almanya'daki Dominikenler'in, önceden olduğu gibi rahibe manastırlarının bakımını sağlamalarını kural olarak belirledi. [696]

John Wildenhausen, bu problemi 1252'deki genel kurula tekrar sundu. Papa IV. Innocent'den rahibeleri yönetme yükünden kurtulmak istediklerini bildirdiler. Papa, onların bu isteğini kabul etti. Yalnızca Proville ve Sen Sisto, tarikatın yönetimi altında kaldı. Ancak, rahibeler bunun açıkça bir haksızlık olduğunu düşünerek boyun

[695] Grundman, 106.

eğmediler. Onlar, Dominik'in, kendilerini tarikatın bir parçası olarak gördüğü fikrini devam ettirdiler. Bu itiraz on beş yıl sürdü. Sonunda rahibelerin çabası sonuç verdi.[697] IV. Clement 1267'de tarikatın kurallarında bazı değişiklikler yaptı. Manastırları genel yönetimin yetkisi altına aldı. Bu bir uzlaşma idi. Tarikat, rahibelerin manevi ihtiyaçlarını karşılayacak, ancak onların dünyevi ihtiyaçlarından sorumlu tutulmayacaktı. Trent Konsili'nde de bütün rahibeler, piskoposların yönetimi altına alındı. [698]

Rahibelerle ilgili tartışma sonlanmadan önce, genel başkan Humbert Romans, onların yaşamını tarikat ile birleştirmek için harekete geçmişti. O zamana kadar onlar, Dominik'in Proville'deki rahibeler için oluşturduğu ilk kurallara bağlı olarak yaşıyorlardı. Bu kurallar San Sisto kuralları olarak biliniyordu. Dominiken kız kardeşler, 1228 ve 1232 arasında bu kurallara yeni kurallar eklediler. Humbert Romans, dokümanlarla ilgili düzensizliği gidermek için, rahibelerle ilgili olan Tüzüğü 1259'da yeniden gözden geçirerek ilan etti. Bütün manastırlar bu Tüzüğe uymakla yükümlü kılındı, bu kurallar 1932'ye kadar devam etti.[699]

Dominiken Tarikatı'nın, XIII. yüzyıldaki atılgan ve heyecanlı ilk yıllarından sonra, XIV. yüzyılda endişeli bir dönem başladı. Çünkü Avrupa, bu yüzyılda veba hastalığıyla sarsıldı, milletler arasındaki savaşlar arttı. Fransa kralı, Papalığı kontrolü altına aldı ve üç ayrı, rekabet eden papalık ortaya çıktı.[700] Bu dönemde, kuzey

---

[696] Hinnebush, 24.
[697] *Dartford Priory*, 17.
[698] Hinnebush, 25.
[699] Hinnebush, 25.
[700] Hıristiyanlık tarihinde *Büyük Bölünme (Great Schizm)* olarak adlandırılan ve 1305-1378 yılları arasında hüküm süren Avignon Papalığı veya Papalığın Babil Sürgünü dönemi olarak da

Avrupa'da çok sayıda kadın manastırlara girdi. Özellikle Dominikenler arasında bu çoğaldı ve hatta "Alman Mistisizmi" (*Rhineland Mysticism*) olarak adlandırıldı. Bu adanmanın merkezinde Mesih ile yoğun bir kişisel ilişki kurma arzusu vardı. Meister Eckhart'a kadar, bu mistisizm sistematik bir teori ortaya koymamıştı. Eckhart döneminde, rahibeler gözle görülür bir mistik teoloji geliştirdi, bu mistik teoloji, XIII. yüzyıl pagan Plotinus'un Neoplatonik felsefesinin etkisi altındaki Pseudo Dionysius'un yazılarına dayanıyordu. Negatif teolojinin, temel felsefesi özetle şöyleydi; insan dünyalık arzulardan, ruhsal zayıflıktan uzaklaşmadıkça, Tanrı ile gerçek bir birleşme sağlayamaz.[701]

Dominiken mistisizminin, temelde, XIII. ve XIV. yüzyıldaki dogmatik profesörlerin rahibelere öğrettiklerinin bir sonucu olarak görülmüştür. Bu hocalar, rahibelere, "Tanrı'nın doğası ve sıfatları, ruhun doğası ve kabiliyetleri ve kutsal inayetin gücü gibi bazı konularda vaaz etmişlerdir. Onların manevi eğitiminin temeli, kendini, mükemmel bir şekilde ve tamamen kutsal inayete teslim etmektir. Onlar, insan iradesinin gücü ve gayretinden çok, Tanrı'nın eylemleri konusunda ısrarcı olmuşlardı. Töss, Estavayer, Adelhausen, St. Margaret Strasbourg, Colmer Underlingen, gibi ünlü tarihçiler, kutsallığın meyvelerinin, Dominiken profesörlerin, kız kardeşler arasında yaptığı işlerin sonucunda ortaya çıktığını bildirmektedir.

---

isimlendirilen bir dönem yaşanmıştır. Papalığın Roma'dan bir Fransız şehri olan Avignon'a taşınması sonucu burada geçirdiği 70 küsur yıllık döneme Avignon Dönemi adı verilmektedir. Bu büyük bölünmeyi sona erdirmek için her iki papalık kardinalleri 1409'da Pisa Konsili'nde bir araya gelirler. Ancak sorun çözülemediği gibi, ilginç bir biçimde konsilden üçüncü bir papa olarak V. Alexander (1409–1410) çıkar. Bu süreç, XVI. Genel Konsil *Constance Konsili* (1414-1418) ile sona erer ve tekrar tek Papalı dönem başlar (Geniş bilgi için bk. Bekir Zakir Çoban, *Hıristiyanlıkta Papalık Kurumu: Ortaya Çıkışı, Tarihsel Gelişimi ve Bugünkü Durumu*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, 2007, 84-91).

[701] Ashley, 13–14.

Onlara göre: "Rahibeler, kutsal fakirliğin, itaatin ve saflığın en üst derecesine sahiptiler, çünkü onlar, mükemmelliğin en emin yolunun bu üç temel faziletten geçtiğini çok iyi biliyorlardı. Onlar, Aziz Augustin'in rızasının, dünyalık her şeyi bir yana bırakmak, zihnini ve kalbini cennetlik meşguliyetlerle doldurmak olduğunu gözlemlemişlerdi. Bütün rahibeler, kendi kabiliyetleri doğrultusunda, özel bir fazilete yönelmiş ve mükemmelliği hedeflemişti. Bu da en iyi bir şekilde manastırlarda kazanılabilir, en gerçek huzur orada hüküm sürer. Çünkü Tanrı, tüm bu faziletlerin kutsal bir evde gerçekleşeceğini bilir."[702]

Dominiken rahibelerin gelişimi XIX. yüzyılda, çok fazla dikkat çekmiştir. Tarikatın İkinci Kolu'nun (*Second Order)* rahibeleri ve Tarikatın Üçüncü Kolu'nun (*Third Order)* laik kadınları, ya St. Catherine gibi evlerinde manastır yaşamına dair pratiklerle hayatlarını sürdürüyorlar ya da St. Catherine Ricci gibi bir topluluk içinde manastır hayat tarzını benimsiyorlardı. Bütün bu yaşam tarzlarını, rahibelerin yaşam tarzından ayırt etmek mümkün görünmüyordu. *Third Order* kadın toplulukları, manastır yaşam tarzını da koruyarak, sosyal çalışmalarda, hastanelerde ve eğitim işlerinde aktif olarak çalışmaya başladılar. Dominiken kız kardeşler, Hıristiyan okullarında, eğitimi en önemli iş olarak görüyor ve buna çok dikkat ediyorlardı. Bu aktif kadın hareketleri, Avrupa'nın her tarafına yayıldı. Amerika'daki birçok dinsel örgütün temeli XIII. yüzyıldaki, Albert Great ile bağlantısı olan Ratisbon (Regensburg) manastırı olmuştur.[703] İngiltere'de bu yüzyılda pek çok dinsel kadın örgütü, Kilise'nin dünya çapında yayılmasında büyük rol oynamışlardır. Bu

[702] *Dartford Priory*, 18.
[703] Geniş bilgi için bk. Ashley, 29.

kadınların, bir yandan aktif yaşamı diğer yandan da manastır yaşam tarzını koruması arasındaki gerilimler bu yüzyılda da asla çözülememiştir.[704]

Rahibeler ve kızkardeşler, XIX. ve XX. yüzyılda tarikat içerisindeki genel restorasyona katılmışlardır. Fernandez tarafından 1971'de yayınlanan ve II. Vatikan Konsili'nin ilkeleri ve tavsiyeleriyle uyum içerisinde olan en son tüzükte, rahibeler açısından kayda değer gelişmeler yaşanmış ve önemli rollere çekilmişlerdir. Rahibelerin, yabancı yeni misyon yerlerine girmesiyle, Dominiken tefekkür hizmetinde önemli bir gelişme sağlanmıştır. Dominiken kız kardeşler, hastanelerde, yetimhanelerde, yaşlı bakım evlerinde, kanser hastaları için yapılmış merkezlerde yaptıkları çalışmalara ek olarak, XX. yüzyılda, aktif bir şekilde yabancı misyon çalışmaları içine girmiştir. Bu çalışmalar sonucu Japonya, Afrika, Reunion Adası, Pakistan, Yunanistan ve Norveç haritalarında on yeni manastır yerini almıştır. Amerika'da, Mother Mary Joseph Rogers "Maryknoll Sisters of St. Dominik" adlı kuruluşu yabancı misyon çalışmalarını etkili bir şekilde yapmak için kurmuştur. Özellikle II. Vatikan Konsili'nden sonra kız kardeşler, hizmetlerini çeşitlendirmişlerdir. Bazıları doğrudan Tanrı'nın Kelamı'nı vaaz etmişler, diğerleri üniversite kampüslerinde ve kolejlerde erkek kardeşlerle birlikte çalışmışlardır.[705]

Hinnebush, son yüzyıl boyunca, Dominiken kız kardeşlerin, tarikatın çok sayıda kollarını oluşturduklarını bildirmiştir. Bu bilgilere göre, 1895'de, 20.000 kız kardeş, 55 kuruluş bulunmuştur. 544 yıl sonra kuruluşların sayısı 129, kız kardeşlerin sayısı 40444 olmuştur. 1966'da, kızkardeşlerin sayısı 46130'a, kuruluşların sayısı ise

[704] Geniş bilgi için bk. Ashley, 29.
[705] Hinnebush, 169-170.

136'ya yükselmiştir. Bunlarda, son ikisi Vietnam'da kurulmuştur. Amerika Birleşik Devletleri'nde Dominiken kızkardeşlere ait 29 kuruluş bulunmaktaydı. 1974'de toplam kız kardeşlerin sayısı 14385 olarak kaydedilmiştir.[706] Dominiken Tarikatı içerisinde kadınların günümüzdeki durumu ve faaliyetlerine son bölüm içerisinde "Günümüzde Dominikenler'in Durumu ve Faaliyetleri" başlığı altında yer verilecektir.

[706] Hinnebush, 169.

IV. BÖLÜM

DOMİNİKENLER'İN KATOLİK KİLİSESİ'NDEKİ YERİ

Dominiken Tarikatı, gerek idari yapısı ve organizasyonu ile gerekse manevi karakteri ile Hıristiyan tarikatlar içerisinde önemli bir yere sahip olmakla beraber, Katolik Kilisesi'ne sağladığı önemli katkılar açısından da değerli bir kurumdur. Dominikenler'in Katolik Kilisesi'ne sağladığı katkıların başında İncil'i tüm dünyaya duyurma noktasında yaptıkları çalışmalar gelmektedir. Bunun yanısıra engizisyon mahkemelerinde üstlendikleri rolleri ve Katolik reformu olarak nitelenen Karşı reform hareketinde öncü güç olarak Katolik Kilisesi'nin yanında yer almış olmaları, Dominikenler'in Kilise açısından önemli bir dini gelenek olmasını sağlamıştır. Dominiken Tarikatı'nın Katolik Kilise'ne yaptığı bu katkıları günümüzde de sürdürmeye çalıştığı görülmektedir.

1. Vaaz ve Misyonerlik Faaliyetleri

1.1. Vaaz Çalışmaları

Dominik'in kurduğu tarikatın Kuruluş Tüzüğü'nde "...Bizim tarikatımız, öncelikli olarak vaaz ve ruhların kurtuluşu için kurulmuştur"[707] ifadesiyle, asıl hedefin vaaz ile ruhların kurtuluşunu sağlamak olduğu açıkça belirtilmiştir. Tarikatın Papalık bildirilerinde "Vaizler Tarikatı" olarak onay alması da bu tarikatın faaliyet ve amacını özetlemiştir. Dominik, tarikatın yaşamını yapılandırırken pek çok yeniliği vaaz bakış açısıyla geliştirmiştir. O, yetenekli vaizlerin ve iyi vaaz faaliyetlerinin az

olduğunu düşündüğü için, vaaz edebilecek iyi ve kaliteli vaizler yetiştirecek bir eğitim sistemi hazırlamış, vaizlerin çalışma ve eğitimlerine engel olmaması için el işlerini yasaklamış, tefekkür ve aktif hizmeti birleştirerek Kilise hizmetinde bulunmak için dilenci fakirlik konusunda ısrarcı olmuştur. Kuruluş Tüzüğü'nde Dominik, vaizlere "kendisinin ve başkalarının kurtuluşunu arayan adamlar olmak" için yola çıkın, "İncil'in adamı olarak", "Kurtarıcı'nın" (Hz. İsa) adımlarını takip ederek yaşayın demiştir. Mesih gibi yaşamak, apostolik yaşamın örnekliğini sürdürmek için vaizler yürüyerek dolaşmış, yanlarında para taşımamış, vaaz ederken dilenmeyi bile terk etmişlerdir.[708]

Dominik'in, vaaz hizmetinin etkili bir şekilde sürdürebilmesi için vaizlik teşkilatının oluşmasında çok titiz davrandığı görülmektedir. Dominik, vaizlerin yaşamını, birbirini takip eden üç aşama olarak düzenlemiştir. Buna göre birinci aşamada kendilerini takip eden kardeşlere vaaz etmek yer almış, ikinci aşamayı; Humbert Roman'ın *"predicator communis"*[709] olarak adlandırdığı vaizler oluşturmuş ve son aşamada ise en yüksek dereceye ve sorumluluğa sahip olan umumi vaizler (*predicator generalis*) yer almıştır.[710] Başlangıçta, vaizlerin bu aşamaları nasıl geçip, yükseleceği ile ilgili bir düzenleme yapılmamıştır. Dominik, 25 yaşın altındaki birinin manastır dışında vaaz etmesine izin verilmemesini istemiş, bunu bir talimatla kurala bağlamıştır. Başlangıçta, tarikata katılanlar zaten bu yaşın üstündeydi, ancak tarikat geliştikçe çok sayıda genç tarikata katılmıştır. Bu nedenle bu kuralın önemi

---

[707] Hinnnebush, 34.
[708] Geniş bilgi için bk. Hinnnebush, 34-35.
[709] Bede Jarret'in, *predicator communis* ifadesini *preacher- in- ordinary* (sıradan vaizler) olarak tercüme ettiği belirtilmiştir (Geniş bilgi için bk. Galbraith, Ph. D. , 164, 3. dipnot).

daha çok anlaşılmıştır. Birinci aşamadaki kardeşlere sadece manastır içinde kardeşlerine vaaz etmeleri için izin verilmiştir. Bu kardeşler için, Dominik, özel bir kural belirlememiştir.[711]

Vaizliğin ikinci aşamasında yer alan vaizlerin bütün maddi şeylerden kendini soyutlaması gerekliliği kural olarak belirlenmiştir. Onun en temel görevi, istisnasız tüm kardeşler için gerekli görülen, kutsal gerçekleri araştırma işiydi. Tarikatın Kuruluş Tüzüğü'nde, bir kardeşin vaaz edebilmesi için en az üç yıl teoloji eğitimi alması şartı getirilmiştir. Ancak ikinci aşamadaki bu kardeşlerin bir yıl teoloji eğitimi alması yeterli görülmüştür. Bu kuralın öncelikli amacı, heretikleri döndürmek için dışarı gönderilen vaizi, bu konularda eğitimli hale getirmek olmuştur. Diğer bir amaç ise, tarikata giren genç kişiler tecrübesiz ve yetersiz görüldüğü için onları eğitmektir. 1251'deki genel kurulda, manastır başpapazlarının, kardeşleri bir işe tayin ederken o iş için uygun olup olmadıklarını araştırmaları ve bu konuda çok dikkatli olmaları yönünde kural koymuştur. Bu vaizlerin iyi eğitimli olmaları şart koşulmuş, ancak tarikat içinde zaman zaman uygun olmayan, iyi ün yapmamış kişilerin manastır başpapazları tarafından vaaz için başka yerlere gönderildiği durumlar yaşanmış, 1267'de toplanan kurulda vaizlerin atanması, manastır başpapazının yetkisinden çıkarılmıştır. Bir kardeşin, kendi evi dışında bir yerde vaaz edebilmesi için, manastır ruhani meclisinin izni olmadan mümkün

[710] Galbraith, Ph. D. , 163.
[711] Galbraith, Ph. D. , 164.

olmayacağı kararı alınmıştır. Bu kuralla, adam kayırmanın önüne geçilmiş, kontrolünün yapılması sağlanmıştır.[712]

Tarikat, vaizliğin üçüncü ve son aşaması olan umumi vaizliğe, tecrübeli vaizleri atamıştır. Bu pozisyona uygun olmak için, kardeşin iyi bir teoloji eğitimine sahip olması, her şartta ve her yerde başarılı bir vaaz faaliyetinde bulunması, bu görevde kalmak için, sık sık vaaz etmesi, özel vaazlara hazır olması ve taşra ruhani kuruluna katılması gerekli görülmüştür. Stephen Bourban, William Peyrault ve Peter Tarentaise bu topluluğun elemanları arasında yer almıştır. William Peyrault'un yaşamının ve kariyerinin, tarikatın Kuruluş Tüzüğü'nün bir vaizden beklentilerini tamamıyla karşıladığı belirtilmiştir. Peyrault'un, tarikat okullarında eğitim aldığı, vaazlarında ve yazılarında, Dominiken idealini etkili bir şekilde ortaya koyduğu ifade edilmiştir. Ayrıca onun, hem yazılarıyla hem söz ve uygulamalarıyla İncil'i vaaz ettiği, yaklaşık beşyüz vaazının bulunduğu kaydedilmiştir. Özellikle onun, "Erdemler ve Ahlaksızlık üzerine" *(Summa of Virtues and Vices)* adlı eseri vaizler için değer biçilmez teolojik değerde yoğun davranış örneklerini içeren önemli bir kaynak olarak kabul edilmiştir. Peyrault, 1200'de doğmuş, 1230'da tarikata girmiş, 1270'de ölmüştür. Bütün büyük Dominikenler, Reginald, Diana, Cecilia, Jordan, Raymond, Humbert, Albert, Thomas ve John Vecelli onun çağdaşları arasında yer almıştır.[713]

Umumi vaizler de diğerleri gibi bir eve bağlı olmakla beraber faaliyet alanları geniş olup, hem kendi evlerinde hem de taşra bölgesi içindeki herhangi bir yerde vaaz edebilmiştir. Umumi vaizler geleneği, Dominik'e ait olup tarikatın ilk

---

[712] Geniş bilgi için bk. Galbraith, Ph. D. , 164-168.
[713] Hinnebush, 35-36.

dönemlerinden beri var olan bir uygulamadır. Kuruluş Tüzüğü'nde bir kardeşin umumi vaiz olabilmesi için, üç yıl teoloji eğitimi alması gerektiği düzenlenmiştir. 1251'deki kurulda üç yıllık teoloji eğitimi kanunlaştırılmıştır. Bu kuralın amacı, rahibi olgunlaştırmak ve tarikatın işlerini daha ciddi ve sistemli yapmasını sağlamak olmuştur. Ayrıca 1228'deki tüzük bu vaizleri taşra kurulunun elemanı olarak belirlemiş, 1255'deki genel kurul ise daha da ileri giderek, umumi vaizlerin, tıpkı taşra teşkilatının başpapazı ve müfettişlerde olduğu gibi, taşra genel kurulu tarafından atanabileceğini düzenlemiştir. Bu nedenle bunlar, bir vaiz gibi değil, daha çok bir yönetici gibi görülmüştür. Bunların da genel başkan ve taşra kurulu başkanı gibi üst derece görevlilerin sahip olduğu özel bir mühürleri bulunmuştur. Umumi vaizlerin bu görev süresi zaman zaman tartışılmış olmakla birlikte son uygulama bunların görev süresinin ömür boyu geçerli olduğu şeklinde düzenlenmiştir.[714]

Vaizlerin kendi aralarında birbirlerine nasıl davranmaları gerektiği konusunda Simon Tugwell, tarikatın Kuruluş Tüzüğü'nden alıntı yapmıştır. Buna göre konu özetle şöyle ifade edilmiştir: "*Uygun olan kişiler vaaz için gönderildiğinde, onlara iyi isim yapmış ve tavırları dolayısıyla iyi olanlar, faydalı olacağı düşünüldüğü için papaz tarafından seçilerek bir arkadaş verilebilir. Kutsandıktan sonra gönderilenler, nerede olursa olsun birbirlerine doğru davransınlar, başkalarının ve kendisinin kurtuluşunu arzulayan dindar bir adam gibi davransınlar. Kurtarıcının adımlarını takip eden İncil adamı gibi davransınlar, hem başkalarının hem de kendi aralarında Tanrı için, Tanrı hakkında konuşsunlar. Şüpheli arkadaşlarla yakın ilişki kurmaktan sakınsınlar. Vaaz görevlerini yerine getirmek için yolculuğa çıktıklarında veya*

[714] Geniş bilgi için bk. Galbraith, Ph. D. , 168-174.

nerede olurlarsa olsunlar, yalnızca zorunlu olan yemek, giyinmek ve kitaplar dışında, ne altın, gümüş, para ne de herhangi bir çeşit hediye kabul etmesinler. Vaaz veya eğitim için görevlendirilenler, manevi hizmetlerini daha iyi yerine getirmeleri için, bazı özel durumlar dışında, dünyevi işlerle sorumlu değillerdir.''[715]

Vaizler, vaazlarında Hıristiyan doktrin ve uygulamalarını konu edinmiştir. Bu vaazlarında amaçları; heretikleri bastırmak, kötü huyları kökünden sökmek, inancı öğretmek ve insanları güzel ahlakla terbiye etmektir. Vaizler, kendilerini tamamıyla Tanrı'nın Kelamı'nı vaaza adamışlardır. Hinnebush, Dominikenler'in vaazlarının, sert ve evanjelik içerikli olduğunu belirtmiştir.[716] Humbert Romans'ın, vaizlerin konuştukları konular hakkında verdiği bilgilere göre; Tanrı'dan bahseder ve bunu yaparken çok dikkatli davranırlar. Vaazların temel konusu, dünya, cehennem, emirler, nasihatler, sakramentler, faziletler, kötü huy ve davranışlardır. Vaiz, vaaz ettiği topluluğun nasıl bir topluluk olduğunun, kimlerden oluştuğunun farkında olmalı ve ona uygun vaaz etmelidir. Çünkü bunların bazıları hilekâr, bazıları daha basit ve sade, bazıları eğitimli olabilir. Bu nedenle vaiz topluluğunu iyi tanımalıdır. Aynı zamanda vaiz, sadece büyük topluluklara değil, birkaç kişi de olsa onlara vaaz edeceğini bilmeli ve buna hazır olmalıdır. O, yalnızca şehirlerde ve kasabalarda değil, köylerde de vaaz edebilmelidir. Vaiz, vaaz ederken dikkatli ve istekli olmalıdır. Bazı hususlarda nezaketli olmalı, sözleri akıcı olmalı, konuşurken yavaş ve kolaylıkla duyulabilecek bir sesle konuşmalıdır. Hazırlıksız asla konuşmamalıdır. Öğle yemeğinin arkasından konuşmaktan sakınmalıdır, çünkü bu vakitler hem vaiz, hem dinleyici için zordur ve tartışma için uygunsuz vakitlerdir. Eğer bu vakitte

[715] Koudelka, 141.

konuşması gerekiyorsa yeme içmesine dikkat etmelidir. Ayrıca, vaazı sırasında herhangi bir engel olduğunda sinirlenmemeli, çok hızlı konuşmamalıdır. Bütün bunlar, dinleyicilerini vaazı dinlemek için hazır hale getirecek davranışlar olarak görülmektedir.[717]

Vaizlerin önemli diğer bir vaaz konusu da, azizlerin mucizeleri ve vaazlarıdır. XIII. yüzyılda, Dominikenler arasında bunların en ünlüsü Voragine'nin *"Golden Legend of James"* adlı eseridir. Bu kaynak, sanatçılar tarafından, azizlerin tasvirlerini yapmak için kullanılan bir kaynak olmuştur. Ayrıca bu çalışmanın İgnatus Loyola'nın din değiştirmesine yardımcı olduğu ve Teresa Avila tarafından okunduğu kaydedilmiştir. Rönesans hümanizminin tarihinde, pek çok ünlü yazar ve sanatçının, Dominiken azizlerin hayat hikâyelerinden etkilendiği belirtilmiştir.[718]

Dominikenler'in vaaz faaliyetlerindeki temel amaçları arasında bu hizmetin, imkânlara ve mevcut şartlara göre sürekli değişiklik göstermesi yer almıştır. 1254-1263 yılları arasında tarikata genel başkanlık yapan Humbert Romans, her yerin vaaz için uygun olduğu noktasında şöyle demiştir: "Mesih İsa, vaaz etmeye başladığında bir evi yoktu. Ancak köylere ve kasabalara gidiyor, tüm Galile'nin her tarafında vaaz ediyordu. Ne de havarilerin kendilerine ait yaşayabilecekleri bir evleri vardı, onlar tüm dünyada nerede olursa olsun vaaz etmeye gidiyorlardı."[719]

Dominikenler için kullanılan "kardeş" kelimesi insanların aklında gezerek vaaz eden bir imaj oluşturmuştur. Kardeşler resmedilirken yollarda yürüyen, pazar

---

[716] Hinnebush, 39.
[717] Galbraith, Ph. D. , 166-167.
[718] Bunların örnekleri hakkında Geniş bilgi için bk. Ashley, 19-20.

yerlerinde, cadde kenarlarında durup vaaz eden kişiler olarak tanımlanmıştır. İlk dönemlerde dışarıda vaizlik daha çok yaygın olmuştur. Özellikle sıcak havalarda vaizler bir mekân dışında, yolların birleştiği yerlerde, mezarlıklarda ve kilise bahçelerinde vaaz etmişlerdir. Bu durum standart bir kural olmayıp, genellikle vaizler kendi şapellerinde veya bölge kiliseleri onlara açık olduğunda, bu yerlerde vaazlarını yapmışlardır. Ancak kardeş sayısı artar artmaz, tarikat vaaz faaliyetlerini organize etmeye başlamıştır. Her manastırın kendi bölgesinde çalışması ve kendi bölgesindeki sadakaları alması sağlanmış, kardeşler bu bölgeleri düzenli olarak ziyaret etmiş, bu ziyaretleri özellikle Advent ve Lent dönemlerinde gerçekleştirmişlerdir. Vaizler daha çok kasabalarda ve şehirlerde vaaz etmiş, büyük liturjik zamanlar dışında köylere gitmişlerdir.[720] Dominiken kardeşler kiliselerde de vaaz etmişlerdir. Ancak zamanla kilise papazlarının, onların vaaz etmeleri konusunda isteksiz olduklarını fark ettikleri için (1240'dan sonra), çok geniş manastır kiliseleri inşa edilmiş ve kilisenin orta avlusu çok geniş toplantılara uygun olarak yapılmıştır. İnsanları vaazlarına çekmek için, kutsal Mesih, Meryem ve Dominik'e hürmet göstermek amacıyla cemiyetler kurulmuş ve yeni ibadetler geliştirilmiştir.[721]

Dominiken kardeşlerin amacı sadece kendi din mensuplarına veya heretiklere vaaz etmek olmamıştır. Onlar için, bunlardan daha önemlisi yabancı misyonerliği, başka dinden olan insanları Hıristiyanlaştırmak olmuştur.

---

[719] Borgman, 28.
[720] Hinnebush, 37.
[721] Kardeşlerin hangi dönemlerde ne sıklıkla vaaz ettikleri hakkında Geniş bilgi için bk. Hinnebush, 38.

1.2. Misyonerlik Faaliyetleri

Hıristiyan ilahiyatçılar, Hz. İsa'nın Yeni Ahit'te havarilerine söylediği bazı sözleri[722] referans göstererek misyonerlik faaliyetlerinin bu dönemde başladığını ileri sürmektedir. Ancak Dinler Tarihçiler, bu çalışmaların tarihinin, Pavlus'la başladığını kabul etmektedirler. Misyonerlik faaliyetleri araştırılırken tarihten günümüze kadar yedi aşamada incelenmesinin mümkün olduğu bildirilmektedir.[723] Bunlardan üçüncüsü Dominikenler'in ortaya çıktığı ve faaliyetlerini aktif olarak sürdürdüğü Ortaçağ dönemidir (800–1500).

Ortaçağ boyunca misyonerlik faaliyetlerinin başarılı olmasında üç etken önemli rol oynamıştır. Bunlardan ilki siyasal iktidarlardan sağlanan destek, ikincisi manastırlar ve Hıristiyan tarikatlarının faaliyetleri ve üçüncüsü bir motivasyon unsuru olarak şehitlik anlayışının kullanılmasıdır.[724] Dominikenler'in siyasal iktidarın desteğini ve şehitlik unsurunu faaliyetlerinde etkili olarak kullandığı görülmektedir.

Dominik'in tarikatını kurmasında etkili olan başlıca olaylar Fransa'nın güneyinde heretik olarak adlandırılan hareketlerin artması olmuştur. İlk olarak Toulouse'de kurduğu bu tarikatın müritlerinden başlangıçta gerçekleştirmelerini istediği hedef, dinsizleri inandırmak değil, Hıristiyan olup da, gerçek inançlarından

---

[722] Matta 28: 18–20; Markos 16: 15; Markos 1: 15; Matta 15: 24; Matta, 10: 5–7.

[723] 1-Havariler Dönemi (33–100), 2- Kiliselerin Kurulma Dönemi (100–800), 3-Ortaçağ Dönemi (800–1500), 4-Reformasyon Dönemi (1500–1650), 5-Reformasyon Sonrası (1650–1793), 6-Modern Dönem (1793–1965), 7-Diyaloglar Dönemi(1965- -), (Geniş bilgi için bk. Osman Cilacı, *Hıristiyanlık Propagandası ve Misyonerlik Faaliyetleri*, Ankara: Diyanet İşleri Başakanlığı Yayınları, 6. Baskı, 2005, 19-20.)

[724] Geniş bilgi için bk. Şinasi Gündüz, *Misyonerlik*, Ankara: Diyanet İşleri Başakanlığı Yayınları, 2005, 52-55.

sapanları tekrar Hıristiyanlığa kazandırmaktır. Zira Albililer, doğru yoldan sapmış olarak görülmüşlerdir.[725] Dominik 1206'dan 1216 yılına kadar kendisini, heretikleri Katolik inancına döndürmeye adamış ve faaliyetlerini bu bölgede sürdürmüştür. Ancak o, bundan sonra müritlerine bir program tayin etmeyi ve mesajını daha da genişletmeyi amaçlamıştır. Bu durumla ilgili olarak, Dominik'in vizyonunun Albililer'in dar bakış açısını ve bu bölgedeki krizleri aştığı belirtilmiştir. Dominik'in belirlediği programa göre, dogmatik olduğu kadar ahlaki vaazlar verilerek inançlı ve inançsızlara karşı hitap edilmelidir. O, bu amacını gerçekleştirmek için Kilise'nin merkezine doğru ilerlemeyi planlamıştır.[726]

IV. Lateran Konsili onun bu hedefi için uygun bir ortam ve yol haritası hazırlamıştır. Bu konsil döneminde Roma'da geçirdiği süreç Dominik'in misyonununu genişletmesi yönünde ufkunu açması bakımından önemli bir aşama olmuştur. Çünkü Doğu ve Batı Kiliseleri'ndeki piskoposlar, Katolik dünyasının evrensel kural ve görevlerine karar vermek, deneyimlerini ve ortak kaynaklarını paylaşmak için Papa'nın etrafında toplanmışlardır. Konsil'in vaaz verme üzerine çıkardığı yemin kanunu bu evrensel görevlerden biri olmuştur. Dominik'in burada kendisine yeni bir çağrının yapıldığını, artık onun tek bir piskoposluk bölgesine, alana ya da tek bir soruna bağlı olarak devam edemeyeceğini düşündüğü belirtilmiştir. Çünkü İsa tarafından havarilerine verilen tüm uluslardan daha sınırlı bir eylem alanını kabul etmek mümkün olmadığı, bundan sonra Dominik'in aklının bu noktaya odaklandığı, içindeki misyonerlik ve evrensellik arzusunu harekete geçirdiği

[725] Galbraith, Ph. D. , 162.
[726] Vicaire, 228.

ifade edilmiştir. Dominik, Toulouse bölgesinde başlattığı faaliyetlerini buradan Paris'e, oradan da tüm dünyaya yaymayı arzulamıştır.[727]

Aralık 1216'da papalığın bir bildiri yayınlayarak onaylamasından sonra, Dominikenler, hızlı bir şekilde artmış ve Hıristiyanlığın her bölgesine yayılmıştır. Tarikat bundan sonra başlangıçtaki basit kuruluş amacını bile unutmuştur.[728] Zira Dominik, III. Honorius'dan, belli bir diyakozluk sınırları ile sınırlandırılmayan İncil'in vaazı konusunda destek almıştır. Böylece Dominiken Tarikatı, dünya çapında vaaz görevine sahip olmuş ve bu kanonik misyonu doğrudan Papa'dan almıştır. Tarikat kendilerine emanet edilen bu görevle ilgili karar almada bizzat kendileri yetki sahibi kılınmıştır. Böylece Dominik, Kilise'de ilk apostolik tarikatı oluşturmasıyla, misyonerlik faaliyetlerini organize etmek için Ortaçağ Avrupa Hıristiyanlığı'nın tasavvur bile edemeyeceği yollar açmıştır.[729]

Dominik, tarikatını kurduğunda gerçek misyonerler neslini hazırlamak konusunda kararlı olmuştur. Roma'da tarikatını onaylatma süreci içerisindeki çalışmaları esnasında, onun bu misyonerlik arzusunu çok iyi anlayan Guillaume adlı kişiyle tanışması Dominik'e güç katmıştır. Çünkü Guillaume'nin ve Dominik'in amaçları tam olarak birbirine uymuştur. Bu nedenle Dominik'in yolundan gitmeye karar veren Guillaume'nin çalışmalarında başarılı olması için teoloji eğitimi almak üzere Paris'e gitmesi teşvik edilmiştir. Guillaume'nin iki yıl Paris'te teoloji eğitimi alması ve Dominik'in de tarikatını etkili bir şekilde organize etmesinden sonra beraber Prusya'da ve kuzeydeki diğer bölgelerde yaşayan paganları doğru yola

[727] Vicaire, 228.
[728] Galbraith, Ph. D. , 163.

döndürmek için çalışmayı planlamışlardır. Bu süreçte, misyoner geleneğe uygun olarak, Dominik'in sakallarını uzatmaya başladığı belirtilmiştir.[730]

Dominik, yalnızca kendisinin değil, müritlerinin de birer misyoner olmasını istemiş, bu amaçla kardeşlerini teşvik etmiştir. O hayattayken Dominikenler, Bulgaristan ve Servia sınırlarına yerleşmiştir. S. Hyacinth ve B. Ceslas, Bohemya, Silesia ve Polonya'da İncil'i vaaz etmiş, S. Hycinth, Almanya'da tarikatın taşra teşkilatını kurmuştur. Hyacinth, Rusya boyunca ilerlemiş, Karadeniz ve Yunan adaları yoluyla Merkez Asya'ya doğru yönelmiş, Çin ve Tibet'e girmiştir. S. Hycinth'in gittiği her yerde misyonerlik arzusunun izlerini bıraktığı ifade edilmiştir.[731]

Tarikat hizmetlerinden, özellikle vaaz ve yabancılara misyonerlik faaliyetleri, John Wildenhausen ve Humbert Romans'ın başkanlığı döneminde daha da hız kazanmıştır.[732] XIII. yüzyılda gayretli ve hevesli Dominiken misyonerlerin devamlı Doğu'ya giderek inanmayanları Hıristiyanlığa döndürmeye çaba gösterdikleri görülmüştür. Dominiken vaizler, Mesih'in askerleri olarak görülmüş, tüm hayatlarını yuvarlak bir eksende döndürmüşlerdir. Tarikat, vaizlerinin, tartışmalarda iyi eğitimli, elit ve dik başlı olmaları gerektiği ve ölüm uğruna inançlarını korumaya gönüllü ve hazır bulunmaları konusunu sürekli vurgulamıştır.[733]

---

[729] Koudelka, 137.
[730] Vicaire, 227.
[731] *The Dominicans*, 25-26.
[732] Hinnebush, 34.
[733] Galbraith, Ph. D. , 163.

Dominikenler'den çok sayıda kişi haçlı seferlerine katılmıştır.[734] Ayrıca Papa'nın, haçlı seferini açıklayacağı zaman, kanunlaştırmak için kardeşlerden komisyon oluşturduğu belirtilmiştir.[735] Dominikenler'in vaizlik görevi aynı zamanda onların pek çok aktiviteyle ilişkili olması sonucunu doğurmuştur. Onlar, vaazlardan sonra genellikle günah çıkarma hücresine girmiş, halk, aristokratlar, krallar ve zaman zaman da papalar, günah çıkartıcı olarak kardeşleri tercih etmişlerdir. Kardeşler, günah çıkartıcı, büyükelçi, arabulucu, kararlar uygulayan ve barış elçisi olarak çalışmışlardır. Geoffrey Beaulieu, Fransa Kralı IX. Aziz Louis'e günah çıkartmıştır. Kralla birlikte Tunus haçlı seferine katılmış ve onun biyografisini yazmıştır. 1239'da, Kral, Kardeş James ve Andrew Longjumeau adlı iki vaizi II. Baldwin'in hediyesi olan Dikenli Tacı (*Crown of Thorns)* Paris'e getirmesi için İstanbul'a göndermiş ve bu kutsal emanetleri korumak amacıyla Sainte Şapeli'ni inşa ettirmiştir.[736]

II. Honorus ve IX. Gregory, BI. Guala'yı Lombardiya'ya barış elçisi olarak göndermiştir. Dominikenler'in en erken barış girişimi, 1233'de *"Alleluia"* olarak bilinen vaaz kampanyası olmuştur. Bağımsız vaizler, barış, tevbe ve kendini feda etme ilanıyla bir hareket başlatmışlardır. Lombardiya'yı sarmış olan kavgaları düzeltme çabalarına Dominikenler de katılmış ve John Vicenza bu hareketin lideri olmuştur. Lombardiya'daki kardeşlerin çalışmaları olumlu sonuç vermiş, halk Dominikenler'i manastır kurmaları için davet etmiş, hatta bu manastırları yapmada yardımcı olmuşlardır. IX. Louis, Dominiken Tarikatı'nı desteklemiş, yeni manastırlar kurulmasını sağlamış ve teşvik etmiştir. İngiliz Kralı da sık sık para göndererek

---

[734] Haçlı seferlerine katılanların isimleri ve hangi bölgelere gittikleri hakkında geniş bilgi için bk. *The Dominicans*, s.26, 1. dipnot.
[735] Hinnebush, 39.

Dominikenler'i desteklemiş, XIV. yüzyılda Krallık'ta ve Langley'de ev inşa edilmiş, Dartford'da rahibeler için manastır yapılmıştır.[737]

Misyonerlik arzusuyla çok sayıdaki Dominiken, milyonlarca pagan topluluklar arasında yayılmıştır. Dominik'in ölümünden 32 yıl sonra, 1253'de IV. Innocent, Dominikenlere yazdığı mektupta bu konudan şöyle bahsetmiştir: *"Değerli, mukaddes kardeşlerim! Vaiz Kardeşler, Saracenler, Yunanlılar, Bulgarlar, Kumanlar, Etyopyalılar, Suriyeliler, Gotlar, Ermeniler, Hintliler, Tatarlar, Macarlar ve Doğu'daki inanmayan insanlar arasında vaazlarını yapmışlardır"*. Havariler döneminden beri böyle bir çalışmanın görülmediği, ayrıca Aziz Francis ve Dominik'in müritlerinin aynı arzuyla Asya kıtasını kendi aralarında, vaaz etmek üzere bölüştükleri belirtilmiştir.[738]

Vaiz kardeşlerin çalışmaları yalnızca Asya ve Avrupa'da değil, Afrika kıtasında da devam etmiş, İncil'in haberlerini yaymaya çaba göstermişlerdir. Ayrıca Amerika'nın keşfi Dominikenler için yeni bir çalışma alanı olmuştur. Diego Deza ve Salamanca'daki diğer Dominikenler'in desteği ile Cristopher Columbus, kendi döneminin olumsuzluklarına rağmen bir zafer kazanmış, onun Amerika'yı keşfetmesiyle, İspanyol kalyonları bu Yeni Dünya'ya yelkenlerini açmış, Dominikenler arasında bilinmeyen bu kıyılarda Mesih'in ismini duyurma arzusu yayılmıştır. Dominikenler'den S. Lewis Bertrand bu bölgede binlerce kişinin din

[736] Hinnebush, 40.
[737] Hinnebush, 41.
[738] *The Dominicans*, 27.

değiştirmesini sağlamış ve onları vaftiz etmiştir. Amerika kıtasında çalışan Dominikenler bu kabilelerin havarisi olarak nitelendirilmişlerdir.[739]

Misyonerler, ister Cizvit, ister Dominiken, ister Fransisken Tarikatı'na bağlı olsun, hepsi belli başlı üç yöntem kullanmıştır. Bunlar; vaaz ve eğitim yoluyla ikna, uygulamalar yoluyla benimsetme ve zorlayıcı tedbirlerdir.[740] Dominiken misyonerler sergiledikleri metotlar nedeniyle zaman zaman kusurlu görülmüş ve karşı çıkışlara maruz kalmıştır. Bunlardan Prusya'da örnekleri görülen bazı yanlış politikalar, Mass ayinine katılmaya veya din değiştirmeye mecbur kılma konularında yaşanmıştır. Ayrıca İspanya Kralı'nın Yahudileri ve Farslıları törenlere katılmaya zorladığı ancak çok az devam ve takip sağlandığı görülmüştür.[741]

İdeal bir misyonerin nasıl davranması gerektiği ile iligili olarak Thomas C. McGonigle'nin, Bartolome de Las Casas'ın (1484–1566) *"The Only Way"* adlı eserinden yaptığı alıntıya göre, İncil'in vaazının beş temel özelliği vardır.[742] Bunlardan birincisi; İncil'in vaazını duyanlar, özellikle Hıristiyan olmayanlar, bu vaazın sonunda vaizlerin, onların üzerinde güç kullanmayacağını hissetmelidirler. Chrysostom'un, bu konuda şöyle dediği belirtilmiştir: Pavlus vaaz ettiğinde, ne insanları ayartıcı, fesat çıkarıcı bir dil ne de hilekâr bir dil kullanmıştır. Çünkü ayartan kişi güç ister, politikacı kontrol ister. "Hiç kimse bizim insanları kazanmak için aldattığımızı söyleyemez". Bu konuda Pavlus'un şu ifadesine yer verilmiştir:

---

[739] *The Dominicans*, 28-29. Ayrıca kimlerin hangi bölgelerde misyonerlik faaliyetlerini sürdürdüğü için bk. s. 29, 1. dipnot.
[740] Pınar Türkecan, "16. Yüzyılda Orta ve Güney Amerika'daki Misyoner Faaliyetleri ve Kıta Yerlileri Üzerindeki Etkiler"i, *Edebiyat Fakültesi Dergisi* / Journal of Faculty of Letters Cilt/Volume 24y›/Number 1 (Haziran /June 2007), 233.
[741] Hinnebush, 58.
[742] Geniş bilgi için bk. McGonigle, Zagano, 62- 64.

“Biz Mesih’in resulleri olarak yük olmaya muktedir iken, insanlardan, ne sizden, ne de başkalarından, izzet aramadık”[743]

Vaazın ikinci özelliğine göre, İncil’in vaazını duyanlar, özellikle Hıristiyan olmayanlar, vaizlerin, onların servetlerini arzulamadıklarını hissetmelidir. Pavlus’un konuyla ilgili şu sözüne yer verilmiştir. “Çünkü bildiğiniz gibi, hiçbir vakit yaltaklanma sözünde ve tamahkârlık vesilesinde bulunmadık, Allah şahittir.”[744] Mesih, havarilerinin altın, gümüş ve herhangi bir madeni para bulundurmalarını yasaklamıştır. Aziz Jerome’nin, eğer havariler para kullansaydı, insanlar onların ruhlarının kurtuluşu için çaba gösterdiklerini değil, servet peşinde olduklarını düşünürlerdi dediği belirtilmiştir. Chrysostom’un, bu ikinci kural ile ilgili olarak üç neden belirlediği ifade edilmiştir. Buna göre: Birinci neden, fakirlik ilkesi, havarileri şüphelerden uzak tutar. İkincisi, bu onları, dünyalık endişelerden uzak tutar, onların tüm ilgisi Tanrı’nın kelâmınadır. Pavlus’un bu konu da şöyle dediği aktarılmıştır: “...Size Allah’ın İncil’ini ceht ile söylemek üzere Allahımızdan cesaret aldık.”[745] Üçüncü neden olarak ise, Mesih’in havarilerine söylediği; “İsa onlara dedi, ben sizi kesesiz, torbasız ve çarıksız olarak gönderdiğim zaman, bir şeyiniz eksik mi idi?”[746] sözü ile onların gücünün bizzat kendileri olduğunu gösterdiği ifade edilmiştir.

Vaazın üçüncü özelliğine göre, vaizler, özellikle Hıristiyan olmayan dinleyicilerine, ılımlı ve saygılı konuşmalıdır. Onlar, nazik, sakin ve merhametli bir hava oluşturmalıdırlar ki, duyanlar onları dinlesin ve mesaja saygı göstersin. Vaazın

---

[743] I. Selaniklilere 2: 6.
[744] I. Sellaniklilere 2: 5.
[745] I. Selaniklilere 2: 2.
[746] Luka 22: 35.

dördüncü özelliği olarak sevgi üzerinde durulmuştur. Pavlus'un, tüm dünyayı bununla kurtarmayı amaçladığı belirtilmiştir. Nezaket, sabır ve şefkatin sevgiyi beslediği ifade edilmiştir. Konuyla ilgili olarak Pavlus'un şu sözlerine yer verilmiştir: "Sevgi çok sabreder, lütufla muamele eder, sevgi haset etmez, sevgi övünmez, kibirlenmez", Her şeye katlanır, her şeye inanır, her şeyi ümit eder, her şeye sabreder."[747] "Böylece sizi özleyen bizler size yalnızca Allah'ın İncil'ini değil, fakat kendi canlarımızı da vermeye hazır idik; çünkü sevgilimiz olmuştunuz"[748] "Bir adamın, dostları uğruna canını vermesinden daha büyük sevgi yoktur."[749] Vaazın beşinci ve son özelliğinin, Pavlus'un şu ifadelerinde açıklamasını bulduğu ifade edilmiştir. "İman eden sizlere karşı nasıl kutsiyetle ve doğrulukla ve kusursuzca olduğumuza siz şahitsiniz, Allah da şahittir."[750]

İncil'in vaazında belirlenen bu beş ilkenin, faziletli, kimseye zarar vermeyen, tüm yönleriyle masum ve suçsuz bir yaşam ile ortaya konulabileceği vurgulanmıştır. Dolayısıyla öğreten kişinin, göstermekten çok uygulayarak öğretmesi gerektiği, çünkü havarilerin, öncelikle davranışlarıyla, sonra sözleriyle öğrettikleri belirtilmiştir. Vaizlerin, fiilleriyle vaaz ettikleri zaman, hiçbir kelimeye ihtiyaç duymayacakları ifade edilmiştir.[751]

Misyonerlik faaliyetlerindeki başarının arkasındaki önemli etkenlerden biri de misyon bölgelerinde sürdürülen manastır yaşantısı olmuştur. Buralarda yaşayan keşişler, hem o bölgeyi tanıma hem de dil, kültür ve gelenek açısından yöre halkıyla

---

[747] I.Korintoslulara 13: 4, 7.
[748] 1. Selaniklilere 2: 8.
[749] Yuhanna 15: 13; Aynı manaya gelen diğer İncil cümleleri için bk. II. Korintoslulara 12: 21, Galatyalılara 4: 13, II. Korintoslulara 2: 8, II. Korintoslulara 2/4, I Korintoslulara 9: 20-22.

kaynaşmak için manastırları bir üs gibi kullanmışlardır. Keşiş misyonerler bölge halkının dilini öğrenerek onların hayat şartlarına ayak uydurmaya dolayısıyla onlara kendilerini kabullendirmeye çalışmışlardır.[752] Bu yöntemin Dominiken misyonerler tarafından da uygulandığı görülmektedir. Dominikenler, misyonerlik çalışmalarının başarılı olması için gittikleri bölgeyi dil ve kültür bakımından iyi tanımalarının gerekliliğinin farkındaydılar. Bu anlamda çok ciddi çalışmalar yaptıkları bilinmektedir.

Raymond Penyafort'un yönetimi altındaki İspanya bölgesinde, Doğu dillerinin öğrenilmesi amacıyla Doğu dilleri okulunun kurulmasına öncülük etmiştir.[753] Colombus'un Amerika'yı ikinci seyahati sırasında kendisine eşlik ederek yerlileri inceleyen ve yaşam biçimleri hakkında bilgi veren Dominiken rahip *Ramon Pané* ise, Amerikan antropoloji çalışmalarının öncüsü olmuş, 26 bölümden oluşan antropolojik çalışmasında, yerlilerin dinî inançları hakkında kapsamlı bilgiler ortaya koymuştur. *Pané*'nin, yerli dilini öğrenen ilk Avrupalı olduğu da bilinmektedir. Dominiken rahiplerinden *St. Thomas* ise, yerli Peru dili *Quechua*'yi derleyerek, bu dilin ilk gramerini ortaya çıkarmıştır.[754]

İlk misyonerlerin yabancı bir kültür tanıtmak yerine tamamen bölge halkının anlayacağı şekilde onlarla iletişime geçmeleri misyonerlik çalışmalarının daha da başarılı olmasını sağlamıştır. Bu nedenle, anlaşılır olma adına ilk dönem

---

[750] I. Selaniklilere 2: 10
[751] McGonigle, Zagano, 64-65.
[752] Cilacı, 53-54.
[753] Hinnebush, "Dominicans", *NCE* , IV/978.
[754] Türkecan, 234-235.

misyonerlerinin bugünkü modern misyonerlerden daha çok şey başardıkları belirtilmiştir.[755]

Hıristiyanlığın mesajının ve hayat tarzının başka kültürlere adapte edilmesi çalışmalarının başlangıcının Pavlus'a kadar, dolayısıyla Kilise'nin kuruluşuna kadar dayandırıldığı belirtilmektedir. Pavlus'un Yahudi olmayanları da Hıristiyanlaştırmaya karar vermesi, İncil ile diğer kültürlerin iletişime geçişinin başlangıç noktası olarak görülmüştür. Bundan sonra Kilise, değişik metotlarla kültürlere nüfüz etme faaliyetlerini sürdürmüştür. Özellikle Cizvitler XVI. yüzyıldan sonra bu metodu Çin, Japonya ve Hindistan'daki misyonerlik faaliyetlerinde sürdürmüştür.[756]

Misyonerlik faaliyetlerinde kullanılan ve inkültürasyon olarak nitelendirilen Hıristiyanlığın empoze edildiği ülkenin diline aktarılması[757] konusu zaman zaman Hıristiyan tarikatlar arasında anlaşmazlıkların çıkmasına da neden olmuştur. Hıristiyan tarikatları misyonerlik çalışmaları noktasında Kilise'ye sadık olma konusunda ortak hareket etmekle birlikte, bu çalışmaları sırasında bazen uyum içinde olmadıkları görülmüştür**.** Cizvitler, atalarının ibadeti konusunda, Çinlilere geniş imtiyazlar tanımış, ancak Fransiskenler ve Dominikenler bu imtiyazları ve diğer Konfüçyüs geleneklerini sert bir şekilde reddetmişlerdir.[758] Dominikenler ve

---

[755] Hannah, 177.
[756] Güngör, 194; Hıristiyanlık dışındaki dinlerin, çeşitli derecelerde manevi ve ahlaki nüveleri içerdiği ve dolayısıyla Tanrı'nın kurtarıcı lütfuna belli oranda aracılık ettiği fikrinin, Cizvitler'in benimsediği "Thomistik Teoloji"ye dayandığı, zira Thomas Aquinas'ın, Tanrı'nın bütün insanlara kendi lütfunu ilham ettiğini ve aşıladığını; tabiatüstü lütfun ise, mevcut insan hayatındaki tabii iyiyi mükemmelleştirdiğini ifade ettiği belirtilmiştir. (Güngör,153)
[757] Gündüz, *Misyonerlik*, 25.
[758] Hannah, 184.

Fransiskenler, bu metodu İncil'den taviz vermek olarak görmüşlerdir.[759] Bu nedenle aralarında sert ve talihsiz münakaşlar yaşamışlardır. Zira kendi aralarındaki bu doğru yolu bulma çabaları yönündeki sert tartışmalar misyonerlik çalışmaları açısından olumsuz bir sürecin işaretleri olarak görülmüştür.[760] Tarikatlar arasında misyonerlik metodları konusunda yaşanan bu anlaşmazlık Hıristiyan mezhepler arasında da yaşanmış hatta bu durum ökümenik hareketin[761] ortaya çıkmasının nedenleri arasında gösterilmiştir. Misyonerlik amacıyla dünyanın farklı yerlerine giden Hıristiyan mezheplerine mensup insanlar farklı organizasyon, farklı inanç, farklı litürji, ve farklı anlayış nedeniyle birbirleriyle mücadele içinde olmuş, bu durum yerli halk arasında inandırıcılıklarını kaybetmelerine neden olmuştur. Bu nedenle günümüzde tüm Hıristiyan mezheplerinin birlikte hareket etmeleri halinde daha güçlü olacakları yönündeki düşünce, ökümenik hareketin temelllendirildiği önemli etkenlerden biri olarak gösterilmiştir.[762]

Hıristiyan misyonerlerin kullandıkları bir diğer yöntem özellikle kırsal bölgelerde faaliyet gösterenlerin, uygarlık ve gelişmişlikle Hıristiyanlığın aynı şey olduğu izlenimini oluşturmaya çalışmalarıdır. Misyonerler, bu "*uygarlık"* söylemiyle iletişime geçtikleri insanlara, uygarlığın Roma ile dolayısıyla Hıristiyanlık ile özdeş

---

[759] Ashley, 26.
[760] Hannah, 184.
[761] *Ökümenik Hareket:* Hıristiyanlar tarafından tarih içerisinde farklı anlamları ihtiva etmekle beraber, XX. yüzyıldan itibaren en çok bilinen anlamıyla ökümenik hareket, bölünmüş, parçalanmış Hıristiyanların halinden üzüntü duyanların bu bölünmüşlüğe son vermek ve Hıristiyan birliğini sağlamak amacıyla yaptığı her türlü çalışmaya verilen isim olmuştur. 1948 yılında Protestan ve Ortodoks Kiliseleri'nin bir araya gelerek Ökümenik Kiliseler Birliği'ni (Dünya Kiliseler Birliği) kurmaları bu harekete ivme kazandırmıştır. Bu tarihe kadar Katolik Kilisesi bu çalışmalara şiddetle karşı çıkmış, ancak II. Vatikan Konsili'nde bu tavrını değiştirmiş, "Ünitatis Redintegratio" kararı ile ökümenik harekete iştirak etmiştir. (Geniş bilgi için bk. Ahmet Hikmet Eroğlu, *Ökümenik Hareket ve Fener Patrikhanesi,* Ankara: Aziz Andaç Yayınları, 2005, 34-35)
[762] Eroğlu, 57.

olduğu mesajını vermeye özen göstermişlerdir. Bu anlamda Hıristiyan tarikatları özellikle Fransisken ve Dominikenler, Ortaçağ'da, keşifler ve sömürgeler döneminde bu sömürge yöntemlerini aktif bir şekilde kullanmışlardır.[763] Cizvit, Dominiken ve Fransisken Tarikatlarınca kurulmuş olan okulların, ilköğretim çağındaki yerli çocuklarının eğitimiyle meşgul oldukları bilinmektedir. Hıristiyan öğretisinin yanı sıra Latin dili, felsefe, mantık, resim ve müzik derslerinin de verildiği okullarda yerliler, dinî olduğu kadar dünyevî konularda da yetiştirilmişlerdir.[764] Hatta İngilizce'nin tarihinin keşişler tarafından başlatıldığı ifade edilmiştir.[765]

Dominikenler'in yaptıkları misyonerlik faaliyetlerinde onları en çok meşgul eden din mensupları içerisinde Yahudiler ve Müslümanlar yer almış, Dominiken misyonerler çalışmalarının odak noktasına Yahudi ve Müslümanları yerleştimiştir. I. Jaume'nin yönetimindeki Aragon, Dominikenler'in, Yahudi ve Müslümanları Hıristiyanlığa döndürmek amacıyla uyguladıkları yöntem ve stratejileri geliştirme anlamında verimli bir alan olmuştur. Dominikenler, İbranice ve Arapça öğrenmiş, İncil, Talmud ve Kur'an üzerine çalışmıştır. Ayrıca bu bölgede Yahudi ve Müslümanlar, Dominiken misyonerler ile tartışmaya ve onların vaazlarını dinlemeye zorlanmıştır.[766]

Aragon'da misyonerlik faaliyetlerini sürdüren önemli isimlerin arasında Penyaford'lu Raymond (ö.1275) yer almıştır. Dominiken Tarikatı'na bağlı olan Raymond, Bologna'da profösör olup aynı zamanda Arapça ve İbranice uzmanıdır.

---

[763] Cilacı, 54-55.
[764] Türkecan, 237.
[765] Hannah, 186.

Onun en önemli amacı Müslüman ülkelerde Hıristiyanlığı yayacak kişiler yetiştirmektir. Raymond'un geliştirdiği yöntemin amacı, Haçlı Seferleri'nin yanlışlarını ve kötülüklerini onarmaya çalışmak ve Haçlıların yaptığı yolsuzluk ve haksızlıkları kınayarak, onun yerine artık "misyon" kavramını gündeme getirmek ve faaliyetlerini bu isim altında yürütmeyi sürdürmek olmuştur.[767]

Penyaford'lu Raymond, misyonerlik çalışmalarını sürdürmek için yaşamının büyük çoğunluğunu Barselona'da geçirmiş, Aragon Kralı I. Jaume'nin manevi danışmanlığını yapmıştır. Raymond, Aragon'da engizisyon kurulması ve Dominiken misyonerlerin evanjelik hareketlerini desteklemesi için kralı ikna etmiştir. Yaşamının son dönemlerinde misyonerler için dil okulu kurma yolundaki girişimlerinde papalığın ve krallığın desteğini almıştır. Ayrıca Müslümanlara ve Yahudilere, misyonerlerin vaazlarına katılma mecburiyeti getirmesi için kralı harekete geçirmiştir.[768]

Dominiken misyonerler içerisinde bir diğer önemli isim, Ramon Marti (ö.1285)'dir. Penyafort'lu Ramon'un öğrencisi olarak, onun rehberliğindeki misyoner takımda çalışmalarda bulunmuştur. 1250'de Toledo'da yapılan Dominiken taşra kurulunda kardeşler için Arapça Okulu açılmış, Marti burada eğitim görenlerden biri olmuştur. O, yalnızca Arapça ve İbranice eğitimi almamış, aynı zamanda Talmud ve Gazali, İbn Sina, Razi gibi Arapça felsefe eserleri üzerine çalışmalar yapmıştır. Marti'nin misyonerlik çabalarının çoğunluğu doğrudan Yahudiler'e yönelmiştir.

---

[766] John V. Tolan, *Saracens: İslam in the Medieval European İmagination*, New York, Columbia Üniversty Press, 2002, 233.

[767] Ali Erbaş, "Müslüman-Hıristiyan Münasebetleri Sürecinde Hıristiyanların İslam'a ve Müslümanlara Bakışı", *İLAM Araştırma Dergisi* (Ocak- Haziran 1998), cilt. III, sayı,1, 132.

Onun yöntemi genellikle iki din hakkında polemik ortaya çıkaracak çalışmalar yapmak olmuştur. Marti, bu dinlerin kutsal kitaplarının hükümsüz olduğunu göstermeye çalışmıştır. Onun bu çizgisinin yeni olmadığı, Petrus Alfonsi'nin, Kur'an ve Talmud ile alay eden, bu kitaplara karşı yalanlamalar ortaya koyan çalışmalar yaptığı belirtilmiştir. Ancak Dominikenler'in bu taktiği, daha önce görülmemiş bir arzu ile koruyup sürdürdüğü ifade edilmiştir. Onlar kendilerini, İbranice, Aramice ve Arapça öğrenmek, Talmud ve Kur'an'ı incelemek için okullara kapatmış, misyonerlerin kullanması için çok sayıda kitapçıklar yazmışlardır. Ayrıca Müslüman ve Yahudi ilim adamlarını kendileriyle tartışmaya zorlamışlardır. Bunda Kral Jaume'nin yardımı olmuştur. Aragon'da, Dominikenler ile Müslüman ve Hıristiyanlar arasında çok sayıda tartışmalar yaşanmış, her iki taraf kendi inançlarını doğrulayacak dokümanlar ortaya çıkarmıştır.[769]

Penyafort'lu Ramon ve Ramon Marti, misyonerlik faaliyetlerini yalnızca Jaume'nin bölgesiyle sınırlandırmamış, Kuzey Afrika'da da çalışmalarını sürdürmüşlerdir. Özellikle Tunus'da, 1234'de Penyafort'lu Ramon, Papa IX. Gregory'nin danışmanı olduğu dönemde, Tunus'daki Dominiken ve Fransiskenler'in sordukları soruları Papa adına cevaplayan resmi mektuplar yazmıştır. Bu dönemde, Tunus'daki kardeşlerin, Müslümanlara yönelik misyonerlik çalışmaları yapmaktan daha çok Tunus'un Latin Hıristiyan topluluğu ile meşgul oldukları vurgulanmıştır.[770]

Dominiken misyonerler XIII. yüzyılda yalnızca Yahudi ve İslami polemiklere veya heretiklere karşı kendi inançlarını doğrulamak için tartışmalara

---

[768] Tolan, 234.

girmemiş, aynı zamanda Yunan ve Arap felsefesinin teolojide kullanılmaya başlaması ile yeni tartışmalar başlamıştır. Thomas Aquinas, inancı açıklamak için aklı kullanmasının doğruluğunu ispatlamaya çalışmıştır. Dominikenler, Thomas'ın *"Summa contra Gentiles"* adlı eserini İslam'a karşı felsefi polemik ve apolojistik bir silah olarak kullanmışlardır.[771] Bu eser Penyaford'lu Raymond'un isteği üzerine 1261- 1264 yıllarında, Hıristiyanlığın iddialarını akıl yoluyla ispat etmek için yazılmıştır. Raymond, İspanya'daki misyonerlik faaliyetinde Summa'dan yararlanmıştır.[772] Thomas'ın eserlerinde, İslam ile ilgili bilgilerinin az olduğu, onun Latince bir Kur'an tercümesi veya İslam'a karşı polemik yazıları okuduğuna dair önemli bir işaretin olmadığı, hatta Müslümanların kendi argümanlarına karşı yaptıkları karşı argümanlardan da habersiz olduğunun yazılarından anlaşıldığı belirtilmiştir.[773]

Müslümanlara yönelik misyonerlik faaliyeti sürdüren Dominikenler içerisinde önemli bir isim de Riccoldo Montecroce'dir. Tarikata 1267 yılında girmiş olan Riccoldo, tarikatın genel başkanı Muno Zamora'dan Filistin'e hac yolculuğu yapmak, Müslüman ve Moğollara, misyoner olarak vaaz etmek için izin almıştır. Bu yolculuğunu *"Liber Peregrinationis"* (1300) adlı eserinde anlatmıştır. 1288'de Acre'ye deniz yoluyla geçmiş, Galile, Filistin gibi kutsal şehirlere yolculuklar yapmıştır. Ricaldo, yalnızca basit bir hac yolculuğu yapmamış, doğuya doğru ilerlemiş, Moğol İlhanlı Hanlığı'nın başkenti Tebriz'e ulaşmıştır. Burada tercüman

[769] Tolan, 234.
[770] Tolan, 241.
[771] Tolan, 242.

aracılığıyla vaazlarda bulunmuştur. Sonunda Bağdat'a ulaşmış olan Riccoldo, burada Arapça ve Kur'an eğitimi almış, uzun yıllar doğuda kalmıştır.[774]

Dominiken misyonerler içerisinde önemli bir diğer isim olan Ramon Lull, Dominken misyonerlerin stratejisini şiddetle eleştirmiştir. Yazılarında Ramon Marti'nin ismini vermeden onun Tunus'ta yaptığı misyonerliğin başarılı olmadığını belirtmiştir. Dominiken misyonerlerin, İslam'ın yanlışlığını mantıksal olarak ortaya koymak yerine, Hıristiyanlığın gerçeklerini anlatmış olsalar, Müslümanları daha kolay Hırisitiyanlaştıracaklarını savunmuştur. Lull, Dominikenler'in, Fransisken mistisizmi ve Dominiken rasyonalizmi ile kaynaşmış stratejisini reddetmiş, kendi yaklaşımını oluşturmuştur. Kardeşlerin, Hıristiyanlığa yönelik polemiklere, "Hıristiyan inancının, akılla doğrulanmaya gerek duyulmayacak" kadar yüce olduğu şeklinde cevap vermeleri gerektiğini belirtmiştir. Lull'e göre, Muhammed, peygamberlik alametlerinden dolayı eksik ve Kur'an tamamıyla çelişkilidir. Hatta o, eğitimli Müslümanların bunun farkında olduğunu ve Muhammed'i peygamber olarak kabul etmediğini ileri sürmüş, eğer Hrisitiyanlar görevlerini uygun olarak yapmış olsalar, bu Müslümanların, Hrisitiyanlaşmaya hazır olgunlaşmış dinleyiciler olduklarını savunmuştur.[775]

Müslümanları Hıristiyanlaştırmak için gayret gösteren Ramon Lull'un, misyonerlerle ilgili olarak şöyle dediği aktarılmıştır: "Müjdeciler vaaz yoluyla olduğu kadar gözyaşı ve kanlarını akıtarak, çok emek vererek ve gerektiğinde acı ölümler

---

[772] Ali Erbaş, "Müslüman-Hıristiyan Münasebetleri Sürecinde Hıristiyanların İslam'a ve Müslümanlara Bakışı", 132.
[773] Tolan, 243.
[774] Tolan, 245.
[775] Tolan, 256.

yaşayarak da dünyayı İncil'e döndürecekler".[776] Dominikenler'in de inançları uğruna hayatlarını feda ettikleri vurgulanmıştır. Tatarlar, aralarında liderleri BI. Sadoc'un da olduğu on kardeşi öldürmüş, Polonya'da ve Sandomir'de, bir grup Dominiken şehit edilmiştir. 1291'de Acre düşürüldüğünde en son Dominiken manastırının otuz bireyinin yangında öldüğü belirtilmiştir. Riccoldo Montecroce'nun, Acre'den Bağdat'a getirilmiş ganimetler içerisinde Dominikenler'e ait resmi papaz elbisesi, kitap, ayin kitabı ve kılıçla delinmiş kan lekeli elbiseler bulduğu kaydedilmiştir.[777]

Dominiken Tarikatı'nın misyonerlik faaliyetleri, Saracenler'in 1291'de Acre'yi almasından sonraki dönemde bir müddet gerilemiş, Filistin'e giden ticaret yolu kapanmıştır. Bu nedenle Kardeşler, doğuya doğru değil, daha güvenli olan Kıbrıs topraklarına doğru gitmek zorunda kalmışlardır. Bu arada tarikatın Doğu misyonerliğinde yeni bir organizasyon canlanmaya başlamıştır. 1300–1304 arasında "Milletler Arasında Mesih Uğruna Seyahat Edenler" adıyla kurulan cemaat, daha sonra Gezgin Kardeşler Cemaati *(Pilgrim Friars Congregation)* olarak isimlendirilmiştir. Bu cemiyetin aktiviteleri 1330'da en üst noktaya ulaşmış, Türkiye'de Trabzon ve Sakız Adası gibi iki önemli bölge, Gürcistan, Türkistan, İran ve Hindistan'da misyonlara sahip olmuştur.[778]

Veba salgını *(Black Death)* Gezgin Kardeşler Cemaati'nin *(Pilgrim Friars Congregation),* Pera, Kaffa ve Trabzon'da üç misyonuna zarar vermiştir. Bu nedenle 1363'deki Dominiken genel kurulu buradaki evleri Yunanistan bölge teşkilatı ile birleştirme mecburiyetinde kalmıştır. 1373'deki yeniden düzenlemede, Gezgin

[776] Hıristiyanlık Tarihi, 352.
[777] Hinnebush, 58.

Vaizler Cemaati, Rusya'da, Polonya'da, Litvanya'da ve Tuna Nehri havzasındaki Moldovya, Ruthenia ve Eflak prensliklerinde İncil'i vaaz etmişlerdir. Cemaat, İstanbul'un düşüşüyle (1453–1454) ikinci kez bastırılmış, bu durum 1867'ye kadar sürmüştür. (1603'den 1867'ye kadar İstanbul ve Doğu Ülkeleri Cemaati (Congregation of the Orient and of Constantinople) adı altında devam etmişlerdir). O dönemde varlığını sürdüren evler, Piyemonte bölge teşkilatı ile birleştirilmiş, Pera, Galata'da, Piyemonte Dominikenler'i, İslam araştırmaları ile meşgul olmayı günümüze kadar sürdürmüşlerdir.[779]

Dominiken misyonerliğinin Türk topraklarına girişi IV. Haçlı seferiyle (1202–1204) İstanbul'un Latinler'in hakimiyetine geçmesinden sonra gerçekleşmiştir. Dominiken Tarikatı kurulduktan kısa bir zaman sonra kardeşler, Doğuya hareket ederek misyon faaliyetlerine başlamışlardır. Fransiskenler gibi bunların da arkasında her zaman Vatikan'ın misyon gücü var olmuştur. İstanbul'da Dominikenler'in canlandırdığı misyonerlik, Latinlerin İstanbul'daki yerleşmelerinin adeta teminatı olmuştur. Bu konuda sahip olunan ilk bilgi kaynağının, Freres Jaques Suronio de Milan'a ait olduğu ve onun verdiği bilgiye göre 1228 yılında Angelo de Basilica Petri ile birlikte Dominiken zihniyetin İstanbul'da yerleşmesi için faaliyet göstermişlerdir. Peder Leonertz'in araştırmalarına göre Dominikenler, 1261 yılına kadar aralıklarla İstanbul'a gelmeye devam etmişlerdir. 1306 ve 1327 yıllarında İstanbul'da birçok Dominiken manastırının varlığından bahsedilmiştir. XIII. yüzyılda Fransisken ve Dominiken misyon grupları, İtalya ve Fransa destekli varlıklarını İstanbul'da

[778] Hinnebush, 55.
[779] Hinnebush, 56.

sürdürmüş ve Türkler İstanbul'u fethettiklerinde, Galata ve Pera' da Fransiskenler ile birlikte Dorninikenlerle de karşılaşmışlardır.[780]

Dominikenler arasında İstanbul'a gelerek misyonerlik faaliyetlerini sürdüren isimler içerisinde en çok adı geçen kişi Aziz Hyacinthe (1183-1257)'dir. Hatta İstanbul'daki İlk Dominiken misyonunun onun tarafından kurulduğunu bildirenler olmuş, ancak bu konuda kesin bilginin bulunmadığı belirtilmiştir. Hyacinthe, tarikatın önemli azizlerindendir. Avrupa, Kırım ve Yunan adalarında kilise ve manastırların kuruluşuna öncülük ettiği için Doğu azizi olarak nitelendirilmiştir.[781]

Aziz Hyacinthe'nin 1240 yılına doğru İstanbul'a gelerek bugün Galata'da Arap Camii olarak bilinen Kilise'yi kurduğu yönünde rivayetler bulunduğunu belirten Semavi Eyice, burasının Hyacinthe tarafından değil, 1307'de Guillaume de Gaillac tarafından kurulduğu yönündeki bilgilerin daha doğru olduğunu belirtmektedir.[782] Ayrıca Eyice, bugünkü Arap Camii'nin, Emevi Kumandanı Mesleme b. Abdülmelik tarafından 716–717 yılları arasında yapılan İstanbul kuşatması sırasında inşa edildiği yolundaki bilgilerin de asılsız olduğunu, Bizans'ın Müslümanlar için bir cami yapılmasına müsaade ettiği, ancak bunun şehrin içinde olduğunun anlaşıldığını bildirmektedir. Ona göre, Galata'da VI. yüzyıla ait Aya İrini (Hagia Eirene) Kilisesi'nin kalıntıları üstünde, İstanbul'da Latin hâkimiyeti yıllarında (1204–1261) muhtemelen Katolikler tarafından San Paolo adında bir kilise yapılmış, fakat kesin olarak XIV. yüzyıl başlarında bu yapı Dominiken Tarikatı mensuplarının

[780] Aydın, "Türkiye'ye Yönelik İki Eski ve Bir Yeni Misyoner Tarikatının Bugünkü Durum", *Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, Temmuz 2008, 15-16.
[781] Betül Tarakçı, *Bir Katolik Tarikatı Olarak Dominikenler*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2005, 97.

eline geçerek aynı yerde büyük bir manastır ile San Paolo ve San Domeniko adına yeni bir kilise inşa edilmiştir. XIV. ve XV. yüzyılın ilk yarısında pek çok İtalyan buraya gömülmüştür. İstanbul'un fethinden sonra fethedilen şehirlerde en büyük kilisenin camiye çevrilmesi usulüne uyarak bu kilise bizzat Fatih Sultan Mehmet vakfı olarak 1475 yılına doğru camiye çevrilmiştir.[783]

İstanbul'daki Dominiken varlığı XV. yüzyıldan itibaren bazı değişikliklerle karşı karşıya kalmıştır: 1475'ten 1603 yılına kadar İstanbul'daki Dominiken manastırı, Peregrinant Kardeşler cemiyetine bağlanmıştır. 1603'ten 1875 yılına kadar Peregrinant Kardeşler cemiyeti, Doğu Dominiken Cemaatine dönüşmüştür. 1875'ten bugüne kadar İstanbul ve İzmir'deki Dominiken manastırları genelde Dominikenler'e bağlanmıştır. Dominiken tarikatı için Türkiye' de üçüncü devre olan 1875 sonrası dönemin, oldukça hareketli geçtiği belirtilmiştir. Zira Vatikan, Dominikenler için yeni şeyler talebinde bulunmuş, hatta onlara yeni kiliseler emanet edilmiştir. Bu doğrultuda, Yedikule'deki ve Bakırköy'deki birer kilise Dominikenler'e tahsis edilmişti. Hatta bu konu, Fransa ve İtalya sefaretleri arasında yapılan bir anlaşma ile sonuçlanmış ve Osmanlı devletine 1906' da resmen onaya sunulmuştur.[784]

Cumhuriyet'in kurulmasından sonra, Türkiye'deki Dominikenler, bölgelerindeki Hıristiyanlar için sadaka toplama faaliyetiyle meşgul olmaya başlamışlardır. Bugün Dominikenler, Türkiye' de kültürel kaynaşmayı temin için, Türkçe öğrenmeye çok önem vermektedir. Bu bağlamda Avrupa'da Türkoloji

---

[782] Semavi Eyice, "Arap Camii", *İstanbul Ansiklopedisi*, Reşat Ekrem Koçu, İstanbul: İstanbul Ansiklopedisi ve Neşriyat, 1959, 939-940.
[783] Eyice, "Arap Camii", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA),* Ankara 1991, 3/326.

bölümlerinde okutulan gençlerini, Türkiye'ye ve Türk Cumhuriyetlerine misyon faaliyetleri için göndermektedir. Bugüne kadar Dominiken cemaati, varlıklarını ülkemizde devam ettirmiş ve son yıllarda Vatikan'ın da büyük ölçüde desteğini kazanmıştır. Bugün Türkiye'deki Dominikenler'in sayısı, Fransiskenlere nazaran oldukça azdır. Dominiken cemaati, ülkemizde sadece İstanbul ve İzmir' de bulunmaktadır.[785]

İstanbul'da Dominikenler belli başlı üç yerde misyon hizmeti yapmaktadır. Bunlar Sen Piyer ve Sen Paul Kilisesi, Notre-Dame du Rosaire Kilisesi ve Yedikule Kilisesi'dir. Ayrıca İzmir'de de, Notre-Dame du Rosaire ve Notre-Dame de Lourdes olmak üzere iki önemli Dominiken kurumu bulunmaktadır.[786]

Sen Piyer ve Sen Paul Kilisesi rahiplerinden temin ettiğimiz tanıtım broşüründe verilen bilgilere göre; XIII. yüzyılın ilk yarısından itibaren İstanbul'da ikamet eden Dominiken rahipleri, Galata tepesi eteklerinde yükselen ve Aziz Paul adı ile anılan kiliselerinin 1475 yılılında camiye (Şimdiki Arap Camii) dönüştürülmesi ile burayı terk etmek zorunda kalmışlardır. O günlerde Dominiken rahipleri, eskisine birkaç yüz metre mesafede bulunan taş bir yapıya taşınmış, bölge Hıristiyanlarının ihtiyaçlarına cevap vermeye devam etmiştir. Aziz Piyer'e atfedilen bu yapı 1603 yılına kadar hizmet etmiş, ancak 1660'da çıkan bir yangında ciddi zarar görmüştür. Yeniden onarılan yapı 1731'de takrar aynı akıbete uğramıştır. Rahiplerin aynı yeri beşinci defa inşa ettikleri kilise, bir asırdan az süre ayakta kalabilmiş, Dominikenler,

---

[784] Aydın, "Türkiye'ye Yönelik İki Eski ve Bir Yeni Misyoner Tarikatının Bugünkü Durumu", 16.
[785] Aydın, "Türkiye'ye Yönelik İki Eski ve Bir Yeni Misyoner Tarikatının Bugünkü Durumu", 16-17.
[786] Geniş bilgi için bk. Aydın, "Türkiye'ye Yönelik İki Eski ve Bir Yeni Misyoner Tarikatının Bugünkü Durumu", 17–18.

önceki tecrübelerine dayanarak sağlam, emin ve güzel bir kilise yapmak amacıyla 1841 de eski kiliseyi yakmışlardır. Ayasofya'nın restorasyonunu yapan ünlü mimar Gaspare Fossati'ye başvurarak, 1843 yılında Aziz Piyer ve Paul'a atfedilen yeni kilisenin inşası tamamlanmıştır. Böylece yüzyıllarca ayakta kalabilecek bir yapıya sahip olunmuştur.

Söz konusu Kilise içerisinde dikkat çeken bir eser, yol gösteren Meryem *(Odighitria)* ikonasıdır. Bu tablo Meryem'in mantosu altındaki Dominikenler'i himaye ettiğini resmetmektedir. Kilise rahiplerinin belirttiğine göre, Dominik cennete girdiğinde Dominikenler'i görememiş, ancak Meryem'in mantosunu açmasıyla birlikte tüm Dominikenler'in Meryem'in mantosunun altında özel olarak himaye edildiğini görmüştür.

Günümüzde burada dört Dominiken hizmet vermektedir. Bunların başlıca görevleri, bölge Hıristiyanlarına hizmet ve çevre ile kültürel ve dini diyaloğu devam ettirmek şeklinde özetlenebilir. Dört kişilik küçük Dominiken cemaatinin her birinin, ayrıca üstlendiği özel görevler de vardır: Bu görevler, hem manastır içinde hem de manastır dışında olabilmektedir. Mesela, buradaki iki Dominiken rahibi, İslam tarihi ve Dinler ilahiyatı konusunda doktora tezi hazırlamaktadır. Manastır bünyesinde on bin ciltlik bir kütüphane vardır. Bu kütüphane, randevu sistemiyle araştırmacılara hizmete açıktır. Kütüphanede, İslam Tarihi, Türk ve Osmanlı Tarihi, Felsefe, Din, Kilise Tarihi ile ilgili sön derece önemli eserler vardır. Dört Dominiken'den biri, kütüphane hizmetleriyle meşgul olmakta, birisi ise Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde Latince dersleri vermektedir. Böylece, çevre ile iyi bir diyalog

içerisinde bulunulmaktadır. Dört Dominikenden biri de kilisede müzik faaliyetlerini yönetmektedir.[787]

Dominiken misyonerlerin en önemli katkısının hem tarikata hem de Kilise'ye canlılık kazandırmaları olduğu ifade edilmiştir. İnançları uğruna yaptıkları çabaların ve kendilerini feda edişlerinin daha sonraki misyonerleri benzer çabaları göstermeleri konusunda heyecanlandırdığı belirtilmiştir. Ayrıca onların önemli bir diğer niteliğinin ise İncil'i vaaz etmenin metotlarını aydınlatmak için sürekli olarak eğitime yaptıkları vurgu gösterilmiştir.[788]

Dominikenler'in Kilise'ye misyonerlik faaliyetleri dışında yaptıkları diğer bir hizmetleri ise Engizisyon mahkemelerinde yaptıkları çalışmalar ile Katolik öğretiyi savunmalarıdır.

2. Engizisyon Mahkemeleri ve Dominikenler

Hıristiyanlık'tan uzaklaşan veya dini esaslara aykırı davranan kişileri cezalandırmak amacıyla kurulmuş olan Katolik mahkemeleri için kullanılan engizisyon kelimesi "bezdirici, baskıcı soruşturma ve sorgulama" anlamına gelmektedir.[789] Engizisyonun ne zaman başladığı hakkında farklı bilgiler ve tarihler verilmektedir. Hatta bunun başlangıcını Tanrı'nın Adem'i cennetten kovmasına kadar geriye götürüp ilk engizisyoncunun bizzat Tanrı'nın kendisi olduğu söylenmiştir. Buna göre; Adem ile Havva'nın cennetten kovulmaları, din bakımından

---

[787] Aydın, "Türkiye'ye Yönelik İki Eski ve Bir Yeni Misyoner Tarikatının Bugünkü Durumu", 17.
[788] Hinnebush, 58.
[789] Kürşat Demirci, "Engizisyon", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, Ankara 1995, 11/ 238.

sapkınlık içinde olanların mallarının müsadere edilmesi gerekliliğinin ilk örneğini teşkil etmektedir.[790]

Engizisyon mahkemeleri, XI. ve XII. yüzyıllarda baş gösteren, din ve devleti tehlikeye düşürdüğü iddia edilen yeni mezheplere ve Yahudiler'e karşı bir müdafaa tedbiri olarak ortaya çıkmış,[791] XIII. yüzyıldan sonra muayyen bir şekil almış ve XIX. yüzyıl ortalarına kadar etkisini sürdürmüştür. Avrupa'da Hıristiyan inançlarına aykırı kişilere veya gruplara resmi kilise sorgulamaları her ne kadar XIII. yüzyılda başlamış gözükse de aşırı sayılan gruplara yönelik adli takibat ve baskılar Konstantin'in Hıristiyanlığı resmen tanımasından ve kurumsallaşmaya başlamasından hemen sonra başlamıştır.[792]

Heretik hareketlerle mücadelenin, Konstantin döneminde Hıristiyanlığın iktidara geçmesinden sonra, bir çeşit eskinin intikamı olarak, kendisine karşı olanlara yönelik yaptığı bir hareket olarak başladığı belirtilmektedir. Hıristiyanlar, resmen tanınmadan önce çok ciddi takibat ve zulme maruz kalmış, bu nedenle bundan sonra kendisini savunmaya geçmiştir. Öncelikle Putperest ve Yahudilere karşı başlamış olan şiddet uygulamaları, zamanla Hıristiyanlığın zaafa uğramasıyla, kendi içinden çıkan mezheplere karşı da sergilenmeye başlanmıştır. Hıristiyan Kilisesi bütün bunlara karşı şiddetle karşı çıkmıştır.[793] V. yüzyılda Augustin'in seksen sapkın fırkanın var olduğunu bildirdiği ifade edilmiştir.[794]

---

[790] Geniş bilgi için bk. Wood, 6.
[791] Clement Wood, *İspanya'da Engizisyon*, Çev. Ömer Rıza Doğrul, İstanbul: Koşkun Basımevi, 1938, 5.
[792] Demirci, *DİA*, 11/238.
[793] Geniş bilgi için bk. Wood, 8-10.
[794] *Hıristiyanlık Tarihi*, 322.

Hıristiyanlığın ilk dönemlerinde, Kilise için çok önemli bir isim olan Augustin, din hürriyetini inkâr eden biri olarak belirmiştir.[795] Hıristiyanlığın ilk dönemlerinde Kilise sapkın fikirlere karşı Augustin'in (354-430) "Tek Tanrı, tek inanç, tek vaftiz" sözüyle hareket etmiştir. Augustin'den önce de bu yönde fikirler ileri süren Kilise Babaları olmuştur. Antakya Piskoposu Aziz Ignatus, (50-107 veya 116) Kilise'deki bölünmeler karşısında bidat ehlinin peşinden gidenlerle, Hıristiyan öğretisi dışında bir yolu takip edenlerin kurtuluşa erişemeyeceklerini belirtmiştir. Kartaca Piskoposu Aziz Kibriyanus (200-258) ise Kilise'deki bölünmeler karşısında "Kilise dışında kurtuluş yoktur" dogmasını formule eden ilk Kilise Babası olmuştur.[796]

Hıristiyanlık'tan ayrılmanın veya ona karşı gelmenin ölüm cezası gerektirdiği ilk defa 382'de Roma İmparatoru I. Theodosios tarafından ilan edilmiştir. Bu tarihten sonra engizitor (sorgulamacı) olarak bilinen resmi görevliler olmakla beraber bunlar Kilise ile ilgisi olmayan adliye memurlarıydı. XII. yüzyıla kadar dinle ilgili bu ağır suçların cezaları devlet tarafından verilmekte olup, ciddi bir sonuca ulaşılamamıştır. XI. yüzyıldan itibaren başlayan Hıristiyan inanaçlarına aykırı akımlar XII. yüzyıldan itibaren hem Kilise'yi hem de devleti zor duruma düşürmüş, sadece dini alanda değil sosyal, siyasi ve ekonomik alanda da problem çıkarmaya başlamıştır. Özellikle İtalya'nın kuzeyi ve Fransa'nın güneyindeki (Almanya'da Cathari, Fransa'da Ablililer, İtalya'da Patarinler) Maniheist'lerin oluşturduğu problem Kilise ve devleti tehdit etmiştir.[797] Kathar heretikleri, Kilise'yi boykot etmiş

---

[795] Geniş bilgi için bk. Wood, 8-10.
[796] Baki Adam, *Yahudilik ve Hıristiyanlık Açısından Diğer Dinler*, İstanbul: Pınar Yayınları, 2002, 78.
[797] Demirci, *DİA*, 11/238.

ve Kilise organizasyonunu bozmak için çalışan hareket bu yüzyılda hızla yayılmıştı. Yüzyılın sonlarına doğru Katharlar, Almanya, İngiltere, İtalya ve özellikle Güney Fransa'da küçük gruplar halinde yayılmış, sayıları fark edilmeden çoğalmıştı. Bu nedenle onları görmezden gelmek Kilise için tehlikeli bir süreç olmuştur.[798]

Ortaçağ başlarında sapkınlar ya ferdi entelektüeller olarak, ya da özel durumu olan kışkırtıcılar olarak ortaya çıkmış, Kilise'nin bunlara yanıtı yerel ve münferit düzeyde kalmıştır. XII. yüzyıldan sonra sapkınlık sorunu daha belirgin bir hal almaya başlayınca Kilise'nin bunlara karşı cevabı sert olmaya başlamıştır. XIII. yüzyılda ise bu yanıt güçlü bir papalık kurumu tarafından verilmiştir.[799]

Heretik hareketlerle mücadelede Kilise'nin başlangıçta sert bir tutumdan daha ziyade onları kazanma adına kendi içinden bir hareket başlatttığı, sapkınlara karşı vaaz ile ikna ve hayat tarzı ile örnek olma yolunu denediği görülmüştür. Ancak bu çabalarda kısmen başarılı olmakla birlikte sapkınlıkla mücadelede yetersiz kalınması üzerine Kilise, bu işi yalnızca kendi manevi tedbirleriyle başaramayacağını anlamış, bu mücadeleyi devlet güçleri ile birlikte yapmaya başlamıştır.

2.1. Heretik Hareketlerle Mücadelede Kilise'nin Aldığı Tedbirler

Kilise'nin sapkınlara karşı şiddet uygulamasını yasaklayarak birinci önlem olarak vaaz uygulamasını başlatması, Aziz Bernard'ı Fransa'daki sapkınlara

[798] Cannon, 208-209.
[799] *Hıristiyanlık Tarihi*, 322.

göndermesiyle gerçekleşmiştir.[800] 1174 yılında Aziz Bernard, günümüzde Fransa sınırları içinde bulunan Toulouse kentinde Kilise dogmalarına karşı çıkan ve giderek Avrupa ve Balkanlar'da etkin olan Katharlar'a karşı vaazlarda bulunmuş, bu vaazları sonucu Katharlar'a karşı duyulan kin ve nefretin ilk tohumlarını ekmiştir.[801] Heretiklerle mücadelede sert, kalabalık ve hırslı gruplar tarafından şiddetli bir hareket başlatılmış, bu gruplar kontrol edilememiş, sakinleştirilememiştir. Kızgın kalabalık gruplar, Kathar bireyleri yakalamış, kol ve bacaklarını vücutlarından ayırmış, yakmış, boğmuş veya linç etmişlerdir.[802] 1209'da Toulouse'nin yakınlarında bulunan Beziers'de yirmi bin Kathar katledilmiştir. Bundan birkaç sene sonra ise iki yüz Kathar yakılarak öldürülmüştür.[803]

III. Innocent döneminde, Papalığın sapkınlıkla mücadelesinde, yine vaaz ve müzakereler yoluyla ikna yöntemi denenmiş, bu amaçla heretiklerin bulunduğu bölgelere çeşitli heyetler gönderilmiştir. III. Innocent, Pierre de Castelnau'dan Fransa'nın güneyine gitmelerini ve oradaki heretikleri hidayete erdirmelerini istemiştir. Pierre de Castelnau, buradaki çalışmaları sırasında Osma Piskoposu Diego d' Azevda'dan da yardım görmüş, ancak Diego heretiklerin azgın tutumları karşısında dayanamayarak İspanya'ya geri dönmüştür. Pierre de Castelnau çalışmalarına devam ettiği sırada Kathar piskoposu Bernard de Simorre ile karşılaşmış, ikisi arasında ciddi ve sert münazaralar yapılmıştır. Katharlar karşısında Papa taraftarlarının ümitleri kırılmıştır. Hatta Pierre de Castelnau kendisinin bu

---

[800] Mehmet Esgin, *Hıristiyanlık'ta Engizisyon Mahkemeleri,* Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Basılmamış Doktora Tezi*, 1998, 218; Cannon, 209.
[801] Ali Erbaş, *Hıristiyanlık'ta Reform ve Protestanlık Tarihi*, İstanbul: İnsan Yayınları, Birinci Baskı, 2004, 20.
[802] Cannon, 209.

görevden alınmasını istemiş, bu olaylar esnasında Toulouse kontu VI. Raymond, papalık elçilerine yardım etmediği için aforoz edilmiştir. Ancak Raymond'un adamları, 1208'de Rhone bölgesinde Pierre de Castelnau'yu mızrakla öldürmüşlerdir. Bu durumdan Raymond sorumlu tutularak aforozu yenilenmiş ve büyük meblağ para cezasına çarptırılmıştır. Ayrıca Pierre de Castelnau'nun öldüğü yerde kırbaçlanmış ve sonunda haçlı ordusuna katılma cezası verilmiştir.[804]

Kilise'nin heretikler karşısında zayıf olduğu ve çok eleştiri aldığı önemli bir konu da ruhban sınıfının hayat tarzıydı. Zira ruhban sınıfı Kilise'nin siyasi ve ekonomik gücüne paralel olarak değişime uğramış ve apostolik yaşamdan uzaklaşarak lüks içinde bir hayat sürmeye başlamıştı. Ruhban sınıfının bu durumunu sapkınlar bir silah olarak kullanmış ve bu yaşam tarzını İsa'nın tarzından uzaklaşma olarak lanse etmiştir. Bunun farkında olan Kilise, heretikleri döndürmek için gönderdiği heyetlerin sözleriyle olduğu kadar, davranışlarıyla da sapkınlarla yarışmaları gerektiği konusunda uyarılarda bulunmuştur. Bu durumu dikkate alan heyetler, heretiklerin saldırılarına yaşamlarıyla ve sözleriyle cevap vermeye çalışmışlardır.[805]

III. Innocent, heretiklerle mücadelede daha açık ve daha geniş önlemler alma yoluna gitmiş, sapkınlığı "ihanet" olarak tanımlayan ilk papa olmuştur. (1199) Fransa ve İtalya'da yayılmaya başlayan Katharlar'ın düalist fikirleri ile mücadele etmeleri için Fransa'nın Midi bölgesine Sistesianlar'dan bir heyet göndermiştir. Ancak onlar

---

[803] Erbaş, *Hıristiyanlık'ta Reform ve Protestanlık Tarihi*, 20.
[804] Guy Testas, Jean Testas, *Engizisyon: Ortaçağ Hıristiyan Dünyasında Dinsel Şiddet*, İstanbul: İnsan Yayınları, 2003, 15-16; Esgin, 220.
[805] Esgin, 220.

çok fazla başarılı olamamış bunun üzerine aralarında Dominik'in de bulunduğu gerek yaşamlarıyla gerekse vaazlarıyla örnek olacak kişileri göndermiştir. İlerleyen yıllarda Dominik'in yandaşları engizisyonun önde gelen isimleri olmuş ve bu düzenin temelini oluşturmuştur.[806]

Dominik'in bütün yaşamının heretiklerle mücadele içinde geçtiği görülmüştür. O, Katharlar'la mücadelede çeşitli yöntemler uygulamıştır. Bunların ilkini vaaz ile diğerini ise apostolik yaşam örnekliği oluşturarak sergilemiştir. Ancak Dominik'in Haçlı seferlerini desteklediği veya şiddeti onayladığı durumlar da olmuştur.

Dominik'in vaazlarına başladığı ilk dönemlerde, Güney Fransa ve Montpellier'deki vaaz çalışmaları sırasında Katharlar'in buralarda yayılmaya başladığını görmüştür. Katharlar, kendi cemaatlerine, gezgin vaizler yoluyla çok geniş bölgelerden katılımlar yapmış, bu vaizler gerek eğitim ve bilgileri gerekse güzel konuşma becerileriyle saygı gösterilen kişiler olmuşlardı. Aynı zamanda onlar tavır ve davranışlarıyla, fakirlik, sadelik, doğruluk ve dürüstlükleriyle, Mesih'e ve onun ilk havarilerinin yaşadığı sadeliğe bağlılıklarıyla saygınlık kazanmışlardı. Bu dönemde Kilise, Hıristiyanlık faziletleri olarak kabul gören bu davranışlarla yarışamamıştı. Kilise hiyerarşisi içinde, üst kademedekiler, lüks, zenginlik, israf içindeydi. Diğer taraftan, yerel papazlar fakir olmakla birlikte ileri derecede anlayışsız ve eğitimsiz olup teolojik tartışmalara girecek yeterliliğe sahip olmamışlardı. Çünkü keşişler kendi manastırlarına kapanmış, genellikle buralarda el işleri, meditasyon ve dini ayinlerle uğraşmışlardı. Onlardan ilim öğrenmeye

[806] *Hıristiyanlık Tarihi*, 323.

kabiliyetli çok az kişi ise bu yeteneklerini manastır dışına çıkıp geliştirme şansını elde edememişti.[807]

Dominik, heretiklerle mücadele edebilmek için mevcut bu olumsuz durumu düzeltmeyi hedef almıştır. Böylece Katharlar'ı kendi silahlarıyla vuracağını düşünen Dominik, öncelikle vaiz keşişlerle ve kardeşlerle çok geniş bir iletişim ağı kurmuştur. Bunlar bir manastıra kapanmış ve kendilerini tecrit etmiş kişiler değildi. Şehrin yollarında, köylerinde gezerek vaaz etmekle görevlendirilmişlerdi. Kilise görevlilerinin aksine, Dominik'in kardeşleri, yalınayak dolaşmış, ilk Kilise ve ilk Kilise babalarının örnekliğindeki gibi basit ve sade bir hayat sürdürmüşlerdi. Buna ilaveten, bir Dominiken eğitimli olmalı, bilimsel tartışmaları yapabilmeli, Kathar vaizler veya başkalarıyla teolojik yarışmalara girebilecek yeterlilikte olmalıydı. Onların kıyafetleri sade, ayakları yalınayak olmalı ancak kitapları yanlarında bulunmalıydı. Bu yönüyle Dominik, Kilise tarihinde, vaaz için eğitimi ayrılmaz bir amaç ve araç olarak gören ve bunun taraftarı olan ilk kişi olmuştu.[808]

Dominikenler, yaptıkları çalışmalarla, Kilise içerisindeki değerlerini ortaya koymuş, gezgin vaizler arasındaki iletişim ağıyla bilgi toplamanın en uygun yolunu bulmuşlardı. Papa, 1227'de, onlara inancı koruma amacıyla çağrıda bulunmaya başlamış ve bu işi onlara vermişti. Piskoposlardan oluşan bir komisyonda, onlar orta yollu bir şekilde heretikleri tespit etmek ve onları takip etmek işiyle meşgul

[807] Michael Baigent and Richard Leigh, *The Inquisition*, London: Viking, 1999, 14-15.
[808] Baigent and Leigh, 15-16.

olmuşlardır. Onların bu tür faaliyetlere olan arzuları, onları Kilise için ihtiyaç duyulan bir duruma getirmişti. [809]

Kilise'nin sapkınların artışı karşısında kullandığı manevi silahları ve tedbirleri kısmen başarılı olmuş, böylece Kilise kendi din adamlarındaki eksiklikleri görüp bu durumu düzeltme yoluna gitmiştir. Kilise'nin bu tutumu karşısında heretikler telaşa kapılmışlardır. Her iki taraf da mahalli senyörleri yanlarına çekmeye çalışmışlardır. Özellikle bu tedbirler Katharlar'ı çok kızdırmıştır. Hatta bunu Kilise'ye ve senyörlere karşı suikast düzenlemeye kadar götürmüşler, bu nedenle iki taraf arasındaki çatışma daha sertleşmeye başlamıştır.[810] Kilise, alınan bu tedbirlerin tek taraflı olarak yeterli olmadığını görmüş, artmakta olan heretik hareketlerin önüne geçmek için siyasi otoriteler ile birlikte hareket etmesi gerektiğine karar vermiştir. Sapkınlara aforoz gibi manevi silahlar yanında yakma, kırbaçlama, kızgın demirle dağlama, mallarının müsadere edilmesi, hapis cezası gibi sivil cezaların verilmesinin gerekliliği kabul edilmiştir.[811]

2.2. Devlet ve Kilise'nin Birlikte Aldığı Tedbirler

Avrupa'nın her tarafında kurulu kiliseye karşı XII. yüzyılda, ayaklanmalar (Valdolar) ya da alternatifler sunma (Katharlar) eğilimine karşı devlet yöneticilerinden olduğu kadar piskoposluklardan da baskı uygulamaları başlamıştır. XII. yüzyıl sonunda bu gibi ayrılıkçı gruplarla yapılan savaşa Papalık da katılmıştır.

---

[809] Baigent and Leigh, 19.
[810] Esgin, 221.
[811] Esgin, 221-222; Geniş bilgi için bk. Guy Testas, Jean Testas, 16.

1162-1163'te III. Alexander, sapkınlar hakkında bilgi veren sıradan kişilerle rahiplerin, sapkınlıkla ilgili kanıt toplamaya giden resmi görevlilerle desteklenmesi gerektiğini önermiş ve sapkınlıkla savaşmak için yöneticilere çağrı yapmıştır. 1179'daki Lateran Konsili'nde Fransa'daki Katharlar'a karşı bir haçlı seferi düzenleneceğini duyurmuştur. Ancak bu çabalar da çok etkili olmamıştır. [812]

III. Alexander'dan sonra Papa olan III. Lucius, 1184 yılında Verona'da İmparator Frederick Barbarossa ile birlikte daha sert tedbirler almaya başlamıştır. Verona toplantısında alınan karar ile piskoposlara sorgulama yetkisi verilmiştir. [813] Bu karar engizisyonun III. Lucius zamanında temellerinin atılmaya başlandığını göstermektedir.[814] Ayrıca alınan kararlar arasında; yerel yöneticilerin Kilise'ye tam destek vermesi, piskoposların kendi bölgelerindeki sapkınları tespit etmek amacıyla yılda en az iki kez bölgelerindeki yerleşim yerlerini ziyaret etmelerinin zorunlu olduğu, şüpheli bölgelerdeki kişilerin ortodoksluğunu, piskoposlarına yeminle bildirmesi, aynı zamanda bu yeminli dindarların, heretik olarak bildikleri kişileri bildirmeleri gerektiği yer almıştır. Ayrıca herhangi bir kimsenin bir heretiği koruduğu takdirde onunla birlikte cezalandırılıp, aforoz edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu bildiride en dikkat çeken karar, sapkınlıkla suçlanan birinin yargılandıktan sonra cazalandırılmak üzere devlet güçlerine teslim edilmesi olmuştur.[815] Zira XI.

[812] *Hıristiyanlık Tarihi,* 322-323; Cannon, 209.
[813] Demirci, *DİA*, 11/238; *Hıristiyanlık Tarihi*, 323.
[814] Cannon, 209.
[815] Guy Testas, Jean Testas, 14-15; Demirci, *DİA*, 11/238; Cannon, 209; Esgin, 231; *Hıristiyanlık Tarihi*, 323.

yüzyıldan beri Ortaçağ'da, sapkınlar genellikle halk kitleleri tarafından kazığa bağlanıp yakılmakla birlikte ölüm cezası henüz resmileşmemişti.[816]

Papa III. Innocent döneminde de heretiklerle mücadele edilmiş, sapkınların araştırılması ve soruşturma işlemlerinin yapılması sağlanmıştır.[817] III. Innocent, sapkınlıkla mücadelede Dominiken ve Fansisken tarikatlarını taze bir kan olarak kullanmıştır. Bu iki tarikat heretik hareketlerin önüne geçmede Kilise'nin eli kolu olmuş, hatta Kilise'nin koybolan saygınlığını kazanmasını sağlamıştır.[818] III. Innocent döneminde Yahudilere karşı baskı artmış, çeşitli bahaneler ileri sürerek Yahudiler krala şikâyet edilmiştir. IV. Lateran Konsili'nde Yahudiler aleyhine dört karar çıkmıştır. Yine onun döneminde Yahudiler'in ayrı bir kıyafet giymeleri ve Yahudiliklerini gösteren bir işaret taşımaları da gündeme gelmiştir. Ayrıca III. Innocent, Güney Fransa'daki Languedoc bölgesindeki Albililer'e karşı ciddi bir mücadele ilan etmiştir.[819]

Bu çağrı ile oluşturulan Haçlı ordusuna katılacak krallara ve bütün Hıristiyanlar'a endüljans belgesi verileceği duyurulmuştur. Bu nedenle haçlı ordusu çok sayıda senyör, şövalye, yüksek rütbeli papaz ve köylülerden oluşmuştur.[820] Albililere yönelik bu savaşın liderliğini Simon Monfort üstlenmiştir. Savaşta çok ciddi kıyımlar yaşanmış, 20 yıl süren savaşın sonunda çok sayıda Kathar ve Ortodoks Hıristiyan öldürülmüştür. 1215 yılında yapılan IV. Lateran Konsili'nde, III. Innocent, daha önceki heretikler aleyhine çıkarılmış kanunların tekrarı niteliğinde karar almış,

---

[816] *Hıristiyanlık Tarihi*, 323.
[817] Erbaş, *Hıristiyanlık'ta Reform ve Protestanlık Tarihi*, 20.
[818] Esgin, 231.
[819] Demirci, *DİA*, 11/238.

piskoposların yürüteceği engizisyonu destekleyerek, resmi güçlerin de Kilise'ye yardımcı olmasını istemiştir. 1220'de tahta çıkan II. Frederick bu kanunları benimseyerek sapkınlığı ihanet olarak nitelendirmiştir. İmparator bunu sürdürerek 1224'de Lombardiya'da suçlu bulunan kimseleri yaktırmış, suçu daha hafif olanları ise dillerini kestirerek cezalandırmıştır. 1226 yılında ise Fransa Kralı VIII. Louis, heretiklerin mallarına el konulmasını emretmiştir. [821]

Heretiklerle mücadele III. İnnnocent'ten sonra yerine geçen III. Honorius döneminde de devam etmiş, Honorius, 1226'da sapkınları piskoposların yargılayacağı ve Fransız yasalarına göre cezalandıracağı şeklinde bir emir yayınlayan Kral VII. Louis'in yardımıyla, Albililere yönelik haçlı seferlerinin yoğunlaşmasına izin vermiştir. [822]

Albililere yönelik yapılan Haçlı savaşının komutanı Simon Monfort ile Dominik'in arkadaşlığı dikkat çekmiştir. Dominik ile ilgili verilen bilgilerden biri de onun haçlı seferlerine öncülük etmesidir. Zira Dominik hakkında bilgi veren savunmacı biyografistlerin bile Dominik'in, şüphe içinde olan Katharlar'ı Kilise'ye döndürmeye çalıştığı, ancak bunda başarılı olmadığı durumlarda ateşe teslim etme konusunda hüküm verdiğini kabul ettikleri belirtilmiştir.[823]

Dominik'in, haçlı seferleri komutanı Simon Monfort'un yaptırdığı katliamlarda yanında bulunduğu bildirilmektedir. 1213'de Muret Savaşı'na katılmış,

---

[820] Esgin, 237.
[821] R. C. Fınucane, *"Inquisition", The Encyclopedia of Religions (ER),* Ed. Micea Eliade, New York 1986. VII/252.
[822] *Hıristiyanlık Tarihi*, 323.
[823] Baigent and Leigh, 17.

Simon'un askerlerine Aragon Krallığı'nı savunmaları için vaazlarıyla ilham vererek yardımcı olmuştur. 1214'de Simon, yeni fethedilmiş kasabalardan birinin gelirlerini Dominik'e bağışlamıştır. Aynı zamanda Dominik, Simon'un kız kardeşini vaftiz etmiş ve Simon'un büyük oğlu ile Fransa Kralı'nın torununun evlenme törenini yönetmiştir. Zaman içerisinde Dominik'in çalışmaları ve Simon ile olan ilişkisi, onun haçlı seferlerine katılan askerler arasında ün kazanmasını sağlamıştır. 1214'ün sonunda Toulouse'li katolik zenginler Dominik'in yeni oluşan tarikatı için üç ev bağışlamıştır.[824]

Haçlı seferlerinin özellikle dini alanda istenilen sonucu vermemesi, kurulacak olan hatta kurulmuş olan engizisyon mahkemeleri ile doğrudan ilişkilidir. Çünkü haçlı seferleri, Kilise ve din adamlarının halkın nazarında güven kaybına uğramasıyla sonuçlanmış, bunun sonucunda Hıristiyanlar, dinlerini savunma refleksi geliştirerek bunu engizisyon temelinde gerçekleştirmeye çalışmışlardır. Çünkü oluşmuş olan güven kaybı halkın Hıristiyanlık'tan sapmaya, ya Hıristiyanlık içinde sapkın mezheplere ya da başka dinlere meyletmeye başlamasına sebep olmuştur. 1203 yılında Yahudiler'e karşı başlatılmış olaylar sonucunda ilk engizisyon kurulmuştur. Ancak 1229'da kurulan engizisyon mahkemesinin ilk hedefi Yahudiler değil, sapkın bir mezhep kabul edilen Katharlar olmuştur.[825]

---

[824] Baigent and Leigh, 18.

[825] Ziya Paşa, *Ortaçağın Karanlık Çehresi: Engizisyon Mahkemeleri,* ekler ve çeviri yazı Cahit Külekçi, İstanbul: İlk Harf Yayınevi, 2011, 20-21, Engizisyonun temel amacının aslında Hıristiyan doktrinini korumak olduğu, ancak bu korumanın evveliyatında Yahudilik korkusunun bulunduğu bildirilmektedir. Geniş bilgi için bk. Ziya Paşa, 21, 4. dipnot.

Dominik'in arkadaşlarından biri Saint Peter 1233'de, Papa IX. Gregory olarak tahta çıkmış,[826] hatta Dominik'in kanonizasyonu sürecini başlatmış ve bir yıl sonra bu gerçekleşmiştir. Aynı zamanda 20 Nisan 1233'de yeni Papa, bir bildiri yayınlayarak, Dominikenler'e, heretikleri kökünden söküp atmak gibi özel bir görev vermiştir.[827] Bu tarih tedrici süreç içerisinde engizisyonun resmen kabul edildiği tarih olarak kabul edilmiştir.[828]

Papa'nın, Dominikenler'in görevlendirileceği sürekli bir mahkemenin kurulmasını ilan etmesinden bir yıl sonra, 1234'de, Toulouse'de aktif olarak göreve başlamış ve iki engizisyon görevlisi atanmıştır. Papa'nın fermanıyla, Dominiken engizisyonculara, şüphelendikleri heretikler hakkında, herhangi bir yazılı belge olmaksızın hüküm verme yetkisi resmen verilmiştir. Heretiklerin yakılması yeni bir durum olmayıp, Simon Montfort ve ordusunun 1209'daki Albililer üzerine düzenlenen haçlı seferlerinden beri pratik olarak sergilenen bir uygulamadır. Ancak, askeri komutanlar bu cezayı kendi insiyatifleri ile yapmışlardır. Bundan sonra ise Papa'nın onaylamasıyla, resmi ve legal temelleri kurulmuş, bu resmi tasdik ve himaye, Hıristiyanlığın en üst otoritesinden çıkmaya başlamıştır.[829]

Papa sapkınlıkla etkili bir şekilde mücadele edebilmek, piskoposların kendilerine yakın bazı sapkınları kayırdıkları[830] ve onları iyi sorgulamadıkları şeklindeki yaygın olan kanaatin önüne geçebilmek için piskoposlara mektuplar

---

[826] IX. Gregory'nin Dominikenler'i görevlendirmeye başlaması ile ilgili olarak, Finucane, 1227'yi tarih olarak göstermiştir. Bkz, ERE, VII/ 252; Demirci'de aynı tarihi vermekte, Geniş bilgi için bk. Demirci, *DİA*, 11/239; *Hıristiyanlık Tarihi* adlı eserde ise 1231'de IX. Gregory'nin 1224'teki bildiriyi tekrarlayan bir bildiri *(Excommunicamus)* yayınladığı belirtilmektedir. Geniş bilgi için bk. 323.
[827] Baigent and Leigh, 20.
[828] Esgin, 262.
[829] Baigent and Leigh, 21.

göndermiş, vaiz kardeşlerden oluşan engizisyon kurumuna görevlerini yerine getirirken yardımcı olmalarını istemiştir. Ayrıca manastır başkanlarına ve Dominiken kardeşlere gönderileren mektuplarda, öncelikle sapkınlığı savunanlara nasihat edilmesi gerektiği uyarıdan sonra sapkınları savunmakta devam ettikleri takdirde papazları, gelirlerinden mahrum bırakma ve eğer gerekli ise laik makamların ve Kilise'nin yardımıyla onların direncini kırma, hatta yargı usulüne başvurma yetkisi verilmiştir.

IX. Gregory'nin resmi onayı ile göreve başlayan engizisyonun resmen kurulmasından sonra, bundan önce var olan piskoposluk engizisyonu ile Papalık tarafından görevlendirilen elçilerin sorumluluk alanlarındaki engizisyon olmak üzere iki çeşit engizisyon varlığını sürdürmeye devam etmiştir.[831]

Dominikenler'in bu yeni güçleri, çok sayıda papazın onları kıskanmalarına neden olmuş, bu durum kaçınılmaz olarak engizisyoncular ve yerel papazlar arasında otorite karışıklığına sebebiyet vermiştir. Papa, piskoposlara gönderdiği mektuplarla onların yükünü hafifletmek istediğini ifade etmiş[832] ancak pratikte Papa, piskoposları, Kilise ile ilgili bazı hüküm verme işlerinden doğrudan olmasa da fark ettirmeden tecrit etmeyi amaçlamıştır. Bunun doğal sonucu olarak piskoposlar itiraz etmiş, çeşitli taleplerde bulunmuşlardır. XIII. yüzyıl boyunca piskoposlar ve engizisyon görevlileri arasındaki düşmanlık, kin ve kıskançlıkta zaman zaman aşırı durumlar yaşanmıştır. Teoride, engizisyon mahkemelerinin, sadece piskopos mahkemelerine ilave oldukları zannedilmiş, ancak zamanla piskoposluk gücü yavaş yavaş

[830] Bainton, *The Medieval Church*, 52.

eritilmiştir. 1248'deki bir konsilde, piskoposları, engizisyoncuların verdiği hükme uygun davranmadığı ve itaat etmedikleri durumlarda kiliselerinden uzaklaştırılacakları yönünde tehdit içeren kararlar alınmıştır. 1273'de ise Papa X. Gregory, engizisyon mahkemelerinin yerel piskoposlarla birlikte işlerini yürütmeleri, otorite ve hüküm verme yetkisini paylaşmaları gerektiğini belirlemiş ve bu karar bundan sonra zamanla kanunlaşmaya başlamıştır.[833]

İlk dönem engizisyon mahkemelerinin kuruluşundaki temel sepep Ortodoks Hıristiyan düşüncesinin karşısında yer alan heretik akımlarla mücadele etmek olmuştur. Mahkemelerin ikinci kuruluş safhasında, İspanya'daki mahkemelerin kurulmasında öncelikli unsurun Yahudilik olduğu görülmüştür.[834] İspanyol engizisyon mahkemeleri, 1482'de Dominiken Frey Alonso de Cebrian ve yedi Dominiken'den oluşan bir meclis ile kurulmuştur.[835] Kurulduğu bu tarihten sonra binlerce kişi yakılarak cezalandırılmış,[836] özellikle Thomas de Torquemada döneminde (1485-1494) baskı ve zulümler iyice artmıştır.[837] İspanya'daki bu trajik hadiseler sonucu 1492'de Yahudiler, İspanya'dan göç etmek zorunda bırakılmıştır. Yine aynı dönemde engizisyondan kurtulan Yahudiler'in bir kısmı kendi dindaşlarının rahatça yaşadığı Osmanlı Devleti'ne sığınmıştır. Yahudiler aynı mantıkla 1496'da Portekiz'den sürülmüşlerdir. XV. yüzyıl sonlarında İspanya'da

---

[831] Esgin, 263; Demirci, 239.
[832] Geniş bilgi için bk. Esgin, 262.
[833] Baigent and Leigh, 22.
[834] Ziya Paşa, 23
[835] Wood, 44.
[836] Ziya Paşa, 23
[837] Demirci, *DİA*, 11/240; ayrıca Thomas de Torquemada kimdir, ne gibi zulümler yapmıştır? Geniş bilgi için bk. Wood, 28-44.

yaşanan bu göçlerden Müslümanlar da etkilenmiş, din değiştirmek yerine Osmanlı Devleti'ne ve Kuzey Afrika'ya göç etmişlerdir.[838]

Roma'da 1542'de kurulan engizisyon mahkemelerinin hedefinde yine Katolik Kilisesi gibi düşünmeyenler tekfir edilmiştir. Bu anlamda Galileo, Lavoiser ve Kopernik'in nazariyesini benimseyerek açıklamalar yapan İtalyan filozof Jordano Bruno gibi ilim adamları engizisyon mahkemelerince öfkeyle karşılanmışlardır. Roma Engizisyonu o dönemde yayınlanmış kitapları inceleyerek Katolik öğretiye uygun olmayanları baskı altına almaya çalışmıştır. Ancak Kilise'nin bu baskı ortamı Luther ve taraftarlarının tepkilerinin artmasına Lutheranizmin mayalanmasına sebep olmuştur.[839]

Avrupa'daki diğer ülkelerde engizisyon XVII. yüzyıl sonlarında ortadan kalkarken, ispanya'da Napolyon tarafından 1808'de ilga edilmiştir. Engizisyon mahkemeleri 1814'te VII. Ferdinand tarafından yeniden canlandırılmak istenmişse de 1820'de Kortez tarafından bütünüyle kaldırılmış, 1834'de son kalıntıları temizlenmiştir. İspanya'da engizisyon tarafından 1808'e kadar 31.912 kişi diri diri, 17.659 kişinin de maketi yakılmış, 291.450 kişiye de başka cezalar verilmiştir. Portekiz'de ise engizisyon XVI-XVIII. yüzyıllar arasından 30.000 kişiyi takbih etmiş, 1175 kişiyi bizzat, 633 kişinin de maketini yakmış, 29.590 kişiyi ise çeşitli cezalara çarptırmıştır.[840]

---

[838] İspanyol Engizisyonu hakkında ayrıntılı bilgi için Geniş bilgi için bk. Ziya Paşa, 23-27; Demirci, *DİA*, 11/240.
[839] Geniş bilgi için bk. Ziya Paşa, 28-29.
[840] Demirci, *DİA*, 11/241.

Engizisyon mahkemelerinin çalışma mantığına göre, heretizm en kötü suçtur. Bu düşünceye göre: Tanrı en yüce kişiliktir ve O'na karşı işlenen suç da en büyük suçtur. Heretiklik, dünyadaki her hangi bir suçtan çok daha kötüdür. Anne katlinden daha kötüdür, çünkü Kilise'nin annesine karşıdır; devlete karşı işlenen suçlardan daha kötüdür, çünkü cennetin kralına karşı işlenmiştir; sahtekârlıktan daha kötüdür, çünkü Tanrı'nın gerçekliğini yanlış olarak taklit etmektedir. Heretizm ruhları lanetlemektedir ve toplumun Tanrı'nın memnuniyetsizliğini kazanmasına olanak sağlamaktadır. Eğer sahtekârlık yapan ellerini kaybediyorsa ve hainler darağacına gidiyorsa, heretik neden kazığa gitmesin. Onun için ceza yakmaktır, çünkü Kilise kan dökülmesini iğrenç görür. Kilise, herhangi bir fiziksel ceza vermez, ancak hüküm verme işini merhametle müdafaa etmekle beraber dünyevi otoriteye devretmiştir. Bu şiddet, sevgiye tamamen uygun olarak görülmüştür. Çünkü eğer heretik korkuyla vazgeçerse, ruhu kurtulmuş olur. Eğer inatçılık yaparsa, kazıkta yarım saatlik ölümün tadı önceden tattırılır ve bu çile ile caydırmak ve kurtulmasını sağlamak amaçlanır. Günah itirafı ve inancı ikrarını zorlayarak almak için çok sayıda yöntem kullanılmış, bütün bunlar, ruhların iyiliği için uygun bir yöntem olarak görülmüştür. Dahası bunlar sevgi adına yapılmış, Mesih'in gerçekliğini ve Tanrı'nın saygınlığını korumak için Kilise tarafından kullanılmıştır.[841]

Dominikenler'in Kilise'ye olan bağlılıkları, onların engizisyon çalışmalarını daha da önemseyerek hatta bu işten dolayı kendileriyle gurur duyarak yapmalarını sağlamıştır. Bu görevlerindeki sadakatlerinden dolayı onlara "Tanrı'nın köpekleri"

---

[841] Bainton, *The Medieval Church*, 52–53; Engizisyon suçluyu nasıl tespit ediyor? Sorgulamayı nasıl yapıyor, yargılama şekli ve verilen cezalar nelerdir? gibi engizisyonun çalışma usulü hakkında Geniş bilgi için bk. Fnucane, 253- 254; Demirci, *DİA*, 11/239; *Hıristiyanlık Tarihi*, 323-326.

(dominicanes) ünvanı verilmiştir. Dominik'in ölümünden üç yıl sonra bu mahkemeler onun tarikatının eline geçmiştir.[842] Papa'nın, Dominikenler'i engizisyon mahkemelerinde görevlendirmesinde onların aldığı katolik teolojisi eğitiminin etkisi olmuştur. Ancak bu durumun zamanla tarikatın kontrolünden çıktığı belirtilmiştir. Humbert Romans'ın, bu görev nedeniyle Dominiken Tarikatı'nın, insanları kendilerinden uzaklaştıracak kötü uygulamalara alet olduğunu bildirdiği ifade edilmiştir. Zira vaizler yaptıkları vaaz ve ikna çalışmalarına rağmen olumlu sonuç almadıklarında heretikleri devletin uygulayacağı resmi prosedüre teslim etmişlerdir. Dominikenler'in, başlangıçta engizisyon mahkemelerinde gönülsüz yer aldıkları belirtilmiştir. Engizisyonda görev yapan Dominikenler'den bazılarının yaptıkları çalışmalar nedeniyle kendilerinin zaman zaman kurban oldukları ifade edilmiştir. 1242'de Albililer, William Arnault'u öldürdüğünde engizisyonun ilk şehidini verdiği, 1250'de ise İtalya'da engizisyonun kurbanı olan Veronalı Aziz Peter'in, yardımcısıyla birlikte öldürüldüğü kaydedilmiştir.[843]

Almanya'da, Papalık ve kraliyet güçleri arasındaki anlaşmazlıklar nedeniyle engizisyon her zaman sorunlar yaşamıştır. XIII. yüzyılın en çok tanınan engizisyon yargıçlarından biri olan Marburg'lu Conrad, uyguladığı şiddet nedeniyle öldürülmüş, 1230'lu yıllarda Kuzey Fransa'daki sapkınlar ile mücadelede şiddet uygulayan Robert le Bourge ise Papa tarafından hapse atılmıştır. İtalya'nın kuzeyindeki Katharlar ile uğraşan engizisyon yargıcı Peter Martry 1252'de öldürülmüştür.[844]

---

[842] Wood, 15; Esgin, 255.
[843] Geniş bilgi için bk. Hinnebush, 42.
[844] *Hıristiyanlık Tarihi,* 327-328.

Engizisyon yargıçlarının çoğu iyi eğitim almış kişiler olup, görevlerine son derece sadık oldukları, hatta bazılarının diğerleri için bilimsel incelemeler hazırladığı belirtilmiştir.[845] Toulouse'li Giuillaume Pelhisson, Dominikenlere yaklaşık 1230 yılında katılmış, 1234'de ise yaşı çok genç olmasına rağmen engizisyoncu olmuştur. 1268'de ölmeden önce, 1230- 1238 yılları arasında Touoluse kentindeki engizisyon faaliyetlerini nakleden bir eser meydana getirmiştir. Daha sonra ünlü Dominiken Bernard Gui, tüm engizisyoncular içerisinde en etkili ve baskın bir şahsiyet, hatta yaptıkları nedeniyle adı kötü bir şekilde meşhur olmuş bir engizisyoncu olarak yer almıştır. Gui, Umberto Eco'nun "Gülün Adı" adlı eserinde göze çarpan bir figür olmuştur. Bernard Gui'nin yazdığı eserin hala Avignon arşivinde bulunmakta olup ilk dönem engizisyon olaylarının iç yüzünü anlamada önemli bir bakış sunduğu belirtilmektedir.[846]

Aragon'da XIV. yüzyıl sonlarında yargıçlık yapan Dominiken Nicolaus Eyremich'in de önemli çalışmaları olmuştur. XV. yüzyıl sonlarında Almanya'da Kramer ve Sprenger tarafından Malleus Maleficarum *(Cadıların Çekici)* adlı çalışmanın yayınlanmasından sonra büyücülük korkunç bir sapkınlık olarak kabul edilmiş ve büyücülerle uğraşılmıştır. Bundan sonra farklı ve çoğu bakımdan daha korkunç zulümler dönemi başlamıştır.[847]

Katolik Kilisesi'nin, Dominikenler'i engizisyon mahkemeleri dışında en çok kullandıkları hizmet alanı, karşı reform sürecinde yapılan faaliyetleri olmuştur.

---

[845] *Hıristiyanlık Tarihi,* 328.

3. Karşı Reform ya da Katolik Reformu ve Dominikenler

Dominiken Tarikatı'nın Katolik Kilisesi'ne yaptığı en büyük katkılardan biri de Karşı Reform veya Katolik Reformu olarak tarihte yer alan hareket içerisinde aktif bir rol almış olmalarıdır. Dominikenler, bir yandan Katolik Kilisesi'ni yeniden canlandırma ve içinde bulunduğu sorunlara çözüm bulma konusunda çaba göstermiş diğer yandan ise Protestan reformuna karşı Katolik Kilisesi'nin öğretilerini savunmak için ciddi bir mücadele içinde olmuşlardır. Bu nedenle konu içerisinde öncelikle Karşı reform veya Katolik reformu kavramlarının anlamı üzerinde durulacak daha sonra bu hareket sürecinde Dominikenler'in yaptığı çalışmalara değinilecektir.

3.1. Karşı Reform veya Katolik Reformu Kavramı

Karşı Reform *(Counter Reformation)* kavramı aynı zamanda Katolik Reformu *(Catholic Reformation)* olarak da adlandırılan ve Katolikliğin yeniden canlanışını ifade etmek için kullanılan bir kavramdır. Bu hareket Papa IV. Pius'un yönetmde olduğu 1560 yılından başlayarak 30 yıl Savaşları (1648) ile sona eren dönemi içermektedir.[848]

Roma Katolik Kilisesi bünyesinde XVI. ve XVII. yüzyıl boyunca gerçekleşen bu güçlü reform hareketinin ortaya çıkışı ile ilgili öne sürülen nedenler bu hareketin nasıl isimlendirileceği konusunu belirlemiştir. Bu hareketi Protestan reformuna bir cevap niteliğinde görenler genellikle Karşı Reform *(Counter Reformation)* kavramını

---

[846] Baigent and Leigh, 22-23.
[847] *Hıristiyanlık Tarihi*, 328.

tercih ederken[849] diğer taraftan Katoliklerin çoğunluğu Katolik Reformu *(Catholic Reformation)* kavramını tercih etmişlerdir.[850]

Karşı reform kavramının kullanılmasının gerekçeleri arasında en etkili olan neden bu dönemdeki Katolik teolojinin Protestan hareketiyle çok fazla meşgul olmasıdır. Çünkü bu dönem Katolik teolojisi, bir yandan Protestanlığın ortaya attığı fikirleri çürütmek için uğraşırken diğer yandan Protestan suçlamalara karşı kendi içinden bazı suçlamalarla cevap vermek için mücadele etmiştir. Ancak, bu geniş hareketi yalnızca Protestan tehlikesine karşı bir hareket olarak görmenin yanlış bir bakış açısı olacağı da dile getirilmiştir. Tarihi bilgilerin tüm dünyanın bu olaylardan etkilendiğini açıkça ortaya koyduğu belirtilmiştir.[851]

XVI. yüzyıldaki Katolik reformunun yalnızca bir Karşı Reform hareketi olarak kullanılmasının hatalı bir anlam ifade ettiğini savunanların ileri sürdüğü iddalara göre, Protestan reformunun ortaya çıktığı dönemlerden çok daha önceki dönemlerde Katolik Reformu zaten başlamıştır. Özellikle Erasmus'un[852] Kilise'deki

---

[848] http://newadvent.org/cathen/04437a.htm, 12.02.2014.

[849] Justo L. Gonzales, *A History of Christian Thought: from the Protestant reformation to the Twentieth Century*. Nashville: Abingdon Press 1975, Volume 3, 178.

[850] *The Cambridge History of Christianity: Reform and Expansion 1500–1660,* edited by R. Po-Chia Hsia, Cambridge: Cambridge University Press, 2010, Volume 6, 146.

[851] Gonzales, 178–179.

[852] Günümüzde, Rönesans'la birlikte ortaya çıkan hümanizm akımının yaratıcılarından ve en büyük temsilcilerinden biri olarak bilinen Rotterdamlı Erasmus, 1465 yılında Hollanda'nın Rotterdam kentinde doğmuştur. Bugünkü ortaöğrenimi karşılayan bir öğrenim döneminin ardından Augustin tarikatına girerek rahip olmuştur. Ancak hiçbir zaman geleneksel anlamda bir rahip olarak etkinlik göstermemiş; kendini daha çok bilime adamak istediği gerekçesiyle, dini makamlardan "cüppe giymeme" iznini almıştır. Paris Üniversitesi'ne devam etmiş, 1499'da İngiltere'ye gittiğinde, john Colet, Thomas More (Morus) gibi aydınlarla tanışmış ve bu dostluklarla ufku daha da genişlemiştir. Papalığın düşünceler üzerinde kurduğu hegemonyaya karşı çıkarak, gerçek Hıristiyanlık ruhunu antik çağın yalınlığında aramıştır. Güzel sanatların ve bilimlerin yayılmasını, Avrupa'nın ortak bir sanat ve bilim anlayışının çatısı altında birleşmesini, hümanizmin birinci koşulu saymıştır. Özgün yapıtlarıyla ve çevirileriyle antik çağ düşüncesinin Avrupa'da yayılmasına çok büyük katkılarda bulunmuştur. Martin Luther'in reformları başladığında, kilisenin yenilenmesi görüşüne katılmakla birlikte, Hıristiyan

reform çalışmaları, onu bu konuda sembol olarak ortaya çıkarmıştır. Erasmus, Luther'den çok daha önce günah çıkarma uygulamasına karşı çıkmıştır. İspanya'daki reform çalışmaları ise Kardinal Ximines de Cisneros tarafından başlatılmıştır. Ximines, çok geniş çaplı bir reforma niyetlenmiştir. Bu reformun temeli, Hıristiyan inancının İncil'e ilişkin kaynaklarına dönmek olarak nitelendirilmiştir. Ximines, çalışmalarının sonucunda *"Complutensian of the Polyglot Bible"* (Çok Dilli İncil Derlemesi) adlı eseri 1517'de derlemiş ve 1522'de ise yayınlamıştır. Büyük çaptaki bu reformun iyi eğitilmiş liderleri gerekli kıldığının farkına varılması bu eğitimin verileceği Alcala Üniversitesi'nin kurulmasının nedenlerinden biri sayılmıştır. Bu nedenle XVI. yüzyılın başında Ximines Cisneros'un politikalarıyla İspanya'da başlayan sürecin tüm Kilise içinde bir yenilenmeyi meydana getirdiği kaydedilmiştir.[853]

Bu süreci Katolik Reformu kavramı ile ifade eden çok sayıdaki Katolik'in bakış açısına göre Kilise, 1517'den çok daha uzun zaman önce zorunlu bir reform sürecini zaten başlatmıştı. Bu nedenle Protestan Reformu, Hıristiyan bünye içindeki bölünmenin sorumluluğunu taşımıştır. Ancak Karşı reform ve Katolik Reformu kavramları arasında uzlaşmacı bir çözüm bulma gayreti, II. Dünya Savaşı dönemlerindeki ekümenik zihinlerde geniş bir kabul görmüştür. Buna göre, 1517'den önce Kilise içerisinde başlayan reform, Luther'in saldırılarının şokundan sonra oluşan nehirle birleşen bir akarsuya benzetilmiştir. Sonunda bu süreç Papalığın 1545'de Trent Konsili'ni toplamasına sebep olmuş, hem Katolik Reformu hem de

---

dünyasının kargaşaya, parçalanmaya sürüklenmesine şiddetle karşı çıkmıştır. (http:// tr.wikipedia.org/ wiki/Desiderius_Erasmus, 15.02.2014).

Karşı Reform kavramları XVII. yüzyıla kadar Katolik Kilisesi'nin içinde bulunduğu durumu tanımlamak için kullanılmıştır. Ancak bu süreci reform ile ilişkili olarak sınırlandıranların, aslında XVI. yüzyıldaki Katolisizm içinde yaşanan çok sayıdaki gelişmeyi gözden kaçırdıkları dile getirilmiştir. Bu düşünceyi dile getirenlere göre, o dönemde yeni dini tarikatların ortaya çıkışı ve denizaşırı ülkelere yapılan misyonerlik çalışmaları gölgede bırakılmıştır. Bütün bu yaklaşımlar içerisinde, Katolik ve Protestan hareketlerine en verimli ve faydalı açıklamanın, her ikisini de, Hıristiyan Kilisesi'ni XVI. yüzyılın değişen dünyasına taşıma çabaları olarak görmek gerektiği yönündeki yaklaşım olduğu belirtilmiştir. Zira gelişmiş modern devletler, demokratik ve ekonomik gelişmeler, Avrupalı ilk Koloni İmparatorlukları, bilimsel devrim ve matbaanın icadını içine alan Rönesans ve Protestan meydan okuması, geçmişte de sık sık yaşandığı gibi Hıristiyanlığı, gelişen kültür ve topluma adapte etme ihtiyacı ile karşı karşıya bırakmıştır. [854]

3.2. Karşı Reform veya Katolik Reformunun Sonuçları

Katolik Kilisesi içinde özellikle Luther'in başlattığı reform hareketi ile mücadele etmek için çeşitli yaklaşımlar ileri sürülmüş ve bunun sonucu olarak farklı yöntemler ortaya çıkmıştır. Bu sürecin ortaya çıkardığı sonuçlara bakıldığında temel olarak üç farklı yaklaşımın varlığı dikkat çekmektedir. Bunların ilki liberaller olarak bilinen kişilerin savunduğu yöntemdir. Liberaller ahlaki bir reform yapmayı amaçlamışlardır. Diğer bir yaklaşım ise Cizvitler'in kurulması ile güç kazanmış olan

[853] Gonzales, 179.

ve ayrılıkçı fikirlere karşı uzlaştırıcı veya onların değerini düşürücü doktrinler geliştirerek bu yolla onları yok etmeyi amaçlayanlardan oluşan grup olmuştur. Son olarak, Roma Engizisyonu'nun kurulmasına neden olan yaklaşımı benimseyen grup ise uzlaşıcı olmayanlardan oluşmuştur. Bu düşünceyi benimseyenler, inanç bulanıklığı içindeki kişilerle veya heretiklerle zorlayıcı, sert önlemlerle mücadeleyi ve tamamen onları yok etmeyi istemişlerdir.[855]

Luther'in 1517'de, Tezi'ni Witttenberg'e astığı yıl, İlahi Sevgi Cemiyeti adı altında toplanan ve yaklaşık elli din adamından oluşan bir cemiyet kurulmuştur. Resmi olmayan bu cemiyet Erasmus'un düşüncelerine benzer doğrultuda liberal reformdan yana olmuşlardır. Bu cemiyetin mensupları sık sık biraya gelerek dua ve tefekkür ile birbirlerini yüreklendirmeyi, sevgi ve ahlaki gelişmelerle Kilise'yi reforme etmeyi istemişlerdir. Bu cemiyetin mensupları arasında Kilise hiyerarşisinden çok etkili önderler de yer almıştır. Bunlar arasında Erasmus'un düşünceleri doğrultusunda reforma en sadık olan ve Protestan bakış açısına hoşgörü ile yaklaşanlardan biri kardinal Contarini olmuştur. Contarini, 1541 yılında Regensburg Görüşmesi'ne papalık delegesi olarak katıldığında hem Protestan hem de Roma Kilisesi önderlerinin kabul edebileceği uzlaşmacı bir açıklama yapmaya çaba göstermiştir.[856]

Katolik Kilisesi içinde başlayan karşı reform harketinin sonuçlarından biri de yeni manastır düzenlerinin kurulmasıdır. Dini tarikatlar, eğitim, dua, ilim, inancın korunması ve hayırseverlik gibi konular geçmişten itibaren Kilise'nin en önemli

---

[854]*The Cambridge History of Christianity*, 146.

silahları arasında yer almıştır. Dini tarikatlar, Katolisizm içinde yaşanan büyük canlanışın öncesinde manevi bir çöküş yaşamış olmakla beraber, Kilise'nin misyonu içindeki rolleri gereği onların yeniden canlanışı çok önemli görülmüş, yaşanan genel değişim içerisinde çok önemli rol üstlenmişlerdir. Kamaldolese, Kapuchin, Karmelit ve Dominikenler gibi tarikatlar Kilise'nin rehberliğinde Protestan reformuna karşı durmuşlardır. Karmelit Tarikatı'nın önde gelen reformcularından SS. Teresa Avila (ö.1582) ve John Cross (ö.1591) gerek organizasyon yetenekleri gerekse kutsallıkları ve mistik yazılarıyla önemli katkılar sağlamışlardır.[857]

Karşı reform sürecinde, dini tarikatlar içerisinde Katolik Kilisesi için en önemli katkıyı yapanlardan biri Cizvitler'dir. Layolalı İgnatus (ö.23 Kasım 1491) tarafından kurulan Cizvitler,[858] resmi kuruluş onayını 27 Eylül 1540 tarihli *"Regimini Militantis Ecclesiae"* isimli genelge ile Papa III. Paul'den almıştır.[859] Cizvitler'in hizmetinin temelinde üç önemli görev yer almıştır. Bunlar; eğitim, Protestanlar'a karşı koymak ve yeni yerlere Müjde'yi yaymaktır. XVI. yüzyıl sonunda ve XVII. yüzyıl boyunca Katolik Kilisesi için yaptıkları en önemli katkı karşı reform çalışmalarında etkin bir rol almaları olmuştur. Cizvitler birçok bölgede Protestanlar'a karşı yapılan faaliyetlere öncülük etmiş, onları yeniden Roma Kilisesi'ne kazandırmıştır.[860]

---

[855] Bainton, *The Age of the reformation*, New York: D. Van Nostrand Company, 1956, 151.
[856] Geniş bilgi için bk. *Hıristiyanlık Tarihi*, 413-414.
[857] Geniş bilgi için bk. E. L. Lampe, *"Counter Reformation",* NCE, 4/ 386.
[858] Güngör, 37.
[859] Güngör, 44.
[860] *Hıristiyanlık Tarihi*, 423.

Cizvitler, geleneksel tarikat anlayışının temel unsurlarını barındırmakla beraber, bu unsurları sistemli hale getirerek günün şartalarına ve ihtiyaçlarına uyarlayacak metot ve yaklaşımlarıyla bu tarikatlardan farklı, kendine has özelliklere sahip olmuşlardır.[861] Karşı Reform'un resmi ve doktrinel boyut kazandığı Trent Konsili'ne papalığın resmi ilahiyatçısı olarak katılan Diego Laynez ve Alfonso Salmeron adlı Cizvitler, başarılı çalışmalarıyla teoloji alanında seslerini duyurmuşlardır. Katolik Kilisesi'nin bu dönemde gündemini meşgul eden pek çok probleme çözüm bulmaya çalışmışlardır.[862]

Katolik Kilisesi'nin karşı reform niteliğinde gerçekleştirdiği bir diğer gelişme ise Trent Konsili'nin (1545-1563) toplanmasıdır. Konsil Protestan reformunun ortaya attığı pek çok problemin Katolik Kilisesi için ciddi bir sorun oluşturmaya başlaması üzerine, Katolik Kilisesi öğretilerini savunmak ve ortaya atılan tartışmaları çözüme kavuşturarak geleneksel Katolik öğretisini yeniden teyid etmek amacıyla toplanmıştır.

XIX. Ekümenik Konsil olan Trent Konsili, yaklaşık 20 yılda tamamlanmıştır. 1545'de toplanan konsilde zaman zaman Protestan temsilciler de bulunmuştur. Konsilin temel konuları doktrinel ve disiplin meseleleri ile ilgili olmuştur. Katolik temsilciler doktrinel tartışmalara Kitab-ı Mukaddes'e uygun yorumlarla açıklık getirme noktasında son derece titiz davranmışlardır. Bu konular aklanma *(Justification)* ve inayet, asli günah, Papa'nın otoritesi, sakramentlerin sayısı ve doğası, liturjik uygulamalar, azizlere adanma, hac yerleri gibi konulardı. Ayrıca

[861] Güngör, 34.
[862] Güngör, 93-94.

yönetimle ilgili reformlar düzenlenmiş, atamalar, piskoposların ikamet yerleri, ruhban okulu ile ilgili düzenlemeler ve vaaz konularında yenilikler yapılmıştır.[863] Kriz yüzyılında toplanan bu konsille, Protestan liderler tarafından ortaya atılan çok sayıda doktrin ile kirlenmiş olan teolojik atmosfer temizlenmeye çalışılmıştır.[864]

Protestan Reformuna karşı düşünülmüş gelişmeler içerisinde yer alan diğer önlemler ise yasaklayıcı sert tedbirlerdir. Reform hareketi, engizisyonu, yasaklanmış kitaplar listesini ve bunlara ilaveten politik ve askeri tedbirleri, din savaşlarını harekete geçirmiştir.[865] Roma Engizisyonunun yenilenmesi ve karşı reform için kullanılmasında Kardinal Caraffa'nın çalışmalarının etkisi büyük olmuştur. Caraffa teolojik olarak ılımlı biri olduğu halde Protestan Reformunun gelişmesi karşısında tutucu olmaya başlamış ve Protestanlar'a karşı baskı, sansür ve propoganda ile savaşılmasını teşvik ederek, Roma Engizisyonu'nun kurulmasını sağlamıştır. Roma Engizisyonu denilmesinin sebebi Roma'da Papalık tarafından kontrol edilmesidir.[866]

Hıristiyan öğretiyi savunma amacıyla 1542 yılında kurulan Roma Engizisyonu ile Roma'da yayınlanan kitapların Kilise otoritesine ters düşüp düşmediği kontrol edilmiş ve baskı altına alınmıştır. 1542 ve sonrasında İngilizce kataloglar; V. Charles'in bildirileri, 1526-1540 yılları arasında basılan kitaplar, Kilise öğretilerinin öngördüğü şekilde yeniden gözden geçirilmiş ve Kilise yetkililerinin denetimi altına alınmıştır. Ancak Kilise'nin bu tavrının olumlu bir sonuç vermediği, Luther taraftarlarının tepkisine neden olduğu hatta Lutheranların daha çok zemin

---

[863] Woods, *Christian Spirituality*, 260.
[864] Lampe, NCE, 4/387.
[865] *The Cambridge History of Christianity*, 146.
[866] *Hıristiyanlık Tarihi*, 424.

bulmasını sağladığı belirtilmiştir. 1542'de Papa III. Paul tarafından "Congregation of The Holy Office" (Kutsal Görev Cemaati) adıyla kurulan bu mahkemenin 1965'den sonra ismi değişmiş, günümüzde "Congregation for the Doctrine of the Faith" (İnanç Doktrini Cemaati) adıyla aktif olarak varlığını sürdürmüştür.[867]

Dominikenler ve Protestanlar, her iki tarafta 300 yıl boyunca birbirlerinin fikirlerini kitaplarla, tezlerle ve delillerle çürütmeye çalışmışlardır. Zaman zaman hedeflerine ulaşmış, her biri kendi düşüncelerinin doğruluğunu savunmuştur. Bugün ise bu iki düşmanın silahlarını bir kenara koydukları ve konuşmaya başladıkları, Dominikenler'in Tanrı'nın Kelamı'nı bütün dünyaya mükemmel bir şekilde duyurmak için ekümenik diyaloğa yönelmesi ile uyumun sağlanmış olduğu ifade edilmiştir.[868]

3.3. Dönemin Teolojik Tartışmaları ve Dominikenler

Karşı Reform faaliyetlerinde çok aktif rol oynayan hatta geleneksel Katolik doktrinlerin en güçlü savunucusu olarak Dominikenler yer almıştır. Dominikenler'in bu yöndeki çalışmaları tarihçiler tarafından da genel bir kabül görmüştür. Cizvit tarihçi Tacchi Venturi'nin, "Dominikenler diğer Katolik savunuculardan zaman sayı ve mükemmel bir doktrin bakımından en başta koşanlardır." dediği kaydedilmiştir. Ayrıca Dominikenler'in, Lutheranizme karşı hareketini araştıran Nicholas Paulus'un, hiç bir tarikatın, Dominik'in tarikatı kadar çok sayıda önemli edebi eser ortaya

[867] Ziya Paşa, 29.
[868] Hinnebush, 121.

koymadığını bildirdiği vurgulanmıştır. Bu bağlamda İtalya'da, Protestanlığa karşı yazılmış 1464 edebi eserin Dominikenler'e ait olduğu kaydedilmiştir.[869]

Katolisizmi savunmada Fransisken Tarikatı da etkili çalışmalar yapmış olmakla beraber, XVI. yüzyılda Dominikenler'in Fransiskenler'e nazaran daha fazla güçlü bir görünüm ortaya koyduğu belirtilmiştir. Bunun sebebi, bu dönemde Fransisken geleneğinin çok fazla dallara ayrılması ve az sayıda orijinal teolojik çalışma ortaya koyması gösterilmiştir. XVI. yüzyılın erken dönemlerinde, Dominikenler'in etkisi altında olan Roma Katolik teolojisi, daha sonra Cizvitler'in kurulması ile bu iki tarikatın etkisinde kalmıştır.[870]

Protestanlık karşıtı polemiklerin yaşandığı XVI. yüzyılda Dominikenler'den çok sayıda teolog bu çalışmalarda yer almıştır. Bunlardan Kardinal Cajeten, Francisco de Vitoria ve Domingo Banez, Katolik teolojiye gözle görünür ciddi katkılar sağlamışlardır.[871] Protestanlık karşısında Katolisizmin yeniden filizlenmeye başlaması skolâstik felsefede, özellikle Thomizm'de önemli bir canlanmayı meydana getirmiştir.[872] Dominikenler'in bu etkisi, Thomas, Aquinas'ın *Summa Theologica* eserinin, Peter Lombard'ın *Sentences* adlı eserinin yerini alması süreci ile ilişkilendirilmiştir. Thomas'ın artan etkisi 1567'de Papa V. Pius'un onu Kilise doktoru olarak ilan etmesiyle doruk noktasına ulaşmıştır. Bunun sonucu olarak, XIII.

---

[869] Hinnebush, 120.
[870] Gonzales, 188.
[871] Gonzales, 180.
[872] A. G. Dickens, *The Counter Reformation*, New York: W. W. Norton Company, 1979, 19.

ve XV. yüzyıllarda "*Sentences"* üzerine çok sayıda teolojik tefsir yazılmış iken bunun yerini XVI. yüzyılda *"Summa"* üzerine yapılan teolojik çalışmalar almıştır.[873]

Thomistik teorinin canlanmasında büyük bir rolü olan Cizvitler'den önemli bir figür Francisco de Suarez (1548–1617)'dir. Ancak Suarez'den yarım yüzyıl önce bu yükselişin Dominikenler arasında başladığı görülmüştür. Thomas'ın *Summa* adlı eseri üzerine yayınlanan ilk tefsir Kardinal Cajetan olarak ün yapmış Thomas de Vio'dur. Cajetan, Padova'daki eğitimi sırasında (1494–1497) Aquianas üzerine *" De Ente et Essentia"* adlı tezini hazırlamış, 1507–1522 arasında ise *Summa Theologica* üzerine tefsirini tamamlamıştır. Bu tefsir, Neo-Thomizm'in ilk büyük eseri olarak kabul görmüş, canlanmanın klasikleri arasında yer almıştır.[874] Bu eser, Reformasyona karşı mücadelede koruyucu nitelikte bir eser olarak görülmüştür. Cajetan, Protestanlığın meydan okumasına karşı Katolikliği savunmak için İncil temelli çalışmalar yapmanın gerekliliğini de fark etmiş, bu amaçla çok sayıda İncil tefsiri yapmıştır. 1534'de öldüğünde, Vahiy bölümü dışında tüm Yeni Ahit'in tefsirini yapmıştır. Cajetan, Vahiy bölümünü anlamadığını, bu nedenle de tefsirini yapmadığını söylemiştir. Ayrıca İşaya'dan başlayarak Eski Ahit'in tefsirini de tamamlamıştır. Cajetan'ın tefsirlerinde göze çarpan metodun, XVI. yüzyılda çok yaygın olmasına rağmen allegoriden kaçınması gösterilmiştir. Cajetan dışında Salamanca Üniversitesi'nin teoloji kürsüsünde Dominiken teolojisinde Vitoria, Cano, Sote, Medina ve Banez gibi önde gelen bilim adamları yer almıştır.[875] Bunlar arasında Domingo Banez (1528–1604)'in çalışmaları da dikkat çeken konular

[873] Gonzales, 180.
[874] Dickens, 19.
[875] Gonzales, 189-190.

arasında yer almıştır. Banez'in teolojiye yaklaşımı skolâstiktir. İnayet, kader ve özgür irade konularında Katolik Kilisesi'ne ciddi katkılar sağlamıştır.[876] Ayrıca Banez'in, Protestan bakış açısını çürütmek için Kilise otoritesini katı bir şekilde savunduğu bilinmektedir. Banez, Kilise otoritesini Kitab-ı Mukaddes metinlerine dayanarak savunmuştur. Ona göre, Kitab-ı Mukaddes her şeyden önce Kilise'nin kalbidir. Bunun dışında ikinci derecede ise Kitab-ı Mukaddes ile ilgili yayınlar yer almaktadır.[877]

Dominiken Tarikatı Protestan Reformu ve Trent Konsili'ni takip eden dönemde çok önemli teolojik konular ile de yakından ilgilenmiş ve Katolik Kilisesi'nin temel ilkelerini savunma noktasında önemli katkılar sağlamıştır. Dominiken teologlar, Thomas Aquinas'ın öğretileri doğrultusunda geliştirdikleri fikirleri ile Kilise otoritesini savunmak için çalışmışlardır. Bu dönemin en çok tartışılan temel teolojik sorunları inayet, özgür irade ve kader konuları çevresinde şekillenmiştir. Bu konularda Protestan teologlar ve Katolik teologlar arasında hatta Katolik teologlar kendi aralarında tartışmışlardır. Özellikle Dominikenler ve Cizvitler, Protestan teologlara karşı Katolik öğretiyi savunurken, zaman zaman da kendi aralarında ciddi tartışmalara girmişlerdir.

Hıristiyan yaşamı üzerinde inayetin rolü üzerine yapılan tartışmalar, reformun temel konuları arasında yer almıştır. Trent Konsili'nde (1545–1563) yayılmakta olan Protestanlık kontrol edilmeye çalışılmış ve bu konuda Dominiken piskoposların oldukça etkili olduğu görülmüştür. Thomas Aquinas'ın inayet teolojisi,

[876] Banez'in inayet ve insanın faziletleri konusundaki fikirleri için Geniş bilgi için bk. Gonzales, 196-197.

Dominiken teologlar tarafından sıkı bir şekilde takip edilmiştir.[878] Luther'in savunduğu katı kaderci yaklaşımında, insanın çabalarının kurtuluşa ulaşma konusundaki etkisi tamamen reddedilmiş, kurtuluşun yalnızca saf iman ve bunun sonucunda Tanrı'nın bahşadeceği inayet ile gerçekleşeceği vurgulanmıştır.[879] Dominikenler ise, Tanrı'nın inayetine tam bir inanca öncelik vermiş olmakla beraber kişinin kendi faaliyetlerini de önemsemişlerdir. Çünkü onlara göre Tanrı, insanın kendi faaliyetlerinin ve sınırlı anlayışının çok ötesinde bir gelecek sunmaktadır. Bu inanç ise kişiye sakin ve huzurlu bir maneviyat sağlamaktadır.[880]

Dominikenler'in kurtuluşa erişmede insanın eylemleri ve inayet konusundaki düşünceleri, Thomas Aquinas'ın bu konudaki fikirlerine dayandırılmıştır. Aquinas'a göre kişinin nihai mutluluğa erişmesi için kendi kapasitesini aşan bilgilere ihtiyacı vardır. İnsan kendi imkânlarıyla bu bilgilere ulaşamaz. Bunun için ilahi yardıma ihtiyacı vardır.[881] Ona göre, İnsanın güzel işlere kendiliğinden yönelmesi mümkün olmayıp, bu güzel işleri yapabilmesi için Tanrısal bir yönlendirme gereklidir. Bu nedenle insanın kendi iradesinden önce Tanrısal yardım gelir.[882]

---

[877] Gonzales, 196.
[878] Ashley, 21.
[879] Geniş bilgi için bk. Hakan Olgun, *Luther ve Reformu Katolisizm'i Protesto*, Ankara: Fecr Yayınları, 2001, 120-121.
[880] Schillebeeckx, "Dominican Sprituality", http:// dominicans.ca/ Documents/ articles/ schillebeeckx1. html, 25.05.2014
[881] Aquinas, bu fikirlerine Yeni Ahit'ten bazı cümleleri delil olarak göstermiştir. Buna göre: "Doğrulukla yaptığımız işlerden dolayı değil, kendi merhametiyle bizi kurtardı"(Titus 3: 5); "Seçilmek insanın kendi isteğine veya çabasına değil, Tanrı'nın merhametine bağlıdır" (Romalılar 9: 16).
[882] Geniş bilgi için bk. Tarakçı, 113-115.

Kilise tarihinde sürekli olarak Hıristiyan ruhbanlığı içinde aşırılıklar ortaya çıkmış, bunlardan bazıları inayet ve insan iradesi arasındaki temel problemlerden kaynaklanmıştır. Jansenizm[883] ve Kuetizm[884], ruhbanlığın göze çarpan iki aşırı açıklaması olarak ortaya çıkmıştır. Her iki akım da insan iradesi üzerinde inayetin rolü ve insanın çabası konusunda yaptıkları aşırı yorumlarla dikkatleri üzerine çekmiştir. Fransız ruhbanlığındaki bu karışıklık 1650'den 1750'ye kadar hatta XX. yüzyıla kadar olumsuz etkisini Kilise'de hissettirmiştir.[885]

Fransa'da Jansenizm olarak adlandırılan reform hareketi, Hollanda'lı teolog Jansen tarafından, Augustin'in inayet öğretisini yeniden canlandırmak için yaptığı çabaların sonucunda ortaya çıkmıştır. Jansenistler, Cizvitler ile olan tartışmalarında kendilerini Thomist olarak tanımlamışlardır. Dominikenler ve Cizvitler, Jansenistlerin ahlaki sertliklerine, aşırılıklarına ve insan doğasıyla ilgili kötümser bakış açılarına karşı çıkmışlardır. Buna rağmen Jansenistler, kaza ve kader konusunda Thomizmi kendi fikirlerini desteklemek için kullandıklarını iddia etmişlerdir. Ancak Jansenizm hareketi 1653'de Papa X. Innocent tarafından kınanmıştır. [886] Başlangıçta ilk dönem saf Hıristiyan doktrin ve uygulamalarını yeniden düzenlemeyi amaçlayarak ortaya çıkmış olan bu hareket daha sonra

---

[883] *Jansenizm:* Teolog Jansen'in inayet ile ilgili düşüncesine göre, kaderine boyun eğen kişi nihai iradenin inayetini reddedemeyeceği, ne de onu elde edemeyeceği için hür iradeden mahrumdur. Ona göre kader varsa öyleyse kurtuluş evrensel olmamış ve İsa ile olan kefaret de tüm insanların yararına gerçekleşmemiştir. Allah'ın iradesine göre, sadece seçkinler ve cehennemlikler vardır. Bu seçimde hiç bir insani fiilin müdahalesi yoktur. Bu doktrin Fransa'da Port-Royal manastırındaki düşünürler tarafından benimsenmiştir (Aydın, *Din Fenomeni*, 186).

[884] *Quietizm:* Mutlak sükûnet ve rahatlık içinde dünyaya sırt çeviren bir hayat tarzı yaşamayı ve arsuzusluk ve isteksizlikle insanın kendisini tanrıya teslim etmesi ve onunla birleşmesi fikrini savunan doktrin; bu doktrine dayalı yaşam tarzı. Quietisizm akımı özellikle M. De Molinos gibi 17. yy yazarları tarafından savunulmuştur. (Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, 315).

[885] Aumann, 228-229.

[886] Ashley, 23.

bütünüyle asketik bir yapıya dönüşmüş, kendilerini dünyadan ve diğer Hıristiyanlardan tamamen uzaklaştırmıştır. [887]

Dominikenler'in insanın iradesi ve inayet konusunda mücadele ettiği diğer bir düşünce akımı ise Quietizm'dir. İnsan tabiatı ve kurtuluşu konusunda kötümser bir doktrin benimseyen bu gruba göre, saf iman, fikirler ve inançlardan daha önemlidir.[888] Quietizm, Jansenizm'in doğal bir gelişmesi olarak görülmüş olmakla beraber her ikisi de biribirlerine şiddetle karşı çıkmışlardır.[889] Dominikenler ve Cizvitler, Quietizm ile mücadele etmişlerdir. 1699'da ise XIII. Innocent tarafından Quietizm kınanmıştır. Dominikenler arasında Quietizm'e karşı mücadele edenler arasında önemli bir isim olan Thomas Du Jardin (ö. 1733), Tauler'in ve Thomistik tefsirci Charles-Rene Billuard'ın (ö.1757) çalışmalarını kullanarak karşı koymuşlardır. Dominiken teologların, Jansenizm ve Quietizm arasında denge kurma mücadelesi XVII. yüzyıl boyunca sürmüştür.[890]

Dominikenler'in inayet konusunda tartışma içine girdiği diğer bir açıklama ise Cizvit Molina tarafından geliştirilmiş ve bu da Cizvitler ve Dominikenler arasında uzun sürecek tartışmaların başlamasına neden olmuştur. 1588'de Louis Molina, Lisbon'da, ünlü eseri *Concordia liberi arbitrii cum gratiae donis*'i yayınlayarak, orijinal bir açıklama yapmıştır. Şöyle ki, Molina, Tanrı'nın bilgisinin ve nedenselliğinin evrenselliğine ve yanılmazlığına bir zarar vermeden, insanın özgürlüğünün değerli olduğu yönünde açıklama yapmıştır. Bunun üzerine

---

[887] Aumann, 232.
[888] E.Royston Pike, *"*Quietism*", Encyclopedia of Religion and Religions*, London: George Allen&Unwin Ltd. 1951, 314.
[889] Aumann, 232.

Dominikenler, Molina'nın öğretisine şiddetle karşı çıkmışlardır. Ancak Kilise bu problemi çözmede başarılı olamamış, XVII. yüzyılın başlarında büyük bir popülarite kazanan bu düşünce, bu dönemde Augustian öğretinin yeniden favori haline gelmesini sağlamıştır. Bu durum, Berulle ve onun taraftarları tarafından büyük ölçüde desteklenmiştir. Diğer taraftan Jansenizm de Augustin öğretisine dayanmakla beraber çok mübalağalı bir yorum olarak görülmüş ve Fransa'daki Berullian Okulu, Jansenizm'in aşırılıklarına şiddetle karşı çıkmıştır. [891]

Dominikenler'in, Cizvit Molina'nın getirdiği sistemi birtakım gerekçelerle reddetmesi ve bunun sonucunda iki tarikat arasında ortaya çıkan uzun tartışmaların sebebi olarak, Dominikenler'in teolojik meselelerde kendilerini otorite olarak görmeleri gösterilmiştir. Buna göre, Thomas Aquinas'ın bir Dominiken olması ve skolâstik ilahiyatçılar için tartışmasız bir lider olması Dominikenler'in kendilerini bu konularda tek otorite olarak görmelerine neden olmuştur. Cizvitler'in ise bilim alanında sahip oldukları şöhretlerinin Dominikenler tarafından ellerinden alınmak istendiğini iddia ettikleri belirtilmiştir.[892]

Reform sürecinde ortaya çıkan ve Kilise'yi uzun süre meşgul eden, genel hatlarıyla ortaya koyduğumuz tartışmalardan da açıkça görüldüğü gibi Dominikenler, tarihin her döneminde olduğu gibi reformun ortaya çıkardığı tüm tartışmalarda aktif bir şekilde yer almış, Katolik Kilisesi'nin resmi öğretisini savunmak için mücadele vermişlerdir. Tarikat, tarihi süreçte yüklendiği misyonunu bugün de devam ettirmeye çalışmaktadır.

---

[890] Ashley, 23-24.

4. Dominikenler'in Günümüzdeki Durumu ve Faaliyetleri

II. Vatikan Konsili (1962-1965), Batı Hıristiyanlığı'nda pek çok tarikat gibi, Dominikenler için de önemli gelişmelerin yaşandığı yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Katolik Hıristiyanlığın modern toplumun giderek sekülerleşen, dini yaşamdan uzaklaşan toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilme yolunda yaptığı çalışmalardan Dominiken Tarikat'ı da etkilenmiştir.

Dominiken Tarikatı, XX. yüzyılda görev yapan liderlerin yönetimi altında pek çok alanda yeniden düzenleme ve geliştirme çalışmalarını sürdürmüştür. Tarikat iç yaşamı, toplanan kurullar ve tarikat liderlerinin mektupları yoluyla güçlendirme çalışmalarına devam etmiştir.[893] II. Vatikan Konsili'ne kadar Dominiken yaşamı gerek aktif kız kardeşlerin çalışmaları gerekse erkeklerin, hem misyonerlik faaliyetleri hem de Thomistik canlanmayı sağlayacak ilmi çalışmaları ile Tarikatın yeniden canlanmasında önemli katkıları olmuştur. Dönemin diğer önemli tartışması olan sıradan ve sıra dışı Hıristiyan yaşam şekli üzerine yaşanan tartışmalarda, Dominiken İspanyol Juan Arintero ve Reginald Garrigou–Lagrange'ın teorileri oldukça etkili olmuştur. Arintero ve Lagrange, manevi yaşam üzerine yaptıkları çalışmalarda bütün Hıristiyanları derin tefekküre dayalı manevi yaşama teşvik etmişlerdir. Bu yüzyılda, Dominiken geleneği çok ünlü isimlerin çalışmalarıyla temsil edilmiştir. Bunlar arasında; Almanya'da Albert M. Weiss (ö. 1925), Hyeronymus Wilms (ö. 1978), G.G. Meersseman (d. 1903), Fransa'da Antonin

---

[891] Aumann, 230.
[892] Güngör, 98-99.
[893] Hinnebush, *"*Dominicans*", NCE*, IV/981.

Sertillanges (ö. 1948), İngiltere'de Bede Jarret (ö. 1934), Vincent McNabb (ö. 1943), Gerald Vann (ö. 1963), Belçika'da Valentine Walgrave, Edward Schillebeeckx ve Amerika'da Walter Farrel (ö. 1951), Jordan Aumann ve Paul Hinnebusch gibi önemli isimler yer almıştır.[894]

II. Vatikan Konsili öncesinde yaşanan yoğun ilmi çalışmalar, bu konsilin toplanmasında büyük bir rol oynamıştır. Konsilin pek çok temel konusu öncelikli olarak Dominikenler tarafından geliştirilmiştir. Lagrange'nin İncil çalışmaları, Congarg'ın ekümenizm ve laiklerin kilisedeki rolü, Sehillebeeckx'in bir sakrament olarak Kilise, Garrigou Lagrange'nin kutsallığa evrensel çağrısı gibi fikirler önemli tartışma konuları olmuştur. Konsil, çok sayıda teolojik fikirlerin tartışılması ile başlamış olmakla beraber Thomistik teolojinin üstünlüğü ile sonuçlanmıştır. II. Vatikan Konsili sonrasında Kilise, dönemin içinde bulunduğu sosyal problemler ile uğraşırken, Kilise'nin doktrinlerini savunma ve açıklama işini Dominikenler yapmıştır. Papa II. John Paul, Katolik Kilise'sinin Kateşizmi'ni hazırlarken (1992) bunun denetlenerek yürürlüğe koyma görevini Dominiken Christoph von Schönborn'a vermiştir.[895]

II. Vatikan Konsili'nin dini hayatın yenilenmesi hakkında *"Perfectae Caritatis"* adlı belge yayınlanmış ve bu belgede tüm dini tarikatlar yeniden canlanmaya çağrılmıştır. Kilise Babaları, tarikatlara, Hıristiyan yaşamının temel kaynaklarına ve orijinal ruhuna dönmeleri çağrısı yapmıştır. Ayrıca bu kurumların kurallarını zamanın şartlarına adapte etmeleri ve II. Vatikan Konsili'nin kararlarına

---

[894] Geniş bilgi için bk. Ashley, 30-31.
[895] Geniş bilgi için bk. Ashley, 31-32.

uygun olarak güncellemeleri istenmiştir. Dominikenler, 1968'de River Forest'te II. Vatikan Konsili'inin teşviklerine cevap olarak büyük bir genel kurul toplamış, Dominiken Tarikatı'nın değişmeyen temel ilkeleri çerçevesinde, sürekli büyüme ve değişim için çağrı yapılmış ve bu çabaların sonunda Tarikatın temel kuralları *(Fundamental Constitutition)* oluşturulmuştur. Birkaç sayfadan oluşan bu belgede dokuz adet temel kural belirlenmiştir.[896] Tarikatın, değişen dünyanın ihtiyaçlarına uygun olarak kurallarını uyarladığı ancak tarihi misyonunda bir değişikliğe gitmediği yine aynı çizgide kurallarını belirlediği görülmektedir. Bu kurallar özetle şöyledir;

1. III. Honorius'un mektubunda dile getirilen İncil'i vaaz etme ve her yerde Mesih'in ismini duyurma.

2. Dominiken tarikatının başlangıçtaki amacı olan ruhların kurtuluşu için vaaz etmeyi sürdürme.

3. Tanrı'ya ve komşuya olan sevgiyi mükemmelleştirmek için İsa'yı takip ederek, kendini tamamen Tanrı'ya hizmete adama. Böylece Tarikat'ın bir parçası olarak evrensel kiliseye giden yeni yolda tamamen Tanrı'nın sözünü vaaz etme.

4. Apostolik misyonu paylaşarak, Dominik tarafından belirlenmiş yaşam tarzını takip etme. Toplu yaşamı yerine getirme; liturjiyi özellikle Evharistiya ve Kutsal Ayini yerine getirmek için gayret etme. Bu ibadetler yalnızca kişinin kutsallaşmasına değil, doğrudan insanlığın kurtuluşuna katkı sağlayan yollardır. Dominiken yaşamı tümüyle apostolik bir yaşamdır ve bu yaşam vaaz, eğitim ve tefekkürü içine almaktadır.

---

[896] http://vocations.opeast.org/dominicans/fundamental/, 02.03.2014.

5. Dominiken Tarikatı episkopal bir tarikat olarak özel bir elçilik görevine sahiptir. Bu görev, her yerde Mesih'in İncili'ni söz ve davranışlarla ilan etmektir. Bunu yaparken insanların durumları, zamanları ve bulundukları yer dikkate alınarak yapılmalıdır.

6. Dominiken Tarikatı'nın başkanı, mensuplarını gücüne göre uygun işlere çekebilme yetkisine sahiptir. Tarikatın tüm mensupları yemin ile doğrudan başkana bağlıdır ve tarikat içinde sağlam bir birlik vardır. Tarikat içinde eğitim ve İncil'in vaazı herkesin durumuna uygun olarak verilir. Tarikatın misyonunda, kişisel yetenek ve sorumluluk duygusu kardeşler tarafından saygıyla karşılanır. Bu durum şu cümle ile ifade edilmiştir: "Çünkü sen kurallar altında bir köle değilsin, sadece inayet altında özgür yaşayan bir bireysin". Bunun sonucu olarak Tarikat başkanı Tarikatın amacına ulaşmak için uygun gördüğü durumlarda, özellikle eğitim, vaaz veya ruhların iyiliğine engel olduğunu düşündüğü durumlarda muafiyet yetkisine sahiptir.

7. Tarikat bir cemaat olmakla beraber evrensel niteliğe sahiptir. Bunu yönetim şekli ve organizasyonunda görmek mümkündür. Tarikat, manastırların birleşmesinden oluşan büyük bir yapıdır. En yüksek otorite genel kurul ve genel başkandır ve bunlar evrensel niteliğe sahiptir. Genel kurul ve genel başkan otoriteyi taşra bölgeleri ve manastırlar ile paylaşır. Burada orantılı bir özerklik vardır. Başkanlar kardeşlerin seçimi ile göreve getirilir. Önemli konular karara bağlanacağı zaman, genel kurul veya konsil ile tüm topluluk buna katılır. Genel kurullar, tarikatın sürekli yenilenmesi

ve değişen dünya kuşaklarının ihtiyaçlarına uyum sağlama yönündeki özel misyonunu yerine getirmesi bakımından önemlidir.

8. Tarikatın temel amacı ve yaşam felsefesi Kilise'nin değerini korumaktır. Ancak gelişim ve değişim gerektiren durumlarda Tarikat, kendini yenileme ve yeniliklere adapte olmada cesur davranmalıdır. Bunu yaparken insanlığın yararına ve iyiliğine olan unsurları fark ederek bunları kendi değişmez temel elementleri içinde dengeleyerek, Kilise'nin ve insanlığın ihtiyaçlarına uygun vaaz ve hayat tarzı için uyum sağlanmalıdır.

9. Dominiken ailesi, ruhban sınıfına mensup ve işbirliği içindeki kardeşler, rahibeler, kız kardeşler, laik kuruluş üyeleri ile rahip ve ruhban sınıfından olmayanların oluşturduğu kardeşlik cemiyetlerinin birleşiminden oluşmaktadır. Tarikat Tüzüğü (*The Constitutions*) ve yasalar (*Ordinations*) aksi açıkça belirtilmediği sürece yalnızca kardeşler tarafından takip edilir. İstisnai durumlar dışında Tarikatın birliği bu kanunlarla korunur.[897]

Dominikenler günümüzde de 800 yıldır sürdürdükleri amaçlarında bir değişikliğe gitmediklerini bildirmektedir. Buna göre tarikatın kuruluş misyonu Mesih'in İncil'ini duyurmaktır ve bu görev Kilise tarafından verilmiştir. Dominikenler, sloganlarının "Hakikat" *(Truth)* olduğunu belirterek, tarih boyunca bunu çok değerli kişilerin yaptığını, ancak günümüz modern dünyasında, Dominik'in zamanından daha da çok hakikati aramanın esas olduğunu bildirmektedirler. Zira ekonomi çağı denilen bu çağda, sürekli tüketimin tahrik edildiği Batı toplumu, tüm

[897] http://vocations.opeast.org/dominicans/fundamental/, 02.03.2014.

bunların ortasında Tanrı'yı aramaya devam etmektedir. Tanrı'yı anlamak için büyük bir özlem vardır. Dominikenler, bu konuda ön planda yer almaktadırlar. Bu nedenle çok çeşitli alanlarda aktif olarak hizmet etmektedirler. Eğitim faaliyetleri, papazlık hizmeti, felsefe ve teoloji eğitimleri, yeni dini hareket ve tarikatlarla diyalog, barış, adalet ve diğer pek çok alanda hizmete katılarak bu misyonu yerine getirmektedirler. Dominikenler, bu misyonlarını insanlar nerede Tanrı'nın sözlerini duymak isterse biz ordayız diyerek ifade etmektedirler.[898]

Dominikenler'in modern zamanlardaki rolü ve günümüz insanının ihtiyaçlarına ne ölçüde cevap verebileceği gibi tarikata yönelik bazı eleştirilerin yapıldığı bilinmektedir. Buna göre, Tarikat'ın geçmişte Kilise'nin pek çok ihtiyacına cevap verdiği kabul edilmekle birlikte, günümüzün dini ihtiyaçlarına nasıl etki edeceği, çağın insanının artan ruhsal zayıflıklarına ve yeni yaşam tarzına nasıl uyum sağlayacağı sorgulanmıştır. Dominikenler'e göre tarihin her döneminde olduğu gibi dünyanın, hakikati bilmeye olan ihtiyacı devam etmektedir. İncil'in vaizleri olarak Dominikenler, bu ihtiyacı karşılamak için uğraşmaktadırlar. Çünkü Dominikenler'in, zevke olan aşırı düşkünlüğe karşı sadelik ilkesini; mala olan aşırı arzuya karşı gönüllü fakirlik ilkesini savunmaları yönündeki ilkelerine bugün ihtiyaç duyulduğu kadar tarihin hiçbir döneminde ihtiyaç duyulmamıştır. Dominikenler'in apostolik yaşamlarının temel pratikleri olan Mesih ile gerçek birleşme, ruhların kurtuluşu için gözyaşı dökme, sadelik, pişmanlık, kendini adama, uzun oruç dönemleri, eğitim, dua, diyet ve gece ibadetleri gibi uygulamalar bu günün insanı içinde son derece gerekli olan uygulamalardır. Bilimsel bilgiler de Dominikenler'in bu uygulamalarını

[898] http://www.dominicans.ie/2013-01-25-14-13-42/2013-01-15-20-32-42/about, 04.03.2014.

doğrulamaktadır. Günümüzde insan sağlığının giderek bozulduğu, yiyeceklerin aşırı derecede rafine edildiği ve doktorların sebze diyetini sağlıklı yaşam için tavsiye ettiği belirtilerek, Dominikenler'in katılık ve sadelik kurallarının bu tavsiyelere uyduğu ifade edilmektedir. Dominikenler'e göre monastik yaşam insan için çok kolay olmamakla birlikte gerçekleşmesi zor olan, gücümüzün ötesinde bir durum değildir.[899]

4.1. Dominiken Tarikatı'na Bağlı Uluslararası Kuruluşlar

Dominiken ailesi sadece Dominiken kardeşlerden oluşmamakta, tarikatın çağrısına cevap veren pek çok kuruluş resmen tarikat ile ilişkisini sürdürmektedir. Tarikat bünyesinde Dominiken kardeşler, rahibeler, resmi piskoposluk rahipleri[900] ile ruhban sınıfından olmayan ancak tarikatın misyonunu paylaşan ve resmen bağlı üçüncü kuşak (Third Order) Dominikenler olarak nitelendirilen topluluklar yer almaktadır. Bu kuruluşlar dünyadaki tüm Dominikenler'in çalışmalarını organize bir şekilde yürütmesi için uluslararası kuruluşlar altında birleşmişlerdir. Dolayısıyla Tarikat günümüzde geniş bir aile olarak faaliyetlerini sürdürmektedir.

---

[899] Geniş bilgi için bk. *The Dominicans,* 44-46.

[900] Bu rahipler, Dominiken Tarikatına bağlıdır. Tarikatın misyon ve inayetini paylaşarak İncil öğretilerine uygun mükemmellik için çaba gösterirler. Onlar Dominiken kardeşlerden farklıdırlar, çünkü piskoposluk rahipleridirler ve doğrudan yerel yönetime bağlıdırlar. Ancak Dominiken kardeşlerle de yakın ilişki içindedirler. Kutsallıkları ve manevi amaçları için Tarikat ile bağlantı kurarlar. Yerel kilisenin hizmetinde, kendi piskoposlarının yönetimi altında hizmetlerini sürdürürler. Bugün bu cemiyetler Fransa, İngiltere, Toulouse, İtalya, Venezüella, İspanya, Vietnam, Çek

4.1.1. Dominiken Kardeşler (Dominican Friars)

Tarikatın ana bünyesini kardeşler oluşturmaktadır. Bugün 100'den fazla ülkede 5000 kardeş vardır ve bunlar Dominiken kız kardeşler ve üçüncü kuşak Dominikenler ile yakın ilişki içindedirler. Merkezleri Roma'daki Santa Sabina'dır. Tarikatın mevcut genel başkanı, Dominik'den sonraki 87. başkan olan Fr Bruno Cadore (d. 1954)'dir.[901] Cadore, 5 Eylül 2010 yılında düzenlenen genel kurulda başkan olarak seçilmiştir.[902]

4.1.2. Uluslararası Dominiken Kız Kardeşler *(Dominican Sisters İnternational DSI)*

Dominikenler, tarih boyunca Dominik'in vizyonuna çeşitli şekillerde cevap vermişlerdir. Bazıları manastırlara çekilmiş, bazıları ise hem dua hem de sosyal yardım grupları altında organize olmuşlardır. Zaman içerisinde bu gruplardan bazıları, manastır yaşamı sürdürmeden tarikata resmen bağlanarak sosyal hayat içinde yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Bu gruplardan olan Dominiken Kız Kardeşler Cemaati (*Congregations of Dominican Sisters)* günümüzde faaliyetlerini çok çeşitli alanlarda sürdürmektedir. Bu kuruluşlar özerkliklerini çeşitli derecelerle koruyarak Tarikatın genel başkanına bağlılıklarını devam ettirmektedir. Bütün Dominiken kadın cemaatleri Uluslararası Dominiken Kız Kardeşler (*Dominican Sisters İnternational*

Cumhuriyeti, Hırvatistan, ABD ve Filipinlerde bulunmaktadır. (www.Op.org /en /co.Tent / dominican-priestly-fraternities, 04.03.2014).

[901] http://www.opeast.org.au/meet-our-family/dsp-default.cfm?loadref=32, 04.03.2014.

[902] http://www.op.org/en/content/master-order, 01.04.2014.

DSI) kuruluşuna bağlı olarak dünyanın her yerinde bulunan kız kardeşlerle bağlantı kurarak çalışmaktadır.[903]

Uluslararası Dominiken Kızkardeşler Cemaati uluslararası bir hareket olarak Dominiken apostolik yaşamını benimsemiş olan kız kardeşlerden *(Sisters of Apostolic Life)* oluşmuş ve 1995'te Roma'da kurulmuştur. Bugün 110 ülkede 151 cemaat bünyesinde yaklaşık 25.000 kız kardeş bulunmaktadır. İlk toplantılarında kendileri için dört amaç belirlemişlerdir. Bunlar:

1- Dominiken karizmasını, gücünü yaşatmak için birbirimize destek olmak ve kadın vaizler olarak kimliğimizi benimsetip tanıtmak.

2- Hem bölgesel hem de uluslararası düzeyde Dominikenler arasında işbirliğini kolaylaştırmak.

3- Barışı ve adaleti destekleyerek özellikle kadınların ve tüm insanların haklarını geliştirerek daha merhametli bir dünya düzenini teşvik etmek.

4- Dominiken ailesi içindeki işbirliği girişimlerini desteklemek. [904]

Dominiken kız kardeşler kendilerine Catherina Siena'yı model almışlardır. Siena'nın İtalya'da barışın ve Kilise'nin birliğinin sağlanması için yaptığı faaliyetleri kendilerine örnek alan bu kadınlar, kendi dönemlerindeki dua, toplu yaşam, eğitim, hastalar, fiziksel ya da zihinsel engelli kişilere hizmet, İncil'i yayma, fakir, cüzzamlı, tehlike altındaki genç ve çocuklara hizmet gibi çeşitli faaliyetleri yürütmektedirler.[905]

---

[903] http://www.op.org/en/content/apostolic-sisters, 01.04.2014.
[904] http://www.dsiop.org/web/index.php?option=com_content&view=article&id=531&Itemid=82, 01. 04.2014.
[905] http://www.op.org/en/content/apostolic-sisters, 01.04.2014.

4.1.3. Dominiken Rahibeler *(Dominican Nuns)*

Dominiken rahibeler apostolik yaşamı benimsemiş diğer kız kardeşlerden farklı olarak tamamen Tanrı'ya adanmış bir yaşam sürerler. Rahibeler manastırlarda toplu halde yaşarlar. Rahibelerin sayısının 3000 olduğu bildirilmektedir. Bunlar tarikatın genel başkanının himayesindedirler. Bu rahibelerin üçte biri İspanya'daki manastırlarda bulunmaktadır.[906]

Papa 16. Benedikt 24 Haziran 2010'da bir Dominiken manastırını ziyaretinde, tüm Kilise için Dominiken rahibelerin çok önemli olduğu yönünde bir konuşma yapmıştır. Papa, konuşmasında rahibelerin Dominik'in manastır yaşam tarzından aldıkları mütefekkir yaşam tarzı yoluyla Mesih ile mistik bir birleşme sağladıklarını ve tıpkı kalbin tüm vücudun kan dolaşımını sağlaması ve yaşamını sürdürmesi gibi, onların bu varlıklarının da Kilise'nin varlığını sürdürmesine ve Mesih'in kanı ile verilmiş olan herkesin kurtuluşunun sağlanmasına yardımcı olacağını belirtmiştir.[907]

4.1.4. Uluslararası Dominiken Gönüllüleri (Dominican Volunteers İnternational DVI)

Dominiken gönüllülerinin kökeni XIII. yüzyıla dayanmaktadır. Dominiken Tarikatı'nın başlangıcından itibaren kadın ve erkekler arasında bir yandan aileleriyle beraber yaşayıp kendi yaşam tarzlarına devam ederken, diğer yandan tarikatın çağrısına cevap vermiş ve tarikata katılmışlardır. XIII. yüzyılın sonunda, Tarikat ile

[906] http://www.opeast.org.au/meet-our-family/dsp-default.cfm?loadref=32, 01.04.2014.
[907] http://www.dominicanfriars.org/about/nuns, 02. 03. 2014.

manevi ilişki içerisinde olan bu insanlar onların şartlarına uygun kurallarla Tarikata resmen bağlanmışlardır. Laik Dominikenler olarak nitelenen bu insanlar yalnızca kutsal bir yaşam ve hayırseverlik işleri değil, aynı zamanda tarikatın vaaz misyonunun bir parçası olmuşlardır. Bunların amacı tüm dünya insanlarına kurtuluşun kutsal mesajlarını iletmek, halkın arasında Mesih'in varlığını yaymaktır. Bugün de değişik gruplar adı altında tarikat ile ilişkilerini sürdürmektedirler. Uluslararası Dominiken Gönüllüler ve Uluslararası Dominiken Gençlik Hareketi bu hareket içerisinde yer almakta tarikatın vaaz misyonuna katılmaktadır.[908]

Uluslararası Dominiken Gönüllüler'in kuruluş amacı Dominik'in değerlerine uygun olarak İncil'i vaaz etmek isteyen kız kardeşler, laik Dominikenler, kardeşler ve rahibelerin katılımını güçlendirmek ve teşvik etmektir. Ruhani sınıftan olmayan bu insanlar yoksul ve dışlanmış insanlar arasında çalışırlar.[909]

4.1.5. Uluslararası Dominiken Gençlik Hareketi (İnternational Dominican Youth Movement IDYM

Dominiken ailesi içerisinde Tarikatın misyonunu paylaşan ve çoğunlukla gençlerden oluşan bir harekettir. Bu hareket mensupları pek çok ülke ve kıtada İncil'e uygun farklı bir yol ve yaşam arayışı içinde çalışmaktadır. Genç Dominikenler, hayatlarının merkezine İsa Mesih'i koyduklarını bildirmektedir. Kuruluş amaçlarının,

[908] www. Op. Org len/ content/dominicen/levity, 03. 02. 2014.
[909] http://www.opeast.org.au/meet-our-family/dsp-default.cfm?loadref=32, 01.04.2014.

Tarikatın tarih, gelenek ve misyonunu paylaşarak, Tarikata tazelik, canlılık ve güç vermek olduğunu belirtmektedirler.[910]

4.1.6. Dominiken Tarikatı Birleşmiş Milletler Delegasyonu (The Delegation of The Order of Preachers to the United Nations- Dominican Network-)

Cenevre'deki Birleşmiş Milletler'de görev yapan Dominiken delegasyonudur. Bu delegasyon amacını; adalet ve barış için dünyanın her yerindeki savunmasız insanları ve insan haklarını savunmak olarak bildirmektedir. Tüm Dominiken ailesinin çalışmalarının uzantısı olan uluslararası bir kuruluş olarak Dominikenler'e hizmet sunar. Dominiken kardeşlerin ve kız kardeşlerin adalet için yaptıkları çalışmalarının ve insan hakları ihlalleri hakkında konuşulmasını sağlayan uluslararası düzeyde bir platformdur. Tüm dünyadaki insan hakları durumlarını iyileştirmek için tavsiyelerde bulunur, reformları savunurlar. Doiminikenler'in yerel düzeydeki çalışmalarına yardımcı olabilecek araştırmalarda bulunur, insan hakları ile ilgili yerel düzeydeki acil çağrılara cevap verirler. Delegasyonun en önemli rolü Cenevre'de, devlet kurumları ve sivil toplum kuruluşları ile Dominikenler arasında etkili bir ağ kurmaya çalışan merkez olmasıdır.[911]

Dominikenler'in Birleşmiş Milletler'deki 1996-2006 yılları arası çalışmaları hakkında yazılan raporda, Dominkenler'in buradaki varlıklarının amacının kardeş ve kız kardeşlerin adalet için mücadele ettikleri ülkelerdeki insan hakları durumlarına

[910] http://www.opeast.org.au/meet-our-family/dsp-default.cfm?loadref=32, 01.04.2014.

odaklanmak olduğu ve Dominiken Heyetlerin, Fransiskenlerle işbirliği içinde B.M. İnsan Haklarının Geliştirilmesi ve Korunması Alt Komisyonları'nın yanısıra B.M. İnsan Hakları Komisyonu'nun kamu oturumlarına katıldığı bildirilmektedir.[912]

4.2. Dominikenler'in Hizmet Alanları

Dominikenler yaşadıkları dönemin ihtiyaçları doğrultusunda hizmetlerini çeşitlendirerek hemen her alanda insanlara hizmet etmeye devam etmektedir. Yerel kiliselerde rahip veya rahip vekili olarak görev yapmaktadırlar. Tüm dünyadaki kolej ve ilahiyat fakültelerinde hocalık veya yöneticilik yapmakta, üniversitelerde çeşitli kampus hizmetlerini yürütmektedirler. Sanat dünyası ve medyaya katılarak çeşitli kültür hizmetlerini sürdürmektedirler. Ayrıca dindarların maneviyatlarını güçlendirmek için yardımcı olmaktadırlar. Dominikenler, başlangıçtan beri misyonerlik faaliyetlerini her şart ve zamanda sürdürmektedir. Son dönemlerde özellikle Doğu Afrika'da misyonerlik çalışmalarını devam ettirmektedirler.[913]

4.3. Dominikenler'in İncil'in Vaazı Konusundaki Yeni Yaklaşımları

Dominiken Tarikatı'nın kuruluş amacı İncil'in vaazı olarak belirlenmiş, Papalık onayını alırken de tarikatın bu amacına vurgu yapılmıştır. Tarikat, bu yönüyle tarihte Vaizler Tarikatı olarak yer almıştır. Dominikenler, bu tarihi misyonlarını

---

[911] http://un.op.org/en/background/what, 04. 04. 2014.
[912] Geniş bilgi için bk. http:// www.dsiop.org/web/ index.php?option=com_ content&view= article &id=1160:report-on-qa-decade-of-dominican-presence-at-the-united-nations-in-geneva-1996-2006 &catid=18&Itemid=42, 04. 04. 2014.

günümüzde de sürdürmektedir. Ancak onların, XXI. yüzyılın şartlarını ve XXI. yüzyıl insanının ihtiyaçlarını kavramaya ve ona uygun metotlar geliştirmeye gayret ettikleri, bu konuda sürekli bir yenilik içinde oldukları görülmektedir.

Dominikenler'e göre, tüm Hıristiyan neslinin olduğu gibi kendilerinin misyonu da yaşadıkları çağa Mesih'i tanıtmaktır. Dominikenler şu anda yeryüzünün her yerinde Hıristiyan inancını yaymaktan mutluluk duymaktadırlar. Ancak bu ilahi hizmetin çağımız insanının aklı ile karşılaştığında çıkacak olan tartışma ve itirazlara hazırlıklı olunması gerektiğini düşünürler. Bu nedenle günümüz insanına İncil'i vaaz etme mücadelesini etkin bir şekilde yapabilmek için uygulanacak yöntemleri iyi seçmeye gayret ederler. Toronto Başpiskoposu Kardinal Thomas Collins, bu yöntemleri üç noktada toplamıştır. Bunlardan birincisi duadır. İncil'in vaazı için yeni stratejiler dua kayası üzerine inşa edilmelidir. Ancak bu sadece dudaklarla söylenen bir dua değil, Aziz Benedikt'in dediği gibi iyi bir iş yapmaya başlamadan önce onu mükemmel bir şekilde yapmak için Tanrı'dan yardım istemek şeklinde olmalıdır. Bu nedenle Evharistiya, tespih ve kutsal yazılar üzerine meditasyon uygulamaları bu anlamda çok önemlidir.[914]

Dominiken yaşamının merkezinde dua ve Tanrı'nın kelamını tefekkür yer almaktadır. Dominikenler kendilerini Tanrı'nın önündeki dilenciler olarak görürler. Ayinler yoluyla Tanrı'yı yüceltirler. Tüm Kilise ve tüm dünyanın kurtarılması ve ihtiyaçları için Tanrı'dan merhamet dilerler. Bu nedenle ayin kutlamaları Dominiken hayatının özünü, birliğinin temel kaynağını oluşturur. Özellikle Evharistiya, Kilise

[913] http://www.dominicanfriars.org/about/apostolates, 02.03.2014.

yaşamının merkezi ve tüm İncil vaizlerinin kaynağıdır. Bu nedenle Dominikenler'in bu önemli ayinin lütfunu dikkatle düşünmeleri, kendilerinin ve diğerlerinin kurtuluşu için onun önemini iyice kavramaları tavsiye edilmiştir.[915]

Tarikat genel başkanı Bruno Cadore, Dominikenler'e yazdığı bir mektupta, liturjik törenlerin yerine getirilmesinin birliğe yaklaştırdığını ifade etmiştir. Cadore, aynı anda aynı ifadelerle Tanrı'ya yapılan duanın birliği sağlayacağını ifade etmiş, bu anlamda Koro'da beraber yapılan duanın çok önemli olduğunu belirtmiştir. Kardeşlik içinde bir liturji kutlamasının yine birliği sağlayacağını, bu nedenle bu törenlere bir zorunluluk olarak bakmamak, kardeşçe yerine getirmek gerektiğini vurgulamıştır. Cadore, liturjiyi yerine getirmenin diğer bir amacı olarak, dünyanın kurtuluşunu sağlamak için birlik içinde kutlanmasının önemine işaret etmiştir. Ona göre, tören zamanı, dünyadaki kardeşliğin beslenmesi için bir sevgi anıdır. Dominik'in kardeşlerinden liturji saatlerini topluluk halinde yapmalarını istediğini belirten Cadore, Dominikenler'in her gün dünya için duaya davet edildiğini, Tanrı'nın huzurunda dünyadaki sevinçleri, umutları, acıları, korkuları yeniden hatırladığı, bu nedenle liturjik törenlerin Dominiken Tarikatı'nın İncil'i yayma misyonunun zorunlu bir öğesi olduğunu belirtmiştir.[916]

Kardinal Thomas Collins, İncil'in vaazı için ikinci önemli yöntem olarak, Dominik'in üzerinde durduğu kişisel ve toplumsal örnekliği göstermiştir. Bu yöntem

---

[914] Cardinal Collins, "The rulers of this age, who shape popular culture, are effectively de-evangelizing many of the Christian people", http://www.dominicans.ca/Word/Collin_St_Dominic.doc, 05. 04. 2014.
[915] Vivian Boland, "İnitial Formation: between postmodernity and new evangelisation", http://www.dominicans.ca/Documents/articles/Boland1.html, 01.03.2014.
[916] Bruno Cadore,"Letter on the Liturgical Celebration of the Hours", http:// www. dominicans.ca/ Documents/masters/Cadore/Liturgical_celebration.html, 01.03.2014.

Kilise içindeki yozlaşmaların temizlenmesini sağlar. Kilise'de özellikle papazlar arasındaki cinsel ve ekonomik skandallar, İncil'in yayılması sürecine engel olmaktadır. Dominik, vaizlerin sade ve Hıristiyanlıkla bütünleşen ve Mesih'in davetine uyarak her şeyi arkada bırakan yaşam sürdürmeleri hususunda ısrar etmiştir. Dominik ve arkadaşları memnun edici ve sevgi dolu bir Ortodoksluk örneği sunmuşlardır. Bu nedenle "günümüz Dominikenler'i, Tanrı'nın güzel haberlerini hem seküler topluma hem de daha önce Katolik olup Kilise'yi terk etmiş olanlara etkili bir şekilde sunmak istiyorsa, Dominik ve yoldaşları gibi davranmalıdır" denilmektedir.[917]

Montpellier'de Diego ve Dominik, vaaza başladıkları zaman Hıristiyanlığın esaslarını etkili bir şekilde vaaz etmek istiyorlarsa bunu sadece uzmanlık ve tarz sahibi öğreticiler olarak değil, aynı zamanda İncil'e uygun bir tarzda yaşayan tanıklar olarak yapmaları gerektiğini biliyorlardı. Bugünün insanlarını gerçek tanıklar yapmak için çalışılmalıdır. Çünkü günümüzün hızlı ve yüzeysel Postmodernliği ortamında erdemli bir yaşamı hayata geçirmek, geleneksel bir yaşama başlamak, tefekkür etmek ve çalışmak zaman almaktadır. Tüm bunların lüks gibi gözükebilmekle beraber gerçek tanık olmanın gereği olan bu erdemli yaşamın mümkün olabileceğinin, ancak bunun sabır ve azim gerektirdiğinin anlatılması istenmektedir.[918]

İncil'in vaazı için üzerinde durulan son metot, etkili ve ikna edici bir iletişim yolunu aramaktır. Dominik ve arkadaşlarının, vaaz ettikleri insanların sıkıntılarına

---

[917] Cardinal Collins, "The rulers of this age, who shape popular culture, are effectively de-evangelizing many of the Christian people", http://www.dominicans.ca/Word/Collin_St_Dominic.doc, 05. 04. 2014.
[918] Vivian Boland, "İnitial Formation: between postmodernity and new evangelisation", http://www.dominicans.ca/Documents/articles/Boland1.html, 01.03.2014.

karşı özenli davrandıkları, öncelikle onları dinledikleri belirtilmiştir. Zira onların amacının öncelikle yanlış olanı tespit etmek daha sonra bu yanlışların yerine doğruları yerleştirmek olduğu belirtilmiştir. Aynı yöntemin Thomas Aquinas tarafından da uygulandığı, cevap vermeden önce aynı düşüncede olmadığı fikirleri tam olarak açıkladığı ifade edilmiştir. Bu nedenle, İncil'i vaaz ederken öncelikle insanların niçin Kilise'yi terk ettiğinin, yanlış fikirlere karşı niçin istekli olduklarının anlaşılmaya çalışılması gerekliliğinin üzerinde durulmuştur. Günümüzün sıkıntılı dünyasına Mesih'in müjdelerini etkili bir şekilde vaaz edilmesi isteniyorsa, çağımızın yanlış bilgeliği hakkında şüphe içinde olan insanlarına karşı duyarlı olmak için öncelikle onları dinlemenin önemi vurgulanmıştır.[919]

Tarikatın genel başkanı Bruno Cadore, Dominiken kızkardeşlere yaptığı bir konuşmasında, Papa III. Honorius'un tarikatı onaylarken Dominik ve kardeşlerine havarilerin izinde İncil'in yayılması görevini emanet ettiğini hatırlatmıştır. Cadore'ye göre, Dominik döneminde de toplum ve Kilise yeni durumlarla karşılaşmış, bu yeni sorunlarla mücadele etmek için İncil'in vaazında yeni bir yol oluşturmuşlardı. Bu görev bugün de bütün Dominikenler için devam etmektedir. Tarikatın ilk kurulduğu ilkesine dönülmelidir. Kilise, bugün Dominikenler'den yeni zaman ve yeni şartlarda, Kilise'nin asla vazgeçemeyeceği İncil'in kurtuluşunun ilanı için yeni yollar bulmasını beklemektedir. Yeni dünyanın zorlukları ile mücadele için, apostolik yaratıcılık gerekmektedir. Bruno Cadore, kız kardeşlere, Dominiken ailesi olarak en önemli kabiliyetlerinin bütün dünyayı sevmek olduğunu hatırlatarak, "biz aile olarak Kilise içindeyiz ve Kilise içiniz" demiştir. Ona göre bugün, Dominikenler olarak İncil'in

[919] Cardinal Collins, "The rulers of this age, who shape popular culture, are effectively de-evangelizing

vaazı için çağrıyı yenileme ve kurtuluş için İncil'in müjdelerini vaaz etme zamanıdır.[920]

Piskopos Otavio Ruiz Arenas'a göre, İncil'in aktarılacağı yolları etkili bir şekilde yerleştirmek için günümüzdeki yeni kültürel hareketlere kayıtsız kalınmamalıdır. Bu kültürel hareketler aydınlanma dönemi ve Fransız ihtilalinin uzantısı niteliğindedir. Modernizm hareketi zaman zaman dini kayıtsızlıkla sonuçlanmıştır. Önemli bilimsel gelişmeler de insanların çok gururlu olmalarına ve "Tanrı'ya ihtiyacımız yoktur" diye düşünmelerine sebep olmuştur. Böyle düşünenler her şeyin cevabını bilimde bulduklarını düşünmektedir. Bazı insanlar ise Kilise'nin sesini ve dini uygulamaları dört duvar arasına havale etmek istemektedir. Bu durumun nedenleri arasında, kilise liderlerinin yetersizliğinin de etkisi vardır. Vaftiz olmuş insanlara, Kilise'nin misyonunun yalnızca piskopos, papaz ve dindar kadınlar için değil, herkesin bu misyonu yerine getirmek durumunda oldukları bilinci iletilmelidir. Her vaftiz edilmiş kişi Rabbin bir müridi, bir misyoneri olmalı, Kilise'nin gerekliliklerini kabul etmelidir. Yenilenme ve sürekli oluşum için laik, piskopos, rahip, dindar kadın ve erkek herkes gayret etmelidir. Bu nedenle çevremizi saran dünyaya yeterli olabilmek, seküler saldırılara yanıt verebilmek için yenilenmeye ve güncelleşmeye ihtiyaç vardır.[921] Tarikatın genel başkan yardımcısı Vivian Boland'a göre ise bu, sadece bireysel olarak değil, Kilise için de yapılmalıdır. Dominiken varlığının, günümüzdeki mantıklı ve gerekli gözüken şeye adapte

---

many of the Christian people", http://www.dominicans.ca/Word/Collin_St_Dominic.doc, 05. 04. 2014.
[920]Bruno Cadore, "Letter on the Liturgical Celebration of the Hours", http:// www.dominicans.ca/ Documents/masters/Cadore/Liturgical_celebration.html, 01.03.2014.

edilmesi lazımdır. Çünkü herkes hoşuna gitsin veya gitmesin, içinde yaşadığı kültürün değerleri tarafından şekillenmektedir.[922]

Otavio Ruiz Arenas'a göre, Kilise'nin temel görevi olan İncil'in vaazına yeni bir içerik bulmak ve yeni metotlar geliştirmek için bir yandan çevremizdeki kültürü iyi tanımak diğer yandan günümüz dünyasının teknoloji çağına ayak uydurmak bir gerekliliktir. Kilise bugünün dünyasına yabancı kalmamalıdır.[923] XXI. yüzyılda, İncil'in ilanında medyasız yapılamayacağının bir gerçek olduğu belirtilerek, medyanın aslında çok sayıda insana ulaşma, evlerine girme fırsatı sunduğu belirtilmektedir. Bu ortamda inançlı insanlarla buluşma sağlanması yanında inanmayanlarla diyalog imkânı sunabileceği ifade edilmektedir. Bu nedenle Tarikatın gerçek amacı olan "hakikat" *(Veritas)* için medya ortamında neler yapılabileceğinin belirlenmesinin önemli olduğu bildirilmektedir. İnternet'in ortaya çıkışından sonra başlayan süreçte dijital bir devrim yaşandığı ifade edilerek, Fransız Filozof Michal Serre'nin, internet'in ortaya çıkışının, yazı ve matbaanın icadı kadar önemli sonuçlar doğuracağını öngördüğü belirtilmektedir. Her ne kadar bütün ülkeler bu konuda tecrübeli olmasa da internet ve bilgisayar kullanımının insanların düşünce tarzını değiştireceği ifade edilmektedir. İnternet sayesinde bilgiye ulaşmanın çok kolaylaştığı, bu amaçla Dominkenler'in de kendilerini dijital olarak iyi donatmaları

---

[921] http://www.dsiop.org/web/index.php?option=com_content&view=article&id=1423: new-evangelization- interview&catid=77:dsi-general-assembly-2013&Itemid=44, 02. 03. 2014.
[922] Vivian Boland,"İnitial Formation: between postmodernity and new evangelisation", http:// www.dominicans.ca/Documents/articles/Boland1.html, 01.03.2014.
[923] http://www.dsiop.org/web/index.php?option=com_content&view=article&id=1423:new-evangelization-interview&catid=77:dsi-general-assembly-2013&Itemid=44, 02. 03. 2014.

ve tüm dijital ürün çeşitlerini iyi kullanmalarının gerekliliği üzerinde durulmaktadır.[924]

Dijital medya içerisinde karşılaşılabilecek zorluklardan birinin de nasıl bir dil seçileceği konusudur. Eric Salobir, bu konuda yeni bir çaba olan "enkültürasyon" kavramına değinerek, Pavlus'un başlattığı ilk küreselleşme döneminde *"Yunanlı ile Yunanlı"* olmaya davet etttiği gibi bugün Dominikenler'in de aynı yolu takip etmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca bu yaklaşım değişikliğinin sadece entelektüel bir eğitimi değil, oyun, sanat ve duygularında kullanılmasını gerekli kıldığını belirtmiştir. Üzerinde durulması gereken en önemli konunun, inancı açıklama dilini kullanırken toplumun kültürel kodlarını iyi yakalamak ve ona uygun bir dil kullanmak olduğunu ifade etmiştir.[925]

İnternet ortamındaki genç kuşak konusunda da duyarlı olunması gerektiği, genç neslin internet ile çok erken dönemlerde tanıştığı ve tüm sorunlarına burada cevap bulmaya çalıştıklarının göz önünde bulundurulmasının önemli olduğu vurgulanmıştır. Dominiken geleneği içinde yeni bir konsept oluşturularak, gençlerin bu manevi arayışlarına cevap verilmeye çalışıldığı ifade edilmiştir. Tarikat'ın, internet yoluyla etkileşimi kabul etttiği, misyonunu bu ortamda yerine getirmek için sosyal ağlar içinde var olmayı seçtiği, ancak her türlü tartışmanın yaşandığı bu büyük pazarda, her defasında Mesih'e olan bağlılığını ilan etmeye özen gösterdiği

---

[924] Eric Salobir,"DSI and social communication", http://www.dsiop.org/web/index.php?option= com_ content&view=article&id=1562:dsi-and-social-communication-fr-eric-salobir-op&catid=77:dsi-general -assembly-2013&Itemid=44, 06. 04. 2014.

[925] Eric Salobir, "DSI and social communication", http://www.dsiop.org/web/index.php?option=com_ content&view=article&id=1562:dsi-and-social-communication-fr-eric-salobir-op&catid=77:dsi-general-assembly-2013&Itemid=44, 06. 04. 2014.

belirtilmiştir. İnternet ortamının yalnızca bir paylaşım alanı olmadığı, aynı zamanda evrensel bir veri tabanı olduğu belirtilerek, zararlı içeriklerden kullanıcıyı korumak için sadece onları bilgilendirmenin yeterli olmayacağı onlara güvenli bir yol ve kaliteli bilgi sunulması amacıyla, Dominikenler'e ait web sitelerinde bu ihtiyacın karşılanmaya çalışıldığı belirtilmiştir. Giderek küreselleşen dünyadaki büyük değişiklikler gözlemlenerek karşılaşılacak şart ve durumların ülkeden ülkeye, kıtadan kıtaya farklılık gösterebileceğinin göz önünde bulundurulduğu ve buna göre tarikatın genel bakış açısının belirlendiği ifade edilmiştir.[926]

İncil'in vaazı için yapılan yenileştirme çalışmalarında kadınların, en az erkek cemaati kadar önemli bir rol oynadıkları ifade edilerek kadınların dini yaşamda temel oldukları belirtilmektedir. Zira dindar kadınlar sağlık ve eğitim alanları ile manevi yaşam alanında çok önemli işler yapmaktadırlar. Bunları, tarikat ile işbirliği içinde aktif bir şekilde sürdürmektedirler. Kadınların Kilise tarihi boyunca yüzyıllardır adanmışlıkları, yaşamları ve özverileriyle insanlara Mesih'i anlatmak için etkin bir şekilde çalıştıkları ve onların bu yönüne, günümüzdeki İncil'in vaazı için yapılan yenileşme hareketlerinde çok fazla ihtiyaç duyulduğu vurgulanmaktadır. [927]

---

[926] Eric Salobir, "DSI and social communication", http://www.dsiop.org/web/index.php?option=com_content&view=article&id=1562:dsi-and-social-communication-fr-eric-salobir-op&catid=77:dsi-general-assembly-2013&Itemid=44, 06. 04. 2014.

[927] http://www.dsiop.org/web/index.php?option=com_content&view=article&id=1423:new-evangelization-interview&catid=77:dsi-general-assembly-2013&Itemid=44, 02. 03. 2014.

4.4. Dominiken Tarikatı'nın Kuruluşunun 800. Yıldönümünü Kutlama Hazırlıkları

Dominiken Tarikatı, 2016 yılında, kuruluşunun 800. yıldönümünü kutlamaya hazırlanmaktadır. Yıldönümü kutlamalarının Dünya Azizler Günü olan 1 Kasım 2015 ile Dominiken Tarikatı'nın Papa III. Honorius tarafından "*Bull Gratiarum omnium largitori"* adlı bildiriyle onaylandığı tarih olan 21 Ocak 2017 tarihleri arasında yapılması planlanmaktadır.[928]

2005 yılı Advent döneminden itibaren Dominiken ailesi dünya çapında Tarikatın 2016'da düzenlenecek olan 800. yıl dönümünü kutlamaya hazırlanmaya başlamıştır. Bunun için son on yıl için her yıla özel rehberlik edecek temalar belirlenmiştir. 2016 yılının teması, Pavlus'un "…eğer İncil'i vâzetmessem vay bana"[929] sözü ile beraber "Vaizler Tarikatı'nın Dünü, Bugünü ve Yarını" (*The Order of Preachers: Yesterday, Today and Tomorrow*) olarak belirlenmiştir. Pavlus'un bu sözü Dominiken çağrısının temelini oluşturan ve 2016'daki kutlamalara ışık tutan bir mesaj olarak görülmektedir.[930]

Uluslararası bu organizasyonun amacının, dünyanın her yerindeki Dominikenler ile kutsal vaazı geliştirmek ve zenginleştirmek için neler yapılabileceğinin görüşülmesi, düşünce ve fikirlerin paylaşılması olduğu belirtilmektedir.[931]

---

[928] http://www.op.org/en/jubilee/what-is-the-jubilee#sthash.9L3opdfZ.dpuf, 11. 04. 2014.
[929] I. Korintoslulara 9: 16.
[930] http://www.op.org/en/content/2016-jubilee-foundation-order-preachers, 11. 04. 2014.
[931] http://www.opeast.org.au/meet-our-family/dsp-default.cfm?loadref=160, 06. 04. 2014.

Tarikat yetkililerinin bu kutlama organizasyonundan beklentileri şöyledir: Dominiken ailesi olarak birlikte, Dominik'in vizyonunu yenilemek ve sürdürmek, tüm Dominiken ailesini daha yakından tanımak ve birlikte uyum ve karşılıklı saygı içinde çalışmak, birlikte vaaz için yeni alanlar; özellikle genç, yaşlı ve yoksullar için yeni ve yenilikçi yollar bulmak, tarikatın misyonunu ve duasını beslemek, Dominiken ailesi arasında bağ kurmak, temel Dominiken değeri olarak, dünyayı daha dikkatli bir şekilde dinlemek, aile olarak adalet için çalışmak, toplumun uçlarda yaşayan bireyleri ile dayanışma içinde olmak. Bu beklentilerle, Dominiken ailesi içerisindeki tüm kurumlara yıl dönümü kutlamaları döneminde şu çağrılar yapılmaktadır: Tarikatın tüm kolları ile beraber geliştirilen ve uygulanan yerel projeleri benimseyerek misyona dâhil olma, rahibeler tarafından hazırlanmış yıldönümü dualarıile dua ederek, Tarikat mensuplarının dua yaşamını derinleştirme ve mümkün olursa rahibelerin manastırlarındaki liturjilere katılma, Kilise dışındakilere katılarak adalet için çalışma, Milenyum'un Kalkınma Hedefleri doğrultusunda, insanı insanlıktan çıkaran yoksulluktan kurtarma ve insan bütünlüğünü teşvik etmek için çalışma.

Bu mesajlar 2006 yılında Fanjeux'da yazılmıştır. Fanjeux'ın önemi, Dominik'in Tarikatı'nı kurma hayallerini gördüğü ve burada, İncil'in tüm dünyaya yayılmasını nasıl gerçekleştireceğinin rüyasını düşlediği belirtilmektedir. Bu masajları vermelerinin nedeni olarak Dominik'in izinde, günümüz dünyasına İncil'i ulaştırmak için yeni yollar bulmalarında tüm Dominikenler'i teşvik etmek olarak bildirmektedirler.[932]

[932] http://www.opeast.org.au/meet-our-family/dsp-default.cfm?loadref=160, 06. 04. 2014.

SONUÇ

Tarikat anlayışı, Hıristiyanlık dışındaki diğer pek çok dinde yer alan bir yaşam biçimidir. Hıristiyanlık için tarikat hayatının temelinde, İncil'in emirlerine uygun yaşayarak İsa Mesih gibi mükemmel bir yaşam sürme hedefi yer almaktadır. Tarikat mensupları mükemmel bir hayatın yolunu, dünyalık her şeyden uzaklaşmak olarak algılamış ve buna uygun bir hayat sürdürmüşlerdir. Tarikat anlayışının temelleri Hıristiyanlığın ilk dönemlerine kadar gitmektedir. Çöllerde ve toplumdan uzak yerlerde münzevi yaşam süren keşişlerle başlayan bu hayat tarzı daha sonra manastırların kurulmasıyla birlikte daha kurumsal bir yapı kazanmıştır. Özellikle Batı Hıristiyanlığı'nda manastır hayat tarzını benimsemiş çeşitli gelenekler, tarihte çok önemli tarikatların temellerini oluşturmuşlardır. Katolik Hıristiyanlığı'ndaki tarikat hayatı konusunda, Aziz Augustin ve Aziz Benedikt gibi önemli iki isim göze çarpmaktadır. Aziz Augustin'in geliştirdiği gelenek Aziz Benedikt tarafından sistemli hale getirilmiş ve daha sonraki tarikat kurumlarına temel teşkil etmiş, pek çok tarikat tarafından örnek alınmıştır. Dominiken Tarikatı'nın geleneğinde de Aziz Augustin ve Aziz Benedikt'in etkisi görülmektedir.

Dominiken Tarikatı geleneksel tarikat anlayışının temel ilkelerini bünyesinde barındırmış olmakla beraber bir çok yeniliğe de öncülük etmiş bir tarikattır. Dominikenler, itaat, fakirlik ve bekârlık yeminine önem vermiş olmakla beraber pasif bir inziva hayatını tercih etmemiş, İncil'in vaazı için daha aktif bir yaşamı tercih etmiştir. Gezerek İncil'i vaaz ettikleri için Fransiskenler ile beraber gezgin vaizler olarak anılmışlardır. Ayrıca fakirlik ilkesine yaptıkları vurgu nedeniyle ve geçimlerini dilenerek kazandıkları için dilenci tarikatlar arasında yer almışlardır.

Dominiken Tarikatı, eski tarikat anlayışında yaptığı bir diğer yeniliği yönetim alanında gerçekleştirmiştir. Dominik, yönetimde daha önce yapılmamış bir yenilik yaparak, tarikatın seçilmiş kişilerce yönetilmesi, yani demokratik bir yönetim şeklini benimsemiştir. Tarikatın bu yönetim anlayışı daha sonraki tarikatlar tarafından da uygulanmıştır. Ayrıca tarikat tek başkanın liderliğinde merkezi bir yönetime sahip olmuş, taşra bölgeleri oluşturularak yerel yönetim sağlanmıştır.

Dominiken Tarikatı'nın ortaya çıktığı dönemde Kilise'nin içinde bulunduğu en büyük problem heretik akımlardı. Kilise bu hareketlerle mücadele için uğraşmış bu konuda Kilise'nin en büyük yardımcısı olarak Dominik önemli bir figür olarak ortaya çıkmıştır. Dominik'in ortaya koyduğu program heretiklerle mücadelede oldukça etkili olmuş ve Dominikenler, Katolik öğretisinin korunması ve Kilise'nin İncil'i yayma misyonunda en önemli yardımcı gücü olmuştur. Dominikenler, gerek vaaz yoluyla gerekse engisizyon mahkemelerindeki aktif çalışmalarıyla heretik hareketlerle mücadelede en etkili unsur olarak yer almıştır.

Dominiken Tarikatı'nın dikkat çeken yönlerinden biri engizisyon mahkemelerinde yaptıkları çalışmalardır. Dominik, tarihte ilk engizisyoncu olarak tanınmıştır. Heretizmle mücadelede öncelikle havarîsel yaşam yoluyla ve vaazlarıyla heretiklere örnek olmaya ve onları ikna etmeye çalışmış olan Dominik, engizisyon mahkemelerinin kurulmasıyla beraber bu mahkemelerde görev yapmış ve gerekli durumlarda şiddete başvurmuştur. Ayrıca Dominik'in Haçlı seferlerini desteklediği ve Simon Monfort'un Haçlı seferleri sırasında yaptığı katliamlarda Monfort'un yanında bulunduğu bilinmektedir. Dominik'in ölümünden sonra engizisyon mahkemelerinin sürekli görevlileri arasında Dominikenler yer almış, tarihte

Dominikenler ve engizisyon mahkemeleri beraber anılmıştır. Dominikenler, bu görevlerini Tanrı adına yürüttüklerine inandıkları için bundan büyük bir gurur duyarak çalışmışlar, hatta "Tanrı'nın köpekleri" olarak anılmışlardır. Dominikenler'in engizisyon mahkemelerinde görevlendirilmelerinin en önemli nedeni iyi bir katolik teolojisi eğitimi almış olmalarıdır. Onlar verilen bu görevlerini Kilise'ye son derece sadık bir şekilde sürdürmüşlerdir. Tarihte bu alandaki aktif çalışmalarıyla önemli engizisyoncular yer almıştır. Bunlar arasında Bernard Gui, en fazla ün yapan isim olmuştur.

Dominiken Tarikatı'nın en temel amacı İncil'in vaazı olmuştur. Tarikatın bu hedefi "Vaizler Tarikatı" olarak isimlendirilmelerine neden olmuştur. Dominikenler için tarikatın nihaî hedefi olan vaazı en iyi şekilde yapabilmek için teoloji eğitimi önemli bir araçtır. Dominikenler'e göre kendi dönemlerindeki İncil hareketlerinin başarısızlığının temelinde düşünce ve bilgi eksikliği vardır. Bu nedenle Dominikenler en önemli hedefleri olan vaaz hizmetini yerine getirmek için eğitime engel olabilecek her türlü etkeni ortadan kaldırmayı amaçlamışlardır. Tarikat mensuplarının ibadetlerini daha kısa yapmaları, oruç tutmamaları veya günlük diğer işlerden muaf tutulmaları yönünde kural belirlenmiş, bu yönüyle dönemin tarikatları içerisinde bir yenilik ortaya konmuştur. Manastır başpapazının kurallarını belirlerken bu amaca uygun olarak düzenlemesi ilke olarak belirlenmiştir. Bu yönüyle Dominikenler, Kilise tarihi içerisinde eğitim ve öğrenime önem veren ilk tarikat olmuştur.

Tarikatın eğitime verdiği öncelik, tarikat mensuplarının Ortaçağ üniversitelerinde etkin akademik çalışmalar yapmalarını ve Kilise tarihine damgasını vurmuş önemli isimler çıkarmalarınını sağlamıştır. Dominiken kardeşlerin

üniversitelerle tanışması yönündeki ilk adımlar Dominik'in sağlığında atılmıştır. Kardeşlerin üniversitelere gönderilmesi yanında her Dominiken manastırı bir okul gibi görülmüş, Dominik her manastırda bir teoloji okulunun oluşturulmasını ilk dönem kurullarında karar olarak benimsemiştir. Dominik'ten sonraki tarikat liderlerinin de desteğiyle vaiz kardeşler, Ortaçağ Avrupa üniversitelerinde büyük rol oynamışlardır. Dominikenler, Kilise'ye Albert Great, Thomas Aquinas, Maister Eckhart gibi önemli düşünürler kazandırmıştır. Albert Great ve Thomas Aquinas, skolâstik felsefenin en önemli düşünürleri olmuştur. Özellikle Thomas Aquinas'ın eserleri Dominiken araştırmacıların çalışmalarına konu olmuş ve çok hacimli akademik çalışmaların ortaya konulmasını sağlamıştır. Aquinas'ın Kilise'ye yaptığı en önemli katkı, Hıristiyan doktrinini Aristo'nun düşünceleriyle uzlaştırma yönündeki ilk çalışmaları başlatmış olmasıdır. Hıristiyan doktrinini felsefe ve teololjiyi birlikte kullanarak açıklayan Aquinas'ın ortaya koyduğu öğreti, bugün de Kilise'nin resmi öğretisi olarak devam etmektedir.

Dominikenler'in Kilise'ye yaptıkları katkılar içerisinde diğer bir önemli faaliyet ise misyonerlik çalışmalarıdır. Tarikatın kurucusu Dominik'in kendisi görevine bir misyoner olarak başlamıştır. Dominik tarikatın kuruluş amacını, ruhların kurtuluşunu sağlamak için vaaz etmek olarak belirlemiş, Kilise'nin resmi onayını da bu yönde almıştır. Kendisinden sonra gelen tarikat liderlerinin önceliği de bu konu olmuştur. Dünya çapında vaaz görevine başlayan Dominiken kardeşler kısa sürede dünyanın her bölgesine yayılmışlardır. Dominiken vaizler, Mesih'in İncil'i yayma tavsiyesine uygun olarak kendilerini Mesih'in askerleri olarak görmüş, tüm yaşamlarını bu amaç etrafında sürdürmüşlerdir. Dominiken misyonerler, yalnızca

Avrupa ile sınırlı kalmamış, Asya ve Afrika'da misyonlarını kurmuşlardır. Amerika kıtasının keşfi Dominiken misyonerler için yeni bir alan olmuş, bu kıtadaki kabilelerin havarîleri arasında onlar da yer almıştır. Dominikenler, misyon faaliyetlerinde çeşitli yöntemler uygulamışlardır. Gittikleri bölgelerde manastırlar kurmuş ve bu manastırları bir üs gibi kullanmış, bulundukları bölgenin dil, kültür ve geleneklerini öğrenmiş, onların hayat tarzlarına ayak uydurmaya çalışmışlardır. Özellikle çalıştıkları bölge insanının dilini öğrenmeye verdikleri önem, Dominikenler'i yabancı dil okulları açmaya sevk etmiş, bu anlamda ciddî çalışmalar yapmışlardır. Dominiken misyonerler içerisinde tarihte çok ünlü isimler yetişmiştir. Penyafort'lu Roman, Ramon Marti, Ramon Lull gibi isimler misyonerlik adına ciddî işler başarmışlardır. Dominiken misyonerler faaliyetlerini yalnızca paganlar arasında sürdürmemiş, Yahudi ve Müslümanları Hıristiyanlaştırmak için de çaba göstermişlerdir. Misyonerlik çalışmalarını sürdürmek için Haçlı seferlerine katılan Dominikenler'in, ülkemize girişleri IV. Haçlı seferinden (1202–1204) sonra olmuştur. Ülkemizde de misyonerlik faaliyetlerini sürdüren Dominikenler, özellikle İstanbul'da kendilerine ait kiliseler inşa etmişlerdir. Bugün diğer tarikatlara göre sayıları az olmakla beraber İstanbul ve İzmir'de Dominiken Tarikatı mensupları varlığını sürdürmektedir.

Dominiken Tarikatı mensupları, karşı reform olarak adlandırılan Katolikliğin yeniden canlanışı yönündeki çalışmalarda en önde yer almışlardır. Protestan hareketlere karşı Katolik Kilisesi'nin doktrinini savunma yönündeki gayretleriyle Kilise'ye önemli katkılar sağlamışlardır. Dominikenler, Protestan Reformu ve Trent Konsili sürecinde yapılan teolojik tartışmalarda etkin rol

oynamışlardır. Protestan teologların Katolik öğretiye yönelttikleri eleştirilere cevap vermek için Dominiken teologlar, Thomas Aquinas'ın fikirlerinden yararlanmış, Aquinas'ın eserleri üzerine yapılan çalışmalar sonucu önemli eserler ortaya konulmuştur. Bütün bu gelişmeler skolâstik felsefenin ve Thomiz'min yeniden canlanması sonucunu doğurmuştur.

Dominiken Tarikatı, Katolik Kilisesi'nin öğretilerini savunma ve koruma yönündeki tarihi misyonunu günümüzde de devam ettirmeye çalışmaktadır. Batı Hıristiyanlığı için XX. yüzyılın en önemli dönüm noktalarından II. Vatikan Konsili (1962-1965), Dominikenler için de yeni bir dönemin başlangıcı olmuş, tarikat yaptığı yeni düzenlemelerle Katolik Kilisesi'ne hizmetini sürdürmeye devam etmiştir. Dominikenler'in yeni dünyanın ihtiyaçlarına cevap vermeye çalışırken tarikatın temel hedef ve kurallarından ayrılmadığı, ancak bunları zamanın şartlarına adapte ettiği görülmektedir. Çünkü İncil'in mesajını tüm dünyaya duyurmak olan temel hedeflerini bugün de değişik çalışmalarla sürdürmektedirler. Tarikatın gerek erkek mensupları gerekse kız kardeşleri çeşitli alanlarda hizmet vermektedirler. Tarikata bağlı kuruluşlar bu hizmetlerini, eğitim faaliyetleri, papazlık hizmetleri, misyonerlik çalışmaları, barış, adalet, sanat, medya v.b. pek çok alanda gerçekleştirmektedirler. Özellikle misyonerlik faaliyetlerini her türlü zaman ve şartta yerine getirmeye çalışmakta bu görevlerini yerine getirirken günümüz şartlarını iyi değerlendirmek ve bu şartlara uygun yöntemler geliştirmek için çaba göstermektedirler. Dominikenler'e göre günümüz insanı Modernizmin ortaya çıkardığı dini kayıtsızlıkla mücadele etmektedir. Bu nedenle içinde yaşadığı çağın şartlarının manevî sorunlarına cevap vermek için mücadele etmek gereklidir. Çünkü bu günün insanı tarih boyunca

duymadığı kadar İncil'in mesajına ihtiyaç duymaktadır. Bu görevi gerçekleştirirken çok ciddî zorluklarla karşılaşılacağı ancak bu ortamda bile insanlara erdemli yaşamanın mümkün olabileceğinin gösterilmesi gereklidir. Bunu yapmanın zaman ve sabır istediğini belirten Dominikenler'e göre, bu görevin Dominik'in müritlerine emanet edildiği hatırlanmalı ve Dominiken çağrısı yenilenerek tüm dünyaya İncil'in müjdesi aktarılmalıdır.

Dominikenler, özellikle günümüz gençliğine İncil'i duyurmak ve manevî destek sağlamak için gençlik kuruluşları oluşturarak özellikle medya ve internet yoluyla onlara ulaşmaya çalışmaktadırlar. İnternet yoluyla, sosyal ağlarla paylaşım veya doğru bilgi kaynaklarına ulaşmalarını kolaylaştırarak gençlerin manevî arayışlarına cevap vermeye çalışmaktadırlar. Aynı zamanda Dominiken ailesi olarak birbirleriyle dayanışma içinde olmaya ve manevî anlamda birbirlerini beslemeye teşvik etmeye, yaptıkları uluslararası toplantılarla tarikatın birliğini korumaya gayret göstermektedirler.

KAYNAKÇA

ABDELSAYED, Gabriel, "Chastity", *The Encyclopedia of Religions*, Ed. Mircea Eliade, NewYork 1986.

ADAM, Baki, *Yahudilik ve Hıristiyanlık Açısından Diğer Dinler*, İstanbul: Pınar Yayınları, 2002.

ALBAYRAK, Kadir, *Bogomilizm ve Bosna Kilisesi*, Adana: Baki Kitabevi, 2004.

ALTINTAŞ, Hayrani, *Tasavvuf Tarihi*, Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 2. Baskı, 1991.

ARIK, Durmuş, "Sembol", *Dinler Tarihi,* Ed. Ahmet Hikmet Eroğlu, Ankara: Ankara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Yayınları, 2013.

ASHLEY, Benedikt M. , *Spritual Direction in the Dominican Tradition*, New York: Paulist Prest, 1995.

AUMAN, Jordan, *Christian Spirituality in the Catholic Tradition*, London 1985.

AYDIN, Mehmet, *Din Fenomeni*, Konya: Din Bilimleri Yayınları, 2000.

AYDIN, Mehmet, *Hıristiyan Genel Konsilleri ve II. Vatikan Konsili*, Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları, 1991.

AYDIN, Mehmet, *Türkiye'ye Yönelik İki Eski ve Bir Yeni Misyoner Tarikatının Bugünkü Durumu*, Türk- İslam Medeniyeti Akademik Araştrmalar Dergisi, Temmuz 2008.

BAİGENT, Michael and **LEİGH**, Richard Leigh, *The Inquisition*, London: Viking, 1999.

BAİNTON, Roland H. , *The Medieval Church*, Princeton: D. Van Nostrand, 1962.

BAİNTON, Roland H., *The Age of the reformation*, New York: D. Van Nostrand Company, 1956.

BATUK, Cengiz, *Assisili Fransis ve Hıristiyan Mistisizmi*, İstanbul: İz Yayıncılık, 2012.

BERKER, Ernest, *The Dominican Order and Convocation*, London: Oxford University Press, 1913.

BORGMAN, Erik, *Dominican Sprituality*, Translated by John Bowden, London and NewYork: Continuum, 2001.

BURTON, Ja'net, *Monastic and Religious Orders in Britain 1000- 1300,* Cambridce Üniversty Press 1994.

Byzantine Monastic Foundation Documents, *a complete translation of the surviving founders typika and testaments* / edited by John Thomas and Angela Constantinides Hero ; with the assistance of Giles Constable ; translated by Robert Allison ... [et al.] ; with an administrative commentary by John Thomas**,** Washington, D.C. : Dumbarton Oaks Research Library and Collection, Volume (1), 2000.

CABROL, F. , "Religious Orders", *Encyclopedia of Religion and Ethics,* Ed. James Hastings, New York 1951.

CANNON, William Ragsdale, *History of Christianity in The Middle Ages: from the fall of Rome to the fall of Constantinople*, Michigan: Baker Book House, 1983.

CİLACI, Osman, *Hıristiyanlık Propagandası ve Misyonerlik Faaliyetleri*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 6. Baskı, 2005.

ÇELİK, Mehmet, *Süryani Tarihi (I),* Ankara: Ayraç Yayınevi, 1996.

ÇOBAN, Bekir Zakir, *Hıristiyanlıkta Papalık Kurumu: Ortaya Çıkışı, Tarihsel Gelişimi ve Bugünkü Durumu*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, 2007

Dartfort Priory, A History of the Engilish Dominicanesses, By The Dominican Nuns of Haedington, , Oxford: Black Friars Puplications, 1945.

DEMİRCİ, Kürşat, "Engizisyon", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Ankara 1995.

DİCKENS, A. G. , "The counter reformation", New York: W. W. Norton Company, 1979.

Dinler Tarihi Ansiklopedisi, "Yahudi Tarikatları", İslamiyet, Hristiyanlık, Musevilik ve İlkel Dinler, İstanbul: Gelişim Yayınları, 1976.

Doğu Hıristiyanlığı Tarihi, Çeviren: Nurettin Hiçyılmaz, İstanbul: Doz Yayınları, 2005.

ERBAŞ, Ali, *Hıristiyanlık'ta Reform ve Protestanlık Tarihi*, İstanbul: İnsan Yayınları, Birinci Baskı, 2004.

ERBAŞ, Ali, *Müslüman-Hıristiyan Münasebetleri Sürecinde Hıristiyanların İslam'a ve Müslümanlara Bakışı,* İLAM Araştırma Dergisi, c. III, sy,1 (Ocak- Haziran 1998).

ERDEM, Mustafa**,** "Kıpti Kilisesi Üzerine Bir Araştırma", *Ankara Üniversitesi İlahiya Fakültesi Dergisi,* 1996.

ERDEM, Mustafa, "Monofizit Kiliselerde Din Anlayışı" (Kıpti Kilisesi Örneği), *Dinler Tarihi Araştırmaları II,* Sempozyum: 20- 21 Kasım 1998 Konya, Ankara: Dinler Tarihi Derneği Yayınları, 2000.

EROĞLU, Ahmet Hikmet, *Ökümenik Hareket ve Fener Patrikhanesi,* Ankara: Aziz Andaç Yayınları, 2005.

ESGİN, Mehmet, *Hıristiyanlık'ta Engizisyon Mahkemeleri*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, 1998.

EYİCE, Semavi, "Arap Camii", *İstanbul Ansiklopedisi*, Reşat Ekrem Koçu, İstanbul: İstanbul Ansiklopedisi ve Neşriyat, 1959.

EYİCE, Semavi, "Arap Camii", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Ankara 1991.

FİNUCANE, R. C. , "Inquisition", *The Encyclopedia of Religions*, Ed. Micea Eliade, New York 1986.

FRASSETTO, Michael, *Great Medieval Heretics five centuries of religious dissent*, New York: Blue Bridge, 2008.

GALBRAİTH, G.R., M.A., Ph. D., *The Constition of the Dominican Order*, Manchester: at The Üniversity Press, 1925.

GİBBON, Edward, *Roma İmparatorluğu'nun Gerileyiş ve Çöküş Tarihi*, Çev. Asım Baltacıgil, İstanbul: Bilim Felsefe Sanat Yayınları, Mayıs 1988.

GONZALES, Justo L., A *History of Christian Thought: from the Protestant reformation to the Twentieth Century*. Volume 3, Nashville: Abingdon Press 1975.

GÖKBERK, Macit, *Felsefe Tarihi*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1998.

GRUNDMAN, Herbert, *Religious Movement in the Middle Ages*, translated by Steven Roman with an introduction by Robert E. Lerner, Notre Dame, London: Üniversty of Notre Dame Press, 1994.

GÜNDÜZ, Şinasi, "Keşiş", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Ankara 2002.

GÜNDÜZ, Şinasi, *Din ve İnanç Sözlüğü*, Ankara: Vadi Yayınları, 1998.

GÜNDÜZ, Şinasi, *Misyonerlik*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2005.

GÜNGÖR, Ali İsra, *Cizvitler ve Katolik Kilisesi'ndeki Yeri,* Ankara: Asam, 2002.

GÜRKAN, Salime Leyla, "Manastır", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 2003.

HANÇERLİOĞLU, Orhan, *İnanç Sözlüğü*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1975.

HANNAH, Ian C. , *Christian Monastisizm*, New York 1925.

HINNEBUSH, William A., "*Dominican Sprituality",* New Catholic Encyclopedia, The Catholic Üniversity of Amerika, 1967.

Hıristiyanlık Tarihi, Çev. Sibel Sel, Levent Kınran, İstanbul: Yeni Yaşam Yayınları, 2004.

HİNNEBUSH, William A. , *The Dominicans, A Short History, İreland: Dominican Publications*, 1985.

HİNNEBUSH, William A. ,"Dominicans", *New Catholic Encyclopedia,* The Catholic University of America, 1967.

JACOP, Javier, *Hıristiyan Terimler Sözlüğü,* İstanbul: Ohan Matbaacılık, 2004.

JARRET, Bede, *Life of St Dominik*, The Newman Bookshop, Westminster, Md, 1947.

KARAMAN, Hüseyin, İbn Meymun'un Düşüncesinde Aklın Sınırları ve Din-Felsefe İlişkisi, http://www.dinbilimleri.com/Makaleler/1611940397_0604060336.pdf, 10. 05. 2014.

KATAR, Mehmet, "Hıristiyanlık'ta İsa'nın Doğumu ile ilgili Kutlamaların Ortaya Çıkışı", *İslamiyat*, Ekim-Aralık 2000.

Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri, çev. Dominik Pamir, İstanbul: Yaylacık Matbaası, 2000.

KOUDELKA, Vladimir J. , *Dominic*, Translated and Edited by Simon Tugwell, İllustrated by Juliet Pannett, Great Britain: Darton Longman and Todd Ltd, 1997.

KÜKEN, Gülnihal, *Ortaçağ'da Eğitim Felsefesi*, İstanbul: Alfa Yayınları, Mart 2001.

LAMBERT, Malkom, *The Cathars*, Australia: Blackwell Publishing, 1998.

LAMPE, E. L. , "Counter Reformation", *New Catholic Encyclopedia,* The Catholic University of America, 1967.

LATORUETTE, Kenneth Scott, *Christianity Through The Ages*, New York: Harper & Row Publishers, 1965.

LAWRENCE, C.H. , *The Friars, The Impact of The Early Mendicant Movement On Western Society,* London and New York: Longman Group Limeted, 1994.

Le GOFF, Jacques, *Ortaçağ Batı Uygarlığı*, Çev. Hanife Güven- Uğur Güven, İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.

Le GOFF, Jacques, *Ortaçağda Entelektüeller*, Çev. Mehmet Ali Kılıçbay, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1994.

LİVİNGSTONE, E. A., "Asceticism", *Oxford Concise Dictionary of the Christian Church*, Oxford : Oxford University Press, 2006.

LOGAN, F. Donalt**,** *A History of the Church in the Middle Ages*, London- New York: Routledge, 2002..

McGİNN, Bernard, "Christian Monastisizm", *The Encyclopedia of Religions*, Ed. Micea Eliade, New York 1986.

McGONİGLE, Thomas C. , **ZAGANO**, Phyllis, *Dominican Tradition*, Collegeville, Minnesota: Liturjical Press, 2006.

MERAL, Yasin, *İbn Meymun'un Eserlerinde İslam ve Müslümanlar,* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara 2012.

MİCHEL, Thomas, *Hıristiyan Tanrı Bilimine Giriş,* İstanbul: Cihan Basımevi 1992.

MİTCHELL, Nathan D. "Christian Religious Orders", *The Encyclopedia of Religions*, Ed. Micea Eliade, New York 1986.

"Monastisizm", An Encyclopedia of Religion, edited by Vergilius Ferm, New York: Philosophical Library, 1945.

MURRAY, Paul, **RADCLİFFE,** Timothy, *The New Wine of Dominican Sprituality*, London and New York: Burns&Oates, repreinted 2006, 2007.

OLGUN, Hakan, *Luther ve Reformu Katolisizm'i Protesto*, Ankara: Fecr Yayınları, 2001.

ÖNGÖREN, Reşat, "Tarikat", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Ankara 2011.

PATRİCH, Joseph, *Sabas, Leader of Plestinian Monastisizm*, Washington: Dumbarton Oaks Research Library and Collection, 1995.

PİKE, E.Royston, "Quietism", *Encyclopedia of Religion and Religions*, London: George Allen&Unwin Ltd. 1951.

PİKE, E.Royston, "Asceticism", *Encyclopedia of Religion and Religions*, London: George Allen&Unwin Ltd. 1951.

PİKE, E.Royston, "Monastisizm", *Encyclopedia of Religion and Religions*, London: George Allen&Unwin Ltd. 1951.

POLAT, Bayram, *Evanjelik Bir Hareket Metodist Kilisesi*, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2008.

POLAT, Kemal, *Katolik Hıristiyanlık'ta Azizlik ve Azizler*, Ankara: Salkımsöğüt Yayınevi, 2008.

POLAT, Kemal, *Katolik Hıristiyanlık'ta Aforoz,* Ankara: Berikan Yayınları, 2014.

RADER, Rosemary, "Fasting", *The Encyclopedia of Religions*, Ed. Micea Eliade, New York 1986.

RAPLEY, Elızabeth, *"Religious Orders and Congregations", The Encyclopedia of Christianity***,** editors Erwin Fahlbusch, Jan Milic Lochman, John Mbiti, Jaroslav Pelikan, Lukas Vischer; translator and English-language editor Geoffrey W. Bromiley; statistical editor David B. Barrett, United States of Amerika: Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Company; Leiden: Brill, 2005.

SHARMA, Arvind, "Obedience", *The Encyclopedia of Religions*, Ed. Micea Eliade, New York 1986.

TARAKÇI, Betül, *Bir Katolik Tarikatı Olarak Dominikenler*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2005.

TARAKÇI, Muhammet, *St. Thomas Aquinas*, İstanbul: İz Yayıncılık, 2006.

TESTAS, Guy, **TESTAS,** Jean, *Engizisyon: Ortaçağ Hıristiyan Dünyasında Dinsel Şiddet*, İstanbul: İnsan Yayınları, 2003.

The Cambridge history of Christianity*: reform and expansion 1500–1660*, edited by R. Po-Chia Hsia, Cambridge: Cambridge University Press, Volume 6, 2010.

The Dominicans, Translated from the French (LE R. P. FR. Paul Duchaussoy, Les Dominicains), Edited By John Procter, R. & T. Washbourne L.t. d. , 1909.

TOLAN, John V. , *Saracens: İslam in the Medieval European İmagination*, New York, Columbia Üniversty Press, 2002.

TOYNBEE, Arnold J. , *Hıristiyanlık ve Dünya Dinleri*, Çeviren Mehmet Aydın, Konya: Din Bilimleri Yayınları, 2000.

TUGWELL, Simon, *Early Dominicans*, USA: Paulist Press, 1982.

TÜNAY, Günay, **KÜÇÜK**, Abdurrahman, *Dinler Tarihi*, Ankara: Ocak Yayınları, 3. Baskı, 1997.

TÜRKECAN, Pınar, "16. Yüzyılda Orta ve Güney Amerika'daki Misyoner Faaliyetleri ve Kıta Yerlileri Üzerindeki Etkileri", *Edebiyat Fakültesi Dergisi* / Journal of Faculty of Letters Cilt/Volume 24y›/Number 1, (Haziran /June 2007).

VİCAİRE, M. –H. , *Dominic and His Times*, Translated Kathleen Pond, Gren Bay, Wisconsin: Alt Publishing Company, 1964.

WAARDENBURG, Jacques, "Reform", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Ankara 2007.

WAKEFİELD, Walter L., **EVONS,** Austin P. , *Heresies of The High Middle Ages*, New York: Columbia University Press, 1991.

WECKMAN, George, "Monastisizm", *The Encyclopedia of Religions*, Ed. Micea Eliade, New York 1986.

WOOD, Clement, *İspanya'da Engizisyon*, Çev. Ömer Rıza Doğrul, , İstanbul: Koşkun Basımevi, 1938.

WOODS, Richard, *Christian Spirituality*, Chicago 1989.

WOODS, Richard, *Mysticism and Prophecy The Dominican Tradition*, London: Darton, Longman and Todd Ltd. 1998.

YILDIRIM, Suat, *Mevcut Kaynaklara Göre Hıristiyanlık*, İzmir: Işık Yayınları, 1996.

YILMAZ, H. Kamil, *Tasavvuf ve Tarikatlar*, İstanbul: Bayrak Matbaası, 1997.

ZİYA PAŞA, *Ortaçağın Karanlık Çehresi: Engizisyon Mahkemeleri,* ekler ve çeviri yazı Cahit Külekçi, İstanbul: İlk Harf Yayınevi, 2011.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

BOLAND, Vivian, "İnitial Formation: between postmodernity and new evangelisation", http://www.dominicans.ca/Documents/articles/Boland1.html, 01.03.2014.

CADORE, Bruno, "Letter on the Liturgical Celebration of the Hours", http://www.dominicans.ca/Documents/masters/Cadore/Liturgical_celebration.html, 01.03.2014.

CADORE, Bruno, "The New Evangelization and the Dominican Mission today in response to the recent Synod of Bishops on the New Evangelization and the Transmission of the Faith", http://www.op.org/en/content/fr-bruno-cadore-celebrates-dsi, 05. 04. 2014.

CARDİNAL COLLİNS, "The rulers of this age, who shape popular culture, are effectively de-evangelizing many of the Christian people", http://www.dominicans.ca/Word/Collin_St_Dominic.doc, 05. 04. 2014.

SALOBİR, Eric, "DSI and social communication", http://www.dsiop.org/web/index.php?option=com_content&view=article&id=1562:dsi-and-social-communication-fr-eric-salobir-op&catid=77:dsi-general-assembly-2013&Itemid=44, 06. 04. 2014.

SCHİLLEBEECKX, Edward, "Dominican Sprituality" http://dominicans.ca/Documents/articles/schillebeeckx1.html, 25.05.2014.

http://www.newadvent.org/cathen/11100b.htm, 01. 05. 2014.

http://www.newadvent.org/cathen/07477a.htm,11.12.2014.

http://newadvent.org/cathen/14541b.htm, 11.12.2014.

http://newadvent.org/cathen/14648b.htm, 18.06.2015.

http://www.premontre.org/cha, 01.03.2014.

http://www.adriandominicans.org/WhoWeAre/DominicanLife/FourPillars.aspx. , 01.03.2014.

http://domcentral.org/about-us/four-pillars/, 18.12.2014.

http://tr.wikipedia.org/wiki/Desiderius_Erasmus, 15.02.2014.

http://vocations.opeast.org/dominicans/fundamental/, 02.03.2014.

http://www.dominicans.ie/2013-01-25-14-13-42/2013-01-15-20-32-42/about, 04.03.2014.

www. Op.org / en / co. Tent / dominican-priestly-fraternities, 04.03.2014).

http://www.opeast.org.au/meet-our-family/dsp-default.cfm?loadref=32, 04.03.2014.

http://www.op.org/en/content/master-order, 01.04.20014.

http://www.op.org/en/content/apostolic-sisters, 01.04.20014.

http://www.dsiop.org/web/index.php?option=com_content&view=article&id=531&Itemid=82, 01.04.2014.

http://www.opeast.org.au/meet-our-family/dsp-default.cfm?loadref=32, 01.04.2014.

http://www.dominicanfriars.org/about/nuns, 02. 03. 2014.

www. Op. Org len/ content/dominicen/levity, 03. 02. 2014

http://un.op.org/en/background/what, 04. 04. 2014.

http://www.dsiop.org/web/index.php?option=com_content&view=article&id=1160:report-on-qa-decade-of-dominican-presence-at-the-united-nations-in-geneva-1996---2006&catid=18&Itemid=42, 04. 04. 2014.

http://www.dominicanfriars.org/about/apostolates, 02.03.2014.

http://www.dsiop.org/web/index.php?option=com_content&view=article&id=1423:new-evangelization-interview&catid=77:dsi-general-assembly-2013&Itemid=44, 02. 03. 2014.

http://www.op.org/en/jubilee/what-is-the-jubilee#sthash.9L3opdfZ.dpuf,

11. 04. 2014.

http://www.op.org/en/content/2016-jubilee-foundation-order-preachers, 11. 04. 2014.

http://www.opeast.org.au/meet-our-family/dsp-default.cfm?loadref=160,

06. 04. 2014.

ÖZET

Günümüzde önemli sayıda mensubuyla oldukça farklı alanlarda Katolik Kilisesi'ne hizmet eden Dominiken Tarikatı köklü bir geleneğe sahiptir. Dominik Guzman tarafından kurulan tarikat, kurucusunun benimsediği manevi ve idari yapısı ile geleneksel tarikat anlayışında çok sayıda yeniliğe önayak olmuş, Katolik öğretiyi sürdürme yönünde yaptıkları hizmetleri, misyonerlik faaliyetleri, engizisyon mahkemelerindeki çalışmaları gibi pek çok alanda Katolik Kilisesi'ne önemli katkılar sağlamıştır. Dominikenler, kuruluşundan itibaren günümüze kadar her çağda içinde bulundukları dönemin şartlarına uyum sağlamaya çalışmış, bu yönde yenilikler yapmış, ancak bunu yaparken temel özelliklerini korumaya özen göstermiştir. Tarihte pek çok tarikat kendi içinde bölünmeler yaşamış ancak Dominikenler için böyle bir durum söz konusu olmamıştır. Tarikatın temel amacı, İncil'in mesajını tüm dünyaya iletmektir. Bu amacı gerçekleştirmek için oluşturduğu sistem Dominiken Tarikatı'nın dini ve idari yapısını, felsefe, teoloji ve eğitim anlayışını şekillendirmiştir. Dominikenler'in tarihi misyonu, Katolik Kilisesi öğretilerini savunmak ve korumaktır. Tarikat mensupları, bu hedeflerini gerçekleştirmek için günümüzde de çeşitli alanlarda hizmetlerini sürdürmektedir.

Giriş, dört bölüm ve sonuçtan oluşan araştırmamızda ilk iki bölümde Dominikenler'in tarihsel süreci ele alınmış, üçüncü bölümde tarikatın manevi karakteri incelenmiş ve dördüncü bölümde de tarikatın Katolik Kilisesi'ndeki yeri ortaya konulmuştur. Sonuçta ise tüm bölümlerin analizi yapılarak genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar Kavramlar: Dominik, Dominikenler, Tarikat, Dilenci Tarikatlar, Vaizler Tarikatı, Thomas Aquinas, Engizisyon, Manastır Hayatı.

ABSTRACT

With its considerable number of members at present, Dominican Order which serves to the Catholic Church in various aspects has a long-established tradition. Founded by Saint Dominic Guzman, the order has anticipated many novelties in the traditional order perception with the spiritual and administrative structure embraced by its founder. Furthermore, it has made significant contributions to the Catholic Church in many ways such as its services to pursue the Catholic teachings, missionary activities, and its works in the inquisition. From its establishment until today, Dominicans have tried to adapt to the conditions of the present period, made innovations in this way, yet it has been careful to preserve the basic features while doing this. Throughout history, many orders have experienced divisions in themselves except from Dominicans. The main purpose of the order is to convey the message of the Bible to the whole world. The system that it formed in order for achieving this purpose shaped the spiritual and administrative structure and philosophy, theology, and education perception of the Dominican Order. The historical mission of the Dominicans is to defend and preserve the principles of the Catholic Church. The members of the order continue to serve in many fields to achieve these goals now.

In our study consisting of an introduction, four body parts and a conclusion, we investigated the historical background of Dominicans in the first two parts, reviewed the spiritual character of the order in the third part and determined the place of the order in the Catholic Church in the fourth part. In the conclusion part, we made analysis of all the parts and made a general evaluation.

Key Words: Saint Dominic, Dominicans, Religious Order, Mendicant Orders, Order of Preachers, the Inquisition, Monasticism.